

WYBRANE ASPEKTY WYMIANY HANDLOWEJ WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO Z ZAGRANICĄ W KONTEKŚCIE PRZYGRANICZNEGO POŁOŻENIA REGIONU

Autorzy:

Anna Czauż
Edyta Dąbrowska
Maciej Muczyński
Beata Skrodzka

ISBN: 978-83-949527-5-4

Białystok 2017

Zdjęcia na okładce: www.pixabay.com

Publikacja elektroniczna

Wydawca:

Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
Departament Rozwoju Regionalnego
Referat Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego
15-874 Białystok, ul. Poleska 89
tel. +48 85 66 54 480
fax: +48 85 66 54 651
rot@wrotapodlasia.pl
www.rot.wrotapodlasia.pl
www.rpo.wrotapodlasia.pl

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Spis treści

Wstęp	4
Podsumowanie	7
1. Wprowadzenie do zagadnień wymiany handlowej z zagranicą i metodyki analizy.....	17
2. Wymiana handlowa województwa podlaskiego na tle kraju oraz pozostałych województw.....	25
3. Podstawowe informacje o eksporcie i dostawach wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego	39
3.1. Zróżnicowanie geograficzne podlaskiego eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych	43
3.2. Branżowa i przedmiotowa struktura eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych podlaskich przedsiębiorstw.....	49
4. Podstawowe informacje, zróżnicowanie geograficzne oraz struktura branżowa i przedmiotowa importu i nabyć wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego.....	64
5. Eksport netto województwa podlaskiego w latach 2015-2016.....	72
6. Kontakty handlowe województwa podlaskiego z Białorusią, Rosją i Ukrainą oraz ruch graniczny na wschodniej granicy Polski (z uwzględnieniem województwa podlaskiego) oraz zatrudnienie cudzoziemców w regionie	80
6.1. Eksport z województwa podlaskiego na Białoruś, Rosję i Ukrainę	80
6.2. Import z Białorusi, Rosji i Ukrainy.....	94
6.3. Saldo wymiany handlowej z Białorusią, Rosją i Ukrainą	102
6.4. Ruch graniczny na wschodniej granicy Polski (w tym w województwie podlaskim)	105
6.5. Zatrudnienie cudzoziemców w województwie podlaskim	121
Wnioski.....	131
Spis rysunków	133
Spis wykresów	133
Spis tabel	133
Spis map	137
Źródła	139

Wstęp

Wymiana handlowa z zagranicą gospodarki województwa podlaskiego może stać się istotnym czynnikiem pobudzającym potencjał społeczno-ekonomiczny, posiadającym bezpośredni wpływ na poziom rozwoju gospodarczego¹. Współpraca zagraniczna przedsiębiorstw, przejawiająca się w zrealizowanych kontraktach, przyczynia się do racjonalnego wykorzystania zasobów i mocy produkcyjnych, zapewnia zwiększenie rozmiarów produkcji, stymuluje postęp techniczny, a co za tym idzie wzrost wydajności pracy, zwiększa elastyczność gospodarki. Potencjał handlu zagranicznego Polski, ze względu na wielkość, jak i dynamikę obrotów, koncentruje się przede wszystkim w zachodniej części kraju. W regionie peryferyjnym, jakim jest Polska Wschodnia, wymiana handlowa jest prowadzona przede wszystkim przez podmioty zlokalizowane w największych ośrodkach miejskich. Województwo podlaskie zalicza się do grupy regionów o najslabiej rozwiniętej bazie handlu zagranicznego². Lokalizacja regionu w aspekcie przestrzennym, posiada bezpośredni wpływ na możliwości rozwoju gospodarczego, przede wszystkim ze względu na realne ograniczenia w swobodnym przepływie osób, towarów i usług, jak również zauważalnie niską dostępność transportową do centrów rozwojowych³. Wraz z najbliższymi sąsiadami, region tworzy jeden z największych w Europie obszarów peryferyjnych, znany jako tzw. Polska Wschodnia⁴. Peryferyjność regionów jest utożsamiana z kombinacją niekorzystanych czynników powodujących opóźnienia rozwojowe. Region peryferyjny to region słabo rozwinięty gospodarczo, depresyjny, problemowy, marginalny. Charakteryzuje się niskimi wartościami wskaźników opisujących sferę społeczno-gospodarczą, a nawet wykazuje stagnację gospodarczą. Wynika to przede wszystkim z oddalenia od centrów gospodarczych i kluczowych ośrodków wzrostu, słabego skomunikowania z bliższym i dalszym otoczeniem (wysokich kosztów transportu), relatywnie niskiego poziomu infrastruktury technicznej i społecznej, niskiego poziomu innowacyjności⁵.

Peryferyjność postrzegana jest jako istotny czynnik ograniczający strategiczny potencjał rozwojowy. Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 zwraca uwagę na konieczność poszukiwania, w tym przypadku, możliwości rozwoju w zacieśnianiu współpracy z innymi obszarami, tak w kraju, jak i za granicą. Z perspektywy rozwoju gospodarki, ograniczoność rynków zbytu, ograniczony potencjał inwestycyjny firm rodzimych uwypuklają wagę dostępu do zewnętrznych rynków produktów i kapitału posiadającego kluczowe znaczenie z punktu widzenia możliwości przyspieszenia rozwoju regionalnego. Rozwój współpracy transgranicznej, może w tym przypadku okazać się sposobem na poszerzenie kontaktów społeczności lokalnych, promocję regionu, pozyskanie inwestorów zagranicznych, jak również wykorzystanie doświadczeń międzynarodowych organizacji

¹ Bezpośredni związek pomiędzy rozwojem gospodarczym zaobserwowano w odniesieniu do regionów Polski Wschodniej: T. Komornicki, B. Szejgiec, *Handel Zagraniczny. Znaczenie dla gospodarki Polski Wschodniej*, IGiPZ PAN, Warszawa 2012, s. 41.

² J. Grabowiecki, M. Fiedorczuk, *Wymiana handlowa regionów peryferyjnych na przykładzie województwa podlaskiego*, „Europa Regionum”, tom XVI, 2013, s. 115-116.

³ W. Dziemianowicz, P. Nowicka, K. Peszat, *Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego*, GEOPROFIT, Warszawa 2013, s. 5.

⁴ J. Grabowiecki, H. Wnorowski, *Wymiana handlowa z zagranicą – potencjalny czy rzeczywisty czynnik rozwoju regionów peryferyjnych*, (w:) M. Gorynia, S. Rudolf (red.), *Polska w Unii Europejskiej i globalnej gospodarce*, PTE, Warszawa 2014.

⁵ T. G. Grosse, *Wybrane koncepcje teoretyczne i doświadczenia praktyczne dotyczące rozwoju regionów peryferyjnych*, „Studia Regionalne i Lokalne”, nr 1, 2007, s. 27.

współpracy regionalnej dla przyspieszenia procesów rozwojowych. W przypadku województwa podlaskiego, położenie regionu wzdłuż wschodniej granicy Polski i Unii Europejskiej obliguje do poszukiwania metod poszerzenia kontaktów z rynkami wschodnimi, które w przeszłości stanowiły silny bodziec rozwoju gospodarczego regionu⁶.

Mając na względzie ukierunkowanie analiz wpływu sprzedaży towarów i usług z województwa podlaskiego poza granice kraju, przedmiotem zainteresowania, zgodnym z definicjami funkcjonującymi w obrocie gospodarczym towarami i usługami, stały się:

- eksport towarów;
- import towarów na terytorium kraju;
- wewnątrzwspólnotowe nabycie towarów za wynagrodzeniem na terytorium kraju;
- wewnątrzwspólnotowa dostawa towarów⁷.

Przedmiot analizy ogniskuje się na zależnościach pomiędzy celowo wybranymi elementami opisującymi wymianę handlową z zagranicą. Przeprowadzone analizy ukierunkowane zostały na ocenę wymiany handlowej regionu z zagranicą. Za główną hipotezę badawczą przyjęto stwierdzenie o niskim poziomie wymiany handlowej województwa podlaskiego z zagranicą. Jednocześnie sformułowano cztery hipotezy szczegółowe:

- region charakteryzuje niska dynamika wzrostu sprzedaży towarów i usług za granicę, związana z ograniczoną liczbą rynków zbytu,
- region charakteryzuje wysoka dynamika wzrostu zakupu towarów i usług za granicę, związana z ograniczonym potencjałem produkcyjnym regionalnej gospodarki,
- województwo podlaskie eksportuje głównie produkty rolno-spożywcze oraz nisko przetworzone,
- import regionu w głównej mierze opiera się na produktach wysoko przetworzonych.

W badaniach wykorzystano metody analizy porównawczej, przestrzennej i zmian w czasie. Zastosowano podejście indukcyjne i dedukcyjne. Główne techniki badawcze ogniskują się na krytycznej analizie literatury (*Desk Research*), analizie jakościowej danych o wymianie handlowej województwa podlaskiego z zagranicą, statystycznej analizie trendu i dynamiki zmian. Zakres przestrzenny analiz ogranicza się do województwa podlaskiego. W określonych przypadkach, dane charakteryzujące ten region porównywane są do danych charakteryzujących pozostałe regiony w kraju. Zakres czasowy analiz obejmuje lata 2004-2016 w przypadku eksportu i dostaw wewnątrzwspólnotowych oraz lata 2015-2016 w przypadku importu i nabyć wewnątrzwspólnotowych. Analiz przedstawionych szeregów czasowych wynikała z możliwości finansowych w zakresie zakupu danych do analizy w Krajowej Administracji Skarbowej.

Do analiz wykorzystano dane dotyczące eksportu województwa podlaskiego dla lat 2004-2014 pozyskane z Centrum Analitycznego Krajowej Administracji Skarbowej, dane statystyki publicznej pochodzące z opracowań i systemów Głównego Urzędu Statystycznego: BDL i STRATEG oraz informacje pochodzące z publikacji Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego. Opublikowane dane odnoszące się zarówno do eksportu, jak i importu wyrażone są w różnych

⁶ *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*, s. 46-47, dokument elektroniczny, <http://www.strategia.wrotapodlasia.pl> [dostęp: 10.08.2016].

⁷ Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 1221.

walutach (PLN i EUR), co przyczynia się do trudności z porównywalnością danych. Przy przeliczaniu wartości na z EUR na PLN zastosowano średnioroczny kurs NBP. W raporcie wszystkie wartości przedstawiono w cenach bieżących.

Konstrukcję opracowania, składającego się z 6 rozdziałów, determinują przyjęte założenia i koncepcje metodologiczne.

W rozdziale 1. zaprezentowano metodykę analizy. Zagadnienia wprowadzające przedstawiają bilans płatniczy kraju, w skład którego wchodzi bilans handlowy będący przedmiotem niniejszego opracowania. W rozdziale tym wskazano także źródła pozyskiwania danych na podstawie, których sporządzane są statystyki handlu zagranicznego. Rozdział 2. został poświęcony charakterystyce wymiany handlowej województwa podlaskiego na tle kraju oraz pozostałych województw. Scharakteryzowano udział oraz wartość *per capita* eksportu i importu, wskazano liczbę przedsiębiorstw eksportujących i importujących oraz ich udział w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON, przedstawiono także relację eksportu w poszczególnych województwach do ich PKB. Dokonano również analizy udziału eksportu/importu w całkowitej wartości eksportu i importu do wybranych krajów. W rozdziale 3. przeprowadzono analizę udziału eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych w ogólnym wolumenie sprzedaży z województwa podlaskiego. Przedstawiono geograficzne, branżowe oraz przedmiotowe zróżnicowanie eksportu oraz wewnątrzspółnotowych dostaw. W rozdziale 4. przedstawiono informacje z zakresu geograficznego, branżowego oraz przedmiotowego zróżnicowania importu oraz wewnątrzspółnotowych nabyć produktów. Rozdział 5. został poświęcony analizie eksportu netto, który oprócz wydatków na konsumpcję i inwestycje oraz wydatków rządowych jest jedną ze składowych Produktu Krajowego Brutto. W rozdziale 6. poruszono kwestie związane z kontaktami handlowymi województwa podlaskiego ze wschodnimi sąsiadami Polski, tj. z Rosją, Białorusią i Ukrainą. Analiza z tego zakresu obejmuje eksport, import, saldo wymiany handlowej regionu z powyższymi państwami oraz ruch graniczny na wschodniej granicy Polski (z wyszczególnieniem województwa podlaskiego) i zatrudnienie cudzoziemców w województwie podlaskim.

Podsumowanie

Wymiana handlowa województwa podlaskiego na tle kraju oraz pozostałych województw

- a) Eksport i dostawy wewnątrzspółnotowe z województwa podlaskiego stale rosną w wartościach bezwzględnych. W 2016 roku ich ogólna wartość była ponad 120% wyższa niż w 2008 roku. Jednakże problemem jest niski (ok. 1%) udział eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych z województwa podlaskiego w ogólnej wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych w kraju. Pomimo wzrostów wartości w liczbach bezwzględnych udział ten nie zmienia się. Nieco inną sytuację obserwowano w przypadku importu (szczegółowe analizy objęły jednak tylko lata 2015-2016). Wartość importu i nabyć wewnątrzspółnotowych w liczbach bezwzględnych uległa niewielkiemu wzrostowi i udział tych wielkości w podobnych wartościach dla kraju wzrósł 0,1 punktu procentowego w 2016 roku w porównaniu do 2015 roku (z 0,6% do 0,7%).
- b) Wartość eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych z województwa podlaskiego w liczbach bezwzględnych jest najniższa w kraju, w odniesieniu do pozostałych regionów (1,8 mld EUR w 2015 r.). Podobnie jak w przypadku województwa świętokrzyskiego (również 1,8 mld EUR w 2015 roku). Niemal dwukrotnie wyższą wartość uzyskuje województwo warmińsko-mazurskie i trzykrotnie wyższą województwo podkarpackie. Liderzy: województwo mazowieckie i województwo śląskie uzyskały w 2015 roku wartości niemal trzynastokrotnie wyższe. Jednocześnie, liczba firm eksportujących z regionu nie jest tak drastycznie niższa od liczby eksporterów z innych regionów i stanowi ok. 2,8% ogólnej liczby krajowych eksporterów. Dla przykładu jest o 20% wyższa niż liczba eksporterów z województwa warmińsko-mazurskiego, ale jednocześnie 8-krotnie niższa niż w województwie mazowieckim. Oznacza to, że iż w regionie istnieje wielu drobnych eksporterów, sprzedających towary o niższych wartościach wolumenu na poziomie jednego przedsiębiorstwa. Udział eksporterów i importerów w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w regionie kształtuje się na poziomie zbliżonym do innych regionów i oscyluje w granicach 1%.
- c) Eksport i dostawy wewnątrzspółnotowe stanowią 19% regionalnego PKB w 2015 r. (ze względu na brak danych dotyczących wartości PKB w roku 2016, nie wyznaczono wartości w roku 2016). Niższe udziały w 2015 roku odnotowuje się w jedynie w regionach: lubelskim i świętokrzyskim. Najwyższe wartości udziału eksportu w PKB ogółem w 2015 roku uzyskują województwa: dolnośląskie (47%), pomorskie (51%) i lubuskie (58%). Jeżeli jednak wziąć pod uwagę bilans obrotu towarami netto, dodatni wynik uzyskany przez region w roku 2015, stanowił 8,7% regionalnego PKB. Wartość eksportu netto jest obok konsumpcji, inwestycji oraz wydatków rządowych jedną ze składowych Produktu Krajowego Brutto, dlatego istotne jest, aby osiągnęte wartości były dodatnie, gdyż powiększają wskaźnik PKB. W analizowanych latach, w przypadku województwa podlaskiego, czynniki kształtujące wartość regionalnego PKB leżały w głównej mierze po stronie konsumpcji, inwestycji oraz wydatków rządowych, które stanowiły łącznie ponad 90% wartości PKB.
- d) Niski wkład wartościowy województwa podlaskiego do krajowej wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych przekłada się na niskie udziały regionu w ogólnej, krajowej wartości eksportu do poszczególnych grup krajów i uzyskuje jednoprocenowe wartości (2015)

w przypadku Niemiec; UE 15; krajów dalekiego wschodu (Chiny, Japonia, Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna, Republika Korei, Tajwan) oraz dwuprocentową wartość w przypadku Białorusi, Rosji i Ukrainy (przy czym wartości tego udziału w przypadku tych trzech krajów spadła z 3% w 2010 roku).

- e) Na przestrzeni lat 2010-2015 nastąpiła znacząca transformacja dostawców towarów do województwa podlaskiego. W 2010 roku towary o najwyższej wartości województwo podlaskie zakupiło w Rosji, na Białorusi i Ukrainie (41% ogólnej wartości importu), na drugim miejscu pod względem wartości uplasował się import z krajów UE15 (21%, w tym 12% z samych Niemiec). W 2015 roku, najwyższą wartość osiągnął import z UE 15 (33%, w tym 13% z Niemiec), natomiast udział w wartości towarów importowanych z Białorusi, Rosji i Ukrainy w wartości importu ogółem, spadł do 25%. W latach 2010-2015 wzrósł natomiast dwukrotnie (z 5% do 10%) udział wartości towarów importowanych z Dalekiego Wschodu.
- f) Pomimo ogólnie niskiego wkładu w ogólną wartość krajowego eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych, województwo podlaskie posiada swoje towary eksportowe, dla których jest znaczącym dostawcą na rynki zagraniczne. W latach 2010-2016 takimi towarami były bezsprzecznie ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi oraz ser i twaróg. W analizowanym okresie eksport w grupie produktów: ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi stanowił od 22% do 27% krajowego eksportu w tej grupie produktów. W przypadku grupy produktów ser i twaróg, eksport i dostawy wewnątrzspółnotowe podlaskich towarów stanowiły w analizowanym okresie od 18% do 23% krajowego eksportu towarów w tej grupie produktów. Wymienione produkty stale wyróżniają województwo pod względem udziału w krajowej wartości eksportu. W kolejnych latach swój udział zaznaczały również inne kategorie produktów: podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne (2011-2016 i udział w krajowym eksporcie od 7% do 15%); mięso z bydła świeże lub schłodzone (w latach 2010-2012 od 10% do 12% oraz w 2015 roku 7,5%); mięso ze świń, świeże, schłodzone lub zamrożone (w latach 2010-2012 od 10% do 12%). Od 2013 roku, podlaskie stało się znaczącym eksporterem artykułów budowlanych z tworzyw sztucznych, gdzie indziej niesklasyfikowanych (8% w latach 2013-2014, 7% w 2016 roku).
- g) W latach 2010-2016, obserwowano wysokie spadki w wartości eksportu niektórych grup produktów. Największym „przegranym” na rynku eksportowym była zdecydowanie grupa produktów *mięso ze świń, świeże, schłodzone lub zamrożone* (spadek wartości o 52,1 mln zł, z 87,2 mln zł w roku 2010 do 35,1 mln zł roku 2016).
- h) W kategorii towarów importowanych, podlaskie jest znaczącym w skali kraju importerem ryb świeżych lub schłodzonych, z wyłączeniem filetów rybnych oraz pozostałego mięsa rybiego (...) (w latach 2015-2016 ok. 16% krajowego importu); gazów ziemnych i pozostałych węglowodorów gazowych (odpowiednio 16% i 15% krajowego importu), węgla; brykietu, brykietek i podobnych paliw stałych wytwarzanych z węgla (odpowiednio 9% i 8% krajowego importu); wazeliny, parafiny, (...) pozostałych wosków mineralnych i podobnych produktów (...) (odpowiednio 15% i 18%); nawozy mineralne lub chemiczne (...) (odpowiednio 12% i 13%).

Podstawowe informacje o eksporcie i dostawach wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego

- a) Wartość eksportu województwa podlaskiego w latach 2004-2016 uległa podwojeniu. Jednak pod dynamicznym wzroście w latach 2010-2013 (średnio ok. 20% rocznie), dynamika wzrostu wyraźnie osłabła (2014 r. – 1%, rok później spadek o 3,1% i ponowny wzrost w 2016 roku o niespełna 6%).
- b) Poszczególne transakcje w podlaskim eksporcie charakteryzują się niezwykle dużym zróżnicowaniem pomiędzy minimalną i maksymalną wartością sprzedaży. Minimalne kwoty pojedynczej transakcji kształtowały się w latach 2004-2016 na poziomie od niespełna złotówki do czterech złotych. Maksymalne wartości jednorazowych transakcji opiewały na kwoty od 133 mln zł w 2006 roku do 708,6 mln zł w 2016 roku. W poszczególnych latach analizy, połowa zrealizowanych transakcji eksportowych opiewała na kwoty niższe od kilkunastu tysięcy złotych (poniżej 11 tys. zł w 2016 roku, poniżej 19 tys. zł w latach 2006-2008), a 25% zawieranych transakcji opiewało na kwoty powyżej 120-130 tys. zł (w latach 2006-2007, 2011-2013 na kwoty powyżej 160 tys. zł).
- c) Wyliczenia prognostyczne wskazują, że w roku 2020 globalna wartość podlaskiego eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych może zbliżyć się do poziomu 10 mld zł (wobec 8,0 mld zł zanotowanego w 2016 r. i 3,8 mld zł w 2004 r.).
- d) Zarówno udział eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego w przychodach podlaskim przedsiębiorstw oraz wartości sprzedaży ogółem w regionie ulega systematycznemu zwiększeniu. Wynika to z faktu, iż dynamika eksportu jest znacznie większa niż przychodów przedsiębiorstw oraz sprzedaży ogółem.
- e) Znaczące w strukturze wartości podlaskiego eksportu są obroty towarowe z krajami europejskimi i azjatyckimi. Eksport do krajów europejskich rośnie i o ile w 2004 roku stanowił 83,4% ogólnej wartości eksportu, to w 2016 roku już niemal 87%. Drugim pod względem wartości eksportu odbiorcą podlaskich towarów jest kontynent azjatycki. W tym przypadku należy wskazać na malejący w ostatnich latach udział wartości eksportu do Azji w ogólnej wartości eksportu (12,7% w 2004 roku; 9,3% w 2016 roku) przy wzroście wartości w ujęciu nominalnym (odpowiednio z 475,8 mln zł do 739,0 mln zł). Jednocześnie istotnym jest fakt, iż po dynamicznym wzroście wartości i udziału eksportu do Azji w latach 2008-2012 (z 556,9 mln zł do 1 132,6 mln zł) nastąpił drastyczny spadek wartości i udziału (do 739 mln zł).
- f) Nastąpiła dywersyfikacja rynków zbytu podlaskich eksporterów. Wzrost wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych (począwszy od 2010 roku) wiązał się z zauważalną ekspansją podlaskich przedsiębiorstw na nowe rynki zagraniczne. Liczba krajów docelowych podlaskiego handlu międzynarodowego zwiększyła się do 167 w 2016 roku (ze 115 w 2004 roku, wzrost o 45,2%). O ile w 2004 roku niemal 89% ogólnej wartości sprzedaży dokonano do 15 krajów – największych odbiorców regionalnych produktów, o tyle w 2016 roku, wartość eksportu do pierwszej piętnastki wynosiła już o ponad 12 pkt. proc. mniej (76%). Co potwierdza dywersyfikację rynków zbytu.
- g) W analizowanym okresie (lata 2004-2016) pierwsza piątka największych odbiorców podlaskich towarów nie ulegała zmianie. Należały do niej: Niemcy, Litwa, Niderlandy, Białoruś i Rosja.

- h) Niestabilność w kontaktach politycznych z Rosją i Białorusią, niewątpliwie posiada wpływ na kontakty handlowe podlaskich przedsiębiorstw. Jednak wbrew przypuszczeniom, decyzje polityczne władz obu krajów nie posiadają trwałego wpływu na wymianę towarów i usług z województwem podlaskim.
- i) W przypadku Rosji, kolejne embarga wpłynęły na obniżenie wartości wymiany w latach 2008-2009, przy czym w 2009 r. spadek eksportu należy ocenić jako znaczący – niemal 30%. Od następnego roku region nie tylko odrobił straty, notując natychmiastowy wzrost eksportu o niemal 60%, ale osiągnął poziom wyższy od notowanego w okresie poprzedzającym spadek (2007 rok). Lata 2010-2013 to okres stałych, niższych lub wyższych, wzrostów wartości podlaskiego eksportu do Rosji. Rok 2014 przyniósł spadek, chociaż na poziomie niższym (ok. 20%) od zanotowanego w 2009 r. Bardzo gwałtowny spadek eksportu do Rosji (o ponad 60%) odnotowano w roku 2015. W 2016 roku nastąpił niewielki wzrost eksportu w stosunku do 2015 roku o niespełna 8%. Należy zauważyć, że wartość nominalna eksportu do Rosji wzrosła na przestrzeni lat 2004-2014 z 0,4 mld zł do 0,7 mld zł, a więc uległa niemal podwojeniu. Najniższą wartość eksportu w badanym okresie (2004-2016) zanotowano w roku 2015 - 0,3 mld zł.
- j) Bardziej destabilizujący dla kontaktów handlowych podlaskich przedsiębiorców wydaje się być rynek białoruski. Zawirowania eksportowe obserwowane są w tym przypadku częściej, a lata 2013-2016 wskazują na sukcesywny spadek wartości regionalnego eksportu na Białoruś. Pierwszy problem z wymianą handlową z naszym zagranicznym sąsiadem pojawił się w 2007 r. Następny rok przyniósł jednak nie tylko odrobienie strat, ale również przekroczenie wartości eksportu (0,4 mld zł) w stosunku do roku 2006 (0,4 mld zł), poprzedzającego spadek. Następna sytuacja kryzysowa wystąpiła w 2011 r. Tym razem spadek był jednak zdecydowanie niższy (8,1%) w stosunku do spadku obserwowanego w 2007 r., a następny rok znów przyniósł odrobienie strat (0,7 mld zł) oraz wzrost wartości eksportu w stosunku do roku 2010 (0,6 mld zł). Lata 2013-2016 to niestety kolejne lata ujemnej korekty wartości eksportu na Białoruś, odpowiednio o 17,0%, 34%, 15,4% oraz 12%.
- k) Analiza wymiany handlowej z Rosją nie pozwala na jednoznaczne potwierdzenie negatywnego wpływu sytuacji politycznej na kontakty handlowe ze wschodem. Co jest niepokojące, to utrzymujący się w czterech ostatnich latach spadek wartości nominalnej eksportu na Białoruś. Utrzymujący się w 4 kolejnych latach spadek należy już chyba interpretować w kategorii poważnego wpływu na sytuację w zakresie wymiany handlowej z tym krajem. Malejące znaczenie eksportu do krajów za wschodnią granicą nie musi oznaczać pogorszenia się sytuacji finansowej przedsiębiorstwa eksportera. Obserwowany w kolejnych latach zarówno wzrost liczby transakcji, jak liczby krajów, z którymi podlascy przedsiębiorcy utrzymują kontakty handlowe, każe przypuszczać, że eksporterzy nie poddają się biernie nieprzewidywanym ograniczeniom politycznym, działają zapobiegawczo poszukując nowych rynków zbytu. Na poziomie pojedynczych przedsiębiorstw, zmniejszenie obrotów wywołane spadkiem wartości eksportu do głównego partnera handlowego może prowadzić do negatywnych konsekwencji.
- l) Przez cały okres analiz, w pozytywnym kierunku zmierza eksport towarów na Ukrainę. Kolejne lata sprzedaży eksportowej na Ukrainę charakteryzuje dodatni trend wzrostowy wartości sprzedaży do tego kraju, który w najbliższych latach może zrównać się z wartością towarów sprzedawanych do Rosji i na Białoruś, jeżeli nie ulegnie trwałemu odwróceniu trend spadkowy w wartościach sprzedaży do tych dwóch krajów.

m) Jeżeli wziąć cechy charakterystyczne eksportu do analizowanych krajów, w przypadku Rosji, należy wskazać na drastyczny spadek eksportu w następujących grupach produktów: zwierzęta żywe (z 312 mln zł w 2013 roku do zera w 2016 roku); ściery z drewna (z 89,8 mln zł w 2012 roku do 12,7 mln zł w 2016 roku) oraz ser i twarogi (z 28,8 mln zł w 2013 roku do zera w 2016 roku). Zdecydowany wzrost udziału w całkowitej wartości eksportu, w latach 2008-2016 odnotowano natomiast w sekcji XVI - maszyny i urządzenia mechaniczne (2016 rok – 48,4% całkowitej wartości eksportu do Rosji wobec 14,5% w 2008 roku) oraz w sekcji XVII - pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe (2016 rok – 10,4% całkowitej wartości eksportu do Rosji wobec 4,3% w 2008 roku). Istotnym jest również fakt swego rodzaju specjalizacji województwa podlaskiego w obszarze eksportu określonych towarów do Rosji. W 2016 roku region sprzedał do tego kraju ponad 22% krajowej wartości eksportu części nadające się do stosowania wyłącznie lub głównie do silników (...) i niemal 30% krajowej wartości eksportu odkurzaczy.

n) Charakterystyczne cechy sprzedaży eksportowej na Białoruś wskazują na drastyczny spadek eksportu w następujących grupach produktów: zwierzęta żywe (z 396 mln zł w 2012 roku do 31,1 mln zł w 2016 roku); ściery z drewna (z 29,1 mln zł w 2009 roku do 14,0 mln zł w 2016 roku) oraz maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny (z 225,4 mln zł w 2010 roku do 29,2 mln zł w 2016 roku) oraz pojazdów i statków powietrznych oraz jednostek pływających (z 45,8 mln zł w 2013 roku do 9,6 mln zł w 2016 roku).

Zdecydowany wzrost udziału w całkowitej wartości eksportu, w latach 2008-2016 odnotowano natomiast w sekcji IV – Gotowe artykuły spożywcze (2016 rok – 12,9 mln całkowitej wartości eksportu na Białoruś 3,9 mln zł w 2004 roku) oraz w sekcji XVII - pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe (2016 rok – 10,4% całkowitej wartości eksportu do Rosji wobec 4,3% w 2008 roku). Charakterystyczną cechą sprzedaży eksportowej na Białoruś jest konsekwentne utrzymywanie się wartości eksportu produktów przemysłu chemicznego (z okresowymi zwiększeniami wartości nawet do 32 mln zł) na poziomie około 22,0 mln zł.

Istotnym jest również fakt swego rodzaju specjalizacji województwa podlaskiego w obszarze eksportu określonych towarów na Białoruś. W 2016 roku region sprzedał do tego kraju ponad 35% krajowej wartości eksportu maszyn rolniczych, ogrodniczych lub leśnych (...); 73% krajowej wartości eksportu topnika wapniowego, wapnia i pozostałego kamienia wapiennego, w rodzaju stosowanych do produkcji wapna lub cementu i niemal 35% krajowej wartości eksportu warzyw zamrożonych (...).

o) Z kolei w przypadku eksportu na Ukrainę nie obserwowano tak drastycznych (jak w przypadku Rosji i Białorusi) spadków wartości towarów, aczkolwiek i w tym przypadku, województwo podlaskie nie uniknęło zmniejszenia sprzedaży: zwierząt żywych (z 26,9 mln zł w 2013 roku do 8,2 mln zł w 2016 roku); drewna i artykułów z drewna (z 11,9 mln zł w 2014 roku do 7,8 mln zł w 2016 roku). W przypadku Ukrainy, w większości sekcji obserwowano wzrost wartości eksportowanych towarów. Najwyższy w przypadku gotowych artykułów spożywczych (2016 rok – 12,8 mln zł wobec 4,5 mln zł w 2004 roku); maszyn i urządzeń mechanicznych, sprzętu elektrycznego (z 10,4 mln zł w 2008 roku do 52,7 mln zł w 2016 roku) oraz pojazdów i statków powietrznych i jednostek pływających (z 2,4 mln zł w 2013 roku do 38,0 mln zł w 2016 roku).

Istotnym jest również fakt swego rodzaju specjalizacji województwa podlaskiego w obszarze eksportu określonych towarów na Ukrainę. W 2016 roku region sprzedał do tego kraju niemal 37% krajowej wartości eksportu części nadających się do stosowania wyłącznie lub głównie do silników objętych pozycją 8407 lub 8408 (...); 14,2% krajowej wartości eksportu rur, przewodów, węży i wyposażenia (...) z tworzyw sztucznych i ponad 19% krajowej wartości eksportu serów i twarogów.

- p) Województwo podlaskie charakteryzuje się wysoką intensywnością powiązań handlowych z Białorusią, Rosją i Ukrainą. W roku 2010 oraz 2014 region cechował się najwyższymi wartościami wskaźnika wśród wszystkich województw, co pozwala na stwierdzić, że eksport na wschód jest domeną województwa podlaskiego. W 2016 roku wartość wskaźnika powiązań handlowych z trzema wskazanymi krajami w województwie podlaskim spadła do 1,8. Ze względu na brak danych statystycznych dla innych województw, nie ma możliwości porównania tego spadku do sytuacji w innych regionach. Wartość uzyskana przez województwo podlaskie w 2016 roku była wyższa od najwyższej wartości uzyskanej przez pozostałe regiony w 2014 roku (podkarpackie 1,5).
- q) W odniesieniu do importu, Rosja jest największym dostawcą towarów dla województwa podlaskiego spośród trzech najbliższych, wschodnich sąsiadów Polski. W 2015 roku była również największym dostawcą towarów spośród wszystkich krajów, w których podlaskie dokonywało zakupów (12,4% całkowitej wartości eksportu). W 2016 roku pozycję największego dostawcy dla województwa podlaskiego zajęły Niemcy (12,9% ogólnej wartości eksportu). Znaczny udział w całkowitej wartości importu z Rosji posiadają produkty mineralne (31,7% w roku 2015 oraz 82,5% w roku 2016), które właściwie wyznaczyły w ostatnim roku kierunek zakupów z tego kraju. Wśród produktów tej sekcji, województwo podlaskie importowało z Rosji przede wszystkim gazy ziemne (...) (34% całkowitej wartości eksportu z Rosji w 2016 roku) i węgiel (...) (34,7% całkowitej wartości eksportu z Rosji w 2016 roku). Import towarów w pozostałych sekcjach i grupach towarów drastycznie spadł. O ile w latach 2004-2015 województwo podlaskie eksportowało do Rosji przede wszystkim zwierzęta żywe, o tyle w 2016 roku wartość eksportu w sekcji I - zwierzęta żywe zmalała do zera i nastąpiło odwrócenie ról, podlaskie zaczęło importować zwierzęta żywe w Rosji. Choć wartość importowanego żywca nie stanowiła istotnego udziału w strukturze importowanych towarów, niemniej jednak zaistniała. Z kolei z Białorusi zarówno w roku 2015, jak i w roku 2016 importowane były produkty przemysłu chemicznego i produktach przemysłów pokrewnych (60,8% w roku 2015 oraz 36,0% w roku 2016), przede wszystkim nawozy mineralne. Ukraina jest z kolei dostawcą produktów pochodzenia roślinnego do województwa podlaskiego (72,4% wartości importu ogółem w roku 2015 oraz 50,7% w roku 2016), przede wszystkim produktów pochodzenia roślinnego, gdzie indziej niewymienionych oraz drewna przetartego lub struganego (...).
- r) Znaczącymi eksporterami województwa podlaskiego są przedsiębiorstwa reprezentujące przetwórstwo przemysłowe (ponad 30% eksporterów) oraz handel (ponad 46% eksporterów). Struktura podlaskich eksporterów w części decyduje o tym, w jaki sposób kształtuje się struktura rodzajowa produkcji przeznaczanej na eksport. Trzy główne grupy podlaskich towarów eksportowych obejmują: zwierzęta żywe i produkty pochodzenia zwierzęcego; maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny; ich części; urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz części i wyposażenie dodatkowe do tych artykułów; drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny; korek

i artykuły z korka; wyroby ze słomy, z esparto lub pozostałych materiałów do wyplatania; wyroby koszykarskie i wyroby z wikliny.

- s) Największa liczba podlaskich eksporterów usytuowana jest w mieście Białystok i powiecie białostockim (odpowiednio 438 i 226 eksporterów), następnie w Suwałkach (63), powiecie sokólskim (42) i bielskim (39).

Podstawowe informacje, zróżnicowanie geograficzne oraz struktura branżowa i przedmiotowa importu i nabyć wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego

- a) W przypadku importu i nabyć wewnątrzspółnotowych znaczącemu przeobrażeniu ulega struktura wartościowa względem kontynentów – miejsc zakupu towarów. Najwięcej pod względem wartości podlaskie importuje z Europy (3 568 mln zł w 2016 roku) i Azji (1 564 mln zł), jednakże w tym przypadku, wartość importu z Azji stanowi niemal połowę wartości importu z krajów europejskich. Łączny import z tych dwóch kontynentów wynosi łącznie ok. 98-99% całkowitej wartości importu (w analizowanych latach 2015-2016).
- b) Najwięcej towarów podlaskie importuje z Rosji, Niemiec, Chin, Norwegii i Białorusi, przy czym w przypadku czterech pierwszych krajów, wartość importu w latach 2014-2015 rosła (odpowiednio o 7,2%; 22,9%; 11,2%; 36,8%), a spadła w przypadku Białorusi (10,1%).
- c) Również w przypadku importu, najważniejszymi graczami w podlaskiej gospodarce są przedsiębiorstwa z tych samych sekcji PKD, z których pochodzą najważniejsi podlascy eksporterzy. W tym przypadku jednak, najwięcej przedsiębiorstw importerów funkcjonuje w handlu (52,8%), a przetwórstwo przemysłowe znajduje się na drugim miejscu 27,0%).
- d) Odmienne, niż w przypadku eksportu, kształtuje się lokalizacja przedsiębiorstw sprowadzających towary do regionu. Największe ich liczby usytuowane są w m. Białystok (500) i powiecie białostockim (123), na trzecim miejscu plasuje się miasto Łomża (68), a w dalszej kolejności miasto Suwałki (55), powiat sokólski (39) i powiat bielski (39).

Eksport netto w latach 2015-2016

- a) W latach 2015-2016 bilans eksportu netto wypadał na korzyść regionu. Nadwyżka na korzyść eksportu wynosiła odpowiednio 2,8 mld zł i 2,7 mld zł. Jednak przy uwzględnieniu konkretnych kontynentów eksport netto uzyskuje zarówno wartości in plus, jak również in minus. Więcej eksportujemy niż importujemy (zarówno przy uwzględnieniu kraju wysyłki produktu, jak i kraju pochodzenia produktu) do krajów europejskich, Ameryki Północnej, Afryki, Australii i Oceanii. Ujemny bilans handlowy region uzyskuje z obrotów towarowych z Azją oraz krajami i terytoriami niewyszczególnionymi w ramach handlu z krajami trzecimi.
- b) Rozliczenia netto z krajami Ameryki północnej wskazują na zmiany wyników w kolejnych latach w zależności od sposobu liczenia (w zależności od tego, czy bierze się pod uwagę statystykę według kraju wysyłki produktów, czy według kraju pochodzenia produktu).
- c) Na poziomie obrotów towarowych z poszczególnymi krajami, sytuacja (bez względu na to, czy bierze się pod uwagę kraj wysyłki produktu, czy kraj pochodzenia produktu), dodatni bilans handlowy charakteryzuje wymianę handlową województwa podlaskiego z krajami UE (bilans o najwyższych wartościach: Niemcy, Wielka Brytania, Niderlandy, Litwa, Węgry, Republika

Czeska, Francja, Norwegia, Łotwa, Słowacja). Ujemny zaś z krajami azjatyckimi i niektórymi europejskimi (bilans o najniższych wartościach ujemnych: Chiny, Rosja i Szwecja).

- d) Biorąc zaś pod uwagę konkretne towary, region uzyskał w 2015 roku nadwyżkę w eksporcie: ryb suszonych, solonych i innych przetworzonych; serów i twarogów; mebli; mięsa z bydląt świeżego lub schłodzonego; podgrzewaczy do wody, grzałek nurnikowych itp. Rok później w towarów pierwszej piątki, uzyskujących najwyższe dodatnie wartości eksportu netto mięso wołowe zastąpiły artykuły budowlane z tworzyw sztucznych.
- e) Najwyższe wartości importu nad eksportem, w 2015 roku region uzyskał w obrocie towarowym nawozami mineralnymi lub chemicznymi (...); wazeliną, parafiną (...); węglem (...); gazami ziemnymi (...) i rybami nieprzetworzonymi. Rok później nawozy mineralne; wazelinę i parafinę zastąpiły maszyny do przygotowywania i przerobu tytoniu oraz świnie żywe.
- f) Bilans wymiany handlowej województwa podlaskiego ze wschodnimi sąsiadami Polski wypada niekorzystnie dla regionu w obszarze kontaktów z Rosją i Białorusią (saldo ujemne w latach 2015 i 2016, odpowiednio: -345,9 mln zł i -375,3 mln zł z Rosją; -146,5 mln zł i -123,5 mln zł z Białorusią). Dodatnie saldo wymiany towarowej charakteryzuje natomiast obroty handlowe województwa podlaskiego z Ukrainą. Co więcej w 2016 roku wartość salda dodatniego wymiany znacząco powiększyła się w stosunku do roku 2015 (wzrost z 5,0 mln zł do 94,1 mln zł).
- g) Ze względu na brak dostępu do odpowiednich danych statystycznych, nie było możliwe uwzględnienie w analizach innych ważnych pozycji (poza eksportem i importem towarów) składających się na saldo obrotów województwa podlaskiego z zagranicą.

Ruch graniczny na wschodniej granicy Polski (w tym w województwie podlaskim)

- a) Istotnym elementem wymiany towarowej z zagranicą są obroty towarowe dokonywane w ramach ruchu przygranicznego, będącego rentą lokalizacyjną regionu. Część informacji o wymianie handlowej towarami, która odbywa się w ramach takiego ruchu, ujmowana jest w danych statystycznych dotyczących eksportu i importu (wymiana handlowa z krajami spoza UE) o ile odbywa się w ramach zgłoszeń celnych. Część danych o przygranicznych obrotach towarowych jest jednak przedmiotem obiegu w tzw. szarej strefie. Dlatego w analizie podjęto próbę oceny znaczenia obrotów handlowych odbywających się w ramach ruchu przygranicznego, która opiera się na danych pochodzących z badań publicznych (GUS), uwzględniających szacunki obrotów w „szarej strefie”.
- b) Bezpośrednie sąsiedztwo z Białorusią, a także bliskie położenie województwa w stosunku do Rosji (Obwodu Kaliningradzkiego) oraz Ukrainy, skutkuje dużą liczbą cudzoziemców, przyjeżdżających do województwa podlaskiego z tych krajów. Każdy wjazd i wyjazd cudzoziemca na terytorium województwa wiąże się z jakimś wydatkiem. Dostępność danych statystycznych pozwoliła na oszacowanie takich wydatków, dokonywanych przez cudzoziemców, na zakup towarów. Z punktu widzenia bezpośredniego położenia na granicy z Białorusią, dla województwa podlaskiego najbardziej istotne są dane dotyczące ruchu osobowego i towarowego na granicy polsko-białoruskiej. Granicę polsko-białoruską na podlaskich przejściach granicznych zdecydowanie częściej przekraczają cudzoziemcy niż Polacy (ponad 80% przekroczeń). Liczba cudzoziemców wjeżdżających do województwa podlaskiego przez przejścia graniczne zlokalizowane w regionie, przyjmowała w latach 2008-2014 wyraźnie trend rosnący (wzrosła

z około 1,0 mln osób w 2008 roku do niemal 2,1 mln osób w 2014 roku). Cudzoziemcy wjeżdżający do Polski przez podlaskie przejścia graniczne stanowili około połowy cudzoziemców wjeżdżających do kraju przez granicę polsko-białoruską. W latach 2015-2016 nastąpił spadek liczby cudzoziemców wjeżdżających do RP do ok 1,8 mln osób. Niemal 97% cudzoziemców wjeżdżających na terytorium Polski przez granicę z Białorusią stanowią Białorusini, należy przypuszczać, iż podobny odsetek Białorusinów, Rosjan i Ukraińców wjeżdża z Białorusi do Polski przez podlaskie przejścia graniczne.

- c) Ponad 90% wydatków ponoszonych przez cudzoziemców wjeżdżających do województwa podlaskiego przez granicę z Białorusią ponoszonych jest w odległości do 100 km od miejsca przekroczenia granicy, a więc na terenie województwa podlaskiego. Przeznaczenie wydatków ponoszonych przez cudzoziemców w regionie, w około 85% dotyczy wydatków na towary nieżywnościowe; w około 13% na towary żywnościowe. Zaledwie około 2% stanowią pozostałe wydatki (przede wszystkim noclegowe i gastronomiczne).
- d) W latach 2010-2015 wydatki cudzoziemców w województwie podlaskim przekroczyły 7,7 mld zł. Średnioroczne wydatki takich cudzoziemców w odległości do 100 km od granicy wyniosły 1,2 mld zł. Wydatki ponoszone przez cudzoziemców na zakup towarów w regionie stanowiły w 2010 roku około 4% wartości sprzedaży detalicznej w województwie, w 2015 roku ponad 6%, jednak w latach 2012-2014 sięgały 7-8%.
- e) Jednocześnie dane o wartości zwrotów podatku VAT rejestrowanych w Izbie Celnej w Białymstoku wskazują na wysoki poziom zwrotu tegoż podatku, sięgający poziomu ponad 70% ogólnej wartości towarów zakupionych przez cudzoziemców przekraczających granicę polsko-białoruską i dokonujących zakupów w odległości do 100 km od granicy (74% w 2014 roku; 72% w 2015 roku). Granica polsko-białoruska rozciąga się na terytorium województw podlaskiego i lubelskiego. Łączna wartość zakupów dokonanych przez cudzoziemców przekraczających granicę polsko-białoruską i dokonujących zakupów w odległości do 100 km od granicy (1 460,0 mln zł w 2014 roku i 1 297,0 mln zł w 2015 roku) przypada na dwa województwa, a nie samo województwo podlaskie. Tymczasem sam zwrot VAT dokonywany przez organy KAS w Białymstoku w latach 2014 i 2015 wynosił odpowiednio 1 085,0 mln zł i 935 mln zł. Podstawową stawką podatku VAT jest stawka 23%, co prowadzi do oszacowania wartości towarów objętych wnioskami TAX FREE, na poziomie co najmniej 4 717,0 mln zł w 2014 roku i 4 074,0 mln zł w 2015 roku, a więc kilkakrotnie przekraczającym szacunki o wartości zakupów dokonywanych przez cudzoziemców (dokonywane w badaniach ankietowych prowadzonych przez Urząd Statystyczny w Rzeszowie). Z dużą dozą prawdopodobieństwa, część zwrotu podatku VAT jest przedmiotem obserwowanych w Polsce wyłudzeń tego podatku. Równie prawdopodobne jest niedoszacowanie wartości zakupów dokonywanych przez cudzoziemców przekraczających granicę polsko-białoruską, dokonywanych w odległości do 100 km od granicy. Dane o wartości zwrotu podatku VAT należałoby jednak przyjąć jako realniej odzwierciedlające znaczenie dla gospodarki województwa podlaskiego obrotów towarowych ze wschodnimi sąsiadami naszego regionu.
- f) Udział wydatków ponoszonych w ramach małego ruchu granicznego posiada znaczący (około 40%) wpływ na całkowitą wartość wydatków, które są ponoszone przez cudzoziemców przekraczających poszczególne odcinki granic objętych umowami bilateralnymi o małym ruchu granicznym (granica polsko-rosyjska i polsko-ukraińska). Istnieje więc domniemanie

o możliwości wystąpienia znaczącego wzrostu wartości wydatków ponoszonych w województwie podlaskim, w sytuacji utworzenia małego ruchu granicznego na granicy polsko-białoruskiej.

Zatrudnienie cudzoziemców w województwie podlaskim

- a) Duże znaczenie dla gospodarki województwa podlaskiego posiadają pracownicy rekrutowani spośród cudzoziemców, w zdecydowanej większości obywateli wschodnich sąsiadów województwa podlaskiego. W latach 2011-2016 systematycznie rosła liczba oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi w województwie podlaskim (niemal czterokrotny wzrost, z 2601 osób w 2011 roku do 9483 w 2016 roku). Ponad 86% zgłoszeń dotyczyło w analizowanym okresie zamiaru zatrudnienia Ukraińców, ponad 11% Białorusinów. W niewielkim stopniu obywateli Armenii (0,3%), Gruzinów (1,1%) Mołdawian (0,7%) i Rosjan (0,2%).
- b) Cudzoziemcy, którzy podjęli w województwie podlaskim pracę na podstawie oświadczeń o zamiarze powierzenia wykonywania pracy, zatrudniani byli głównie na podstawie umowy zlecenia (73,8%) i w blisko 90% przypadków na okres od 3 do 6 miesięcy, do pracy w sektorze rolniczym (16,5% oświadczeń), budownictwie (8,8%), przetwórstwie przemysłowym (7,0%) oraz działalności usługowej (53,8%). Najczęściej poszukiwanymi pracownikami byli pracownicy przy pracach prostych (73,4%); rolnicy, ogrodnicy oraz rybaków (9,9%) oraz robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (8,0%).
- c) Pomimo rosnącej liczby przedmiotowych oświadczeń, województwo podlaskie należy do województw o najniższej liczbie cudzoziemców zatrudnianych okresowo, przy wykorzystaniu tej formy zatrudnienia.
- d) W latach 2008-2016 systematycznie rosła również liczba wniosków i wydanych zezwoleń na pracę cudzoziemców w województwie podlaskim. W tym przypadku najwięcej zezwoleń dotyczyła obywateli Białorusi (51,2%), a dopiero w drugiej kolejności Ukraińców (38%). W latach 2015-2016 gwałtownie wzrosła natomiast liczba wniosków o wydanie zezwolenia na prace Ukraińców. Ponad 95% dotyczyło zatrudnienia u pracodawcy, którego siedziba firmy znajduje się na terytorium Polski.
- e) Obcokrajowcy najczęściej zatrudniani byli w branży transportowej oraz gospodarce magazynowej (43,2% ogółu zatrudnionych pracowników), budownictwie (17,8%) oraz handlu hurtowym i detalicznym (7,8%). W transporcie zatrudniono najwięcej Białorusinów, obywatele Ukrainy byli najczęściej poszukiwani do prac związanych z budownictwem. Gospodarstwa domowe zatrudniły w latach 2011-2016 łącznie 73 osoby, w tym 57. obywateli Ukrainy oraz 10. Białorusinów. Wydawane zezwolenia na pracę, w przeważającej liczbie, dotyczyły robotników wykwalifikowanych. Jedynie 48 zezwoleń (w tym 29 dla Białorusinów) dotyczyło pracy polegającej na pełnieniu funkcji w zarządzie osoby prawnej wpisanej do rejestru przedsiębiorców.

1. Wprowadzenie do zagadnień wymiany handlowej z zagranicą i metodyki analizy

Gospodarka, w której występuje wymiana towarów i usług oraz przepływ kapitału z zagranicą określana jest mianem gospodarki otwartej. W gospodarce otwartej charakterystyczny jest zarówno eksport - sprzedaż wskazanych kategorii przedmiotów obrotu handlowego z danego kraju do innych krajów, jak i otwarcie rynku krajowego na zakupy z zagranicy (import), a społeczeństwo danego kraju jest włączone w międzynarodowy podział pracy. Pojęcie gospodarki otwartej jest ściśle związane z istnieniem państw i rządów. Istnienie granic umożliwia szacunki, ile towarów, usług i przedmiotów o innym charakterze, biorących udział w wymianie handlowej „przekracza” granice. Polityka gospodarcza prowadzona przez poszczególne państwa może sprzyjać lub utrudniać rozwój tej wymiany. Otwarcie się gospodarki sprzyja wzrostowi gospodarczemu i dynamizuje wzrost gospodarczy, przyczyniając się jednocześnie do wzrostu dobrobytu danego społeczeństwa. Dodatnim efektem otwarcia gospodarki na kontakty o charakterze handlowym z zagranicą, jest dopuszczenie na krajowy rynek firm zagranicznych, czyli poszerzenie i zintensyfikowanie konkurencji. Konkurencja pobudza wprowadzenie innowacji technicznych, organizacyjnych, wymusza podnoszenie jakości wyrobów i świadczonych usług. Otwarcie się gospodarki sprzyja również napływowi kapitału zagranicznego. W przypadku krajów takich jak Polska, doświadczających po 1990 roku transformacji gospodarczej z gospodarki centralnie zarządzanej do rynkowej, dopuszczenie obcego kapitału było nieodzowne dla zmodernizowania gospodarki i kształtowania dobrych wzorców zarządzania i organizacji pracy. Naturalnie można wskazać na pewne negatywne efekty otwarcia gospodarki na wymianę z zagranicą – jednym z nich jest ograniczona autonomia krajowej polityki pieniężnej ze względu na wpływ polityki pieniężnej prowadzonej przez kraje będące głównymi eksporterami kapitału (np. USA, strefa euro)⁸.

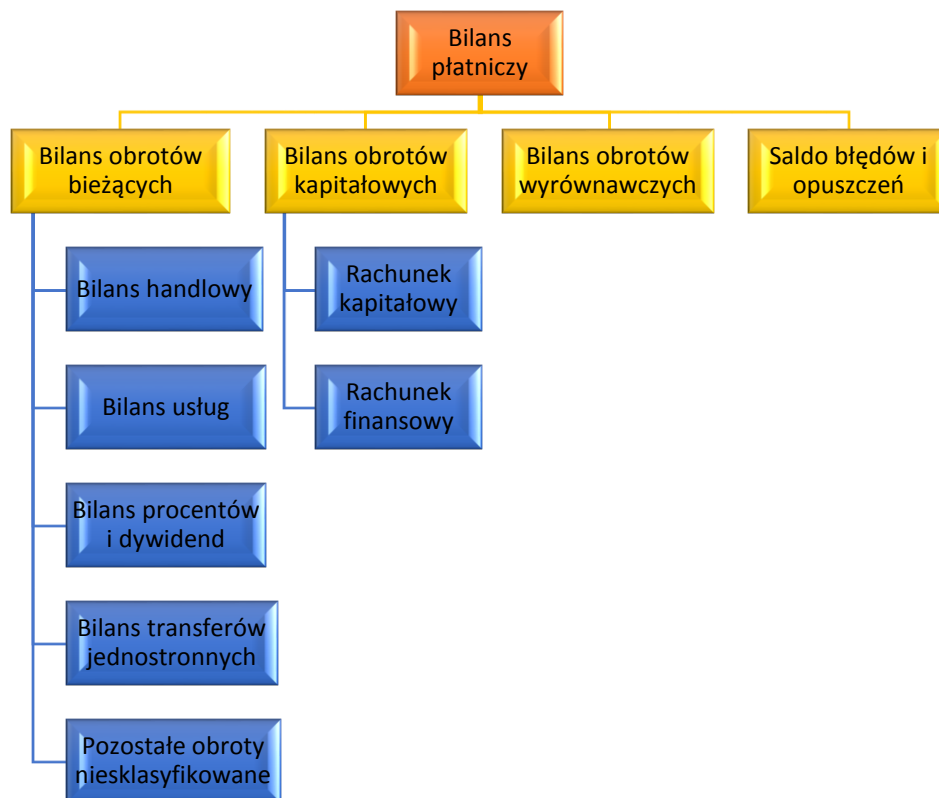
Statystyczne zestawienie **wartości wszystkich transakcji gospodarczych** danej gospodarki z zagranicą, składa się na roczny **bilans płatniczy** kraju. Bilans obejmuje transakcje, które w danym okresie miały miejsce między rezydentami kraju⁹ a resztą świata. Z jednej strony, bilans jest narzędziem, które stosując techniki księgowe, pozwala określić **sytuację finansową kraju**. Sporządzany jest przez **bank centralny kraju** według metodologii Międzynarodowego Funduszu Walutowego. Z drugiej strony pozwala śledzić ważne dla gospodarki wielkości w obszarach składających się na obroty o charakterze handlowym z zagranicą, takie jak: wartość sprzedaży czy zakupu towarów, usług.

⁸ <https://www.nbportal.pl/sloownik/pozycje-sloownika/gospodarka-otwarta> [dostęp: 12.09.2017 r.]

⁹ Rezydenci (ludność rezydująca) to kategoria stanu ludności opracowana na potrzeby statystyk międzynarodowych przy zastosowaniu kryteriów międzynarodowej definicji zamieszkania ludności (*usual residence population*); *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1260/2013 z dn. 20.12.2013 r. - w sprawie statystyk europejskich w dziedzinie demografii.*

Rysunek 1.1. Schemat bilansu płatniczego

Źródło: opracowanie własne.

Bilans płatniczy jest więc statystycznym zestawieniem obrotów z zagranicą, które w usystematyzowany sposób przedstawia transakcje gospodarcze realizowane przez kraj (w określonym czasie, najczęściej w okresie jednego roku) z resztą świata¹⁰. W bilansie płatniczym można wyróżnić: **bilans obrotów bieżących**, **bilans obrotów kapitałowych**, **bilans obrotów wyrównawczych** oraz **saldo błędów i opuszczeń**. Bilans obrotów bieżących składa się z: bilansu handlowego (obejmujący zestawienie eksportu i importu dóbr), bilansu usług (obejmujący eksport i import usług), bilansu procentów i dywidend, (czyli dochodów majątkowych z tytułu odsetek, zysków i dywidend), bilansu transferów jednostronnych (przekazów pieniężnych dokonywanych z kraju za granicę lub odwrotnie) oraz pozostałych obrotów bieżących. Kolejną składową bilansu płatniczego jest bilans obrotów kapitałowych obejmujący zestawienie inwestycji zagranicznych w danym kraju oraz zagranicznych aktywów lub inwestycji danego kraju za granicą (rachunek kapitałowy) oraz zestawienie sprzedaży aktywów nierezydentom z zakupami aktywów zlokalizowanych za granicą (rachunek finansowy). Na bilans obrotów wyrównawczych składają się transakcje, które służą sfinansowaniu deficytu lub zużytkowaniu nadwyżki bilansu płatniczego. Natomiast saldo błędów i opuszczeni obejmuje transakcje, które nie zostały zarejestrowane lub zostały nieprawidłowo ujęte w sprawozdaniach¹¹.

¹⁰ <http://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/20,pojecie.html> [dostęp: 12.09.2017]

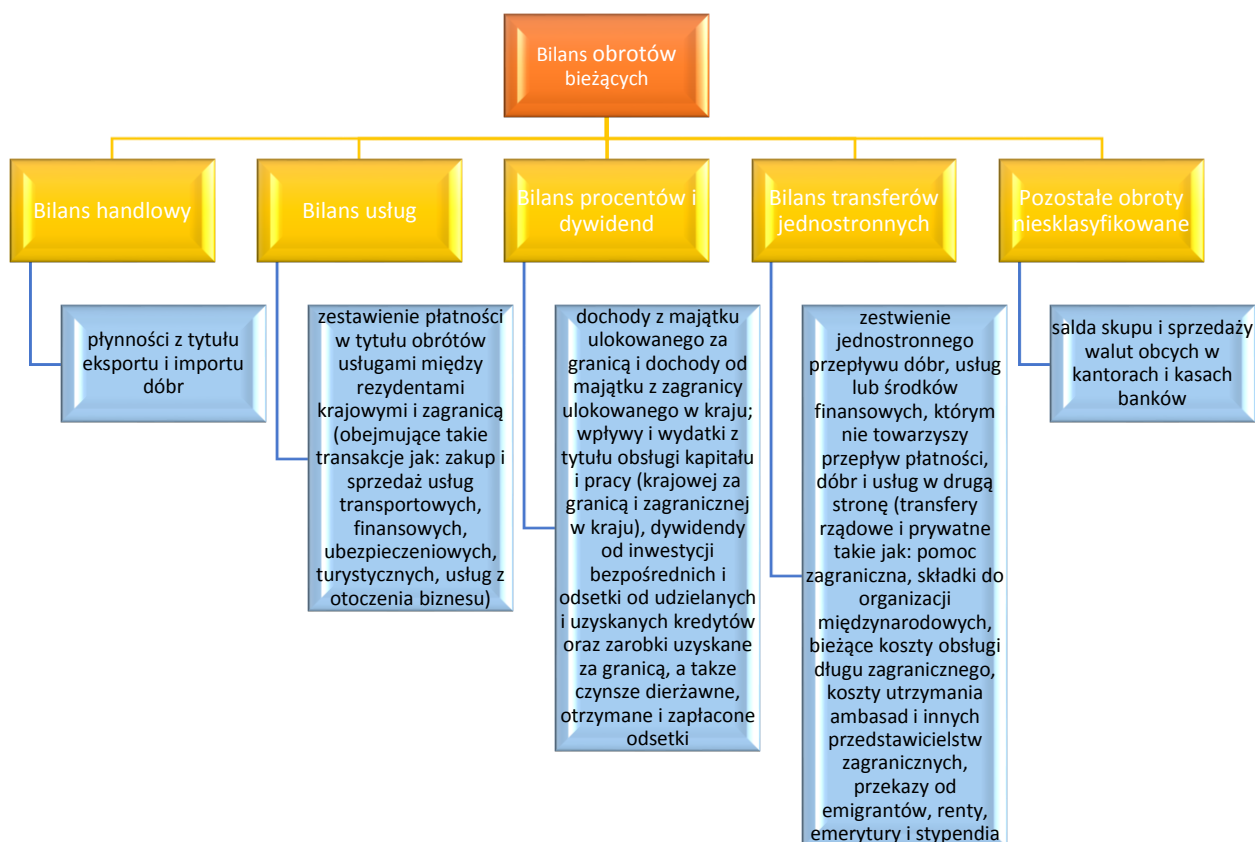
¹¹ https://mfiles.pl/pl/index.php/Bilans_p%C5%82atniczy [dostęp: 12.09.2017]

Przeniesienie analizy bilansu płatniczego kraju na poziom regionalny mogłoby stanowić podstawę szczegółowych analiz odzwierciedlających wagę i rozmiar kontaktów regionalnych z zagranicą oraz wkład wymiany handlowej w rozwój gospodarczy regionów, prowadzonej przez wszystkie podmioty biorące udział w obrotach zagranicznych (firmy, turystów, zatrudnionych obcokrajowców, czy kupujących domy za granicą). Niestety bezpośrednie przełożenie schematu obrotów z zagranicą na poziom regionalny nie jest możliwe ze względu na brak dostępu do odpowiednich danych statystycznych. W ograniczonym zakresie, możliwość takiej analizy istnieje jedynie w obszarze bilansu obrotów bieżących i danych na temat **bilansu handlowego** oraz **bilansu usług**. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż obie pozycje stanowią niepełny obraz całego zakresu kontaktów z zagranicą realizowanych przez wszystkie podmioty biorące udział w obrotach zagranicznych, a więc przez firmy, turystów, migrantów zarobkowych, kupujących domy za granicą, agendy rządowe, organizacje non profit, itp.

W analizach prowadzonych na poziomie regionalnym szczególną wartość mogłyby wykazać analizy, co najmniej pełnego zakresu obrotów bieżących, które pozwoliłyby na śledzenie takich aspektów handlu zagranicznego, jak obrót towarami i usługami, dochody od majątku ulokowanego za granicą, dochody i wydatki migrantów zarobkowych, przekazy od migrantów, czy salda wymiany walut w kantorach. Niosą one istotną informację w zakresie rozmiaru kontaktów handlowych, zwłaszcza w przypadku takich województw jak podlaskie, dla którego z racji przygranicznego położenia kieruje inicjatywy współpracy gospodarczej na przede wszystkim na wschód.

Rysunek 1.2. Schemat bilansu obrotów bieżących

Źródło: opracowanie własne.

Ze względu na brak dostępu do istotnych danych na temat obrotów bieżących z zagranicą na poziomie regionalnym, analizie poddano wybrane aspekty kontaktów handlowych:

- 1) Bilans handlowy, inaczej wymianę handlową z zagranicą obejmującą dane na temat obrotu towarowego województwa podlaskiego z zagranicą.

Od 1 maja 2004 roku, czyli od momentu akcesji Polski do Unii Europejskiej, dane o wymianie handlowej zbierane są za pośrednictwem dwóch systemów statystyki obrotów handlu zagranicznego. Pierwszy z nich, system EXTRASTAT – opiera się na danych zarejestrowanych w zgłoszeniach celnych i obejmuje obroty towarowe Polski z krajami trzecimi (nie będącymi członkami UE). Natomiast drugi system – INTRASTAT – obejmuje obroty towarowe z państwami członkowskimi UE. Oba systemy działają równolegle i tworzą jednolity zbiór informacji o wymianie towarowej Polski z zagranicą.

Dane o handlu zagranicznym towarami obejmują obroty opracowywane na podstawie:

- zgłoszeń celnych zarejestrowanych w systemach informatycznych Polskiej Administracji Celnej,
- deklaracji INTRASTAT – „PRZYWOZ” i deklaracji INTRASTAT – „WYWOZ” składanych przez podmioty prowadzące handel towarami z krajami UE, do właściwych miejscowo izb celnych, Zobowiązane do składania deklaracji INTRASTAT są podmioty uczestniczące w obrocie towarowym z państwami członkowskimi Wspólnoty i zobowiązane do przekazywania informacji dla celów ewidencji i statystyki,
- alternatywnych źródeł danych stosowanych dla tzw. „towarów specyficznych”,
- doszacowywania wartości obrotów, podmiotów realizujących wymianę towarową z krajami Unii Europejskiej, które nie są objęte progami statystycznymi i nie składają deklaracji INTRASTAT.

W systemie INTRASTAT obowiązek sprawozdawczy uzależniony jest od wartości obrotów realizowanych przez podmioty z krajami Unii Europejskiej. Ich poziom określa system progów statystycznych, tj. próg podstawowy oraz próg szczegółowy. Progi, wyodrębnione dla przywozu i wywozu, aktualizowane są co roku i ogłaszane są przez Prezesa GUS przed końcem roku poprzedzającego rok sprawozdawczy¹².

Statystyka handlu zagranicznego nie obejmuje m.in.:

- usług, z wyjątkiem towarów dostarczonych w celu uszlachetnienia i po uszlachetnieniu,
- towarów będących przedmiotem tranzytu,

¹² Dla przykładu, na 2017 rok ustalono następujące wartości progów statystycznych dla podmiotów realizujących obroty z krajami UE: próg podstawowy - dla przywozu 3,0 mln zł, dla wywozu 2,0 mln zł; próg szczegółowy - dla przywozu 50,0 mln zł, dla wywozu: 93,0 mln zł. Podmioty, które w roku sprawozdawczym lub w roku poprzedzającym przekroczyły wartość ustalonego progu podstawowego są objęte obowiązkiem sprawozdawczym, tzn. są zobowiązane każdego miesiąca do przesyłania deklaracji INTRASTAT. Dodatkowo, jeżeli wartość wywozu lub przywozu zawiera się pomiędzy wartością progu podstawowego a wartością progu szczegółowego podmioty nie są zobowiązane do wypełniania wszystkich pól deklaracji.

Podmioty, które w roku sprawozdawczym lub roku poprzedzającym przekroczyły ustalony próg szczegółowy zobowiązane są do wypełniania wszystkich pól w deklaracji INTRASTAT.

Podmioty, które nie przekroczyły w roku sprawozdawczym lub w roku poprzedzającym ustalony próg podstawowy są zwolnione z obowiązku sprawozdawczego. Ich obroty w statystyce handlu zagranicznego są szacowane, <http://stat.gov.pl/sprawozdawczosc/intrastat/podstawowe-informacje-o-systemie-intrastat/progi-statystyczne/> [dostęp: 13.09.2017r.]

- towarów umieszczonych czasowo w składach celnych i w wolnych obszarach celnych (WOC),
- towarów dopuszczonych czasowo do obrotu, poza obrotem uszlachetniającym,
- środków płatniczych i papierów wartościowych,
- towarów przeznaczonych dla placówek dyplomatycznych,
- złota monetarnego,
- danych o towarach wywożonych i przywożonych przez osoby fizyczne, do krajów UE oraz poza UE, które nie prowadzą działalności gospodarczej.

Pochodzenie danych o handlu zagranicznym ze zgłoszeń celnych w handlu z krajami spoza Unii Europejskiej (UE) oraz deklaracji INTRASTAT w handlu wewnątrzunijnym, w praktyce oznacza, że w przypadku obrotu towarowego z krajami UE kompletność danych kształtuje się na poziomie 80-90% obrotów ogółem (z uwagi na obowiązek rejestracji handlu dopiero po przekroczeniu określonych progów statystycznych). Natomiast statystyka obrotów z krajami spoza UE, obejmuje pełną statystykę obrotów towarowych¹³.

Ponadto, rejestracja przepływów towarowych w handlu zagranicznym odbywa się **według siedziby podmiotu**. Dane dotyczące handlu zagranicznego opracowywane są w połączeniu ze zbiorem REGON, na podstawie którego dobierany jest identyfikator województwa/powiatu, w którym znajduje się miejsce siedziby eksportera/importera, co oznacza, że:

- region eksportu/importu towarów nie zawsze stanowi miejsce, skąd faktycznie są wywożone bądź przywożone towary; w zależności od przyjętego sposobu organizacji przedsiębiorstwa identyfikacja terytorialna dotyczy siedziby głównej bądź jednostek lokalnych przedsiębiorstwa (np. zakład produkcyjny, magazyn);
- znaczący udział wśród podmiotów prowadzących wymianę z zagranicą stanowią pośrednicy handlowi, którzy niekoniecznie prowadzą działalność w tym samym regionie; w zależności od skali międzyregionalnych przepływów krajowych, mogą wystąpić różnice pomiędzy zaangażowaniem przedsiębiorstw produkcyjnych w wymianę międzynarodową a zaangażowaniem w wymianę międzynarodową wszystkich podmiotów, w tym *stricto* handlowych;
- w konsekwencji duże miasta (w szczególności Warszawa), obszary koncentracji funkcji transportowych (np. porty morskie), mogą skupiać relatywnie wyższe wartości obrotów handlowych ze względu na siedzibę podmiotu¹⁴.

Statystyka handlu zagranicznego nie obejmuje usług. Poprzez usługę rozumie się „działalność gospodarczą, która nie polega na wytwarzaniu dóbr materialnych, ale ma charakter świadczeń osób fizycznych i prawnych na rzecz innych osób”¹⁵. Jednak ten sektor gospodarki rozwija się coraz prężniej, nie tylko w Polsce, ale również w innych krajach. Udział usług w całkowitej wartości dodanej w krajach UE w roku 2013 wyniósł 73,6% (w porównaniu do 71,5% w roku 2003)¹⁶. Natomiast w Polsce udział sektora usług w wartości dodanej wyniósł w 2016 roku - 71,7%¹⁷.

¹³ *Handel zagraniczny w województwach (NTS 2)*, GUS, Jachranka 2015, s. 16.

¹⁴ Tamże, s. 16.

¹⁵ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/uslugi;3991813.html> [dostęp: 13.09.2017 r.]

¹⁶ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/National_accounts_and_GDP/pl [dostęp: 13.09.2017 r.]

¹⁷ Obliczenia własne na podstawie danych stat.gov.pl

Dane dotyczące wartości usług, które są przedmiotem wymiany w obrocie międzynarodowych prezentowane przez Główny Urząd Statystyczny są zgodne z Rozszerzoną Klasyfikacją Usług w Bilansie Płatniczym (EBOPS 2010), w ramach której badane są następujące grupy usług:

- usługi produkcyjne w odniesieniu do nakładów rzeczowych będących własnością osób trzecich (usługi uszlachetnienia), odejmujące usługi przetwarzania, montażu, etykietowania i pakowania, które wykonywane są przez podmioty niebędące właścicielami powierzonych materiałów/towarów;
- usługi napraw i konserwacji, czyli naprawy i konserwacje świadczone przez podmioty niebędące właścicielami powierzonych dóbr;
- usługi transportowe, które obejmują usługi związane z transportem różnymi środkami transportu pasażerów i towarów oraz pozostałe usługi wspomagające transport, np.: przeładunek, rozładunek i załadunek towarów, magazynowanie i przechowywanie, usługi spedycji towarów i usługi maklerskie oraz usługi sprzątnięcia różnych środków transportu;
- usługi pocztowe i kurierskie, np.: odbiór, transport i doręczenie listów i przesyłek, wynajem skrzytek pocztowych;
- podróże, czyli przychody i rozchody z tytułu podróży prywatnych i służbowych;
- usługi budowlane, obejmujące tworzenie, renowację, naprawę lub rozbudowę rzeczowych aktywów trwałych w formie budynków, roboty ziemne o charakterze inżynierskim oraz inne konstrukcje inżynierskie;
- usługi ubezpieczeniowe i emerytalne, w skład których wchodzi składki i odszkodowania z tytułu ubezpieczeń na życie, ubezpieczenie przewożonych towarów, pozostałych ubezpieczeń pośrednich, reasekuracji, usługi emerytalno-rentowe, usługi wspomagające;
- usługi finansowe obejmujące usługi pośrednictwa finansowego oraz usługi wspomagające świadczone przez banki lub inne instytucje finansowe;
- opłaty z tytułu użytkowania własności intelektualnej, czyli opłaty za korzystanie z patentów, znaki towarowe oraz opłaty za licencje na powielanie lub dystrybucję własności intelektualnej;
- usługi telekomunikacyjne, informatyczne i informacyjne, w skład których wchodzi usługi przesyłu dźwięku, obrazów lub innych informacji, usługi związane ze sprzętem komputerowym, oprogramowaniem oraz usługi przetwarzania danych, dane o usługach świadczonych przez agencje informacyjne oraz usługi dotyczące baz danych;
- pozostałe usługi gospodarcze, które obejmują usługi badawczo-rozwojowe, usługi prawne, księgowość, doradztwo w zakresie zarządzania i public relations, reklamy oraz badania rynku, usługi architektoniczne, inżynierskie oraz pozostałe techniczne, utylizacja odpadów i usuwanie zanieczyszczeń, usługi rolnicze i wydobywcze, usługi leasingu operacyjnego, usługi związane z handlem oraz pozostałe usługi biznesowe;
- usługi kulturalne, rekreacyjne i świadczone dla ludności, w skład których wchodzi usługi audiowizualne, usługi związane z edukacją, ochroną zdrowia, działalnością artystyczną i dziedzictwem kulturowym;
- usługi rządowe, które swoim zakresem obejmują transakcje usługowe, wydatki osobiste na usługi poniesione przez polskich dyplomatów i pracowników konsularnych, polski personel wojskowy oraz osoby pozostające na ich utrzymaniu w kraju, w którym są zatrudnieni.

W statystyce handlu zagranicznego nie są rejestrowane obroty tzw. *szarej strefy*. W przypadku regionów przygranicznych, takich jak województwo podlaskie, handel „bazarowy” generuje znaczne

obrotów handlowe i stanowi źródło utrzymania części ludności. Uzupełnienie danych o wartości handlu zagranicznego towarami mogą stanowić wyniki badania obrotów towarów na granicy wschodniej Polski realizowanego przez Urząd Statystyczny w Rzeszowie¹⁸.

Biorąc pod uwagę zmienne, które są analizowane w procesie liczenia bilansu płatniczego kraju, należy zwrócić uwagę na szeroki zakres stosunków gospodarczych składających się na obraz wymiany handlowej z zagranicą. Zestawiając ten obraz z danymi z pełnego katalogu, dostępnymi w statystyce publicznej należy stwierdzić, że prowadzone analizy, dostępne opracowania na temat wymiany handlowej z zagranicą (publikowane na poziomie zarówno krajowym, jak i regionalnym) dotyczą jedynie skromnego wycinka rzeczywistości składającej się na obraz stosunków gospodarczych z zagranicą. Problem dostępności do danych o wymianie handlowej z zagranicą dotyczył również analiz, których wyniki zaprezentowano w niniejszym opracowaniu. Oceny rozmiarów i wagi obrotów gospodarczych z zagranicą w odniesieniu do województwa podlaskiego, dokonano z uwzględnieniem jedynie części (z uwagi na brak odpowiednich danych statystycznych) zagadnień, składających się na bilans obrotów bieżących. W części dotyczącej bilansu handlowego. Przeanalizowano dane o imporcie i eksporcie towarów oraz dostawach i zakupach wewnątrzspółnotowych z województwa podlaskiego.

Analiza danych pozwoliła na ocenę bilansu handlowego regionu, jednak w niepełnym zakresie. W przypadku danych o eksporcie i imporcie opracowywanych przez Krajową Administrację Skarbową na podstawie danych z systemu EXTRASTAT, udało się uzyskać pełen obraz rozmiarów wymiany towarowej z państwami niebędącymi członkami Unii Europejskiej. W odniesieniu do danych z systemu INTRASTAT, dane pozyskane z KAS obejmują obroty towarowe z zagranicą w przedsiębiorstwach, które przekroczyły progi statystyczne zobowiązujące do sprawozdawczości. Dane przedsiębiorstw, które nie przekroczyły wymienionych progów statystycznych, a które są doszacowywane przez GUS, nie zostały uwzględnione w analizie.

Mając na względzie znaczenie, jakie niosą w przypadku województwa podlaskiego kontakty handlowe ze wschodem dokonano dodatkowych analiz uwzględniających aspekty tych kontaktów w szerszym zakresie, wychodzącym poza analizę obrotów towarowych ze wschodem, jednak nie zawsze dających się bezpośrednio zakwalifikować do poszczególnych kategorii bilansu obrotów bieżących. W obszarze kontaktów ze wschodem, na podstawie dostępnych danych statystycznych, analizie poddano: bilans handlowy województwa podlaskiego z najważniejszymi partnerami wschodnimi: Białorusią, Rosją i Ukrainą. Oceny bilansu dokonano na podstawie danych z KAS w zakresie identycznym jak w przypadku opisanej wyżej analizy bilansu handlowego w ujęciu regionalnym.

Analizę w powyższym zakresie uzupełniono:

- analizą ruchu granicznego na wschodniej granicy Polski. Dane do analiz pozyskano z *Biuletynów Statystyczny Straży Granicznej*. Analiza ruchu granicznego pokazuje kontekst obrotów o charakterze handlowym, które nie zawsze posiadają odzwierciedlenie w statystykach. Każdy wjazd cudzoziemca do Polski i województwa podlaskiego wiąże się z przedmiotem wymiany polegającym na obrocie towarem, usługą, walutą obcą czy innymi ważnymi z punktu widzenia analizy bilansu płatniczego. Brak odpowiednich danych statystycznych wyrażonych w kwotach uniemożliwia dokonanie oceny w tym zakresie.

¹⁸ *Handel zagraniczny w województwach (NTS 2) ..., op. cit., s. 17.*

Jednakże wiedza o zmianach liczbowych w przepływie osób, pozwala na określenie prawdopodobnej wagi obrotów w sposób inny niż kwotowy;

- analizą wydatków przygranicznych na zakup towarów ogółem. Analiza pozwoliła na uzupełnienie informacji o płatnościach z tytułu eksportu i importu dóbr, będących przedmiotem zainteresowania bilansu handlowego z krajami wschodnimi. Dane do badania zostały pozyskane z kolejnych edycji publikacji *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski*, opracowywanych przez Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Statystyczny w Rzeszowie. Należy podkreślić, iż wyniki przedmiotowego badania uwzględniają szacunki obrotu towarami odbywające się w tzw. „szarej strefie”;
- analizą danych o zatrudnieniu cudzoziemców w województwie podlaskim. Wprawdzie analizy w tym przypadku oparte zostały również na osobach (podobnie jak analiza ruchu granicznego), a nie kwotach, pozwalają dokonać szacunku wartości usług pracy świadczonej przez cudzoziemców w regionie. Dzięki temu możliwe staje się poddanie ocenie wagi wkładu jakie wnosi praca cudzoziemców w funkcjonowanie przedsiębiorstw w regionie.

2. Wymiana handlowa województwa podlaskiego na tle kraju oraz pozostałych województw

Ustawa z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług¹⁹ wprowadziła, w stosunku do poprzednio obowiązujących regulacji nowe czynności podlegające opodatkowaniu, związane z akcesją Polski do Unii Europejskiej. Wśród wymienionych w art. 5 ustawy czynności podlegających opodatkowaniu oprócz dostawy towarów, świadczenia usług oraz eksportu towarów znalazły się dodatkowo: **wewnątrzspółnotowa dostawa towarów** oraz **wewnątrzspółnotowe nabycie towarów**. Zmieniła się także definicja **eksportu towarów** oraz **importu**.

Wewnątrzspółnotową dostawą towarów jest wywóz towarów z terytorium kraju do innego państwa członkowskiego UE w wykonaniu czynności będących dostawą²⁰.

Poprzez **eksport towarów** rozumie się dostawę towarów wysyłanych lub transportowanych z terytorium kraju poza terytorium Unii Europejskiej przez:

- dostawcę lub na jego rzecz (**eksport bezpośredni**), lub
- nabywcę mającego siedzibę poza terytorium kraju lub na jego rzecz, z wyłączeniem towarów wywożonych przez samego nabywcę do celów wyposażenia lub zaopatrzenia statków rekreacyjnych oraz turystycznych statków powietrznych lub innych środków transportu służących do celów prywatnych (**eksport pośredni**),

jeżeli wywóz towarów poza terytorium Unii Europejskiej jest potwierdzony przez urząd celny określony w przepisach celnych.

Wewnątrzspółnotowe nabycie towarów jest to nabycie prawa do rozporządzania jak właściciel towarami, które w wyniku dokonanej dostawy są wysyłane lub transportowane na terytorium państwa członkowskiego inne niż terytorium państwa członkowskiego rozpoczęcia wysyłki lub transportu przez dokonującego dostawy, nabywcę towarów lub na ich rzecz²¹. **Importem** jest natomiast przywóz towarów z terytorium państwa trzeciego na terytorium państw Unii Europejskiej²².

Zarówno w skali województwa podlaskiego jak i całego kraju obserwuje się rosnącą dynamikę wymiany handlowej z zagranicą w obu kierunkach (sprzedaż/nabycie towarów i usług za granicą).

Tabela 2.1. Udział podlaskiego eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych w całkowitej wartości eksportu Polski w latach 2008-2016 (w mln zł)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
(A) Województwo podlaskie	3 602,5	3 680,6	4 458,6	5 558,5	6 820,4	7 694,6	7 771,9	7 530,1	7 966,1
(B) Polska	405 383,1	423 242,0	481 058,2	558 739,0	603 418,6	647 878,8	693 471,6	750 835,8	798 199,1
% udział (A) w (B)	0,9	0,9	0,9	1,0	1,1	1,2	1,1	1,0	1,0
Dynamika w stosunku do roku bazowego 2008	-	102,2	123,8	154,3	189,3	213,6	215,7	209,0	221,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej oraz stat.gov.pl.

¹⁹ Ustawa z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, *op. cit.*

²⁰ Art. 13 ust. 1 Ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, *op. cit.* W rzeczywistości, aby zakwalifikować transakcję do wewnątrzspółnotowej dostawy towarów, muszą zostać spełnione określone w ustawie, dodatkowe warunki podmiotowe.

²¹ Art. 9 ust. 1 Ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, *op. cit.*

²² Art. 2 Ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, *op. cit.*

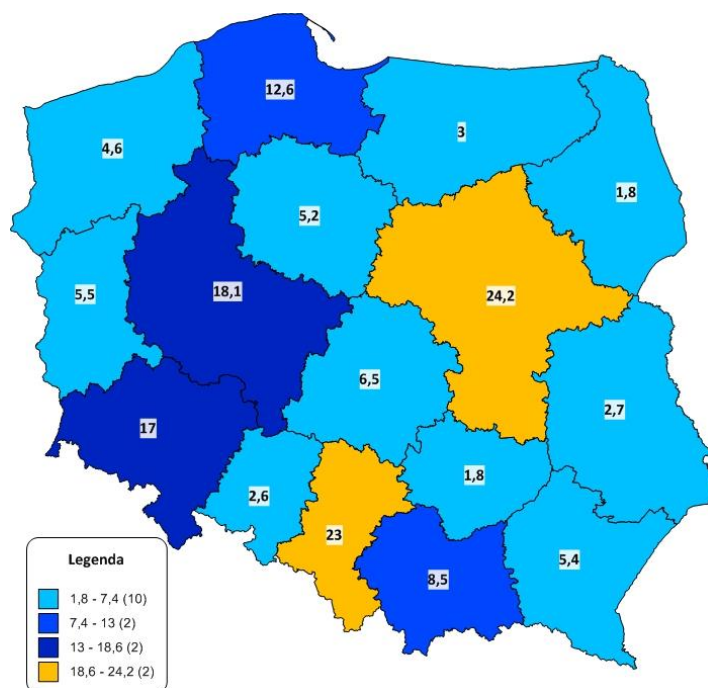
Tabela 2.2. Udział podlaskiego importu w całkowitej wartości importu Polski w mln zł

	2015	2016
(A) Województwo podlaskie	4 176	4 273
(B) Polska	740 973,3	777 539,2
% udział (A) w (B)	0,6	0,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej oraz stat.gov.pl.

Zarówno eksport (w tym wewnątrzspółnotowe dostawy towarów), jak i import (w tym wewnątrzspółnotowe nabycia towarów) województwa podlaskiego nie stanowią dużego udziału w całkowitych wartościach Polski. Udział eksportu województwa podlaskiego w latach 2008-2016 oscylował w granicach 1%. Natomiast import w latach 2015-2016 stanowił ok. 0,6% całkowitej wartości towarów sprowadzonych do Polski. Za pozytywne uznać należy jednak fakt, iż wartość eksportu województwa podlaskiego zwiększyła się w roku 2016 (w porównaniu do roku 2008) o ponad 120%. Natomiast przyrost eksportu Polski w analogicznym okresie wyniósł 97%. W przypadku regionu, jak i całego kraju zauważyć można systematyczny wzrost wartości wskaźnika, co świadczy o zwiększającym się znaczeniu polskiej, a tym również podlaskiej gospodarki na arenie światowej. W odniesieniu do importu również można zauważyć, iż w województwie podlaskim odnotowano większy przyrost wartości niż w odniesieniu do całego kraju.

Mapa 2.1. Wartość eksportu województw w roku 2015 (w mld EUR)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: K. Antończak-Świder, *Handel zagraniczny w Polsce i w Małopolsce 2014*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Polityki Regionalnej, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Kraków 2014, s. 11.; B. Pławgo, M. Klimczuk-Kochańska, B. Migut (i in.), *Potencjał eksportowy przedsiębiorstw w Polsce*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Polityki Regionalnej, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Kraków 2017, s. 16.

Tabela 2.3. Wartość eksportu województw w latach 2006, 2013-2015 (w mld EUR)

Województwo	2006	2013	2014	2015
dolnośląskie	10,5	16,5	16,6	17,0
kujawsko-pomorskie	2,8	4,6	4,8	5,2
lubelskie	1,4	2,4	2,6	2,7
lubuskie	2,5	4,0	4,6	5,5
łódzkie	2,6	5,3	5,5	6,5
małopolskie	5,2	7,5	7,8	8,5
mazowieckie	15,0	24,0	24,1	24,2
opolskie	1,4	2,3	2,5	2,6
podkarpackie	2,9	4,9	4,9	5,4
podlaskie	1,0	1,8	1,9	1,8
pomorskie	6,6	11,1	12,4	12,6
śląskie	14,6	21,3	21,3	23,0
świętokrzyskie	1,2	1,7	1,8	1,8
warmińsko-mazurskie	1,7	2,8	2,9	3,0
wielkopolskie	10,0	16,3	17,3	18,1
zachodniopomorskie	2,9	4,4	4,4	4,6
nieklasyfikowane	b.d.	22,1	27,8	33,8
Polska	82,3	153,0	163,2	176,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie: K. Antończak-Świder, *Handel zagraniczny w Polsce i w Małopolsce 2014 ...*, op. cit., s. 11.; B. Plawgo, M. Klimczuk-Kochańska, B. Migut (i in.), *Potencjał eksportowy przedsiębiorstw w Polsce...*, op. cit., s. 16.

W roku 2006 oraz w latach 2013-2015 wartość podlaskiego eksportu mieściła się w granicach od 1 mld EUR do 1,9 mld EUR w wartościach bezwzględnych. W analizowanych latach województwo plasowało się na 15 pozycji wśród wszystkich regionów, pod względem wartości eksportu. Towary o najwyższej wartości eksportowane były z województwa mazowieckiego, śląskiego, dolnośląskiego, wielkopolskiego oraz pomorskiego. Znaczna wartość eksportu, wynosząca od 22,1 mld EUR w roku 2013 do 33,8 mld EUR w roku 2015 (z pominięciem roku 2006) nie została zakwalifikowana²³ do żadnego województwa. Wartość eksportu w województwie podlaskim w roku 2015 w porównaniu do roku 2006 wzrosła o 80%. Największy przyrost wartości, wynoszący blisko 93%, w tym samym przedziale czasowym zanotowało województwo lubelskie.

Tabela 2.4. Wartość eksportu per capita w województwach w latach 2006, 2013-2015 (w tys. EUR)

Województwo	2006	2013	2014	2015
dolnośląskie	3,7	5,7	5,7	5,9
kujawsko-pomorskie	1,4	2,2	2,3	2,5
lubelskie	0,6	1,1	1,2	1,3
lubuskie	2,4	3,9	4,5	5,4
łódzkie	1,0	2,1	2,2	2,6
małopolskie	1,6	2,2	2,3	2,5
mazowieckie	2,9	4,5	4,5	4,5
opolskie	1,4	2,3	2,5	2,7

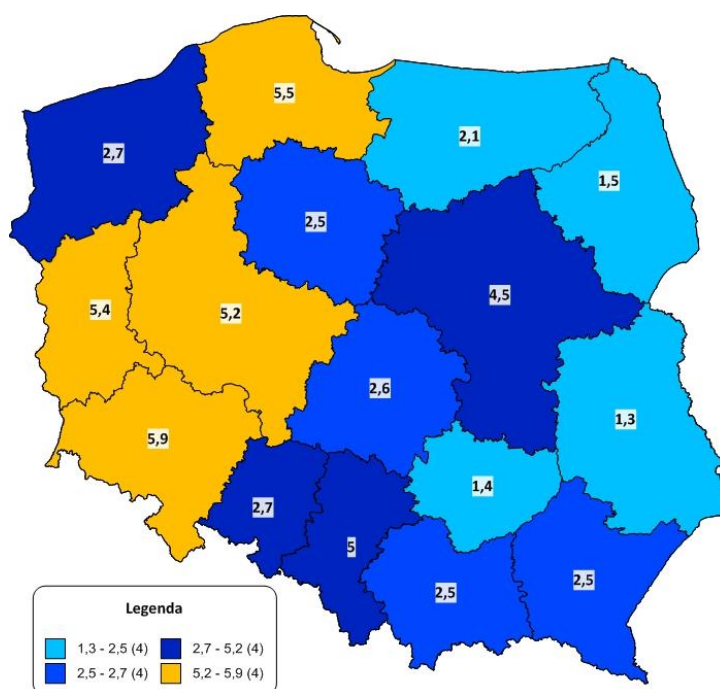
²³ Nieprzypisanie eksportu do żadnego z województw wynika z aktywności zagranicznych firm działających w Polsce na poziomie ponadregionalnym, co uniemożliwia przypisanie eksportu do poszczególnych regionów w kraju.

Województwo	2006	2013	2014	2015
podkarpackie	1,4	2,3	2,3	2,5
podlaskie	0,8	1,5	1,6	1,5
pomorskie	3	4,9	5,4	5,5
śląskie	3,1	4,6	4,7	5,0
świętokrzyskie	0,9	1,4	1,4	1,4
warmińsko-mazurskie	1,2	1,9	2,0	2,1
wielkopolskie	3,0	4,7	5,0	5,2
zachodniopomorskie	1,7	2,6	2,6	2,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie: K. Antończak-Świder, *Handel zagraniczny w Polsce i w Małopolsce 2014*, op. cit., s. 13., B. Pławgo, M. Klimczuk-Kochańska, B. Migut (i in.), *Potencjał eksportowy przedsiębiorstw w Polsce*, op. cit., s. 19.

Mapa 2.2. Wartość eksportu per capita w województwach w roku 2015 (w tys. EUR)

Źródło: opracowanie własne za podstawie: B. Pławgo, M. Klimczuk-Kochańska, B. Migut (i in.), *Potencjał eksportowy przedsiębiorstw w Polsce*, op. cit., s. 19.

Wartość eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca w województwie podlaskim wynosiła od 0,8 tys. EUR w roku 2006 do 1,6 tys. EUR w roku 2014. W porównaniu do pozostałych regionów Polski były to bardzo niskie wartości dające 15 (w 2006) oraz 14 miejsce (w pozostałych latach) w stosunku do pozostałych województw. Eksport *per capita* średnio w kraju, w analizowanych latach wynosił od 1,8 tys. EUR do 3,3 tys. EUR. Województwem o najwyższej wartości eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca jest województwo dolnośląskie. Największy wzrost wartości eksportu *per capita* w analizowanych latach odnotowano w województwie lubuskim (ponad 2-krotny wzrost wartości). Natomiast w województwie podlaskim przyrost wartości wyniósł 88%. W roku 2015 najwyższe wartości eksportu *per capita* odnotowano w województwach zachodnich. Natomiast wartości najniższe w województwach wschodnich. Polska centralna charakteryzuje się umiarkowaną wartością eksportu przypadającego na jednego mieszkańca.

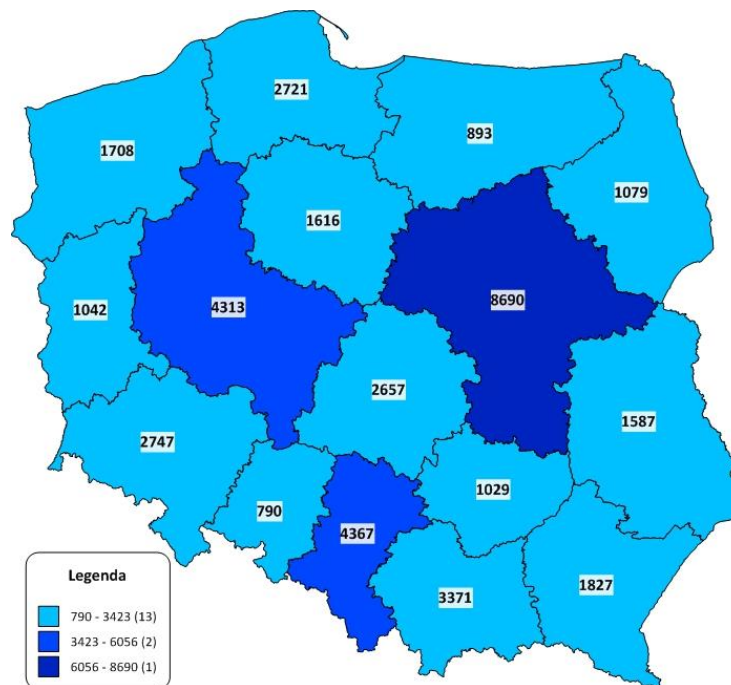

Tabela 2.5. Liczba firm eksportujących w województwach w latach 2010, 2013-2015

Województwo	2010	2013	2014	2015
mazowieckie	6 389	8 882	8 414	8 690
śląskie	3 418	4 521	4 358	4 367
wielkopolskie	3 317	4 597	4 356	4 313
małopolskie	2 327	3 506	3 241	3 371
dolnośląskie	2 073	2 869	2 725	2 747
pomorskie	2 111	2 783	2 755	2 721
łódzkie	2 289	2 950	2 698	2 657
podkarpackie	1 419	1 949	1 842	1 827
zachodniopomorskie	1 403	1 773	1 704	1 708
kujawsko-pomorskie	1 257	1 761	1 624	1 616
lubelskie	1 250	1 726	1 533	1 587
podlaskie	863	1 210	1 120	1 079
lubuskie	874	1 138	1 041	1 042
świętokrzyskie	691	1 166	1 027	1 029
warmińsko-mazurskie	746	975	945	893
opolskie	606	811	758	790
niesklasyfikowane	401	552	563	834

Źródło: opracowanie własne na podstawie: K. Antończak-Świder, *Handel zagraniczny w Polsce i w Małopolsce 2014*, op. cit., s. 14, B. Plawgo, M. Klimczuk-Kochańska, B. Migut (i in.), *Potencjał eksportowy przedsiębiorstw w Polsce*, op. cit., s. 13.

Mapa 2.3. Liczba firm eksportujących w województwach w 2015 roku

Źródło: opracowanie własne za podstawie: B. Plawgo, M. Klimczuk-Kochańska, B. Migut (i in.), *Potencjał eksportowy przedsiębiorstw w Polsce*, op. cit., s. 26.

W Polsce w roku 2010 zlokalizowanych było około 30 tys. przedsiębiorstw eksportujących towary na rynki zagraniczne. W roku 2015 liczba ta wzrosła o ponad 30% po poziomu ok. 41 tys. podmiotów gospodarczych. Najwięcej przedsiębiorstw, które w swojej działalności zajmowały się eksportem,

funkcjonowało w roku 2013 (ponad 43 tys. firm). W każdym z województw zaobserwować można wzrost liczby eksportujących przedsiębiorstw. W związku z tym faktem, można mówić o postępującej ekspansji na rynki zagraniczne. Udział podlaskich przedsiębiorstw w ogólnej liczbie eksporterów w kraju, oscylował w analizowanych latach w granicach 2,8%, co dawało regionowi 12 pozycję wśród wszystkich regionów w kraju. W roku 2015 najwięcej przedsiębiorstw zajmujących się eksportem towarów na rynki zagraniczne zlokalizowanych było w województwach: mazowieckim, wielkopolskim oraz śląskim (łącznie ponad 40% wszystkich eksporterów w kraju).

Tabela 2.6. Wartość importu województw w latach 2010, 2013-2015 (w mld EUR)

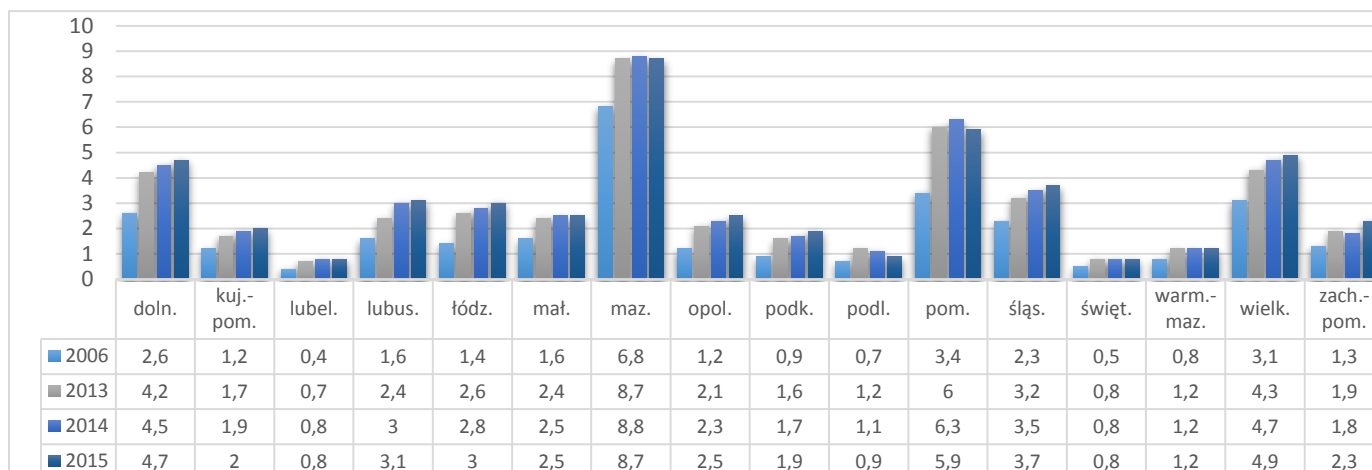
Województwo	2010	2013	2014	2015
dolnośląskie	11,0	12,3	13,1	13,8
kujawsko-pomorskie	4,3	3,7	3,9	4,1
lubelskie	1,3	1,6	1,7	1,7
lubuskie	2,5	2,5	3,0	3,1
łódzkie	6,0	6,6	6,9	7,4
małopolskie	6,5	8,0	8,3	8,4
mazowieckie	39,7	46,0	47,2	46,8
opolskie	2,1	2,1	2,3	2,4
podkarpackie	2,4	3,3	3,6	4,0
podlaskie	1,1	1,4	1,3	1,1
pomorskie	10,0	13,7	14,5	13,7
śląskie	13,3	14,7	15,9	16,8
świętokrzyskie	0,8	1,0	1,0	1,0
warmińsko-mazurskie	1,3	1,8	1,8	1,8
wielkopolskie	12,5	14,8	16,4	17,1
zachodniopomorskie	2,7	3,3	3,2	3,9
niesklasyfikowane	13,7	17,9	21,0	25,8
Polska	131,2	154,7	165,1	172,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie: K. Antończak-Świder, *Handel zagraniczny w Polsce i w Małopolsce 2014*, op. cit., s. 15., B. Pławgo, M. Klimczuk-Kochańska, B. Migut (i in.), *Potencjał eksportowy przedsiębiorstw w Polsce*, op. cit., s. 26.

Wartość importu w Polsce w 2015 roku w porównaniu do roku 2010 wzrosła o 31,8% (z 131,2 mld EUR do 172,9 mld EUR). W analizowanym okresie jedynie w dwóch województwach, tj. w województwie podlaskim oraz w województwie kujawsko-pomorskim nie odnotowano dodatniego przyrostu wartości importu. W województwie kujawsko-pomorskim wartość importu spadła o ok. 5%, a w województwie podlaskim nie zmieniła się (pomimo przyrostów wartości w latach 2013 i 2014). Głównym importerem, w analizowanym okresie, niezmiennie pozostawało województwo mazowieckie. Znaczny udział stanowiła także wartość towarów nieprzypisana do żadnego województwa. Udział województwa mazowieckiego w generowaniu krajowego importu mieścił się w granicach 27%-30%, natomiast import do województwa podlaskiego w poszczególnych latach nie przekraczał 1% całkowitej wartości importu w kraju.

Wykres 2.1. Wartość importu per capita w województwach w latach 2010, 2013-2015 (w tys. EUR)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: K. Antończak-Świder, *Handel zagraniczny w Polsce i w Małopolsce 2014*, op. cit., s. 17.; B. Pławgo, M. Klimczuk-Kochańska, B. Migut (i in.), *Potencjał eksportowy przedsiębiorstw w Polsce*, op. cit., s. 29.

Pod względem wartości importu w przeliczeniu na jednego mieszkańca, województwo podlaskie w latach 2010, 2013-2015 plasowało się na 13.-14. pozycji wśród wszystkich regionów. Import *per capita* wynosił od 0,7 tys. EUR do 1,2 tys. EUR (średnio w kraju od 1,9 tys. EUR do 3,1 tys. EUR). Najwyższe wartości importu *per capita*, w kolejnych latach odnotowywano w województwie mazowieckim. Regionami o najniższych wartościach importu *per capita* były województwa lubuskie oraz świętokrzyskie. Najwyższy przyrost wartości importu przypadającej na jednego mieszkańca w roku 2015 w porównaniu do 2010 odnotowano w województwie podkarpackim (111,1%), a najniższy w województwie podlaskim (28,6%).

Tabela 2.7. Liczba firm importujących w województwach w latach 2010, 2013-2015

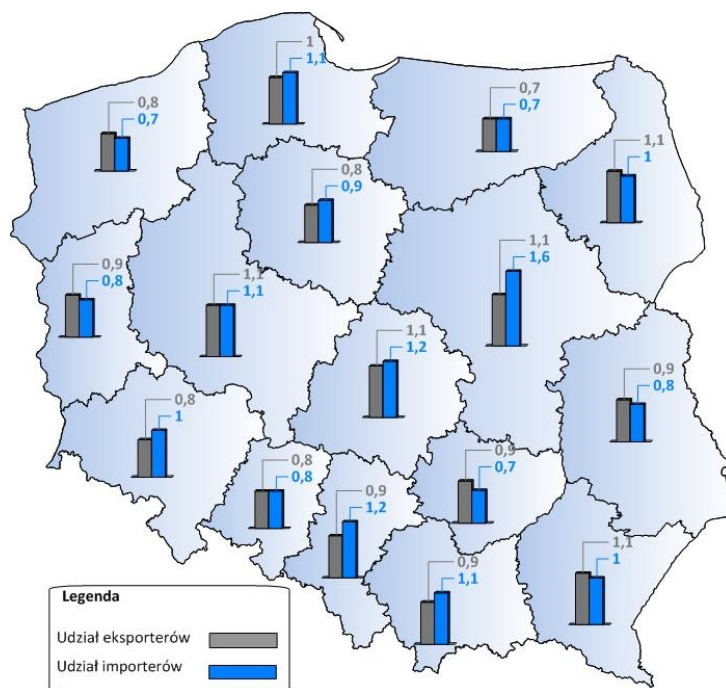
Województwo	2010	2013	2014	2015
dolnośląskie	3353	3461	3625	3486
kujawsko-pomorskie	1646	1833	1923	1811
lubelskie	1279	1323	1390	1356
lubuskie	868	945	925	882
łódzkie	2880	3037	3101	2991
małopolskie	3452	3832	3832	3945
mazowieckie	11583	12090	12663	12269
opolskie	760	810	822	775
podkarpackie	1404	1488	1591	1587
podlaskie	875	991	1072	1006
pomorskie	2798	3171	3267	3128
śląskie	4983	5490	5703	5445
świętokrzyskie	770	797	858	795
warmińsko-mazurskie	799	823	899	844
wielkopolskie	4423	4738	4869	4666
zachodniopomorskie	1619	1662	1680	1549
niesklasyfikowane	198	120	151	555

Źródło: opracowanie własne na podstawie: K. Antończak-Świder, *Handel zagraniczny w Polsce i w Małopolsce 2014*, op. cit., s. 18.; B. Pławgo, M. Klimczuk-Kochańska, B. Migut (i in.), *Potencjał eksportowy przedsiębiorstw w Polsce*, op. cit., s. 31.

W roku 2015 w Polsce było ponad 47 tys. importujących przedsiębiorstw (wzrost liczby o 7,8% w porównaniu z rokiem 2010). W analizowanym okresie województwo podlaskie zajmowało 12 pozycję (udział liczby przedsiębiorstw importujących w ogólnej liczbie importerów w kraju, mieścił się w granicach 2,0%-2,2%), z przyrostem w analizowanym okresie wynoszącym 15%. Największa liczba przedsiębiorstw importujących zlokalizowana była w województwie mazowieckim (ok. 12 tys. przedsiębiorstw). W przybliżeniu 1% przedsiębiorstw nie został przypisany do żadnego regionu.

Mapa 2.4. Udział eksporterów i importerów w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwach w roku 2015 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: B. Pławgo, M. Klimczuk-Kochańska, B. Migut (i in.), Potencjał eksportowy przedsiębiorstw w Polsce, *op. cit.*, s. 13., 31. oraz GUS BDL.

Tabela 2.8. Udział eksporterów i importerów w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie podlaskim na tle pozostałych województw w latach 2010 i 2015 (w %)

Województwo	2010		2015	
	eksport	import	eksport	import
dolnośląskie	0,6	1,0	0,8	1,0
kujawsko-pomorskie	0,7	0,9	0,8	0,9
lubelskie	0,8	0,8	0,9	0,8
lubuskie	0,8	0,8	0,9	0,8
łódzkie	1,0	1,2	1,1	1,2
małopolskie	0,7	1,0	0,9	1,1
mazowieckie	0,9	1,7	1,1	1,6
opolskie	0,6	0,8	0,8	0,8
podkarpackie	0,9	0,9	1,1	1,0
podlaskie	0,9	1,0	1,1	1,0
pomorskie	0,8	1,1	1,0	1,1
śląskie	0,8	1,1	0,9	1,2

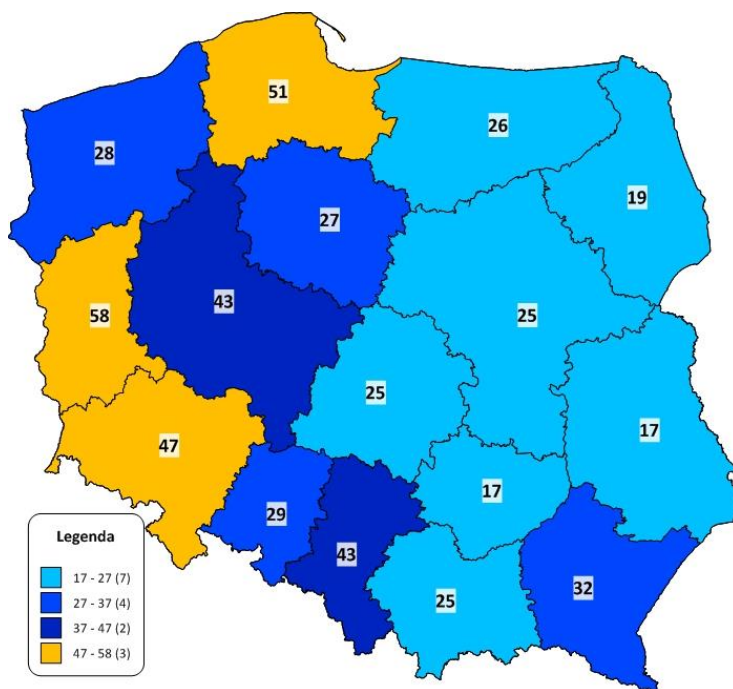

Województwo	2010		2015	
	eksport	import	eksport	import
świętokrzyskie	0,6	0,7	0,9	0,7
warmińsko-mazurskie	0,6	0,7	0,7	0,7
wielkopolskie	0,9	1,2	1,1	1,1
zachodniopomorskie	0,6	0,7	0,8	0,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie K. Antończak-Świder, *Handel zagraniczny w Polsce i w Małopolsce 2014*, op. cit., s. 14., 18.; B. Pławgo, M. Klimczuk-Kochańska, B. Migut (i in.), *Potencjał eksportowy przedsiębiorstw w Polsce*, op. cit., s. 13., 31. oraz GUS BDL.

Udział eksporterów i importerów w ogólnej liczbie przedsiębiorstw zarejestrowanych w systemie REGON w poszczególnych województwach przedstawiono w tabeli 2.8. W analizowanych latach wartości nie różnią się znacząco. Wynika, to z faktu, iż zarówno liczba przedsiębiorstw eksportujących i importujących, jak i ogólna liczba przedsiębiorstw zarejestrowana w systemie REGON charakteryzuje się niewielką (kilkuprocentową) dynamiką wzrostu. W 2010 roku we wszystkich województwach udział importerów przewyższał bądź był równy udziałowi eksporterów. Natomiast w 2015 roku zauważyć można było zmianę tendencji w kierunku wyższego udziału przedsiębiorstw eksportujących niż importujących. Obserwowana sytuacja, miała również miejsce w przypadku województwa podlaskiego, przedsiębiorstwa eksportujące w 2010 roku stanowiły 0,9% wszystkich zarejestrowanych w systemie REGON podmiotów gospodarczych, przy 1% przedsiębiorstw importujących. Natomiast w roku 2015 podmioty eksportujące stanowiły 1,1% ogółu, natomiast importujące 1%. Na tle wszystkich województw wyróżnia się województwo mazowieckie, osiągając najwyższe udziały podmiotów gospodarczych w obu analizowanych latach. Jednocześnie, charakterystyczną cechą tego województwa jest znacząca przewaga liczby importerów nad eksporterami.

Mapa 2.5. Relacja wartości eksportu do produktu krajowego brutto województw w roku 2015 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: B. Pławgo, M. Klimczuk-Kochańska, B. Migut (i in.), *Potencjał eksportowy przedsiębiorstw w Polsce*, op. cit., s. 12.

Tabela 2.9. Relacja wartości eksportu do produktu krajowego brutto województw w latach 2009, 2014-2015 (w %)

Województwo	2009	2014	2015
dolnośląskie	43	48	47
kujawsko-pomorskie	22	26	27
lubelskie	11	16	17
lubuskie	43	50	58
łódzkie	15	22	25
małopolskie	19	24	25
mazowieckie	22	26	25
opolskie	21	29	29
podkarpackie	21	30	32
podlaskie	12	21	19
pomorskie	31	53	51
śląskie	38	42	43
świętokrzyskie	13	18	17
warmińsko-mazurskie	18	27	26
wielkopolskie	34	44	43
zachodniopomorskie	26	28	28

Źródło: opracowanie własne na podstawie: B. Plawgo, M. Klimczuk-Kochańska, B. Migut (i in.), *Potencjał eksportowy przedsiębiorstw w Polsce, op. cit.*, s. 12.

Relacja wartości eksportu do produktu krajowego brutto w analizowanych latach pomiędzy poszczególnymi województwami znacząco się różniła. Zauważyć można występowanie trendu wzrostowego analizowanego wskaźnika. W roku 2015 najwyższy udział eksportu w PKB poszczególnych województw odnotowano w województwach: lubuskim (58%), pomorskim (51%) oraz dolnośląskim (47%). Natomiast najniższy udział odnotowano w województwach lubelskim i świętokrzyskim (po 17%). Województwo podlaskie plasowało się na 15 pozycji w roku 2009 oraz na 14. w latach 2014-2015, osiągając odpowiednio 12%, 21% i 19% udział eksportu w produkcie krajowym brutto.

Tabela 2.10. Udział województw w eksporcie do wybranych krajów w latach 2010, 2015 (w %)

Województwo	Niemcy		UE 15*		UE 12**		Rosja, Białoruś, Ukraina		Daleki Wschód***	
	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015
dolnośląskie	17	12	13	8	13	11	5	4	29	26
kujawsko-pomorskie	4	4	3	3	3	2	4	3	4	2
lubelskie	1	1	1	2	1	2	3	2	3	2
lubuskie	6	5	1	2	1	3	3	3	6	3
łódzkie	3	3	3	4	3	4	5	5	2	5
małopolskie	5	4	7	5	7	7	4	4	4	4
mazowieckie	10	9	19	14	19	18	24	19	11	9
opolskie	3	2	2	1	2	2	1	1	2	1
podkarpackie	3	3	3	2	3	2	5	4	1	6
podlaskie	1	1	1	1	1	1	3	2	1	1
pomorskie	3	4	4	7	4	5	3	6	5	6
śląskie	15	12	17	15	17	17	9	7	17	11

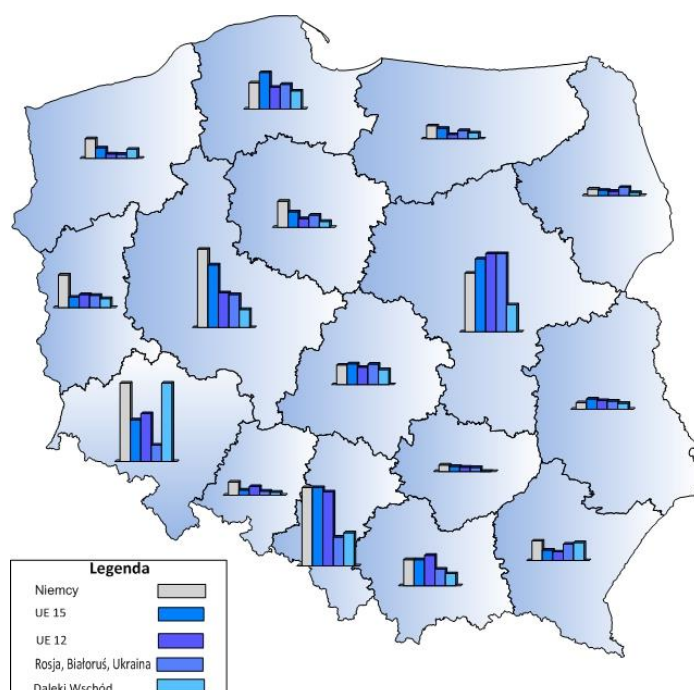

Województwo	Niemcy		UE 15*		UE 12**		Rosja, Białoruś, Ukraina		Daleki Wschód***	
	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015
świętokrzyskie	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
warmińsko-mazurskie	2	2	1	2	1	1	2	2	1	2
wielkopolskie	13	12	7	12	7	8	7	8	3	6
zachodniopomorskie	4	3	1	2	1	1	1	1	2	3
niesklasyfikowane	9	22	16	19	16	15	20	28	8	13

* Kraje należące do struktur UE przed akcesją Polski; z wyłączeniem Niemiec; ** Kraje, które dołączyły do UE od 2004 roku, bez Chorwacji w roku 2010; *** Chiny, Japonia, Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna, Republika Korei, Tajwan.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: B. Plawgo, M. Klimczuk-Kochańska, B. Migut (i in.), *Potencjał eksportowy przedsiębiorstw w Polsce, op. cit.*, s. 68-72.

Mapa 2.6. Udział województw w eksporcie do wybranych krajów w roku 2015 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: B. Plawgo, M. Klimczuk-Kochańska, B. Migut (i in.), *Potencjał eksportowy przedsiębiorstw w Polsce, op. cit.*, s. 68-72.

Niemcy to główny partner handlowy Polski. Wartość eksportu do Niemiec w roku 2015 stanowiła ponad 27% całkowitej wartości eksportu. Najwyższy udział w eksporcie do Niemiec w analizowanym okresie posiadały województwa: dolnośląskie (17% w roku 2010 oraz 12% w roku 2015), śląskie (odpowiednio: 15% i 12%) oraz wielkopolskie (odpowiednio: 13% i 12%). Województwo podlaskie z 1% udziałem w analizowanych latach, wraz z województwami: lubelskim i świętokrzyskim, zajmowało ostatnią pozycję. Województwo podlaskie charakteryzuje się także bardzo niskim udziałem eksportu do pozostałych grup krajów, tj. do krajów tzw. „starej Unii” – 1% w roku 2010 i 2015; do nowych krajów Unii Europejskiej – 1% w 2010 i 2015; do Rosji, na Białoruś i Ukrainę, czyli do wschodnich sąsiadów Polski – 3% w roku 2010 oraz 2% w roku 2015, jak również do krajów Dalekiego Wschodu – 1% w roku 2010 oraz w 2015. Na tle wszystkich województw wyróżniają się, osiągając najwyższe udziały, województwa mazowieckie, dolnośląskie oraz śląskie.

Tabela 2.11. Struktura wartościowa importu województw z wybranymi grupami krajów w latach 2010, 2015 (w %)

Województwo	Niemcy		UE 15*		UE 12**		Rosja, Białoruś, Ukraina		Daleki Wschód***		Pozostałe	
	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015
dolnośląskie	36	37	26	27	9	10	0	0	24	16	5	10
kujawsko-pomorskie	46	32	25	35	7	10	5	5	9	9	8	9
lubelskie	22	24	33	28	11	12	17	15	8	10	9	11
lubuskie	64	42	20	21	8	8	3	4	2	19	3	6
łódzkie	22	22	24	26	7	7	1	1	28	29	18	15
małopolskie	28	27	35	36	20	16	5	5	5	7	7	9
mazowieckie	23	22	34	36	11	12	17	13	8	9	7	8
opolskie	42	43	20	28	11	10	3	10	4	6	20	3
podkarpackie	24	20	27	24	15	9	5	5	9	13	20	29
podlaskie	12	13	21	33	11	13	41	25	5	10	10	6
pomorskie	9	8	20	20	2	4	33	24	7	9	29	35
śląskie	27	26	42	35	16	17	5	4	4	9	6	9
świętokrzyskie	33	27	32	36	12	11	6	6	9	12	8	8
warmińsko-mazurskie	24	23	32	39	15	17	9	9	4	6	16	6
wielkopolskie	42	40	36	30	10	11	1	2	4	8	7	9
zachodniopomorskie	23	17	37	32	6	5	7	8	6	8	21	30

* Kraje należące do struktur UE przed akcesją Polski; z wyłączeniem Niemiec; ** Kraje, które dołączyły do UE od 2004 roku, bez Chorwacji w roku 2010; *** Chiny, Japonia, Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna, Republika Korei, Tajwan.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: B. Pławgo, M. Klimczuk-Kochańska, B. Migut (i in.), *Potencjał eksportowy przedsiębiorstw w Polsce, op. cit., s. 76-78.*

Niemcy są także głównym dostawcą towarów na rynek Polski. W 2015 r. udział importu z Niemiec wynosił 22,9%. Większość województw importuje towary z Niemiec i z krajów UE 15 (w wyłączeniu Niemiec). Wyjątek stanowią województwa podlaskie oraz pomorskie, które sprowadzają towary i usługi przede wszystkim z Rosji, Ukrainy i Białorusi. Jedną z przyczyn takiego stanu w województwie jest bliskie położenie geograficzne do powyższych krajów. Województwo łódzkie wraz z województwem dolnośląskim charakteryzuje się także wysokim udziałem importu z krajów Dalekiego Wschodu.

Tabela 2.12. Udział pięciu produktów o największym udziale w ogólnej wartości eksportu województwa podlaskiego w całkowitej wartości eksportu poszczególnych towarów w latach 2010-2016 (mln w PLN)

Grupa produktów	Województwo podlaskie	Polska	% udział
2016			
Ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi;	743,5	3 035,3	24,5
Ser i twaróg	480,2	2 635,7	18,2
Meble i ich części, gdzie indziej niesklasyfikowane (z wyl. mebli do siedzenia i mebli lekarskich, chirurgicznych, dentystrycznych lub weterynaryjnych)	376,8	15 616,4	2,4
Podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne	311,7	4 399,8	7,1
Artykuły budowlane z tworzyw sztucznych, gdzie indziej niesklasyfikowane	282,4	3 895,2	7,3

Grupa produktów	Województwo podlaskie	Polska	% udział
2015			
Ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi;	591,1	2 688,9	22,0
Ser i twaróg	401,1	2 464,6	16,3
Podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne;	326,7	4 077,7	8,1
Meble i ich części, gdzie indziej niesklasyfikowane (z wył. mebli do siedzenia i mebli lekarskich, chirurgicznych, dentystycznych lub weterynaryjnych)	307,6	13 892,2	2,2
Mięso z bydła, świeże lub schłodzone	292,1	3 894,4	7,5
2014			
Ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi;	703,6	2 702,0	26,0
Ser i twaróg	521,4	2 748,8	19,0
Podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne;	393,3	3 688,4	10,7
Meble i ich części, gdzie indziej niesklasyfikowane	273,4	13 369,0	2,1
Artykuły budowlane z tworzyw sztucznych, gdzie indziej niesklasyfikowane	267,9	3 304,8	8,1
2013			
Ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi;	678,1	2 450,0	27,7
Ser i twaróg	668,7	2 878,3	23,2
Podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne;	440,4	3 507,1	12,6
Meble i ich części, gdzie indziej niesklasyfikowane	276,8	11 603,6	2,4
Artykuły budowlane z tworzyw sztucznych, gdzie indziej niesklasyfikowane	255,4	3 033,8	8,4
2012			
Ser i twaróg	535,0	2 311,4	23,2
Podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne;	493,9	3 360,7	14,7
Ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi;	445,5	1 853,0	24,0
Mięso ze świń, świeże, schłodzone lub zamrożone	401,3	3 194,1	12,6
Mięso z bydła, świeże lub schłodzone	362,4	3 066,8	11,8
2011			
Ser i twaróg	429,0	1 972,8	21,8
Podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne;	423,4	2 889,1	14,7
Ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi;	359,1	1 761,1	20,4
Mięso z bydła, świeże lub schłodzone	316,6	2 771,7	11,4
Mięso ze świń, świeże, schłodzone lub zamrożone	290,3	2 375,4	12,2
2010			
Ser i twaróg	383,7	1 733,1	22,1
Ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi;	256,0	1 591,0	16,1
Mięso z bydła, świeże lub schłodzone	242,8	2 394,7	10,1
Mięso ze świń, świeże, schłodzone lub zamrożone	182,9	1 736,7	10,5
Meble i ich części, gdzie indziej niesklasyfikowane	145,4	8 777,9	1,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej oraz Bazy Danych Handlu Zagranicznego.

Eksport województwa podlaskiego w latach 2010-2016 opierał się głównie na produktach żywnościowych, a w szczególności na rybach suszonych, solonych lub w solance, nadających się do spożycia przez ludzi oraz serach i twarogach. Obie grupy produktów, w analizowanym okresie

charakteryzowały się nie tylko wysokim udziałem w ogólnej wartości eksportu regionu, ale również stanowiły bardzo wysoki udział w wartości eksportu tych grup produktów w skali całego kraju. Udział województwa podlaskiego w eksporcie ryb wahał się od 16,1% w roku 2010 do 27,7% w roku 2013. Natomiast eksport serów i twarogów stanowił od 16,3% w roku 2015 do 23,2% w roku 2013 całkowitej wartości eksportu tego produktu z Polski. Stosunkowo wysokim udziałem wartości, wykazującym jednak tendencję spadkową charakteryzowały się produkty należące do grupy pogrzewaczy do wody (14,7% w roku 2011; 7,1% w roku 2016).

Tabela 2.13. Udział pięciu produktów o największym udziale w ogólnej wartości importu województwa podlaskiego w całkowitej wartości importu poszczególnych w latach 2015-2016 (mln zł)

Grupa produktów	Województwo podlaskie	Polska	% udział
2016			
Ryby świeże lub schłodzone, z wyłączeniem filetów rybnych oraz pozostałego mięsa rybiego, objętych pozycją 0304:	498,4	3 129,6	15,9
Gazy ziemne i pozostałe węglowodory gazowe:	446,6	2 941,3	15,2
Węgiel; brykiety, brykietki i podobne paliwa stałe wytwarzane z węgla:	197,4	2 611,9	7,6
Wazelina; parafina, gacz parafinowy, woski: mikrokryształiczny, ozokeryt, montan, torfowy, pozostałe woski mineralne i podobne produkty, nawet barwione	144,9	791,6	18,3
Nawozy mineralne lub chemiczne zawierające dwa lub trzy z pierwiastków: azot, fosfor, potas; towary działu 31 w postaciach, lub w opakowaniach o m. =< 10 kg:	125,5	981,4	12,8
2015			
Ryby świeże lub schłodzone, z wyłączeniem filetów rybnych oraz pozostałego mięsa rybiego, objętych pozycją 0304:	663,8	4 048,5	16,4
Gazy ziemne i pozostałe węglowodory gazowe:	367,1	2 696,3	13,6
Węgiel; brykiety, brykietki i podobne paliwa stałe wytwarzane z węgla:	227,6	2 546,8	8,9
Wazelina; parafina, gacz parafinowy, woski: mikrokryształiczny, ozokeryt, montan, torfowy, pozostałe woski mineralne i podobne produkty, nawet barwione	128,2	871,0	14,7
Nawozy mineralne lub chemiczne zawierające dwa lub trzy z pierwiastków: azot, fosfor, potas; towary działu 31 w postaciach, lub w opakowaniach o m. =< 10 kg:	126,0	1 082,6	11,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej oraz Bazy Danych Handlu Zagranicznego.

Wartości produktów, które są trzonem podlaskiego importu, stanowią także znaczny udział w ogólnych wartościach importu poszczególnych grup produktu. Świeże lub schłodzone ryby, które w latach 2015-2016 były produktami o najwyższej wartości spośród wszystkich produktów importowanych przez województwo podlaskie, stanowiły odpowiednio 16,4% w roku 2015 i 15,9% w roku 2016. Najniższy udział wśród analizowanych produktów posiadała grupa: węgiel, brykiety, brykietki (bryły sprasowanego materiału sypkiego z dodatkiem materiału palnego, różniące się wielkością) i podobne paliwa stałe wytwarzane z węgla (jednak ich udział w obu analizowanych latach nie spadł poniżej 7,5%). W roku 2016 województwo podlaskie sprowadziło ponad 18% całkowitego importu produktów, które zaliczają się do grupy: wazelina, parafina, gacz parafinowy (produkt przeróbki ropy naftowej, mieszanina węglowodorów będących półproduktem w procesie wytwarzania parafiny) i woski.

3. Podstawowe informacje o eksporcie i dostawach wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego

Wartość eksportu województwa podlaskiego w latach 2004-2016 uległa podwojeniu. Momentem decydującym o nowych możliwościach eksportowych polskich przedsiębiorstw, w tym również podlaskich, stało się włączenie naszego kraju w struktury Unii Europejskiej. W roku bazowym (2004), podlaskie firmy wyeksportowały produkty na łączną kwotę 3,8 mld zł, tj. 0,8 mld EUR²⁴.

Tabela 3.1. Wybrane informacje dotyczące eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego w latach 2004-2016

Eksport	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Wartość eksportu													
w mld EUR	0,8	0,9	1,0	0,9	1,0	0,9	1,1	1,4	1,6	1,8	1,9	1,8	1,8
w mld PLN	3,8	3,6	3,7	3,5	3,6	3,7	4,5	5,6	6,8	7,7	7,8	7,5	8,0
Zmiana procentowa (rok do roku) wartości eksportu													
w EUR	-	6,8	8,5	-4	11,2	-16,9	31,1	20,9	20,8	12,9	1,0	-3,2	1,7
w PLN	-	-5,2	5,0	-6,8	3,4	2,2	21,1	24,7	22,7	12,8	1,0	-3,0	5,8
Średni roczny kurs NBP													
EUR/PLN	4,534	4,025	3,8951	3,7829	3,5166	4,3273	3,9946	4,1198	4,185	4,1975	4,1852	4,1839	4,3625

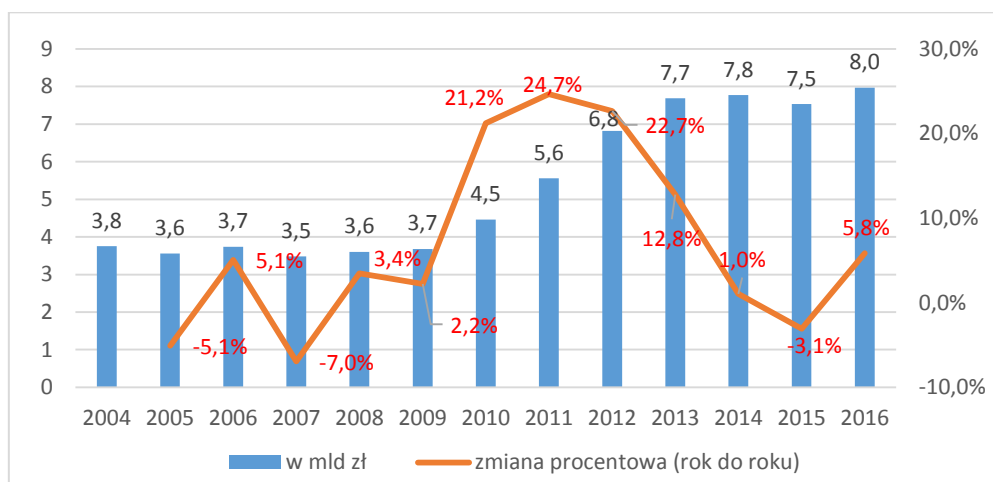
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Do roku 2009 wartość eksportu notowała naprzemiennie kilkuprocentowe wzrosty i spadki. Dla przykładu, w roku 2007 odnotowano spadek o 6,8%, w kolejnym wzrost o 3,4%. Począwszy od 2007 roku notowany jest stały wzrost wartości eksportu (z 3,5 mld PLN w 2007 roku do 8,0 mld PLN w 2016 roku). Przełożenie wahań obserwowanych w walucie krajowej na euro, uwidacznia nieco inną strukturę wzrostów i spadków w ujęciu procentowym - niższy spadek wartości w roku 2007 (o 4,0%) oraz znacznie wyższy wzrost w roku 2008 (o 11,2%). Wpływ kursu walutowego na wahania w zakresie wartości eksportu wynika z funkcjonowania Polski poza strefą euro. W latach 2004-2008 złotówka ulegała wyraźnej aprecjacji na rzecz euro. W roku 2009 zanotowano skokowe osłabienie kursu złotówki w stosunku do euro. W kolejnych latach kurs EUR/PLN ustabilizował się na poziomie ok. 4,1-4,2 zł. Zaś w 2016 kurs EUR/PLN wynosił 4,4.

²⁴ Wartość eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych dla lat 2004-2012 została przeliczona na złote polskie przy zastosowaniu średniego rocznego kursu NBP. Dla lat 2013-2016 wartość eksportu w euro zgodnie z danymi Krajowej Administracji Skarbowej.

Wykres 3.1. Eksport i dostawy wewnątrzspółnotowe województwa podlaskiego w latach 2004-2016 (w mld PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Stabilny kurs walutowy przyczynił się do stopniowego zrównania (od 2012 roku) tempa zmian wartości podlaskiego eksportu denominowanego w złotych i euro.

W roku 2010 odnotowano wzrost wartości podlaskiego eksportu o 21,1%, do wartości 4,5 mld zł. W kolejnych dwóch latach eksport wzrastał w tempie przekraczającym 20% w skali roku. Spowodowało to, że w roku 2012, w porównaniu z rokiem 2010, odnotowano wzrost wartości eksportu na poziomie ok. 53%. W latach 2013-2015 dynamika wzrostu podlaskiego eksportu wyraźnie wyhamowała, osiągając 3% spadek w roku 2015, w stosunku do roku poprzedniego. Rok później, negatywna tendencja uległa odwróceniu i wartość eksportu wzrosła ponownie, o 5,8% w stosunku do roku 2015. Nie zmienia to faktu, że w ostatnim roku analizy, wartość eksportu wyniosła 8,0 mld zł, co oznacza wzrost o 112,5% w stosunku do roku 2004.

Tabela 3.2. Statystyki opisowe charakteryzujące podlaski eksport i dostawy wewnątrzspółnotowe w latach 2004-2016

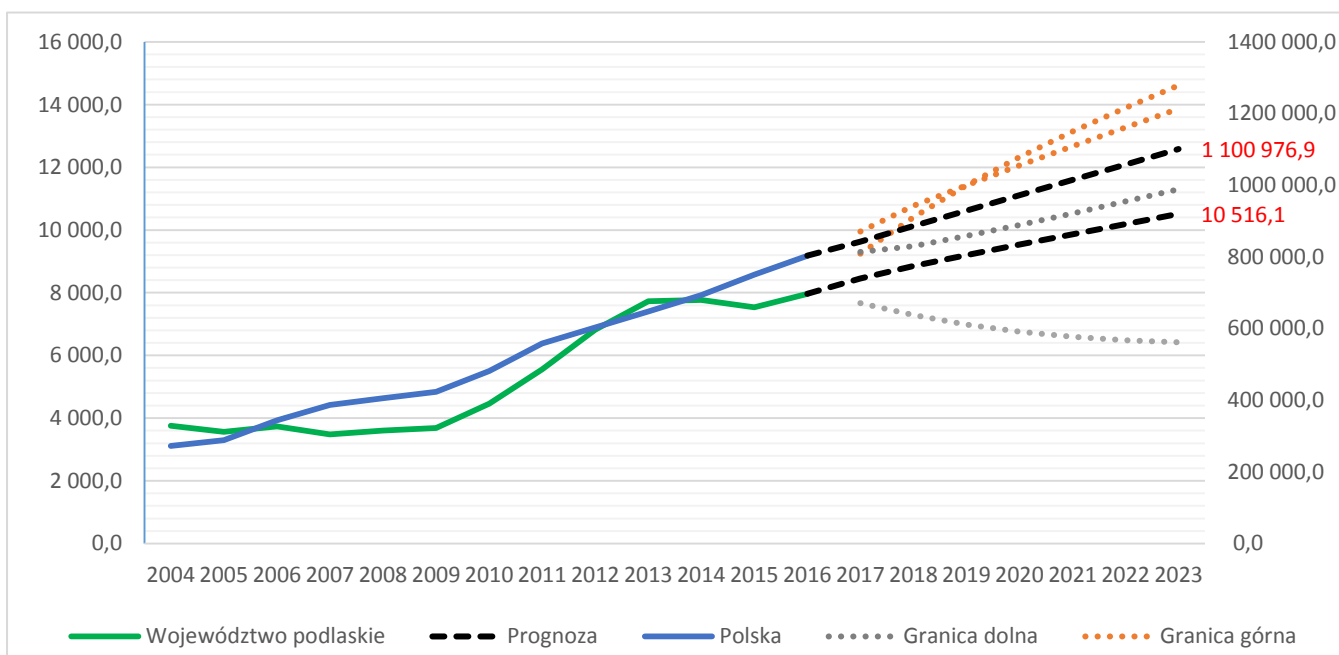
Rok	Wartość eksportu w (mln zł)	Średnia wartość transakcji (mln zł)	Odchylenie standardowe	Minimum (zł)	Maksimum (mln zł)	Kwartył (zł)		
						25	50	75
2004	3 754,0	0,8	6,7	0,0	374,5	1 789,8	16 041,3	135 969,0
2005	3 558,7	0,7	7,2	0,0	424,8	1 650,3	16 347,5	140 810,6
2006	3 736,7	0,7	4,7	3,9	133,3	2 093,8	18 645,9	161 966,8
2007	3 483,7	0,7	3,7	3,8	140,4	2 093,8	18 645,9	161 966,8
2008	3 602,5	0,6	3,7	0,0	137,0	2 071,3	18 754,0	158 422,8
2009	3 680,6	0,6	4,5	0,0	211,3	1 863,5	16 276,6	144 791,0
2010	4 458,6	0,7	5,2	0,0	249,5	1 645,8	16 236,1	145 970,7
2011	5 558,5	0,8	7,0	0,0	358,6	1 487,2	16 186,7	160 898,8
2012	6 820,4	0,9	8,3	0,0	444,3	1 500,3	17 334,3	163 003,7
2013	7 694,6	0,9	9,2	1,0	676,0	1 248,3	14 903,5	162 636,0
2014	7 771,9	0,9	8,6	1,0	691,0	1 103,5	14 221,5	156 372,5
2015	7 530,1	0,7	6,5	1,0	569,6	1 074,0	12 002,0	122 315,0
2016	7 966,1	0,7	7,7	1,0	708,6	1 156,0	11 328,0	129 119,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Dane dotyczące lat 2004-2016 wskazują, że średnia wartość transakcji w handlu międzynarodowym w danych latach ulegała wahaniom. W roku 2004 wynosiła ponad 745 tys. zł, a w kolejnych latach ulegała obniżeniu, aby w roku 2009 osiągnąć najniższą wartość ok. 605 tys. zł. Zgodnie z zaobserwowanym trendem wzrostowym globalnej wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych od roku 2010, również średnia wartość transakcji wzrastała do najwyższej wartości tj. 877,9 tys. zł w 2013 r., po czym zanotowano spadek do wartości 678,3 tys. zł w 2015 r. Wartości minimalne pojedynczych transakcji przyjmowały wartości 0,0 co oznacza, że były niższe od 1 zł. Wartości maksymalne pojedynczych transakcji osiągały różne poziomy, od najniższego w roku 2006 – ok. 133,2 mln zł do najwyższego w roku 2016 – ok. 708,5 mln zł²⁵. Analiza wewnętrznego zróżnicowania wartości eksportu pokazuje, że w kolejnych latach mediana (2 kwartyl) osiągała wartości w przedziale 14,2 tys. zł – 18,7 tys. zł. Należy zaznaczyć, że najniższa mediana została odnotowana w roku 2016. Oznacza to, że w 2016 roku dokładnie połowa zawartych transakcji eksportowych i wewnątrzspółnotowych osiągnęła wartość do 11,3 tys. zł, zaś druga połowa powyżej tej granicy. W tym samym roku ¼ transakcji handlowych osiągnęła wartości powyżej 129,1 tys. zł. Zaobserwowany kierunek zmian pokazuje, że regionalne przedsiębiorstwa zawierają coraz więcej transakcji na niższe kwoty, w stosunku do wartości obserwowanych w pierwszej połowie analizowanej dekady. Pośrednio może to świadczyć o zwiększaniu się liczby podmiotów gospodarczych decydujących się na prowadzenie zagranicznej ekspansji handlowej.

Wykres 3.2. Prognoza wartości eksportu w Polsce oraz w województwie podlaskim do roku 2023 w mln zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Na potrzeby raportu przygotowano prognozę wartości eksportu w województwie podlaskim oraz w Polsce do roku 2023. W tym celu posłużono się modelem szeregów czasowych ARIMA (1,1,1). Przy zachowaniu obecnej dynamiki wzrostowej, w roku 2023 podlaski eksport osiągnie wartość przekraczającą 10 mld zł (dla porównania eksport w całym kraju przekroczy bilion zł). Zgodnie z założeniami modelu wskazana wartość z 95% prawdopodobieństwem będzie zawierać się

²⁵ Wartość pojedynczej transakcji podano zgodnie z danymi Krajowej Administracji Skarbowej. Oznacza ona pojedynczy kontrakt realizowany ciągu jednego roku w kilku dostawach.

w przedziale od 6,4 mld zł do 14,6 mld zł. Zgodnie z analogiczną prognozą przeprowadzoną dla Polski, w roku 2020 wartość PKB per capita będzie zawierała się w przedziale od 988,7 mld zł do 1,2 bln zł. Według przeprowadzonej prognozy, tempo wzrostu eksportu z województwa podlaskiego będzie spadało, osiągając poziom zbliżony do 3%. Dynamika wzrostu dla Polski, również będzie charakteryzowała się tendencją spadkową, jednak coroczny przyrost wartości nie powinien być niższy od 4%. Udział wartości eksportu województwa podlaskiego w całkowitej wartości krajowego eksportu, zgodnie z prognozą będzie utrzymywał się na poziomie ok. 1%.

Tabela 3.3. Udział podlaskiego eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych w wartości przychodów²⁶ i sprzedaży ogółem²⁷ podlaskich przedsiębiorstw w latach 2008-2016 (w %)

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Województwo podlaskie									
(A) Eksport (mln zł)	3 602,5	3 680,6	4 458,6	5 558,5	6 820,4	7 694,6	7 771,9	7 530,1	7 966,1
(B) Przychody przedsiębiorstw (mln zł)	b.d.	56 880,0	57 661,0	61 848,0	63 858,0	63 935,0	66 088,0	68 286,0	b.d.
Udział (A) w (B) (w %)	-	6,5	7,7	9,0	10,7	12,0	11,8	11,0	-
(C) Sprzedaż ogółem (mln zł)	22 726,9	21 654,4	22 946,7	25 242,1	25 863,2	23 636,9	24 721,5	24 673,9	24 006,7
Udział (A) w (C) (w %)	15,9	17,0	19,4	22,0	26,4	32,6	31,4	30,5	33,2
Polska									
(A) Eksport (mln zł)	405 383,1	423 242,0	481 058,2	558 739,0	603 418,6	647 878,8	693 471,6	750 835,8	798 199,1
(B) Przychody przedsiębiorstw (mln zł)	b.d.	3 079 603,0	3 297 338,0	3 666 385,0	3 763 883,0	3 793 079,0	3 907 889,0	4 076 488,0	b.d.
Udział (A) w (B) (w %)	-	13,7	14,6	15,2	16,0	17,1	17,7	18,4	-
(C) Sprzedaż ogółem (mln zł)	1 178 837,5	1 156 663,3	1 236 614,2	1 376 214,6	1 427 976,0	1 464 321,5	1 489 039,2	1 544 280,2	1 626 860,0
Udział (A) w (C) (w %)	34,4	36,6	38,9	40,6	42,3	44,2	46,6	48,6	49,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej oraz GUS BDL.

Udział podlaskiego eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych w przychodach podlaskich przedsiębiorstw oraz sprzedaży ogółem jest niższy od wartości dla całego kraju. Jednak w analizowanych okresach, tj. 2009-2015 w przypadku przychodów oraz 2008-2016 w przypadku sprzedaży można zaobserwować wzrost udziału podlaskiego eksportu oraz dostaw wewnątrzspółnotowych w poszczególnych kategoriach. Udział eksportu województwa podlaskiego stanowił od 6,5% (w roku 2009) do 12% (w roku 2013) przychodów podlaskich przedsiębiorstw. Natomiast udział eksportu w wartości sprzedaży ogółem wynosił od 15,9% (w roku 2008) do 33,2% (w roku 2016). Istotnym wydaje się fakt, iż w przypadku województwa podlaskiego przyrost udziału eksportu w sprzedaży ogółem w latach 2008-2016 wyniósł 17,3 pkt. proc., zaś w skali kraju wartość ta wynosiła 14,7 pkt. proc. (przy dynamice sprzedaży wynoszącej odpowiedni 5,6% w województwie podlaskim oraz 38,0% w skali kraju).

²⁶ Przychody podmiotów niefinansowych prowadzącą działalność gospodarczą.

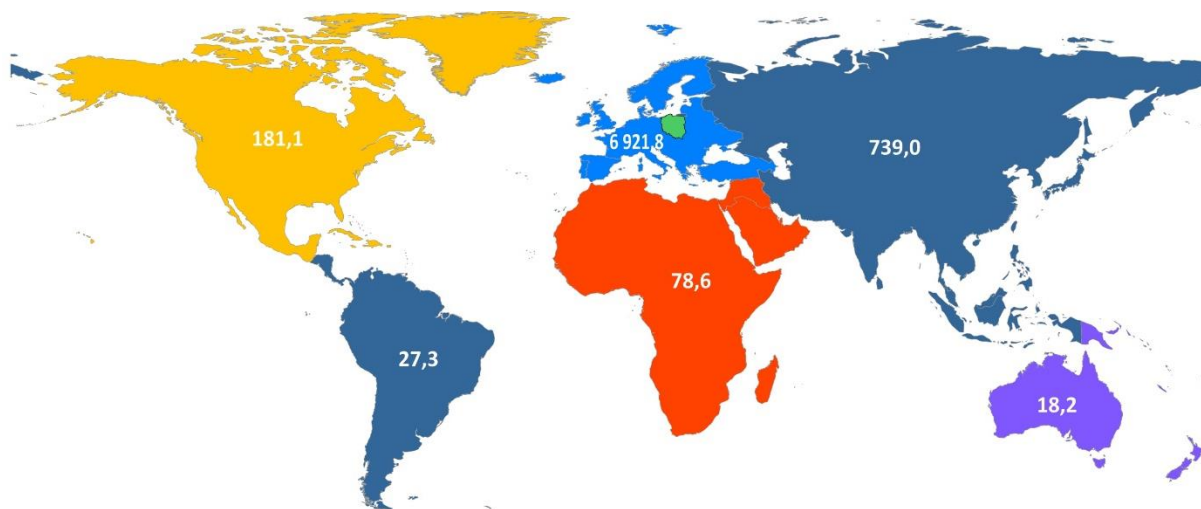
²⁷ Sprzedaż ogółem liczona jako suma sprzedaży detalicznej oraz sprzedaży hurtowej. Dane o sprzedaży hurtowej dotyczą podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

3.1. Zróżnicowanie geograficzne podlaskiego eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych

Województwo podlaskie w największym stopniu eksportuje do krajów Europy. Udział eksportu do krajów europejskich w roku 2016 wynosił 86,9% i zwiększył się w porównaniu do roku 2008 o ok. 5 pkt. proc. Na drugim miejscu pod względem wartości podlaskiego eksportu znajduje się Azja. Jednak udział eksportu uległ zmniejszeniu z 15,5% w roku 2008 do 9,3% w roku 2019. Udział eksportu do pozostałych kontynentów ma znaczenie marginalne i nie przekracza 2,5%.

Mapa 3.1. Wartość eksportu województwa podlaskiego i dostaw wewnątrzspółnotowych w roku 2016 według kontynentów (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Tabela 3.4. Wartość eksportu województwa podlaskiego i dostaw wewnątrzspółnotowych w latach 2004, 2008, 2010, 2016 według kontynentów (w mln zł)

Kontynent	2004	udział %	2008	udział %	2012	udział %	2016	udział %
Afryka	17,4	0,5	8,5	0,2	33,2	0,5	78,6	1,0
Ameryka Południowa	3,2	0,1	1,6	0,04	20,3	0,3	27,3	0,3
Ameryka Północna	121,9	3,2	87,3	2,4	126,4	1,9	181,1	2,3
Australia i Oceania	3,5	0,1	4,7	0,1	9,1	0,1	18,2	0,2
Azja	475,8	12,7	556,9	15,5	1 132,6	16,6	739,0	9,3
Europa	3 132,0	83,4	2 943,5	81,7	5 498,7	80,6	6 921,8	86,9
Kraje i terytoria niewyszczególnione z krajami trzecimi	0,1	0,003	-	-	0,1	0,001	0,1	0,0001
Razem	3 754,0	100	3 602,5	100	6 820,4	100	7 966,1	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

W okresie od 2004 do 2016 roku udział eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych na terytorium Europy zwiększył się z poziomu 83,4% do 86,9% (wzrost o 3,5 pkt. proc. przy pomad dwukrotnym wzroście wartości). Jedynie w przypadku Azji odnotowano spadek udziału eksportu o 3,4 pkt. proc. z 12,7% do 9,3% (przy wzroście wartości wynoszącym 263,2 mln zł).

Analizując geograficzne zróżnicowanie międzynarodowej wymiany handlowej podlaskich przedsiębiorstw należy stwierdzić, że w roku akcesji Polski do Unii Europejskiej udział dostaw

wewnątrzspółnotowych wyniósł 73,6% ogólnej wartości wywozu towarów z terytorium kraju. W kolejnych latach firmy województwa podlaskiego zwiększały eksport towarów do krajów spoza UE. Największy udział eksportu do krajów spoza UE odnotowano w roku 2008 – 36,4%.

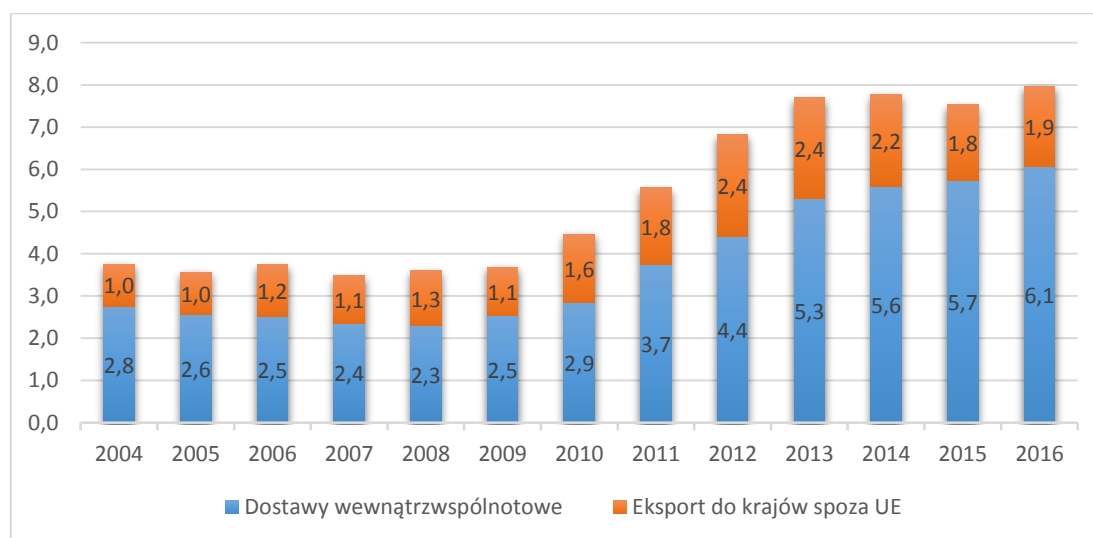
Tabela 3.5. Wartość eksportu województwa podlaskiego i dostaw wewnątrzspółnotowych w latach 2004-2016

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Wartość w mld zł													
Dostawy wewnątrzspółnotowe	2,8	2,6	2,5	2,4	2,3	2,5	2,9	3,7	4,4	5,3	5,6	5,7	6,1
Eksport do krajów spoza UE	1,0	1,0	1,2	1,1	1,3	1,2	1,6	1,8	2,4	2,4	2,2	1,8	1,9
Razem	3,8	3,6	3,7	3,5	3,6	3,7	4,5	5,6	6,8	7,7	7,8	7,5	8,0
Dynamika w % (wzrost +, spadek -, rok poprzedni=100)													
Dostawy wewnątrzspółnotowe	-	-7,6	-1,2	-6,7	-2,6	10,5	12,6	31,2	18,2	19,9	5,7	2,3	5,8
Eksport do krajów spoza UE	-	2,0	20,8	-7,4	15,9	-12,2	40,0	13,0	31,9	-0,4	-9,2	-17,1	6,1
Razem	-	-5,2	5,0	-6,8	3,4	2,2	21,1	24,7	22,7	12,8	1,0	-3,1	5,8
Udział (%) w wywozie towarów z regionu													
Dostawy wewnątrzspółnotowe	73,6	71,6	67,4	67,5	63,6	68,8	63,9	67,3	64,8	68,9	72,1	76,1	76,0
Eksport do krajów spoza UE	26,4	28,4	32,6	32,5	36,4	31,3	36,1	32,7	35,2	31,1	27,9	23,9	24,0
Razem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Podlaski eksport do krajów spoza UE przyjmował w analizowanym okresie wartości w przedziale 1,0 mld zł – 2,4 mld zł i był ok. 2-2,5 krotnie niższy od wartości dostaw wewnątrzspółnotowych (transferu towarów do państw członkowskich). Najwyższy udział krajów spoza UE w eksporcie z województwa podlaskiego zanotowano w roku 2008 - 36,4%. Tym samym wewnątrzspółnotowe dostawy stanowiły w 2008 r. zaledwie 63,6%. Nieznacznie wyższy odsetek dostaw (64,8%) został osiągnięty w roku 2012. W 2016 r. wzrósł on do wartości 76%, która była wyższa o 2,4 pkt. proc., w stosunku do wartości z roku 2004.

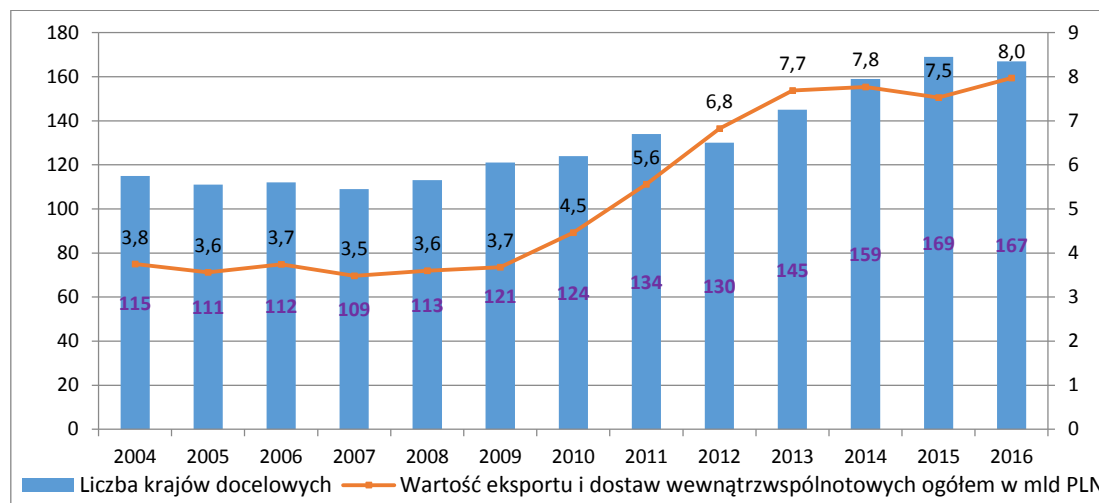
Wykres 3.3. Struktura eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego w latach 2004-2016 (według wartości eksportu w danym roku w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Wykres 3.4. Liczba krajów docelowych i wartość podlaskiego eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych w latach 2004-2016 (w mld zł)

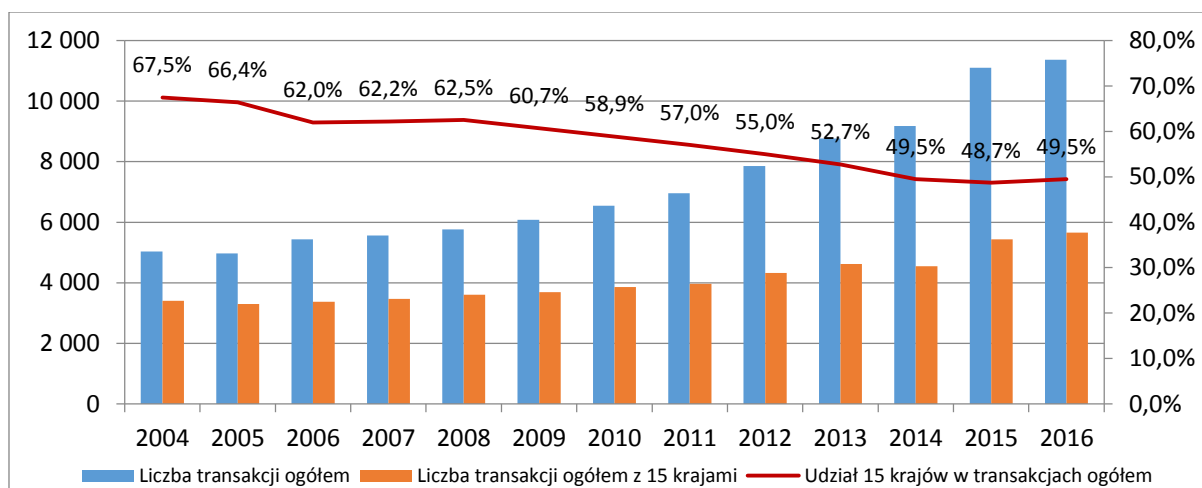
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Wskazane powyżej zmiany w przestrzennej strukturze podlaskiego eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych, jak i jego wartości, wynikają między innymi z zauważalnej ekspansji regionalnych podmiotów na nowych rynkach. W latach 2004-2009 liczba krajów, do których sprzedano towary i usługi kształtowała się od 109 (2007) do 121 (2009). Zaobserwowany wzrost wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych o ponad ¼ w roku 2010, w stosunku do 2009 roku, wiązał się z zauważalną ekspansją podlaskich przedsiębiorstw na nowe rynki zagraniczne. Począwszy od tego roku liczba krajów docelowych podlaskiego handlu międzynarodowego zwiększała się, osiągając 167 w 2016 roku. W okresie od 2004 roku do 2016 roku liczba nowych rynków importujących podlaskie produkty wzrosła o 45,2%. Dokładne dane dotyczące liczby krajów, wartości transakcji w latach 2013-2016 zawiera załącznik 3.

Analizując ranking 15 krajów (Załącznik 2. Tabele 2.-14.), największych (w danym roku) odbiorców oferty podlaskich przedsiębiorstw należy stwierdzić, że ich udział w ogólnej liczbie wszystkich transakcji zmniejszał się w całym badanym okresie. Najwyższy odsetek odnotowano w 2004 roku – 67,5%. Dziesięć lat później udział 15 krajów o największej liczbie transakcji w globalnej liczbie transakcji eksportowych i dotyczących dostaw wewnątrzspółnotowych wynosił mniej niż 50% i ta tendencja utrzymała się również w latach 2015-2016.

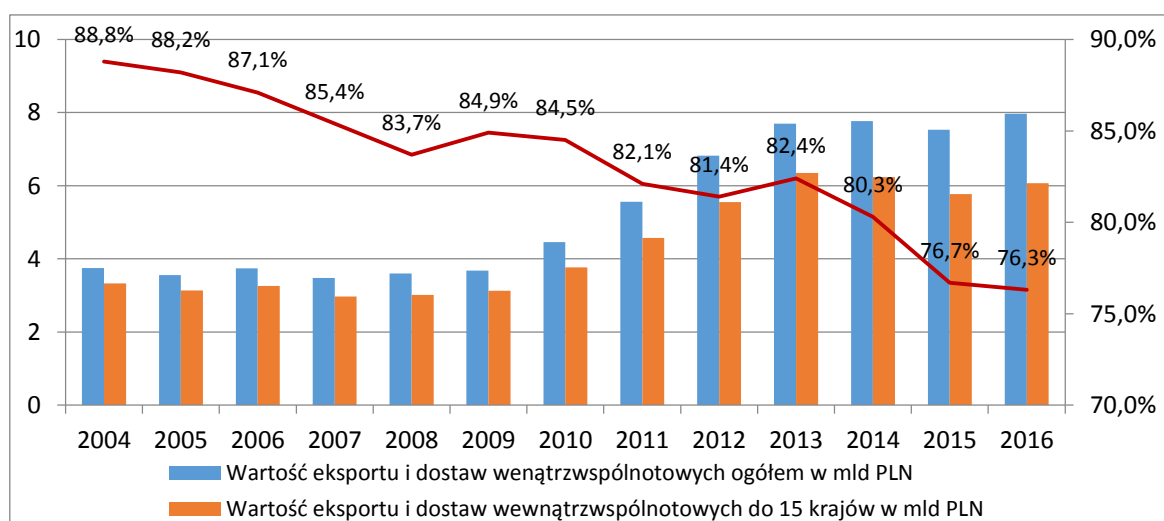
Wykres 3.5. Transakcje eksportowe i wewnątrzspółnotowe z 15 krajami w latach 2004-2016²⁸

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Dane potwierdzają coraz większe zróżnicowanie geograficzne podlaskiego handlu międzynarodowego. Ten sam wniosek należy wyciągnąć również analizując wartościowy udział 15 krajów o najwyższym eksporcie i dostawach wewnątrzspółnotowych (w danym roku) w zagregowanej wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego. Wartość eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych do wskazanej grupy krajów (do roku 2008) stanowiła ponad 85% wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych ogółem. Najwyższy udział (88,8%) odnotowano w roku 2004. Rosnąca liczba krajów importujących wyroby i usługi podlaskich przedsiębiorstw spowodowała, że wartość analizowanego wskaźnika spada, w 2016 roku ukształtowała się na poziomie 76,3%. Pomimo obserwowanych spadków, wartość transakcji eksportowych i wewnątrzspółnotowych z 15 krajami, wciąż stanowi niemal 80% wszystkich transakcji. Potwierdza to fakt uzależnienia sytuacji finansowej podlaskich eksporterów od wahań na 15 wybranych, zagranicznych rynkach.

Wykres 3.6. Wartość eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych do 15 krajów w latach 2004-2016²⁹

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

²⁸ 15 krajów o największej liczbie transakcji ogółem w danym roku.

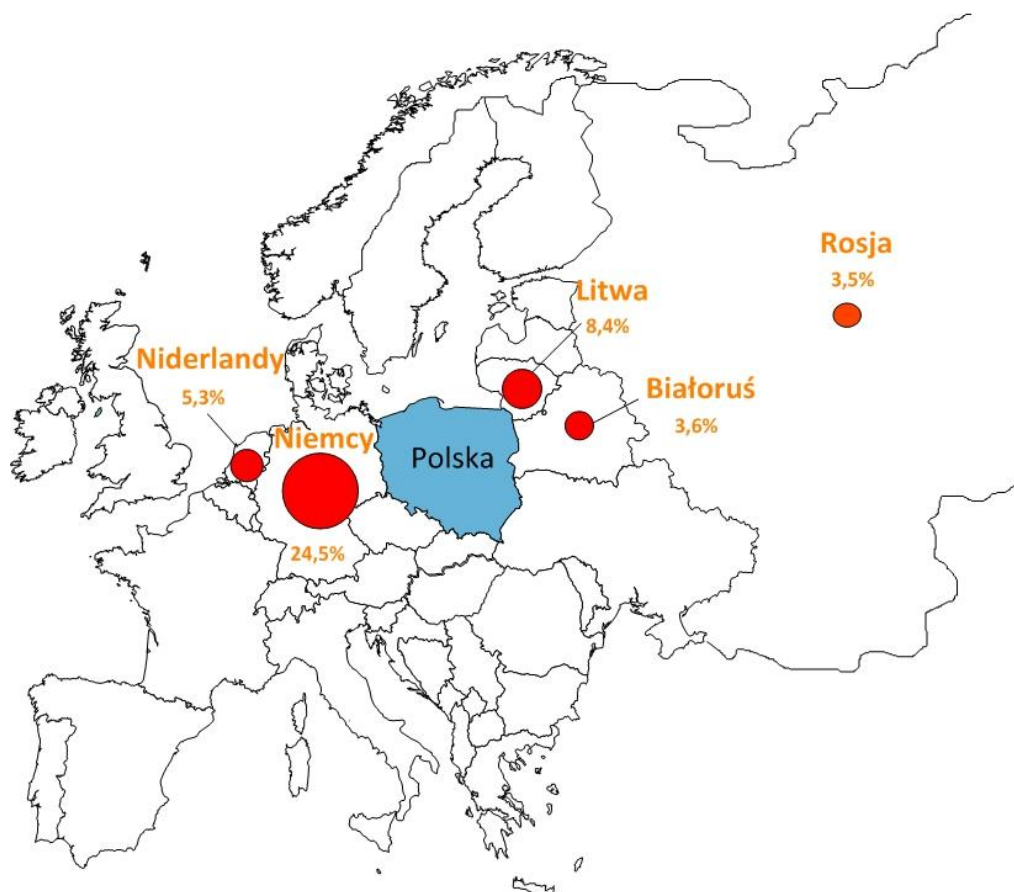
²⁹ 15 krajów o największej wartości eksportu ogółem w danym roku.

Uszczegółowiając prowadzoną analizę, należy podkreślić, że w rankingu 15 krajów-importerów o najwyższym udziale w zagregowanym eksporcie i dostawach wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego, dominuje grupa pięciu państw. W badanym okresie pierwsze miejsce niezaprzeczalnie zajmują Niemcy, podobnie jak w przypadku całej Polski (Załącznik 2., Tabela 2.–14.). Do pozostałych krajów, które stanowiły najważniejszych odbiorców podlaskich towarów w badanym okresie, należy zaliczyć Litwę, Białoruś, Niderlandy oraz Rosję, której udział w rankingu 15 krajów-importerów w latach 2015-2016 spadł.

W grupie 15 najważniejszych importerów podlaskich produktów, stałe miejsce posiadały: Francja, Wielka Brytania, Łotwa, Włochy, Ukraina, Norwegia, Szwecja, Republika Czeska i Węgry. Do roku 2008 w pierwszej piętnastce znajdowały się rokrocznie Stany Zjednoczone Ameryki. W wybranych latach w tej grupie pojawiały się również: Austria (2005), Belgia (2005, 2009), Kazachstan (2006), Dania (2007), Słowacja (2008), Turcja (2011), czy Chiny (2014).

Mapa 3.2. Udział eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych podlaskich przedsiębiorstw do wybranych krajów w eksporcie i dostawach wewnątrzspółnotowych ogółem w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Udział Niemiec w wartości towarów wywożonych z województwa podlaskiego w latach 2004-2006 wahał się w przedziale 18,0%-18,7%. W kolejnych dwóch latach zmniejszył się do poziomu 15,1%, zaś w 2009 roku osiągnął poziom porównywalny z rokiem 2004. Od tego momentu podlegał wielokierunkowym zmianom, osiągając najwyższy poziom (24,5%) w roku 2016. Zbliżone wielkości udziału w eksporcie i dostawach wewnątrzspółnotowych ogółem (14,2%-16,3%) osiągnęły Niderlandy, jednak tylko w latach 2004-2005 (2 miejsce). W kolejnych latach wartość transakcji z tym

krajem uległa znacznemu obniżeniu, osiągając poziom 3,3% (2008 rok). W roku 2015 wartość transakcji wewnątrzspółnotowych z Niderlandami osiągnęła poziom 6,0%. Od roku 2006 do 2013 roku (z wyłączeniem roku 2009), drugie miejsce pod względem wartości towarów importowanych z województwa podlaskiego zajmowała Rosja, na zmianę z Białorusią. W latach 2009-2011 Białoruś wyprzedzała Rosję, zaś największa różnica w wartości towarów importowanych z województwa podlaskiego pomiędzy krajami wyniosła 3 pkt. proc. i dotyczyła 2010 roku. W kolejnych dwóch latach obydwa kraje zajmowały odpowiednio 3 i 2 miejsce. Ostatnim z najważniejszych odbiorców podlaskich produktów w prezentowanym zestawieniu jest Litwa, która w latach 2015-2016 znalazła się na drugim miejscu wśród pięciu najważniejszych partnerów handlowych.

Tabela 3.6. Informacje o eksporcie i dostawach wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego do wybranych krajów w latach 2012-2016

Kraj	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Wartość ogółem w mld zł													
Niemcy	0,7	0,7	0,7	0,5	0,5	0,7	0,8	1,1	1,3	1,8	1,7	1,6	2,0
Rosja	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,3	0,5	0,5	0,8	0,9	0,7	0,3	0,3
Białoruś	0,2	0,3	0,4	0,3	0,4	0,4	0,6	0,6	0,7	0,6	0,4	0,3	0,3
Litwa	0,3	0,2	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7
Niderlandy	0,5	0,6	0,3	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3	0,4	0,4	0,5	0,5	0,4
Udział w wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych ogółem w %													
Niemcy	18,6	18,7	18	15,4	15,1	18,6	17,7	20,1	19,7	22,8	21,9	21,4	24,5
Rosja	9,2	10,8	10,9	12,8	11,8	8,5	10,9	9,5	11,2	11,1	8,8	3,5	3,5
Białoruś	6,2	7,9	10	7,4	11,7	12	13,9	10,3	10,4	7,7	5,0	4,4	3,6
Litwa	7,7	6,0	7,8	11,7	11,7	9,7	8,5	7,8	6,8	6,9	7,3	7,8	8,4
Niderlandy	14,2	16,3	7,5	3,8	3,3	5,3	4,6	5,5	5,9	5,5	5,8	6,0	5,3
Roczna zmiana wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych w %													
Niemcy	-	-5,7	1,5	-19,4	0,0	25,9	16,2	41,8	19,9	30,8	-2,8	-5,9	21,1
Rosja	-	8,6	7,9	9,8	-6,7	-26,2	58,1	8,2	44,0	11,5	-19,6	-61,8	7,7
Białoruś	-	21,7	32,1	-29,7	61,5	4,8	40,9	-8,1	24,9	-17,0	-33,9	-15,4	-12,1
Litwa	-	-24,1	31,8	41,4	2,4	-14,3	5,6	13,2	7,2	15,6	5,7	5,4	13,6
Niderlandy	-	9,4	-51,7	-53,6	-7,7	58,3	5,3	55,0	29,4	5,2	6,4	0,0	-6,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Szczegółowe dane dotyczące rocznych zmian wartości eksportu i wewnątrzspółnotowych dostaw do analizowanych 5 destynacji wskazują na wahania przekraczające 60% w przypadku Białorusi, czy nieco ponad 58% w przypadku Niderlandów. W roku 2014 wzrost wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych o 6,4% odnotowano tylko w przypadku Niderlandów. W roku 2016 najwyższy wzrost wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych (o 21,1% w stosunku do roku 2015) odnotowano w przypadku Niemiec; na drugim miejscu znalazła się Litwa (wzrost o 13,6%), a na trzecim Rosja (wzrost o 7,7%). Najwyższą, ujemną korektę podlaskiego handlu zagranicznego zanotowano w 2015 r. w przypadku Rosji (spadek w stosunku do 2014 r. o 61,8%).

3.2. Branżowa i przedmiotowa struktura eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych podlaskich przedsiębiorstw

Analizując branżową strukturę regionalnego eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych należy stwierdzić, że w latach 2004-2016 podlascy eksporterzy reprezentowali wszystkie rodzaje działalności, z wyłączeniem nieeksportowej sekcji O obejmującej administrację publiczną i obronę narodową; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne. Dominującą sekcją działalności przedsiębiorstw eksportowych był **handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle** (sekcja G). Jej udział w ogólnej liczbie eksportujących podmiotów osiągnął najwyższy poziom (50,5%) w roku 2011. Drugim dominującym rodzajem działalności była sekcja C – **przetwórstwo przemysłowe** (32,2% w roku 2016). Na dalszych miejscach uplasował się **transport i gospodarka magazynowa** (sekcja H) – ok. 11% w 2013 roku. Od roku 2006 swój udział w eksporcie i dostawach wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego zwiększają firmy **budowlane** (sekcja F), z 2,3% w 2004 r. do wartości 3,8% w latach 2013, 2014 i 2015. Rosnący udział, jednak z niższym wynikiem końcowym, odnotowały przedsiębiorstwa należące do sekcji M - **działalność profesjonalna, naukowa i techniczna**, które w roku 2016 stanowiły 2,8% ogółu podmiotów prowadzących handel zagraniczny (1,6% w roku 2004). Udział w przedziale 1%-2%, w 2016 roku odnotowały sekcje: A – **rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo** (1,5%), J – **informacja i komunikacja** (1,4%), N – **działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca** (1,2%). Pozostałe rodzaje działalności są reprezentowane przez mniej niż jeden procent przedsiębiorstw.

Tabela 3.7. Struktura przedsiębiorstw eksportujących i realizujących dostawy wewnątrzspółnotowe w latach 2004-2016 według rodzaju działalności (PKD 2007, % w ogólnej liczbie eksporterów)

Sekcja	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	4,3	2,3	2,4	2,1	1,6	2,0	1,8	1,6	1,6	1,4	1,8	1,1	1,5
B – górnictwo i wydobywanie	0,1	0,3	0,0	0,4	0,1	0,0	0,0	0,2	0,3	0,5	0,3	0,2	0,3
C – przetwórstwo przemysłowe	39,8	38,2	37,3	39,0	41,2	38,4	35,8	32,0	30,4	29,0	31,6	33,5	32,2
D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze układów klimatycznych	0,3	0,4	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0
E – dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1,3	1,1	0,6	0,4	0,2	0,0	0,1	0,1	0,1	0,4	0,2	0,2	0,4
F - budownictwo	2,3	2,7	3,2	2,1	1,2	2,1	2,5	3,2	3,5	3,8	3,8	3,8	3,7
G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	36,8	40,5	41,0	42,1	45,5	47,0	49,2	50,5	48,2	48,4	47,1	46,0	46,3
H – transport i gospodarka magazynowa	8,3	8,1	8,6	8,1	5,7	5,3	5,7	7,2	10,1	10,9	8,1	8,9	7,6
I – działalność związana z zakwaterowaniem usługami gastronomicznymi	0,1	0,1	0,3	0,4	0,2	0,2	0,2	0,3	0,5	0,4	0,4	0,2	0,4
J- informacja i komunikacja	1,6	1,1	1,0	0,5	0,6	0,2	0,2	0,4	0,3	0,5	1,2	0,9	1,4
K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa	0,1	0,3	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	0,3	0,4	0,4	0,3	0,4
L – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1,0	0,8	0,8	0,7	0,2	0,4	0,6	0,4	0,5	0,4	0,3	0,2	0,5
M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	1,6	2,4	2,5	2,0	1,7	2,1	1,5	1,9	1,6	1,8	2,5	2,6	2,8
N – działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	0,9	0,5	0,9	0,6	0,6	1,1	0,9	0,9	1,1	1,2	1,0	1,1	1,2

Sekcja	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
O – administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenie społeczne	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0
P - edukacja	0,0	0,3	0,0	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2	0,1	0,1	0,3
Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna	0,0	0,0	0,3	0,1	0,2	0,2	0,1	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1
R – działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,3	0,1	0,3
S – pozostała działalność usługowa	0,9	0,7	0,6	0,7	0,4	0,4	0,5	0,4	0,8	0,4	0,7	0,4	0,6
Ogółem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

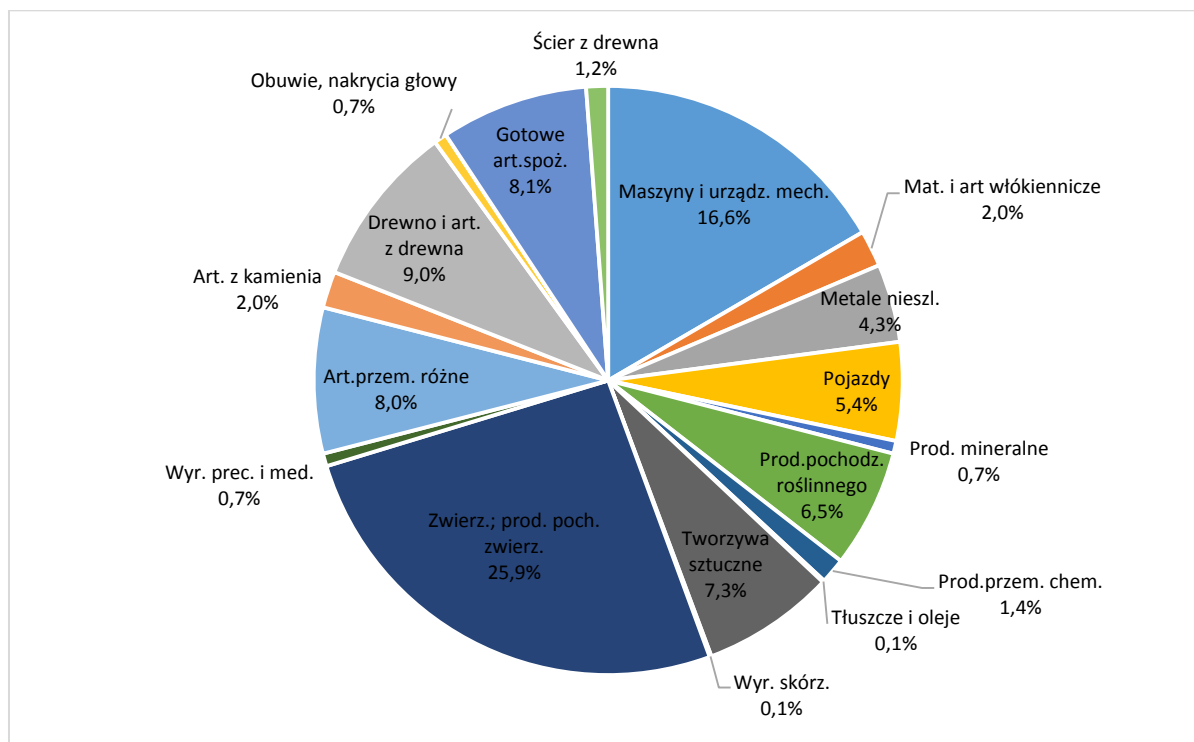
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Przedstawiona struktura podlaskich eksporterów decyduje w części o tym, w jaki sposób kształtuje się struktura rodzajowa produkcji przeznaczanej na eksport oraz dostawy wewnątrzspółnotowe w regionie (Załącznik 4., tabele 19.-20.). Największy udział w zagregowanym eksporcie i dostawach wewnątrzspółnotowych, w całym badanym okresie, należy do sekcji I (w klasyfikacji CN³⁰) obejmującej *zwierzęta żywe; produkty pochodzenia zwierzęcego*. Wartość tej sekcji corocznie wzrastała od poziomu 0,8 mld zł (2004 rok) do 2,4 mld zł (2013 rok). Jednakże najwyższy udział procentowy został odnotowany w roku 2010 na poziomie 33,5%. W roku 2016 udział sekcji I w wartości handlu zagranicznego ogółem spadł do 25,9% (Załącznik 4., tabela 20.). Drugą pod względem wielkości grupą towarów wysyłanych za granicę, jest *sekcja XVI - maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny; ich części; urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz części i wyposażenie dodatkowe do tych artykułów*. Produkty z tej grupy w 2016 roku stanowiły 16,6% eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych ogółem z województwa podlaskiego (Załącznik 4. tabela 19.), co odpowiadało wartości 1,3 mld zł. Wspomniana sekcja, najwyższy odsetek (29,4%) odnotowała w roku 2005. Tym samym mimo wzrostu wartości eksportu i wewnątrzspółnotowych dostaw w tej sekcji, jej udział w handlu zagranicznym ogółem, rokrocznie ulegał obniżeniu. Na trzecim miejscu pod względem wielkości udziału w zagregowanym eksporcie i wewnątrzspółnotowych dostawach w 2016 roku znalazły się produkty z *sekcji IX - drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny; korek i artykuły z korka; wyroby ze słomy, z esparto lub pozostałych materiałów do wyplatania; wyroby koszykarskie i wyroby z wikliny* - 9%. W badanym okresie wartość eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych powyższego rodzaju wzrosła z poziomu 0,3 mld zł (2004) do 0,7 mld zł (2016). Najwyższy udział w eksporcie i dostawach wewnątrzspółnotowych podlaskich przedsiębiorstw sekcja ta odnotowała w 2007 roku – 11,1%. Kolejną sekcją pod względem znaczenia w rodzajowej strukturze eksportu stanowią *gotowe artykuły spożywcze; napoje bezalkoholowe, alkoholowe i ocet; tytoń i przemysłowe namiastki tytoniu (sekcja IV)*. W latach 2004-2016 wartość produktów z tej kategorii sprzedawanych za granicę towarów wzrosła z poziomu 0,1 mld zł do 0,6 mld zł. Piąte miejsce w strukturze rodzajowej podlaskiego eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych należy do *sekcji XX - artykuły przemysłowe różne*, której udział w 2016 roku wyniósł 8% (0,6 mld zł).

³⁰ Klasyfikacja CN (*Combined Nomenclature*) dotyczy statystyki handlu wewnętrznego i zewnętrznego Unii Europejskiej. Zgrupowane w niej dane o towarach pozwalają na śledzenie kierunków przepływu towarów, obserwację trendów, monitorowanie poszczególnych krajów, ich bilansu płatniczego itp. Klasyfikacja CN to uporządkowany katalog kodów towarowych wykorzystywanych w zgłoszeniach INTRASTAT, jest to tzw. Nomenklatura Scalona, określona w załączniku nr I do rozporządzenia Rady EWG Nr 2658/87 z dnia 23 lipca 1987 r. w sprawie nomenklatury taryfowej i statystycznej oraz w sprawie Wspólnej Taryfy Celnej (Dz. Urz. WE L 256 z dnia 7 września 1987 r., str. 1 i n.).

Wykres 3.7. Struktura eksportu i dostaw wewnątrz wspólnotowych województwa podlaskiego wg sekcji CN w roku 2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

W roku 2016 podlaski eksport w głównej mierze opierał się na eksporcie zwierząt oraz produktów pochodzenia zwierzęcego oraz maszyn i urządzeń mechanicznych (łącznie 42,5% całkowitej wartości eksportu). Znaczny udział eksportu odnotowano w stosunku do drewna i artykułów z drewna (9,0%), gotowych artykułów spożywczych (8,1%), różnych artykułów przemysłowych (8,0%) oraz tworzyw sztucznych (7,3%). Na podstawie powyższego można stwierdzić, iż województwo podlaskie specjalizuje się w eksporcie towarów niskoprzetworzonych.

Tabela 3.8. Eksport i dostawy wewnątrzspółnotowe w pięciu sekcjach o najwyższym udziale w wartości eksportu ogółem w roku 2016

Sekcja	Nazwa	Wartość eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych (w mld zł)			Udział w wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych ogółem (w %)		
		2014	2015	2016	2014	2015	2016
I	Zwierzęta żywe; produkty pochodzenia zwierzęcego	2,2	2,0	2,1	27,8	26,5	25,9
XVI	Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny; ich części; urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz części i wyposażenie dodatkowe do tych artykułów	1,3	1,2	1,3	16,2	15,5	16,6
IX	Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny; korek i artykuły z korka; wyroby ze słomy, z esparto lub pozostałych materiałów do wyplatania; wyroby koszykarskie i wyroby z wikliny	0,7	0,7	0,7	8,9	9,3	9,0
IV	Gotowe artykuły spożywcze; napoje bezalkoholowe, alkoholowe i ocet; tytoń i przemysłowe namiastki tytoniu	0,6	0,6	0,6	8,2	7,4	8,1

Sekcja	Nazwa	Wartość eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych (w mld zł)			Udział w wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych ogółem (w %)		
		2014	2015	2016	2014	2015	2016
XX	Artykuły przemysłowe różne	0,5	0,5	0,6	5,7	7,1	8,0
Razem		5,2	5,0	5,4	66,8	65,8	67,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Na podstawie danych zawartych w tabeli 3.7. oraz na podstawie tabeli 19. i tabeli 20. w załączniku 4. można stwierdzić, że pięć najważniejszych sekcji rodzajowych podlaskiego handlu międzynarodowego w ujęciu wartościowym, osiąga coraz lepsze wyniki. Wartość towarów sprzedanych w tej grupie sekcji osiągnęła roku 2014 poziom – 5,2 mld zł, w roku 2015 – 5,0 mld zł (nieznaczny spadek), zaś w roku 2016 – 5,4 mld zł. Biorąc natomiast pod uwagę wartość eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych w ujęciu globalnym, udział pięciu najważniejszych sekcji kształtował się w roku 2014 na poziomie 66,8%, w roku 2015 - 65,8%, a w roku 2016 - na poziomie 67,6%, a więc był niższy niż w latach 2012 (71,3%) - 2013 (68,5%). Wskazane zjawisko należy ocenić pozytywnie, ponieważ oznacza ono, że wymiana międzynarodowa wzrasta również w innych grupach rodzajowych. Jednakże w tym przypadku można mówić jedynie o tendencji, której utrzymanie zależy od wielu zmiennych.

W załączniku 4. zaprezentowano szczegółowe dane (zawierające wartość, dynamikę zmian oraz udział w całkowitej wartości) dotyczące eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego w latach 2004-2016, według sekcji klasyfikacji CN.

Tabela 3.9. Największe wzrosty wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego w latach 2014-2016 (według sekcji klasyfikacji CN)

Rok	Lokata	Wzrost wartości w mld zł	Zmiana %	Sekcja	Nazwa sekcji
2016	1	0,2	12,8%	XVI	Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny; ich części; urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz części i wyposażenie dodatkowe do tych artykułów
	2	0,1	20,8%	XX	Artykuły przemysłowe różne
	3	0,1	14,3%	IV	Gotowe artykuły spożywcze; napoje bezalkoholowe, alkoholowe i ocet; tytoń i przemysłowe namiastki tytoniu
	4	0,1	19,4%	XVII	Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe
	5	0,1	3,0%	I	Zwierzęta żywe; produkty pochodzenia zwierzęcego
2015	1	0,1	17,8%	XX	Artykuły przemysłowe różne
	2	0,1	11,8%	II	Produkty pochodzenia roślinnego
	3	0,1	42,9%	XI	Materiały i artykuły włókiennicze
	4	0,02	5,9%	XV	Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych
	5	0,02	5,9%	XVII	Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe
2014	1	0,2	59,4%	II	Produkty pochodzenia roślinnego
	2	0,1	25,5%	IV	Gotowe artykuły spożywcze; napoje bezalkoholowe, alkoholowe i ocet; tytoń i przemysłowe namiastki tytoniu
	3	0,1	18,8%	VII	Tworzywa sztuczne i artykuły z nich; kauczuk i artykuły z kauczuku

Rok	Lokata	Wzrost wartości w mld zł	Zmiana %	Sekcja	Nazwa sekcji
	4	0,1	13,1%	IX	Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny; korek i artykuły z korka; wyroby ze słomy, z esparto lub pozostałych materiałów do wyplatania; wyroby koszykarskie i wyroby z wikliny
	5	0,03	30,0%	XIII	Artykuły z kamienia, gipsu, cementu, azbestu, miki lub podobnych materiałów; wyroby ceramiczne; szkło i wyroby ze szkła

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Analizując dynamikę zmian w wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych w poszczególnych sekcjach rodzajowych na przestrzeni lat 2004-2016, należy wskazać na jej silne zróżnicowanie (Załącznik 4., tabela 21.). W grupach o niskiej wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych roczna zmiana sięgała dziesięciokrotności poziomu z roku poprzedniego. Skokowe wzrosty wartości eksportu mogą wynikać z dwóch możliwych sytuacji. W pierwszej, eksport i dostawy wewnątrzspółnotowe w danej sekcji mogą notować w danym roku przypadek realizowania jednej umowy lub kontraktu krótkoterminowego o wysokiej wartości, obejmującego jedną dostawę. W drugim przypadku, gdy maksymalne wartości transakcji w danym roku sięgają nawet kilkuset milionów, mogą obejmować wiele dostaw o wysokiej wartości poszczególnych transakcji lub wiele dostaw o niskiej wartości poszczególnych transakcji ale wysokiej wartości ogółem. Zwłaszcza pierwszy przypadek może wywierać wpływ na skokową i obserwowaną w jednym roku zmianę wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych w danej sekcji.

Ranking sekcji, w których odnotowano najwyższe wzrosty wartości w latach 2014-2016 potwierdza powyższe spostrzeżenia (Załącznik 4., tabela 21.). Na przestrzeni trzech wybranych lat można wskazać jedynie pojedyncze sekcje (II, IV, XVII), które odnotowywały regularne wzrosty wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych. W roku 2016 najwyższy wzrost - o 0,2 mld zł (12,8%) uzyskała *sekcja XVI - maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny; ich części; urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz części i wyposażenie dodatkowe do tych artykułów*. W roku 2015 były to *artykuły przemysłowe różne (sekcja XX)* - wzrost o 0,1 mld zł (17,8%), zaś w roku 2014 *sekcja II - produkty pochodzenia roślinnego* - wzrost o 0,2 mld zł (59,4%).

Podobnie kształtuje się ranking produktów, w przypadku których stwierdzono najwyższe spadki wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych w porównaniu z rokiem poprzednim. *Sekcja II - produkty pochodzenia roślinnego*, która w 2014 roku odnotowała najwyższy wzrost, już w roku 2016 uzyskała najwyższy spadek, rzędu 0,1 mld zł (-8,8%). Z kolei *sekcja XX - artykuły przemysłowe różne* w roku 2014 odnotowała spadek o 0,03 mld zł (-7,0%), natomiast już w latach 2015 i 2016 nastąpił wzrost wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych odpowiednio o 0,1 mld zł (17,8%) i 0,1 mld zł (20,8%). Podobnie *sekcja XVI - maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny; ich części; urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz części i wyposażenie dodatkowe do tych artykułów* w roku 2015 odnotowała spadek o 0,1 mld zł (-7,1%), a w roku 2016 r. odnotowała najwyższy wzrost o 0,2 mld zł (12,8 %).

Obserwowana sytuacja podkreśla wniosek o wysokiej zmienności struktury rodzajowej podlaskiego eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych. W przypadku gwałtownych spadków wartości towarów sprzedawanych w ramach danej sekcji, w analizie należy brać pod uwagę kilkuletni

okres poprzedzający rok spadku. Jeżeli sprzedaż utrzymywała się w tym okresie na wyższym poziomie, spadek wartości transakcji może wynikać z charakteru zawieranych kontraktów (np. zakończenie kilkuletniego kontraktu o wysokiej wartości), ale może być również wynikiem oddziaływania innych czynników, takich jak wspomniane wyżej ograniczenia eksportowe (embargo).

Tabela 3.10. Największe spadki wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego w latach 2014-2016 (według sekcji klasyfikacji CN)

Rok	Lokata	Spadek wartości w mld zł	Spadek wartości w mln zł	Zmiana %	Sekcja	Nazwa
2016	1	-0,1	-53,2	-8,8	II	Produkty pochodzenia roślinnego
	2	-0,04	-37,9	-20,0	XI	Materiały i artykuły włókiennicze
	3	-0,03	-26,2	-14,3	VI	Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych
	4	-0,03	-25,6	-5,6	XV	Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych
	5	-0,02	-24,2	-37,5	V	Produkty mineralne
2015	1	-0,2	-165,0	-7,4	I	Zwierzęta żywe; produkty pochodzenia zwierzęcego
	2	-0,1	-92,7	-7,1	XVI	Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny; ich części; urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz części i wyposażenie dodatkowe do tych artykułów
	3	-0,1	-80,9	-12,5	IV	Gotowe artykuły spożywcze; napoje bezalkoholowe, alkoholowe i ocet; tytoń i przemysłowe namiastki tytoniu
	4	-0,1	-48,1	-38,5	V	Produkty mineralne
	5	-0,04	-38,1	-22,2	VI	Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych
2014	1	-0,2	-232,8	-9,7	I	Zwierzęta żywe; produkty pochodzenia zwierzęcego
	2	-0,1	-93,0	-42,5	V	Produkty mineralne
	3	-0,1	-52,7	-29,8	X	Ścier z drewna lub z pozostałego włóknistego materiału celulozowego; papier lub tektura, z odzysku (makulatura i odpady); papier i tektura oraz artykuły z nich
	4	-0,03	-33,5	-7,0	XX	Artykuły przemysłowe różne
	5	-0,03	-28,4	-52,7	III	Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego oraz produkty ich rozkładu; gotowe tłuszcze jadalne; woski pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Analizie poddano również eksport i dostawy wewnątrzspółnotowe według kategorii sprzedawanych towarów na poziomie grup produktów (niższym od sekcji). Jej wyniki pozwalają na śledzenie sprzedaży konkretnych towarów. W latach 2015 i 2016 na pierwszym miejscu pod względem udziału w eksporcie ogółem i dostawach wewnątrzspółnotowych uplasowały się produkty: ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi. Ich udział w sprzedaży ogółem, wyniósł odpowiednio 7,8% oraz 9,3%, zaś wartość w roku 2016 wyniosła ponad 743,5 mln zł. Na drugim miejscu w latach 2015 i 2016 uplasowały się produkty z grupy: ser i twaróg odpowiednio 401 mln zł (5,3%) i 480 mln zł (6,0%), na następnych: podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne (...) (w 2015 roku) - 326,6 mln zł (4,3%), meble i ich części, gdzie indziej niesklasyfikowane (w 2016 roku) – 376,8 mln zł (4,7%) oraz artykuły budowlane z tworzyw sztucznych, gdzie indziej niesklasyfikowane (w 2016 roku) – 282,4 mln zł (3,5%), a także mięso z bydła, świeże lub schłodzone (w 2015 roku) - 292 mln zł (3,9%). W obydwu wskazanych latach dwa pierwsze miejsca zajmowały dokładnie te same grupy produktów.

Tabela 3.11. Eksport i dostawy wewnątrzspółnotowe w pięciu grupach produktów o największym udziale w wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych ogółem w roku 2016

Miejsce	Wartość w mln zł	Wartość w zł	Udział w wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych ogółem	Grupa produktów ³¹
1	743,5	743 530 445	9,3%	Ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi; ³²
2	480,2	480 192 497	6,0%	Ser i twaróg
3	376,8	376 839 379	4,7%	Meble i ich części, gdzie indziej niesklasyfikowane; ³³
4	311,7	311 736 377	3,9%	Podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne; ³⁴
5	282,4	282 435 180	3,5%	Artykuły budowlane z tworzyw sztucznych, gdzie indziej niesklasyfikowane

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Tabela 3.12. Eksport i dostawy wewnątrzspółnotowe w pięciu grupach produktów o największym udziale w wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych ogółem w roku 2015

Miejsce	Wartość w mln zł	Wartość w zł	Udział w wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych ogółem	Grupa produktów
1	591,1	591 052 720	7,8%	Ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi;
2	401,1	401 100 733	5,3%	Ser i twaróg
3	326,7	326 650 472	4,3%	Podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne;
4	307,7	307 649 461	4,1%	Meble i ich części, gdzie indziej niesklasyfikowane
5	292,1	292 069 866	3,9%	Mięso z bydła, świeże lub schłodzone

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

W latach 2013-2014, podobnie jak w latach 2015-2016, na pierwszym miejscu pod względem udziału w eksporcie ogółem i dostawach wewnątrzspółnotowych uplasowały się produkty: ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi (Załącznik 5., tabele 22.–23). Ich udział w sprzedaży ogółem, wyniósł odpowiednio 8,8% oraz 9,1%, zaś wartość w roku 2014 wyniosła ponad 703 mln zł. Na drugim miejscu (6,7%) uplasowały się produkty z grupy: ser i twarogi, na następnych: podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne (...) - 5,1%, meble i ich części, gdzie indziej niesklasyfikowane – 3,5% oraz artykuły budowlane z tworzyw sztucznych, gdzie indziej niesklasyfikowane – 3,4%. W obydwu wskazanych latach, kolejne miejsca zajmowały dokładnie te same grupy produktów. Ich udział w roku 2014 uległ nieznacznemu obniżeniu w porównaniu z rokiem 2013. W roku 2010 (Załącznik 5., tabela 25.)

³¹ W celu zapewnienia przejrzystości prezentowanych tabel umieszczono w nich tylko część nazwy grupy produktów zgodnej z klasyfikacją CN. W przypisach podano pełne nazwy odpowiednich grup produktów.

³² Ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi; ryby wędzone, nawet gotowane przed lub podczas procesu wędzenia nadające się do spożycia przez ludzi; mąki, mączki i granulki, z ryb, nadające się do spożycia przez ludzi.

³³ Meble i ich części, gdzie indziej niesklasyfikowane (z wył. mebli do siedzenia i mebli lekarskich, chirurgicznych, dentystycznych lub weterynaryjnych)

³⁴ Podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne; aparatura do ogrzewania gleby i pomieszczeń, elektryczna; przyrządy fryzjerskie np. suszarki do włosów, termoloki, lokówki oraz suszarki do rąk, elektrotermiczne; żelazka do prasowania, elektryczne; urządzenia elektrotermiczne, w rodzaju stosowanych do użytku domowego; elektryczne rezystory grzejne (inne niż te objęte pozycją 8545); ich części.

najważniejsze grupy produktów w podlaskim eksporcie i wewnątrzspółnotowych dostawach stanowiły: ser i twaróg, ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi, mięso z bydła, świeże lub schłodzone, mięso ze świń, świeże, schłodzone lub zamrożone, meble i ich części, gdzie indziej niesklasyfikowane. Największy wzrost wartości oraz udziału w okresie 2010-2016 odnotowano w grupie: ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi. W roku 2010 jej udział wynosił 5,7%, tj. ok. 256 mln zł, zaś w 2016 roku 9,3% (743,5 mln zł). Produkty z grupy: ser i twaróg odnotowały spadek udziału z 8,6% (2010) do 5,3% (2015). Należy jednak zaznaczyć, że odpowiada to nadal wzrostowi wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych o 4,5% (z 383,7 mln zł do 401,1 mln zł). Swój udział zwiększyła również grupa: meble i ich części, gdzie indziej niesklasyfikowane 3,3% (2010) do 4,7% (2016). Na znaczeniu straciły takie grupy produktów jak: mięso z bydła, świeże lub schłodzone, Mięso ze świń, świeże, schłodzone lub zamrożone.

Podobnie w jak w przypadku analizy dotyczącej poszczególnych sekcji podlaskiego eksportu oraz dostaw wewnątrzspółnotowych, także przegląd informacji na niższym poziomie agregacji (grup produktów) pozwala stwierdzić, że zaobserwowane zmiany charakteryzują się wysoką zmiennością. Wynika ona m.in. z dynamiki powiązań handlowych podlaskich przedsiębiorców. W niektórych przypadkach pojedyncze kontrakty lub nagłe zmiany sytuacji na określonych rynkach posiadają widoczny wpływ na wzrost wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych w danym roku. Potwierdzeniem wyżej sformułowanych obserwacji jest grupa: ser i twaróg, która pod względem najwyższych wzrostów w 2010 roku uplasowała się na 3 miejscu, natomiast w latach 2012, 2013 i 2016 na 2 miejscu. Podobnie grupa ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi, która pod względem najwyższych wzrostów znalazła się na 5 miejscu w roku 2010, 3 miejscu w roku 2011 i 2012, zaś na 1 miejscu w roku 2013 i 2016. Również w tej grupie odnotowano jeden z najwyższych wzrostów wartości (w badanym okresie) na poziomie 232,6 mln zł (2013 rok). Wyższy wzrost o 290,6 mln zł (2011 rok) zaobserwowano jedynie w grupie: podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne; aparatura do ogrzewania gleby i pomieszczeń, elektryczna.

Tabela 3.13. Najwyższe wzrosty wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego w latach 2010-2016 (według grup produktów w klasyfikacji CN)

Rok	Lokata	Wartość w mln zł	Wartość w zł	Zmiana roczna	Grupa produktów
2016	1	152,5	152 477 725	25,8%	Ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi;
	2	79,1	79 091 764	19,7%	Ser i twaróg
	3	69,2	69 189 918	22,5%	Meble i ich części, gdzie indziej niesklasyfikowane
	4	55,9	55 939 470	46,1%	Czekolada i pozostałe przetwory spożywcze zawierające kakao
	5	37,9	37 900 353	38,3%	Jachty i pozostałe jednostki pływające, wypoczynkowe lub sportowe, łodzie wioślarskie i kajaki
2015	1	72,1	72 129 600	32,8%	Mięso z bydła, świeże lub schłodzone
	2	58,7	58 705 15	45,5%	Ramy do obrazów, fotografii, luster lub podobnych przedmiotów, drewniane
	3	46,8	46 819 973	32,0%	Mleko i śmietana, niezagęszczone ani niezawierające dodatku cukru lub innego środka słodzącego
	4	42,2	42 176 997	46,3%	Budynki prefabrykowane
	5	36,4	36 361 008	42,7%	Czekolada i pozostałe przetwory spożywcze zawierające kakao
2014	1	143,1	143 101 039	213,6%	Kawa, nawet palona lub bezkofeinowa; łupinki i łuski kawy; substytuty kawy zawierające kawę w każdej proporcji
	2	79,3	79 306 949	100,3%	Mleko i śmietana, zagęszczone lub zawierające dodatek cukru lub innego środka słodzącego

Rok	Lokata	Wartość w mln zł	Wartość w zł	Zmiana roczna	Grupa produktów
	3	44,8	44 774 703	169,8%	Makuchy i inne pozostałości stałe, nawet mielone lub w postaci granulek, pozostałe z ekstrakcji oleju sojowego
	4	38,4	38 384 399	42,3%	Ramy do obrazów, fotografii, luster lub podobnych przedmiotów, drewniane
	5	33,0	33 002 614	2615,1%	Maszyny do przygotowywania lub przerobu tytoniu, niewymienione ani niewłączone gdzie indziej w niniejszym dziale, ich części
2013	1	232,6	232 615 811	52,2%	Ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi;
	2	133,6	133 628 857	25,0%	Ser i twaróg
	3	109,1	109 115 113	65,1%	Meble i ich części, gdzie indziej niesklasyfikowane
	4	67,0	67 000 011	110,3%	Gaz ziemny (mokry) i pozostałe węglowodory gazowe
	5	50,4	50 349 580	235,1%	Przetwory spożywcze, gdzie indziej niesklasyfikowane
2012	1	111,0	111 024 444	38,3%	Mięso ze świń, świeże, schłodzone lub zamrożone
	2	106,1	106 047 033	24,7%	Ser i twaróg
	3	86,4	86 413 393	24,1%	Ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi;
	4	70,4	70 424 565	16,6%	Podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne; aparatura do ogrzewania gleby i pomieszczeń, elektryczna;
	5	54,2	54 197 588	31,6%	Artykuły budowlane z tworzyw sztucznych, gdzie indziej niesklasyfikowane
2011	1	290,6	290 614 560	218,8%	Podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne; aparatura do ogrzewania gleby i pomieszczeń, elektryczna;
	2	107,3	107 322 880	58,7%	Mięso ze świń, świeże, schłodzone lub zamrożone
	3	103,2	103 163 610	40,3%	Ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi;
	4	73,8	73 774 233	30,4%	Mięso z bydła, świeże lub schłodzone
	5	51,0	50 962 698	672,3%	Odkurzacze, włącznie z czyszczącymi na sucho i na mokro
2010	1	122,8	122 750 378	204,0%	Mięso ze świń, świeże, schłodzone lub zamrożone
	2	88,1	88 076 165	356,0%	Części i akcesoria do ciągników, do pojazdów silnikowych ³⁵
	3	83,7	83 654 705	27,9%	Ser i twaróg
	4	45,2	45 180 712	90,2%	Mleko i śmietana, zagęszczone lub zawierające dodatek cukru lub innego środka słodzącego
	5	44,6	44 634 257	21,1%	Ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi;

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Tabela 3.14. Największe spadki wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego w latach 2010-2016 (według grup produktów w klasyfikacji CN)

Rok	Lokata	Wartość w mln zł	Wartość w zł	Zmiana roczna	Grupa produktów
2016	1	-92,3	-92 333 393	-31,6%	Mięso z bydła, świeże lub schłodzone
	2	-44,0	-44 015 939	-35,9%	Serwatka, nawet zagęszczona lub słodzona; produkty składające się ze składników naturalnego mleka, nawet zawierające dodatek cukru lub innego środka słodzącego
	3	-32,2	-32 222 699	-15,4%	Kawa, nawet palona lub bezkofeinowa; łupinki i łuski kawy

³⁵ Części i akcesoria do ciągników, do pojazdów silnikowych do przewozu 10 lub więcej osób, pojazdów samochodowych i pozostałych pojazdów silnikowych przeznaczonych zasadniczo do przewozu osób, pojazdów silnikowych do przewozu towarów i pojazdów silnikowych specjalnego przeznaczenia, objętych pozycjami od 8701 do 8705, gdzie indziej niesklasyfikowane.

Rok	Lokata	Wartość w mln zł	Wartość w zł	Zmiana roczna	Grupa produktów
	4	-31,1	-31 064 389	-39,4%	Płyta wiórowa itp. (płyta o wiórach zorientowanych OSB) i płyta płatkowa, z drewna lub innych materiałów zdrewniałych, nawet aglomerowane organ. Substancjami
	5	-25,2	-25 199 914	-82,1%	Świece, cienkie świece i podobne
2015	1	-120,3	-120 262 546	-23,1%	Ser i twaróg
	2	-112,5	-112 504 646	-16,0%	Ryby suszone, solone lub w solance nadające się do spożycia przez ludzi;
	3	-66,7	-66 673 347	-17,0%	Podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne; aparatura do ogrzewania gleby i pomieszczeń, elektryczna; ³⁶
	4	-62,8	-62 848 390	-88,3%	Makuchy i inne pozostałości stałe, nawet mielone lub w postaci granulek, pozostałe z ekstrakcji oleju sojowego
	5	-46,7	-46 725 865	-66,3%	Przetwory spożywcze, gdzie indziej niewymienione ani niewłączone
2014	1	-185,0	-184 992 082	-80,1%	Mięso ze świń, świeże, schłodzone lub zamrożone
	2	-147,3	-147 311 488	-22,0%	Ser i twaróg
	3	-78,7	-78 722 845	-61,6%	Gaz ziemny (mokry) i pozostałe węglowodory gazowe
	4	-47,1	-47 086 053	-10,7%	Podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne; aparatura do ogrzewania gleby i pomieszczeń, elektryczna;
	5	-41,4	-41 370 749	-53,4%	Papier i tektura smołowane, bituminizowane lub asfaltowane, w zwojach lub arkuszach prostokątnych lub kwadratowych, o dowolnym wymiarze
2013	1	-170,4	-170 419 292	-42,5%	Mięso ze świń, świeże, schłodzone lub zamrożone
	2	-117,6	-117 610 847	-32,5%	Mięso z bydła, świeże lub schłodzone
	3	-53,5	-53 447 247	-10,8%	Podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne; aparatura do ogrzewania gleby i pomieszczeń, elektryczna;
	4	-44,0	-44 016 360	-34,6%	Części i akcesoria do ciągników, do pojazdów silnikowych
	5	-37,7	-37 651 926	-32,7%	Papier, tektura, wata celulozowa i wstęgi z włókien celulozowych ³⁷
2012	1	-31,8	-31 757 281	-62,6%	Maszyny rolnicze, ogrodnicze lub leśne do przygotowywania lub uprawy gleby (z wył. rozpylaczy cieczy i rozpraszaczy proszku); walce do pielęgnacji trawników lub terenów sportowych; ich części
	2	-21,1	-21 113 507	-100,0%	Alkohol etylowy nieskażony o objętościowej mocy alkoholu < 80% obj.; wódki, likiery i pozostałe napoje spirytusowe (z wył. preparatów alkoholowych złożonych, w rodzaju stosowanych do produkcji napojów)
	3	-13,5	-13 513 873	-9,6%	Części i akcesoria do ciągników, do pojazdów silnikowych
	4	-12,2	-12 242 058	-14,2%	Masło, włącznie z masłem odwodnionym i ghee i pozostałe tłuszcze oraz oleje otrzymane z mleka; produkty mleczarskie do smarowania
	5	-11,2	-11 201 083	-25,3%	Jachty i pozostałe jednostki pływające, wypoczynkowe lub sportowe; łodzie wioślarskie i kajaki
2011	1	-81,2	-81 177 519	-61,6%	Maszyny rolnicze, ogrodnicze lub leśne do przygotowywania lub uprawy gleby (z wył. rozpylaczy cieczy i rozpraszaczy proszku); walce do pielęgnacji trawników lub terenów sportowych; ich części
	2	-48,6	-48 597 956	-51,0%	Mleko i śmietana, zagęszczone lub zawierające dodatek cukru lub innego środka słodzącego
	3	-35,2	-35 235 383	-46,0%	Mleko i śmietana, niezagęszczone ani niezawierające dodatku cukru lub innego środka słodzącego

³⁶ Podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne; aparatura do ogrzewania gleby i pomieszczeń, elektryczna; przyrządy fryzjerskie np. suszarki do włosów, termoloki, lokówki oraz suszarki do rąk, elektrotermiczne; żelazka do prasowania, elektryczne; urządzenia elektrotermiczne, w rodzaju stosowanych do użytku domowego; elektryczne rezystory grzejne (inne niż te objęte pozycją 8545); ich części.

³⁷ Papier, tektura, wata celulozowa i wstęgi z włókien celulozowych, powleczone, impregnowane, pokryte, barwione powierzchniowo, dekorowane na powierzchni lub z nadrukiem, w zwojach lub arkuszach prostokątnych lub kwadratowych, o dowolnym wymiarze (z wył. wyrobów objętych pozycją 4803, 4809 lub 4810).

Rok	Lokata	Wartość w mln zł	Wartość w zł	Zmiana roczna	Grupa produktów
	4	-34,9	-34 926 905	-46,0%	Maszyzny żniwne lub omlotowe, włączając prasy do belowania słomy lub paszy ³⁸
	5	-18,2	-18 158 320	-90,0%	Urządzenia mechaniczne, obsługiwane ręcznie lub inaczej ³⁹
2010	1	-52,7	-52 666 572	-40,8%	Mleko i śmietana, niezagęszczone ani niezawierające dodatku cukru lub innego środka słodzącego
	2	-19,0	-18 946 658	-59,7%	Karty pocztowe drukowane lub ilustrowane; drukowane karty z osobistymi pozdrowieniami, wiadomościami lub ogłoszeniami, nawet ilustrowane, z kopertami lub ozdobami, lub bez nich
	3	-17,9	-17 892 033	-11,9%	Podgrzewacze do wody, natychmiastowe lub zbiornikowe, oraz grzałki nurnikowe, elektryczne; aparatura do ogrzewania gleby i pomieszczeń, elektryczna;
	4	-13,2	-13 199 724	-9,1%	Maszyzny rolnicze, ogrodnicze lub leśne do przygotowywania lub uprawy gleby (z wył. rozpylaczy cieczy i rozpraszaczy proszku); walce do pielęgnacji trawników lub terenów sportowych; ich części
	5	-11,4	-11 395 798	-99,8%	Maszyzny do przygotowywania lub przerobu tytoniu, niewymienione ani niewłączone gdzie indziej w niniejszym dziale, ich części

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

W 2016 roku najwyższe spadki wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych (Tabela 3.15.) odnotowano w grupie mięso z bydła, świeże lub schłodzone o 31,6% (92,3 mln zł), natomiast w 2015 roku w grupie tej odnotowano najwyższy wzrost wartości eksportu i wewnątrzspółnotowych dostaw o 32,8% (72,1 mln zł). Ta sama grupa produktów w 2013 roku ponownie zanotowała spadek na poziomie 32,5% (117,6 mln zł). Podobnie grupa: ser i twaróg - w latach: 2010, 2012, 2013, 2016 notowała znaczące wzrosty, natomiast w latach 2014 i 2015 odnotowały spadki wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych odpowiednio o 22% (147,3 mln zł) i 23,1% (120,3 mln zł) - najwyższy spadek wartości odnotowano w 2015 roku.

W roku 2014 najwyższe spadki wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych odnotowano w grupie: mięso ze świń, świeże, schłodzone lub zamrożone o ponad 80% (184,9 mln zł). Ta sama grupa produktów, rok wcześniej zanotowała spadek na poziomie wyższym niż 40% (jeszcze w 2010 r. notowano ponad 200% wzrost eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych świeżego mięsa wieprzowego).

W latach 2010-2012 obserwowano duże spadki wartości eksportu w grupie maszyn rolniczych, ogrodniczych lub leśnych (...). W kolejnych latach osiągały one poziom odpowiednio: -9,1%, -61,6%, -62,6% (zmiany roczne). Obserwowana sytuacja oznacza zbliżenie się do poziomu bliskiego zeru, również w tej grupie produktów. Rok 2012 charakteryzował się również spektakularnym spadkiem o 100% wartości sprzedanych napojów alkoholowych. W 2010 roku podobną sytuację notowano w grupie maszyn do przygotowywania lub przerobu tytoniu (-99,8%), z tym że maszyny, w 2014 r. zanotowały skokowy wzrost sprzedaży w stosunku do roku poprzedniego, na poziomie ponad 2600%.

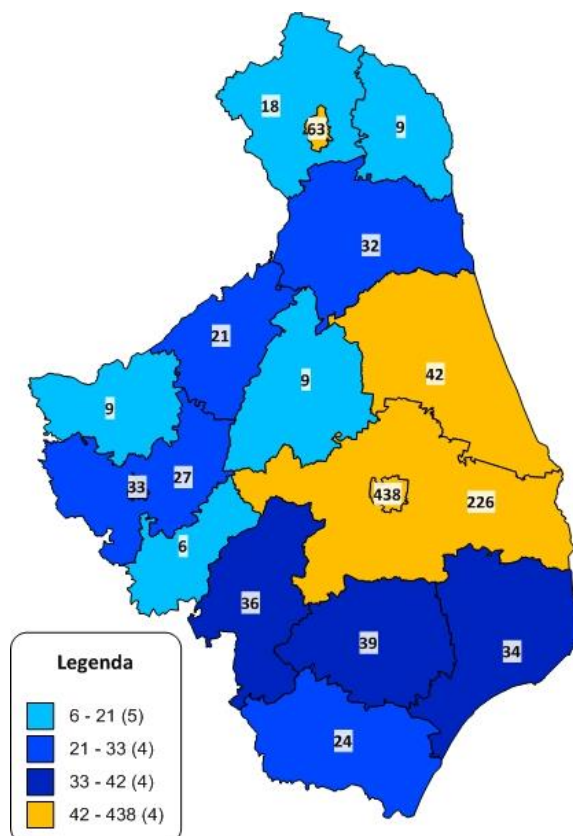
³⁸ Maszyzny żniwne lub omlotowe, włączając prasy do belowania słomy lub paszy; kosiarki do trawników i do pozyskiwania siana; urządzenia do czyszczenia, sortowania lub klasyfikowania jaj, owoców lub pozostałych produktów rolnych; ich części (inne niż urządzenia do czyszczenia, sortowania lub klasyfikowania nasion, ziarna lub suszonych warzyw strączkowych, objętych pozycją 8437).

³⁹ Urządzenia mechaniczne, obsługiwane ręcznie lub inaczej, do rozrzucania, rozpraszania lub rozpylania cieczy lub proszków, gdzie indziej niesklasyfikowane; gaśnice, nawet napełnione (z wył. granatów gaszących, ładunków wymiennych do gaśnic); pistolety natryskowe i podobne urządzenia (z wył. elektrycznych maszyn i urządzeń, do rozpylania na gorąco metali lub cermetali objętych pozycją 8515); maszyny do wytwarzania strumienia pary lub piasku i podobne maszyny wytwarzające strumień czynnika roboczego, części do nich, gdzie indziej niesklasyfikowane.

Rok 2011, był rokiem niekorzystnym dla sprzedaży w grupie: mleko i śmietana, zagęszczone lub zawierające dodatek cukru lub innego środka słodzącego (ujemna korekta wartości sprzedaży: – 48,6 mln zł, -51% oraz mleko i śmietana, niezagęszczone ani niezawierające dodatku cukru lub innego środka słodzącego (spadek wartości sprzedaży: -35,2 mln zł, -46%). Podobnej wielkości ujemną korektę: -52,7 mln zł (-40,8%) zaobserwowano również w roku 2010, w odniesieniu do grupy mleko i śmietana, niezagęszczone ani niezawierające dodatku cukru lub innego środka słodzącego.

Mapa 3.3. Liczba przedsiębiorstw eksportujących i dokonujących dostaw wewnątrzspółnotowych w województwie podlaskim w roku 2016 według powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Tabela 3.15. Struktura eksportujących i dokonujących dostaw wewnątrzspółnotowych przedsiębiorstw z województwa podlaskiego w latach 2013-2016 według powiatów

Powiat	2013	2014	2015	2016
augustowski	44	43	36	32
białostocki	223	235	195	226
bielski	49	40	48	39
grajewski	19	31	23	21
hajnowski	40	38	33	34
kolneński	10	9	11	9
łomżyński	38	34	24	27
m. Białystok	487	452	431	438
m. Łomża	39	32	34	33
m. Suwałki	67	61	67	63
moniecki	10	15	14	9

Powiat	2013	2014	2015	2016
sejneński	10	8	11	9
siemiatycki	33	27	25	24
sokólski	40	40	44	42
suwalski	22	20	18	18
wysokomazowiecki	39	29	29	36
zambrowski	40	6	36	6
Razem	1210	1120	1079	1066

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

W latach 2013-2016, liczba podmiotów eksportujących oraz dokonujących dostaw wewnątrzspółnotowych w poszczególnych powiatach zmniejszyła się. W analizowanym okresie w 14. powiatach odnotowano spadek liczby firm. Jedynie w powiecie białostockim, grajewskim oraz sokólskim liczba przedsiębiorstw uczestniczących w wymianie handlowej z zagranicą wzrosła. W roku 2016 zdecydowanymi liderami pod względem liczby podmiotów eksportujących były: miasto Białystok oraz powiat białostocki. Łącznie ponad 62% wszystkich firm sprzedających towary poza granice kraju zlokalizowana była w powyższych jednostkach samorządu terytorialnego. W roku 2016 ponad 60 firm zlokalizowanych było w mieście Suwałki (3,5-rotnie więcej niż w powiecie suwalskim).

W załączniku 8. (tabele 35.-38.) przedstawiono głównych eksporterów z województwa podlaskiego w latach 2013-2016. W pierwszej piątce podlaskich dostawców na rynki zagraniczne znalazły się trzy przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa rolno-spożywczego. W analizowanym okresie, wśród największych eksporterów z regionu, zgodnie z danymi Krajowej Administracji Skarbowej, znajdowało się przedsiębiorstwo Suempol. Wśród największych eksporterów znajdowały się także spółdzielnie mleczarskie MLEKPOL oraz Mlekovita, Spółka akcyjna Biazet oraz przedsiębiorstwo Arsenal LTD.

Suempol jest rodzinnym przedsiębiorstwem zajmującym się przetwórstwem łososia (97% całej produkcji), pstrąga oraz halibuta⁴⁰. Ryby sprowadzane są z Norwegii oraz Alaski, co przyczynia się do umiejscowienia przedsiębiorstwa również wśród największych importerów w regionie (załącznik 9. tabele 39.-40.). W roku 2002, w Niemczech powstał zakład Suempol Deutschland GmbH w Wismarze, dzięki któremu przedsiębiorstwo otworzyło się na rynek niemiecki, francuski, włoski, holenderski, hiszpański, austriacki oraz skandynawski, natomiast w 2006 w Norwegii powstał Suempol Norge AS z siedzibą w Trondheim, zapewniający kontrolę jakości na etapie pozyskiwania surowca⁴¹. „Suempol jest jednym z największych graczy światowego rynku przetwórstwa łososia”⁴². W 2014 r. jedynie 20% produkcji trafiło na rynek polski, zaś pozostała część została ulokowana na rynkach zachodnioeuropejskich⁴³.

Następnym ważnym przedsiębiorstwem eksportowym regionu jest Spółdzielnia Mleczarska MLEKPOL z Grajewa. MLEKPOL jest największą polską spółdzielnią mleczarską oraz jednym

⁴⁰ <http://suempol.pl/o-marce/> [dostęp: 30.11.2017 r.]

⁴¹ <http://www.suempol.pl/wp-content/uploads-pl/2013/08/Losos-jakiego-nie-znacie-ebook.pdf> [dostęp: 30.11.2017 r.]

⁴² https://www.wrotapodlasia.pl/pl/region_i_gospodarka/wiadomosci/gospodarka/podlaskie-orly-eksportu.html [dostęp: 30.11.2017 r.]

⁴³ <http://www.portalspozywczy.pl/ryby/wiadomosci/suempol-chce-zdobyc-pozycje-lidera-na-rynku-wedzonego-lososia-w-niemczech,105441.html> [dostęp: 30.11.2017 r.]

z dwudziestu największych przetwórców nabiału w Europie⁴⁴. Eksportowane produkty trafiają do „niemalże wszystkich krajów świata”⁴⁵. Blisko 30% produkcji jest eksportowanych do krajów Ameryki Południowej, Azji, Europy oraz krajów Dalekiego Wschodu oraz Afryki⁴⁶. W Europie głównymi odbiorcami są Włosi, Francuzi, Niemcy, Holendrzy, Belgowie, Hiszpanie, Czesi oraz Anglicy⁴⁷. Dużym rynkiem zbytu, zarówno w znaczeniu geograficznym, jak i wartościowym jest Azja. MLEKPOL eksportuje wyroby nie tylko do Chin, Pakistanu, Wietnamu oraz Indonezji, ale również do Korei Południowej oraz Japonii, które są stosunkowo nowymi rynkami zbytu⁴⁸. W roku 2015 blisko 90% polskiego importu proszków mlecznych do Chin, czyli mleka i serwatki w proszku wyprodukowano w MLEKPOL-u⁴⁹.

Kolejnym przedsiębiorstwem z branży mleczarskiej jest Spółdzielnia Mleczarska Mlekovita z Wysokiego Mazowieckiego, będąca liderem na rynku krajowym produktów mlecznych. Mlekovita posiada uprawnienia eksportowe do 144 krajów na wszystkich kontynentach. W roku 2015 spółdzielnia wyeksportowała ponad 30% swojej produkcji do 80 krajów, dzięki czemu zajęła pozycję lidera pod względem eksportu produktów mleczarskich⁵⁰. Udział eksportu w roku 2017 w całkowitej produkcji szacowany jest na około 35%. Główni odbiorcy produktów Mlekovity pochodzą z Europy Zachodniej, państw azjatyckich i afrykańskich⁵¹. Mlekovita posiada m.in.: certyfikat⁵² koszerności⁵³ oraz certyfikat HALAL⁵⁴.

Czołowym eksporterem z województwa podlaskiego jest również Arsenal LTD sp. z o. o., przedsiębiorstwo specjalizujące się z eksporcie artykułów spożywczych i chemicznych międzynarodowych marek, m.in.: Mondelez, Ferrero, Mars, Unilever oraz P&G⁵⁵. Przedsiębiorstwo współpracuje z hurtowniami oraz sieciami międzynarodowymi zlokalizowanymi w Europie, Azji oraz Afryce. Poza europejskimi odbiorcami, Arsenal EU eksportuje towary również do: Egiptu, Hongkongu, Libii oraz Zjednoczonych Emiratów Arabskich⁵⁶.

Wśród największych eksporterów w regionie znajduje się również Biazet – przedsiębiorstwo produkujące elektryczny sprzęt gospodarstwa domowego. Do odbiorców firmy należą: Philips,

⁴⁴ http://www.mlekpole.com.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=344 [dostęp: 30.11.2017 r.]

⁴⁵ Tamże, [dostęp: 30.11.2017 r.]

⁴⁶ http://www.mlekpole.com.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=7&Itemid=22 [dostęp: 30.11.2017 r.]

⁴⁷ http://www.mlekpole.com.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=344 [dostęp: 30.11.2017 r.]

⁴⁸ <https://www.agrofakt.pl/sm-mlekpole-sytuacja-na-rynku-mleka/> [dostęp: 30.11.2017 r.]

⁴⁹ <http://www.portalspozywczy.pl/mleko/wiadomosci/mlekpole-dominuje-w-eksporcie-mleka-w-proszku-do-chin,131539.html> [dostęp: 30.11.2017 r.]

⁵⁰ <http://www.poranny.pl/strefa-biznesu/firma/a/grupa-mlekovita-jej-produkty-trafiaja-do-konsumentow-na-calym-swiecie,10144900/#!> [dostęp: 30.11.2017 r.]

⁵¹ <https://www.wiadomoscihandlowe.pl/artykuly/dariusz-sapinski-mlekovita-w-2018-r-zwiekszymy-prz,42631> [dostęp: 30.11.2017 r.]

⁵² <http://www.mlekovita.com.pl/strona-glowna/certyfikaty/> [dostęp: 30.11.2017 r.]

⁵³ certyfikat koszerności – to certyfikat oznaczający, że określony produkt jest produkowany pod nadzorem rabinatu, który sprawdza przestrzeganie reguł koszerności i wydaje stosowne *certyfikaty*.

⁵⁴ certyfikat HALAL - jest certyfikatem potwierdzającym przeprowadzenie uboju przez osobę wyznania muzułmańskiego legitymującą się ważnym badaniem lekarskim (książeczka zdrowia) oraz licencją na dokonywanie uboju w Systemie *Halal* wydaną przez upoważniony, Muzułmański Związek Wyznaniowy działający na terenie Polski.

⁵⁵ <http://www.arsenaleu.eu/pl/wiecej-o-arsenal-eu> [dostęp: 30.11.2017 r.]

⁵⁶ <http://www.arsenaleu.eu/pl/kraje-eksportowe> [dostęp: 30.11.2017 r.]

Wagner, Lavazza, SMP oraz Promotech, czyli przedsiębiorstwa o zasięgu międzynarodowym, posiadające nie tylko klientów, ale również filie i oddziały na całym świecie⁵⁷.

⁵⁷ <http://www.biazet.pl/pl/company/> [dostęp: 30.11.2017 r.]

4. Podstawowe informacje, zróżnicowanie geograficzne oraz struktura branżowa i przedmiotowa importu i nabyć wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego

Istotną kwestią w trakcie analizy importu i wewnątrzspółnotowych nabyć towarów jest dostrzeżenie dwóch kategorii, tj. kraju pochodzenia oraz kraju wysyłki towarów. Za **kraj pochodzenia towaru** uznaje się „kraj, w którym towar został wytworzony, obrobiony lub przerobiony i w tym stanie nadszedł do polskiego obszaru celnego”⁵⁸. Oznacza to, iż nie jest brane pod uwagę, z którego kraju dany produkt fizycznie dotarł na terytorium Polski. Istotne jest to, w którym kraju dany towar został finalnie wytworzony lub przetworzony. Natomiast **krajem wysyłki towaru** jest „kraj, w którym opuszczające go towary stały się przedmiotem wywozu do Polski jako kraju przeznaczenia towarów”⁵⁹. Zatem krajem wysyłki towaru jest ostatni kraj, w którym dany produkt znajdował się przed przekroczeniem polskiej granicy. W związku z powyższym występują różnice w liczebności poszczególnych krajów w danych grupach. Należy jednak podkreślić, iż podział na kraje pochodzenia i kraje wysyłki nie wpływa na całkowitą wartość importu (co można zaobserwować w tabeli 4.2.). Różnice w wartościach występują jedynie w przypadku zróżnicowania geograficznego i nie mają odzwierciedlenia w przypadku analizy przedmiotowej.

Tabela 4.1. Statystyki opisowe charakteryzujące podlaski import i nabycia wewnątrzspółnotowe w latach 2015-2016

Rok	2015	2016
Wartość importu i wewnątrzspółnotowych nabyć towarów (w mln zł)	4 715,6	5 273,2
Średnia wartość transakcji (w mln zł)	679,5	730,6
Odchylenie standardowe	7,2	8,9
Minimum (w zł)	2	1
Maksimum	482,3	637,8
Kwartył (w zł)	25	1 958,8
	50	15 917,0
	75	144 187,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Na podstawie danych dotyczących importu i wewnątrzspółnotowych nabyć towarów zauważyć można, iż ogólna wartość transakcji wzrosła o 11,8%, z 4,7 mld zł w roku 2015 do 5,3 mld zł w roku 2016. Średnia wartość transakcji w 2015 roku wynosiła 679,5 mln zł, a w 2016 roku 730,6 mln zł w roku 2015 połowa transakcji (kwartył 2.) osiągała wartości poniżej 15 917 zł, a druga połowa powyżej tej wartości. W tym samym roku ¼ zrealizowanych transakcji nie przekroczyła wartości 1 958,8 zł (kwartył 1.) oraz ¼ wszystkich transakcji osiągnęła wartość przekraczającą 144 187,3 zł (kwartył 3.). Natomiast w roku 2016 połowa transakcji (kwartył 2.) osiągała wartości do 14 761 zł, a druga połowa powyżej tej wartości. W tym samym roku ¼ zrealizowanych transakcji nie przekroczyła wartości

⁵⁸ <http://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/2123,pojecie.html> [dostęp: 14.06.2017].

⁵⁹ <http://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/3120,pojecie.html> [dostęp: 14.06.2017].

1 805 zł (kwartył 1.) oraz ¼ wszystkich transakcji osiągnęła wartość przekraczającą 129 702,8 zł (kwartył 3.).

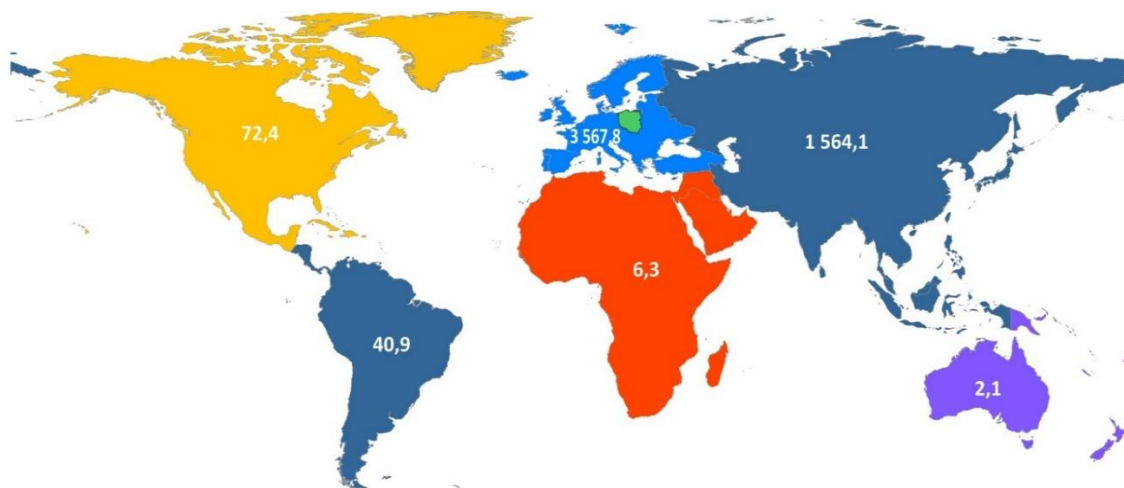
Tabela 4.2. Import i wewnątrzwspólnotowe nabycia towarów (w mln zł) w latach 2015-2016 w podziale na import z krajów UE i spoza UE

	Import i wewnątrzwspólnotowe nabycia towarów według kraju pochodzenia				Import i wewnątrzwspólnotowe nabycia towarów według kraju wysyłki			
	2015		2016		2015		2016	
	wartość	% udział	wartość	% udział	wartość	% udział	wartość	% udział
Razem, w tym:	4 715,6	100	5 273,2	100	4 715,6	100	5 273,2	100
Spoza UE	2 692,3	57,1	2 929,2	55,5	2 753,7	58,4	3 217,9	61,0
Z UE	2 023,3	42,9	2 344,0	44,5	1 961,9	41,6	2 055,3	39,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Łączna wartość importu i nabyć wewnątrzwspólnotowych w roku 2015 z wynosiła 4,7 mld zł, a w 2016 roku 5,3 mld zł (wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim o 11,8%). W 2015 roku, do województwa podlaskiego ze względu na kraj pochodzenia towarów sprowadzono produkty o większej wartości spoza UE (57,1% całkowitej wartości) niż z krajów należących do UE (44,5% całkowitej wartości). W roku 2016 zwiększyła się wartość importu i nabyć wewnątrzwspólnotowych z krajów należących do Unii Europejskiej i spoza niej. Zmniejszeniu uległ jednak udział importu z krajów nie należących do UE (spadek o 1,6 pkt. proc.). Wpłynęło to na zwiększenie udziału nabycia wewnątrzwspólnotowego przez województwo podlaskie z krajów Unii Europejskiej (wzrost o 1,6 pkt. proc.). Natomiast ze względu na kraj wysyłki zaobserwować można różnice w strukturze importu i nabyć wewnątrzwspólnotowych województwa podlaskiego. W roku 2015 spoza UE do województwa podlaskiego sprowadzono towary o wartości 2,8 mld zł (58,4% całkowitej wartości), a z krajów UE nabyto towary o wartości blisko 2 mld zł (41,6% wartości całkowitej). W roku 2016 wzrost wartości importu i wewnątrzwspólnotowych nabyć wystąpił zarówno w dostawach z UE, jak i spoza UE. Jednak zwiększenie udziału w całkowitej wartości dotyczyło, przeciwnie jak w roku poprzednim, importu spoza krajów należących do Unii Europejskiej (wzrost o 2,6%). Zmniejszeniu uległ równocześnie udział nabyć wewnątrzwspólnotowych (spadek o 2,6%).

Mapa 4.1. Import i wewnątrzwspólnotowe nabycia towarów w roku 2016 według kontynentu pochodzenia (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Tabela 4.3. Import i wewnątrzwspólnotowe nabycia towarów (w mln zł) w latach 2015-2016 według kontynentu

Kontynent	2015	% udział	2016	% udział
Import i wewnątrzwspólnotowe nabycia według kontynentu pochodzenia towarów				
Europa	3 169,9	67,2	3 567,8	67,7
Azja	1 464,9	31,1	1 564,1	29,7
Ameryka Północna	57,4	1,2	72,4	1,4
Kraje i terytoria niewyszczególnione w ramach handlu z krajami trzecimi	14,7	0,3	19,6	0,4
Afryka	5,2	0,1	6,3	0,1
Australia i Oceania	2,6	0,1	2,1	0,04
Ameryka Południowa	1,1	0,02	40,9	0,8
Import i wewnątrzwspólnotowe nabycia według kontynentu wysyłki towarów				
Europa	3 418,3	72,5	3 798,3	72,0
Azja	1 258,4	26,7	1 420,0	26,9
Ameryka Północna	36,9	0,8	44,3	0,8
Afryka	0,7	0,01	3,4	0,1
Australia i Oceania	0,6	0,01	1,3	0,02
Ameryka Południowa	0,5	0,01	6,0	0,1
Kraje i terytoria niewyszczególnione w ramach handlu z krajami trzecimi	0,1	0,003	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Zdecydowana większość importu województwa podlaskiego, rozpatrując go pod względem kontynentu pochodzenia oraz wysyłki towarów, pochodzi z Europy oraz Azji. Zarówno w roku 2015, jak i w 2016 łączny import z tych dwóch kontynentów wynosił łącznie ok. 98-99% całkowitej wartości importu w analizowanych latach. Pozostałe kontynenty mają marginalne znaczenie w imporcie towarów do województwa podlaskiego. Wysoki udział nabyć towarów z Europy wynika z przynależności Polski, a tym samym województwa podlaskiego do Unii Europejskiej. Zarówno w Europie, jak i w Azji skupieni są główni światowi producenci. Wpływ na tak wysoki udział importu do województwa podlaskiego może mieć również relatywne bliskie położenie w porównaniu z pozostałymi kontynentami.

Tabela 4.4. Import i wewnątrzwspólnotowe nabycia towarów (w mln zł) w latach 2015-2016 według kraju pochodzenia towarów

Kraj	2015	% udział	2016	% udział	% zmiana w porównaniu z rokiem poprzednim
Rosja	609,2	12,9	652,8	12,4	7,2
Niemcy	553,3	11,7	680,2	12,9	22,9
Chiny	506,5	10,7	563,1	10,7	11,2
Norwegia	498,8	10,6	682,5	12,9	36,8
Białoruś	479,3	10,2	430,8	8,2	-10,1
Litwa	258,7	5,5	328,0	6,2	26,8
Włochy	218,3	4,6	228,0	4,3	4,4
Ukraina	134,4	2,9	85,0	1,6	-36,8
Niderlandy	122,5	2,6	154,3	2,9	25,9
Dania	117,7	2,5	181,4	3,4	54,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Ze względu na kraj pochodzenia towarów w roku 2015 województwo podlaskie nabyło najwięcej towarów z Rosji (12,9% całkowitej wartości importu i wewnątrzspółnotowych nabyć), Niemiec (11,7%), Chin (10,7%), Norwegii (10,6%) oraz Białorusi (10,2%). Dziesięć państw o największym udziale w podlaskim imporcie i nabyciach wewnątrzspółnotowych wyeksportowało towary o łącznej wartości 3,5 mld zł, co stanowiło 74,2% całkowitej wartości importu i wewnątrzspółnotowych nabyć. W roku 2016 wartość ta wzrosła do 4 mld zł (75,8%). W roku 2016 miejsce Ukrainy w grupie 10 największych dostawców do województwa podlaskiego zajęła Republika Czeska.

Tabela 4.5. Import i wewnątrzspółnotowe nabycia towarów (w mln zł) w latach 2015-2016 według kraju zakupu towarów

Kraj	2015	% udział	2016	% udział	% zmiana w porównaniu z rokiem poprzednim
Niemcy	604,7	12,8	743,6	14,1	23,0
Szwecja	538,1	11,4	717,7	13,6	33,4
Rosja	533,5	11,3	618,7	11,7	16,0
Białoruś	500,3	10,6	458,7	8,7	-8,3
Chiny	408,7	8,7	481,9	9,1	17,9
Litwa	326,1	6,9	354,1	6,7	8,6
Włochy	206,5	4,4	226,1	4,3	9,5
Belgia	140,0	3,0	145,9	2,8	4,2
Ukraina	133,6	2,8	85,9	1,6	-35,7
Niderlandy	132,2	2,8	181,7	3,5	37,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Pod względem kraju zakupu największym dostawcą towarów do województwa podlaskiego zarówno w roku 2015, jak i w 2016 były Niemcy (604,7 mln zł) w roku 2015 – 12,8% ogółu i 743,6 mln zł w roku 2016 – 14,1% ogółu). Wysoki odsetek importu pochodzi również z Szwecji (11,4% w roku 2015 i 13,6% w roku 2016), Rosji (11,3% w roku 2015 oraz 11,7% w roku 2016), Białorusi (10,6% w roku 2015 oraz 8,7% w roku 2016), a także Chin (8,7% w roku 2015 oraz 9,1% w roku 2016). Dziesięciu największych dostawców towarów do województwa podlaskiego, do których należą również Litwa, Włochy, Belgia, Ukraina i Niderlandy (w 2016 roku Ukraina została zastąpiona przez Danię) dostarczyło w roku 2015 do województwa podlaskiego towary o wartości przekraczającej 3,5 mld zł (74,7% całkowitej wartości importu i wewnątrzspółnotowych nabyć), a w roku 2016 4,0 mld zł (76,1% ogółu). W załączniku 6. zaprezentowano wybrane dane dotyczące importu i wewnątrzspółnotowych nabyć do województwa podlaskiego w latach 2015-2016 według kraju pochodzenia i wysyłki towarów.

Tabela 4.6. Import i wewnątrzspółnotowe nabycia towarów (w mln zł) w latach 2015-2016 według sekcji CN

Nazwa sekcji	2015	% udział	2016	% udział	% zmiana w porównaniu do roku poprzedniego
XVI. Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny; ich części; urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz części i wyposażenie dodatkowe do tych artykułów	1 592,5	33,8	1 395,2	26,5	-12,4
XV. Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych	646,7	13,7	1 408,5	26,7	117,8

Nazwa sekcji	2015	% udział	2016	% udział	% zmiana w porównaniu do roku poprzedniego
XVII. Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe	624,3	13,2	121,8	2,3	-80,5
VII. Tworzywa sztuczne i artykuły z nich; kauczuk i artykuły z kauczuku	422,7	9,0	553,2	10,5	30,9
XVIII. Przyrządy i aparatura, optyczne, fotograficzne, kinematograficzne, pomiarowe, kontrolne, precyzyjne, medyczne lub chirurgiczne; zegary i zegarki; instrumenty muzyczne; ich części i akcesoria	303,8	6,4	212,2	4,0	-30,2
XI. Materiały i artykuły włókiennicze	239,9	5,1	288,0	5,5	20,0
VI. Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych	180,3	3,8	298,0	5,7	65,3
II. Produkty pochodzenia roślinnego	126,9	2,7	56,3	1,1	-55,6
X. Ścier drewna lub z pozostałego włóknistego materiału celulozowego; papier lub tektura, z odzysku (makulatura i odpady); papier i tektura oraz artykuły z nich	122,5	2,6	124,8	2,4	1,8
IV. Gotowe arkusze spożywcze; napoje bezalkoholowe, alkoholowe i ocet; tytoń i przemysłowe namiastki tytoniu	110,0	2,3	43,3	0,8	-60,7
IX. Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny; korek i artykuły z korka; wyroby ze słomy, z esparto lub pozostałych materiałów do wyplatania; wyroby koszykarskie i wyroby z wikliny	97,5	2,1	154,1	2,9	58,1
XX. Artykuły przemysłowe różne	73,5	1,6	128,8	2,4	75,3
XII. Obuwie, nakrycia głowy, parasole, parasole przeciwsłoneczne, laski, stołki myśliwskie, bicze, szpicruty i ich części; pióra preparowane i artykuły z nich; kwiaty sztuczne; artykuły z włosów ludzkich	40,7	0,9	73,3	1,4	79,9
XIII. Artykuły z kamienia, gipsu, cementu, azbestu, miki lub podobnych materiałów; wyroby ceramiczne; szkło i wyroby ze szkła	36,1	0,8	4,9	0,9	36,9
V. Produkty mineralne	28,9	0,6	58,0	1,1	100,7
VIII. Skóry i skórki surowe, skóry wyprawione, skóry futerkowe i artykuły z nich; wyroby siodlarskie i rymarskie; artykuły podróżne, torebki i podobne pojemniki; artykuły z jelit zwierzęcych (innych niż z jelit jedwabników)	23,5	0,5	12,1	0,2	-48,3
I. Zwierzęta żywe; produkty pochodzenia zwierzęcego	23,2	0,5	277,1	5,3	1 093,7
XIV. Perły naturalne lub hodowlane, kamienie szlachetne lub półszlachetne, metale szlachetne, metale platerowane metalem szlachetnym i artykuły z nich; sztuczna biżuteria; monety	15,8	0,3	8,0	0,2	-50,1
XIX. Broń i amunicja; ich części i akcesoria	2,8	0,1	2,8	0,1	-3,3
III. Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego oraz produkty ich rozkładu; gotowe tłuszcze jadalne; woski pochodzenia zwierzęcego i roślinnego	2,1	0,04	2,0	0,04	-4,7
XXI. Dzieła sztuki, przedmioty kolekcjonerskie i antyki	1,8	0,04	6,6	0,1	261,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Największa wartość importu i dostaw wewnątrzspółnotowych w roku 2015 dotyczyła sekcji XVI - *maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny; ich części; urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz części i wyposażenie dodatkowe do tych artykułów* i wynosiła 1,6 mld zł (33,8% całkowitej wartości). Znaczny udział (odpowiednio 13,7% i 13,2%) przypadł sekcji XV - *metale szlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych* oraz sekcji XVII - *pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe*. Łączna wartość importu i wewnątrzspółnotowych nabyć towarów w obu tych sekcjach wynosiła ponad 1,3 mld zł. Kolejne sekcje CN miały zdecydowanie mniejszy udział w ogólnej wartości transakcji w roku 2015. W roku 2016 największy udział w całkowitej wartości importu i nabyć wewnątrzspółnotowych miała sekcja XV - *metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych* oraz sekcja XVI - *maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny; ich części; urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu oraz części i wyposażenie dodatkowe do tych artykułów*, ich łączna wartość wyniosła 2,8 mld zł,

(co stanowiło łącznie 53,2% całkowitej wartości transakcji). W porównaniu do roku 2015 blisko 80% spadek nastąpił w sekcji XVII - pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe. Natomiast największy wzrost wartości (ponad 10-krotny) odnotowano w sekcji I - zwierzęta żywe; produkty pochodzenia zwierzęcego.

Tabela 4.7. Import i wewnątrzwspólnotowe nabycia towarów (w mln zł) w latach 2015-2016 w grupach produktów o największym udziale w całkowitej wartości importu województwa podlaskiego

Produkty	2015	% udział	2016	% udział	Zmiana w porównaniu do roku poprzedniego
Ryby świeże lub schłodzone, z wyłączeniem filetów rybnych oraz pozostałego mięsa rybiego, objętych pozycją 0304:	498,4	10,6	663,8	12,6	33,2%
Gazy ziemne i pozostałe węglowodory gazowe:	446,6	9,5	367,1	7,0	-17,8%
Węgiel; brykiety, brykiety i podobne paliwa stałe wytwarzane z węgla:	197,4	4,2	227,6	4,3	15,3%
Wazelina; parafina, gacz parafinowy, woski: mikrokrystaliczny, ozokeryt, montan, torfowy, pozostałe woski mineralne i podobne produkty, nawet barwione	144,9	3,1	128,2	2,4	-11,5%
Nawozy mineralne lub chemiczne zawierające dwa lub trzy z pierwiastków: azot, fosfor, potas; towary działu 31 w postaciach, lub w opakowaniach o m. =< 10 kg:	125,5	2,7	126,0	2,4	0,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Analizę importu i dostaw wewnątrzwspólnotowych, ze względu na mnogość grup produktów ograniczono do tych grup, których udział w ogólnej wartości importu i nabyć wewnątrzwspólnotowych przekracza 1%. Zarówno w roku 2015, jak i 2016 największy udział (ponad 10%) miały ryby świeże lub schłodzone, z wyłączeniem filetów rybnych oraz pozostałego mięsa rybiego. Na drugim miejscu pod względem importu i nabyć wewnątrzwspólnotowych były gazy ziemne i pozostałe węglowodory gazowe (w roku 2015 – 9,5%, a w roku 2016 – 7,0%). Pozostałe grupy produktów w analizowanych latach miały marginalny udział w całkowitej wartości importu i nabyć wewnątrzwspólnotowych.

Tabela 4.8. Struktura przedsiębiorstw importujących i dokonujących wewnątrzwspólnotowych nabyć w latach 2015-2016 według rodzaju działalności (PKD 2007)

Sekcja PKD	2015		2016	
	szt.	%	szt.	%
Sekcja G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	542	53,9	529	52,8
Sekcja C Przetwórstwo przemysłowe	266	26,4	270	27,0
Sekcja J Informacja i komunikacja	38	3,8	34	3,4
Sekcja F Budownictwo	32	3,2	33	3,3
Sekcja M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	29	2,9	33	3,3
Sekcja H Transport i gospodarka magazynowa	18	1,8	20	2,0
Sekcja S Pozostała działalność usługowa	12	1,2	11	1,1
Sekcja Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	11	1,1	5	0,5
Sekcja N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	10	1,0	10	1,0
Sekcja L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	10	1,0	8	0,8
Sekcja I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	7	0,7	10	1,0
Sekcja R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	7	0,7	9	0,9
Sekcja A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	7	0,7	7	0,7
Sekcja P Edukacja	6	0,6	8	0,8

Sekcja PKD	2015		2016	
	szt.	%	szt.	%
Sekcja K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	6	0,6	5	0,5
Sekcja E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	3	0,3	5	0,5
Sekcja D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	0,1	3	0,3
Sekcja B Górnictwo i wydobywanie	1	0,1	1	0,1
Razem	1006	100	1001	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Analizując branżową strukturę podlaskich importerów, należy stwierdzić, iż w latach 2015-2016 reprezentowali oni wszystkie rodzaje działalności, z wyłączeniem nieimportowych: *sekcji O* obejmującej *administrację publiczną i obronę narodową; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne; sekcji T*, czyli *gospodarstw domowych, zatrudniających pracowników, gospodarstw domowych produkujących wyroby i świadczących usługi na własne potrzeby oraz sekcji U* obejmującej *organizacje i zespoły eksterytorialne*. W działalności przedsiębiorstw importowych dominowała *sekcja G - handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle* (z udziałem w całkowitej liczbie przedsiębiorstw importujących w roku 2015 – 53,9% oraz w roku 2016 – 52,8%). Drugim dominującym, pod względem importu, rodzajem działalności była *sekcja C* obejmująca *przetwórstwo przemysłowe*. Kolejne miejsca, ze znacznie mniejszym udziałem zajmowały *sekcja J – Informacja i komunikacja* oraz *sekcja F – budownictwo*. W roku 2016 w stosunku do roku 2015 w liczbie importujących przedsiębiorstw w podziale na poszczególne sekcje nie zachodziły znaczne zmiany.

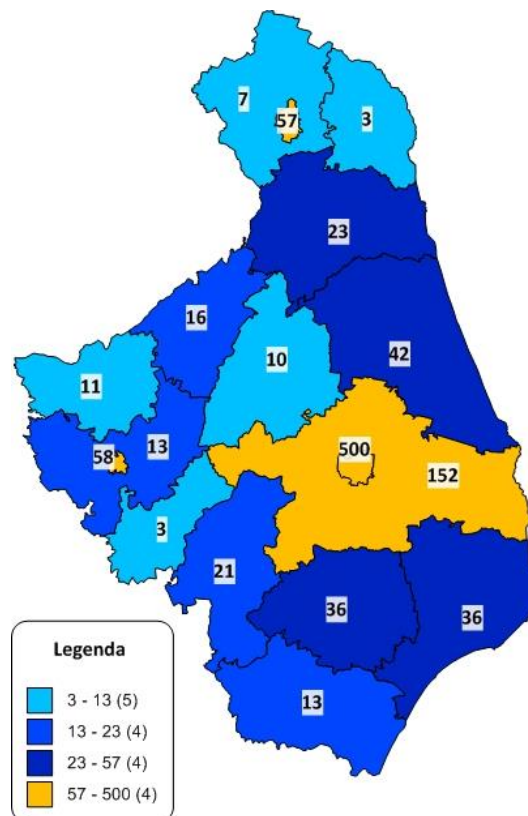
Tabela 4.9. Struktura przedsiębiorstw importujących i dokonujących wewnątrzspółnotowych nabyć w latach 2015-2016 według powiatów

Powiat	2015		2016	
	szt.	%	szt.	%
m. Białystok	516	51,3	500	50,0
białostocki	123	12,2	152	15,2
m. Łomża	68	6,8	58	5,8
m. Suwałki	55	5,5	57	5,7
sokólski	39	3,9	42	4,2
bielski	39	3,9	36	3,6
hajnowski	35	3,5	36	3,6
zambrowski	24	2,4	3	0,3
augustowski	23	2,3	23	2,3
wysokomazowiecki	19	1,9	21	2,1
grajewski	14	1,4	16	1,6
łomżyński	14	1,4	13	1,3
siemiatycki	11	1,1	13	1,3
kolneński	10	1,0	11	1,1
moniecki	8	0,8	10	1,0
suwalski	5	0,5	7	0,7
sejneński	3	0,3	3	0,3
Razem	1006	100	1001	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Mapa 4.2. Liczba przedsiębiorstw importujących i dokonujących wewnątrzspółnotowych nabyć w województwie podlaskim w roku 2016 według powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Największa liczba przedsiębiorstw importujących do województwa podlaskiego posiada swoją siedzibę w mieście Białystok (51,3% w roku 2015 oraz 50,0% w roku 2016). Z kolei z powiatu białostockiego towary do regionu w roku 2015 sprowadzały 123 podmioty (12,2%), a w roku 2016 (15,2%). Pozostałe miasta na prawach powiatu (Łomża oraz Suwałki) charakteryzują się stosunkowo wysokim w porównaniu do pozostałych powiatów udziałem w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych sprowadzających towary i usługi do województwa podlaskiego. Najmniej przedsiębiorstw, które sprowadzają towary z zagranicy ma swoją siedzibę w powiatach: monieckim, suwalskim oraz sejneńskim (udział poniżej 1%).

5. Eksport netto województwa podlaskiego w latach 2015-2016

Eksport netto stanowi różnicę pomiędzy wartością eksportu a wartością importu.

Tabela 5.1. Eksport netto towarów z województwa podlaskiego w latach 2015-2016 ogółem w mln zł

Rok	Eksport	Import	Eksport netto
2015	7 530,1	4 715,6	2 814,5
2016	7 966,1	5 273,2	2 692,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

W latach 2015-2016 w województwie podlaskim osiągnięto dodatnie wartości salda wymiany handlowej regionu, co oznacza, że wartość eksportu przewyższała wartość importu (w roku 2015 o 2,8 mld zł, a w roku 2016 o 2,7 mld zł). Na podstawie analizowanych danych zauważyć można, iż pomimo wzrostu eksportu w roku 2016, w stosunku do roku 2015, nastąpił spadek wartości eksportu netto. Zaistniała sytuacja spowodowana była większym przyrostem wartości importu niż przyrostem wartości eksportu.

Tabela 5.2. Eksport netto (w mln zł) z województwa podlaskiego w latach 2015-2016 w podziale na wymianę handlową z krajami UE i krajami spoza UE

Rok	Z UE	Spoza UE	Razem
Eksport netto według kraju pochodzenia			
2015	3 037,1	-222,5	2 814,6
2016	3 130,9	-438,0	2 692,9
Eksport netto według kraju wysyłki			
2015	2 975,7	-161,1	2 814,6
2016	2 842,2	-149,3	2 692,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Podobnie jak w przypadku importu, eksport netto analizowany jest z wyszczególnieniem kraju pochodzenia oraz kraju wysyłki towarów. Dodatkowo wartości eksportu netto województwa podlaskiego w latach 2015-2016 dotyczyły krajów należących do Unii Europejskiej. Natomiast wymiana handlowa z krajami spoza UE w analizowanych latach przyjmowała wartości ujemne, co oznacza, że większą wartość miały towary sprowadzane do województwa niż z niego eksportowane. Powyższa sytuacja odnosi się zarówno do krajów pochodzenia towarów jak i do krajów wysyłki.

Tabela 5.3. Eksport netto (w mln zł) z województwa podlaskiego w latach 2015-2016 według kontynentu pochodzenia produktu

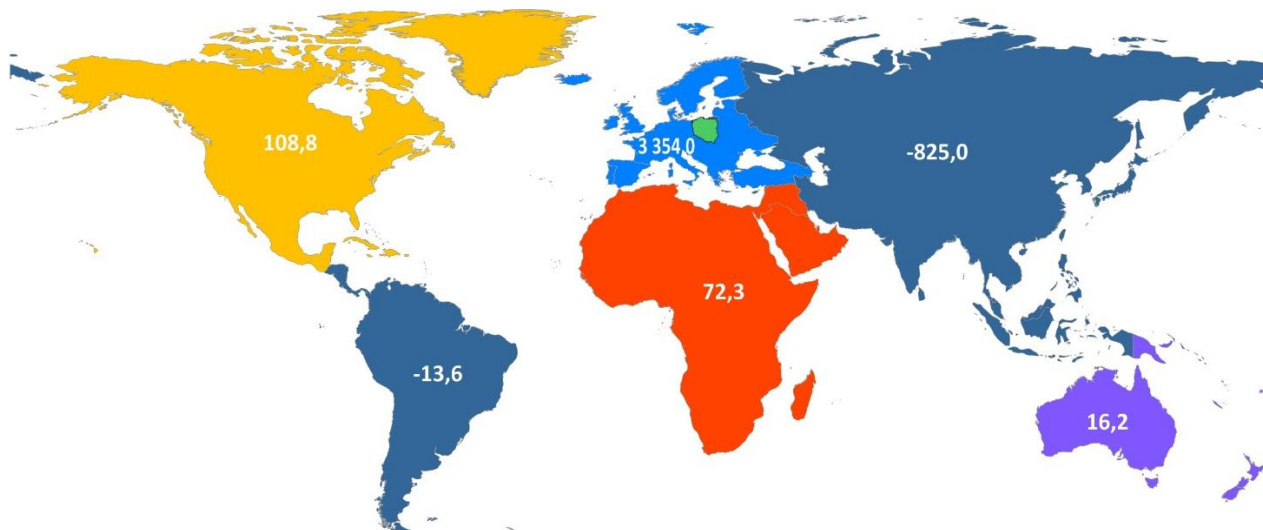
Kontynent	2015	2016
Europa	3 358,3	3 354,0
Ameryka Północna	100,5	108,8
Afryka	75,9	72,3
Ameryka Południowa	31,8	-13,6
Australia i Oceania	13,3	16,2
Kraje i terytoria niewyszczególnione w ramach handlu z krajami trzecimi	-14,7	-19,6

Kontynent	2015	2016
Azja	-750,5	-825,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Mapa 5.1. Eksport netto z województwa podlaskiego według kontynentu pochodzenia w roku 2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Ze względu na kontynent pochodzenia przedmiotu wymiany handlowej, największą wartość eksportu netto wygenerowano dzięki wymianie handlowej z krajami europejskimi. Ujemny eksport netto w latach 2015-2016 w głównej mierze dotyczy wymiany handlowej z Azją (-0,8 mld zł w roku 2015 oraz -0,8 mld zł w roku 2016). Ujemne saldo wymiany handlowej dotyczy również krajów i terytoriów, które nie zostały wyszczególnione w ramach handlu z krajami trzecimi oraz Ameryki Południowej w roku 2016.

Tabela 5.4. Eksport netto (w mln zł) w województwie podlaskim w latach 2015-2016 według kontynentu wysyłki produktu

Kontynent	2015	2016
Europa	3 109,9	3 123,5
Ameryka Północna	120,9	136,8
Afryka	80,5	75,2
Ameryka Południowa	32,4	21,4
Australia i Oceania	15,0	17,0
Kraje i terytoria niewyszczególnione w ramach handlu z krajami trzecimi	-0,1	0,01
Azja	-544,0	-681,0

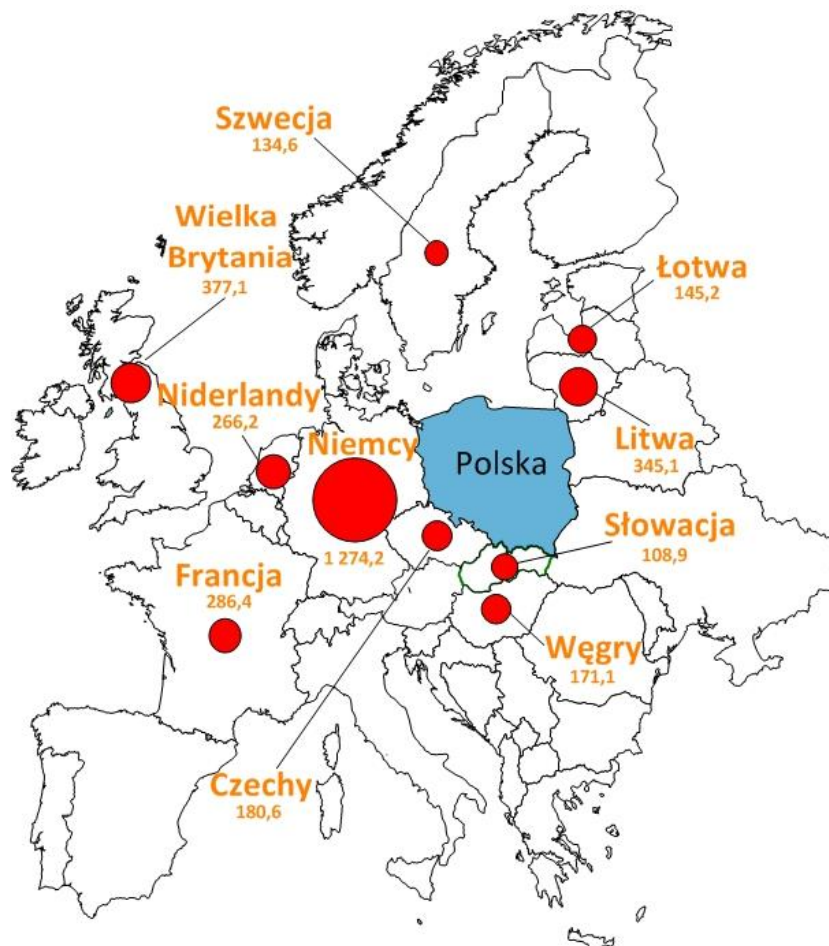
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Ze względu na kontynent wysyłki towarów największą wartość eksportu netto w latach 2015-2016 przypisano wymianie handlowej z krajami europejskimi. Jest to jednak wartość niższa niż w przypadku eksportu netto według kontynentu pochodzenia produktu. W analizowanych latach wartości te przekraczają 3,1 mld zł. W przypadku pozostałych kontynentów wartości eksportu netto w porównaniu do analizy ze względu na kontynent pochodzenia uległy zwiększeniu. Ujemne wartości odnotowano

jedynie w odniesieniu do wymiany handlowej z Azją oraz w roku 2015 z krajami i terytoriami, które nie zostały wyszczególnionymi w ramach handlu z krajami trzecimi.

Mapa 5.2. Eksport netto z województwa podlaskiego według kraju pochodzenia produktów w roku 2016 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Tabela 5.5. Eksport netto z województwa podlaskiego w latach 2015-2016 według kraju pochodzenia produktów (w mln zł)

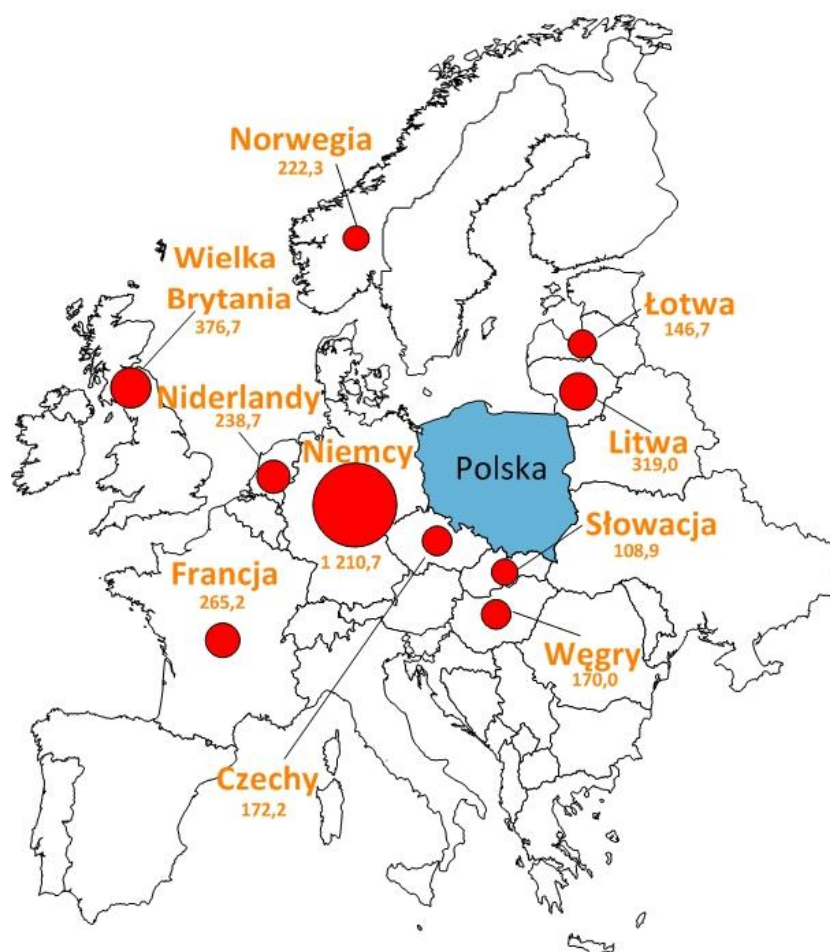
L. p.	Kraj	Eksport netto (w mln zł)	
		2015	2016
1	Niemcy	1 179,8	1 274,2
2	Wielka Brytania	393,9	377,1
3	Litwa	335,8	345,1
4	Niderlandy	335,2	266,2
5	Francja	232,4	286,4
6	Republika Czeska	214,6	180,6
7	Węgry	213,0	171,1
8	Łotwa	183,8	145,2
9	Szwecja	124,4	134,6
10	Słowacja	99,1	108,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Najwyższą wartość dodatnią eksportu netto według kraju pochodzenie produktów zarówno w roku 2015, jak i w 2016 odnotowano w wymianie handlowej z Niemcami. Na pierwszych 10 miejscach znajdują się wyłącznie kraje europejskie. Saldo eksportu w tych krajach w latach 2015-2016 utrzymywało się na zbliżonym poziomie. Saldo wymiany handlowej z Niemcami w analizowanych latach blisko 4-krotnie przewyższało eksport netto z takimi krajami, jak: Wielka Brytania, Litwa czy Niderlandy. Najwyższe ujemne saldo wymiany handlowej odnotowano w wymianie z Chinami, Rosją oraz Szwecją. W przypadku tych krajów, w roku 2016, w porównaniu do roku 2015 nastąpił spadek wartości wymiany handlowej.

Mapa 5.3. Eksport netto z województwa podlaskiego według kraju wysyłki produktów w roku 2016 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Tabela 5.6. Eksport netto z województwa podlaskiego w latach 2015-2016 według kraju wysyłki produktów (w mln zł)

L. p.	Kraj	Eksport netto (w mln zł)	
		2015	2016
1	Niemcy	1 128,5	1 210,7
2	Wielka Brytania	379,9	376,7
3	Niderlandy	325,5	238,7
4	Litwa	268,4	319,0
5	Węgry	209,4	170,0

L. p.	Kraj	Eksport netto (w mln zł)	
		2015	2016
6	Republika Czeska	209,2	172,2
7	Francja	205,3	265,2
8	Norwegia	190,2	222,3
9	Łotwa	177,3	146,7
10	Słowacja	105,5	108,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Ze względu na kraj wysyłki produktów najwyższą dodatnią wartość eksportu netto odnotowano w wymianie handlowej z Niemcami (wartość ok. 1 128,5-1 210,7 mln zł). Analogicznie, jak w przypadku eksportu netto według krajów wysyłki towarów, pierwsze miejsca zajmowane są przez kraje europejskie. Najniższą wartość eksportu netto odnotowano w wymianie handlowej z Chinami, Rosją oraz Szwecją. Tak jak w przypadku podziału według kraju pochodzenia, wartość eksportu netto w tych krajach w roku 2016 (w stosunku do roku 2015) uległa znacznemu zmniejszeniu. W załączniku 7. zaprezentowano wybrane informacje dotyczące salda wymiany handlowej (eksportu netto) województwa podlaskiego w latach 2015-2016 według kraju pochodzenia i wysyłki towarów.

Tabela 5.7. Eksport netto z województwa podlaskiego (w mln zł) w latach 2015-2016 według sekcji CN

Sekcja CN	2015	2016
I. Zwierzęta żywe; produkty pochodzenia zwierzęcego	1 974,1	1 787,4
IX. Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny; korek i artykuły z korka; wyroby ze słomy, z esparto lub pozostałych materiałów do wyplatania; wyroby koszykarskie i wyroby z wikliny	602,8	562,0
XX. Artykuły przemysłowe różne	461,5	506,5
IV. Gotowe artykuły spożywcze; napoje bezalkoholowe, alkoholowe i ocet; tytoń i przemysłowe namiastki tytoniu	448,0	599,3
II. Produkty pochodzenia roślinnego	445,7	463,1
VII. Tworzywa sztuczne i artykuły z nich; kauczuk i artykuły z kauczuku	113,0	28,6
XIII. Artykuły z kamienia, gipsu, cementu, azbestu, miki lub podobnych materiałów; wyroby ceramiczne; szkło i wyroby ze szkła	108,2	111,9
V. Produkty mineralne	49,0	-4,3
III. Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego oraz produkty ich rozkładu; gotowe tłuszcze jadalne; woski pochodzenia zwierzęcego i roślinnego	7,3	8,2
XXI. Dzieła sztuki, przedmioty kolekcjonerskie i antyki	-1,8	-6,5
XIX. Broń i amunicja; ich części i akcesoria	-2,8	-2,8
XIV. Perły naturalne lub hodowlane, kamienie szlachetne lub półszlachetne, metale szlachetne, metale platerowane metalem szlachetnym i artykuły z nich; sztuczna biżuteria; monety	-11,2	-7,8
VIII. Skóry i skórki surowe, skóry wyprawione, skóry futerkowe i artykuły z nich; wyroby siodlarskie i rymarskie; artykuły podróżne, torebki i podobne pojemniki; artykuły z jelit zwierzęcych (innych niż z jelit jedwabników)	-13,4	-1,4
X. Ścier drewna lub z pozostałego włóknistego materiału celulozowego; papier lub tektura, z odzysku (makulatura i odpady); papier i tektura oraz artykuły z nich	-20,1	-30,2
XI. Materiały i artykuły włókiennicze	-39,4	-125,3
VI. Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych	-39,7	-183,6
XII. Obuwie, nakrycia głowy, parasole, parasole przeciwsłoneczne, laski, stołki myśliwskie, bicze, szpicruty i ich części; pióra preparowane i artykuły z nich; kwiaty sztuczne; artykuły z włosów ludzkich	-38,1	-20,3
XVIII. Przyrządy i aparatura, optyczne, fotograficzne, kinematograficzne, pomiarowe, kontrolne, precyzyjne, medyczne lub chirurgiczne; zegary i zegarki; instrumenty muzyczne; ich części i akcesoria	-253,9	-156,9
XVII. Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe	-266,7	307,5

Sekcja CN	2015	2016
XV. Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych	-281,8	-1 069,1
XVI. Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny; ich części; urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz części i wyposażenie dodatkowe do tych artykułów	-426,1	-73,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Zarówno w roku 2015, jak i 2016 najwyższą wartość eksportu netto województwa podlaskiego wygenerowano w *sekcji I Zwierzęta żywe; produktu pochodzenia zwierzęcego* (2,0 mld zł w roku 2015 oraz 1,8 mld zł w roku 2016). Dodatkowo wartości wymiany handlowej odnotowano również w *sekcji IX, XX, IV, II, VII, XIII, V* (z wyłączeniem roku 2016) oraz *III*. W pozostałych sekcjach odnotowano ujemny eksport netto. W roku 2016 najniższą wartość odnotowano w *sekcji XVI - maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny; ich części; urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz części i wyposażenie dodatkowe do tych artykułów* (-0,4 mld zł), natomiast w roku 2016 w *sekcji XV - metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych* (-1,1 mld zł). Największy wzrost wartości wymiany handlowej o wartości 0,6 mld zł odnotowano w *sekcji XVII - pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe*. Natomiast największy spadek o wartości 0,8 mld zł dotyczył *sekcji XV – metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych*.

Tabela 5.8. Eksport netto z województwa podlaskiego (w mln zł) według grup produktów o największej (5 grup produktów) i najmniejszej (5 grup produktów) wartości eksportu netto w województwie podlaskim w roku 2015

Grupa produktów	2015
Ryby susz., solone l. w solance; ryby wędz. niezal., od obrób. termicz. podczas proc. wędz.; mąki, mączki i granulki z ryb, nadające się do spoż. przez ludzi	590,5
Sery i twarogi	396,6
Meble inne niż w pozycjach 9401 i 9402 i ich części	299,8
Mięso z bydła, świeże lub schłodzone	292,1
Podgrzewacze do wody i grzałki nurnikowe, elektr.; aparatura do ogrzewania, elektr.; urządzenia elektrotermiczne; oporowe elementy grzejne inne niż w poz. 8545	274,5
Nawozy mineralne lub chemiczne zawierające dwa lub trzy z pierwiastków: azot, fosfor, potas; towary działu 31 w postaciach, lub w opakowaniach o m. =< 10 kg	-118,1
Wazelina; parafina, gacz parafinowy, woski: mikrokryształiczny, ozokeryt, montan, torfowy, pozostałe woski mineralne i podobne produkty, nawet barwione	-127,3
Węgiel; brykiety, brykiety i podobne paliwa stałe wytwarzane z węgla	-197,4
Gazy ziemne i pozostałe węglowodory gazowe	-413,7
Ryby świeże lub schłodzone, z wyłączeniem filetów rybnych oraz pozostałego mięsa rybiego, objętych pozycją 0304	-497,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

W roku 2015 najwyższą dodatnią wartość eksportu netto odnotowano w stosunku do produktu ryby suszone, solone lub w solance; ryby wędzone niezależnie od obróbki termicznej podczas procesu wędzenia; mąki, mączki i granulki z ryb, nadające się do spożycia przez ludzi (590,5 mln zł). Na kolejnych miejscach znalazły się sery i twarogi (396,6 mln zł), meble i ich części (inne niż w pozycjach 9401 i 9042) (299,8 mln zł), mięso z bydła, świeże lub schłodzone (292,1 mln zł) oraz podgrzewacze do wody i grzałki nurnikowe, elektryczne; aparatura do ogrzewania, elektryczna; urządzenia elektrotermiczne; oporowe elementy grzejne inne niż w pozycji 8545 (274,5 mln zł). Łącznie 5 produktów o największej wartości salda eksportu wygenerowało ponad 1 853 mln zł eksportu netto. Natomiast najniższe saldo wymiany

handlowej dotyczyło ryb świeżych lub schłodzonych, z wyłączeniem filetów rybnych oraz pozostałego mięsa rybiego, objętych pozycją 0304 (-497,2 mln zł). Na kolejnych miejsca znalazły się: gazy ziemne i pozostałe węglowodory gazowe (-413,7 mln zł), węgiel; brykiety, brykietki i podobne paliwa stałe wytwarzane z węgla (-197,4 mln zł), wazelina; parafina, gacz parafinowy, woski: mikrokrystaliczny, ozokeryt, montan, torfowy, pozostałe woski mineralne i podobne produkty, nawet barwione (-127,3 mln zł), nawozy mineralne lub chemiczne zawierające dwa lub trzy z pierwiastków: azot, fosfor, potas; towary działu 31 w postaciach, lub w opakowaniach o masie nieprzekraczającej 10 kg (-118,1 mln zł). Łącznie 5 produktów o najniższej wartości eksportu netto wygenerowało blisko -1 353 mln zł salda wymiany handlowej.

Tabela 5.9. Eksport netto z województwa podlaskiego (w mln zł) według grup produktów o największej (5 grup produktów) i najmniejszej (5 grup produktów) wartości eksportu netto w województwie podlaskim w roku 2016 (w mln zł)

Grupa produktów	2016
Ryby susz., solone l. w solance; ryby wędz. niezal., od obrób. termicz. podczas proc. wędz.; mąki, mączki i granulki z ryb, nadające się do spoż. przez ludzi	742,7
Sery i twarogi	467,6
Mebłe inne niż w pozycjach 9401 i 9402 i ich części	364,1
Artykuły budowlane z tworzyw sztucznych, gdzie indziej niewymienione ani niewłączone	279,9
Podgrzewacze do wody i grzałki nurnikowe, elektr.; aparatura do ogrzewania, elektr.; urządzenia elektrotermiczne; oporowe elementy grzejne inne niż w poz. 8545	253,7
Maszyny do przygotowywania i przerobu tytoniu, niewymienione ani niewłączone gdzie indziej w dziale 8478	-152,6
Świnie żywe	-191,4
Węgiel; brykiety, brykietki i podobne paliwa stałe wytwarzane z węgla	-227,6
Gazy ziemne i pozostałe węglowodory gazowe	-350,5
Ryby świeże lub schłodzone, z wyłączeniem filetów rybnych oraz pozostałego mięsa rybiego, objętych pozycją 0304	-663,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

W roku 2016 najwyższą dodatnią wartość eksportu netto odnotowano w stosunku do produktu ryby suszone, solone lub w solance; ryby wędzone niezależnie od obróbki termicznej podczas procesu wędzenia; mąki, mączki i granulki z ryb, nadające się do spożycia przez ludzi (742,7 mln zł). Na kolejnych miejscach znalazły się sery i twarogi (467,6 mln zł), meble i ich części (inne niż w pozycjach 9401 i 9042) (364,1 mln zł), artykuły budowlane z tworzyw sztucznych, gdzie indziej niewymienione ani niewłączone (279,9 mln zł) oraz podgrzewacze do wody i grzałki nurnikowe, elektryczne; aparatura do ogrzewania, elektryczna; urządzenia elektrotermiczne; oporowe elementy grzejne inne niż w pozycji 8545 (253,7 mln zł). Łącznie 5 produktów o największej wartości salda wymiany handlowej wygenerowało 2 108 mln zł eksportu netto. Natomiast najniższe saldo wymiany handlowej dotyczyło ryb świeżych lub schłodzonych, z wyłączeniem filetów rybnych oraz pozostałego mięsa rybiego, objętych pozycją 0304 (-663,7 mln zł). Na kolejnych miejsca znalazły się: gazy ziemne i pozostałe węglowodory gazowe (-350,5 mln zł), węgiel; brykiety, brykietki i podobne paliwa stałe wytwarzane z węgla (-227,6 mln zł), świnie żywe (-191,4 mln zł), maszyny do przygotowywania i przerobu tytoniu, niewymienione ani niewłączone gdzie indziej w dziale 8478 (-152,6 mln zł). Łącznie 5 produktów o najniższej wartości eksportu netto wygenerowało blisko -1 586 mln zł salda wymiany handlowej.

Tabela 5.10. Udział eksport netto województwa podlaskiego w wartości PKB w latach 2015-2016 w mln zł

Rok	Eksport netto	Eksport	PKB*	% udział eksportu netto w PKB	% udział eksportu w PKB
Województwo podlaskie					
2015	2 814,6	7 530,1	32 552,0	8,7	23,1
2016	2 692,9	7 966,1	-	-	-
Polska					
2015	9 862,5	750 835,8	1 798 302,0	0,6	41,7
2016	20 659,9	803 477,8	-	-	-

* W roku 2015 szacunkowa wartość PKB, opracowana przez GUS; brak danych dotyczących PKB za rok 2016.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej oraz stat.gov.pl

Wartość eksportu netto jest obok konsumpcji, inwestycji oraz wydatków rządowych jedną ze składowych Produktu Krajowego Brutto, dlatego istotne jest, aby osiągnęte wartości były dodatnie, gdyż powiększa to wskaźnik PKB. Wynika to z faktu, iż eksport w odniesieniu do całej gospodarki porównać można do dochodów, a import do wydatków. W roku 2015 eksport netto stanowił 8,7% wytworzonego w województwie PKB, dla porównania w kraju, udział eksportu netto w stosunku średniej wartości dla całego kraju udział eksportu w PKB wynosił 0,6%.

Zarówno analiza importu i nabyć wewnątrzspółnotowych oraz eksportu netto jedynie z dwuletniego okresu nie pozwala na wyciągnięcie daleko idących wniosków. Nie jest również możliwa próba prognozowania przyszłych wartości analizowanych wskaźników.

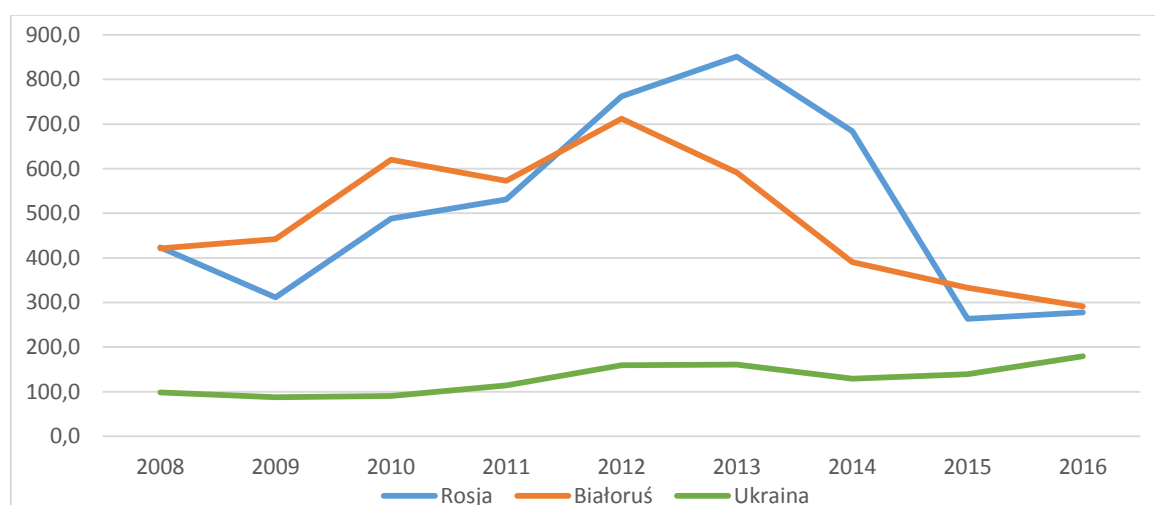

6. Kontakty handlowe województwa podlaskiego z Białorusią, Rosją i Ukrainą oraz ruch graniczny na wschodniej granicy Polski (z uwzględnieniem województwa podlaskiego) oraz zatrudnienie cudzoziemców w regionie

6.1. Eksport z województwa podlaskiego na Białoruś, Rosję i Ukrainę

Wymiana handlowa województwa podlaskiego, ze względu na uwarunkowania geopolityczne, w dużej mierze odbywa się z krajami znajdującymi się za wschodnią granicą, w szczególności ze wschodnimi sąsiadami, tj. Rosją, Białorusią oraz Ukrainą.

Wykres 6.1. Eksport towarów z województwa podlaskiego do Rosji, na Białoruś i Ukrainę w latach 2008-2016 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Tabela 6.1. Eksport towarów z województwa podlaskiego do Rosji, na Białoruś i Ukrainę w latach 2008-2016 (w mln zł)

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Rosja									
Wartość eksportu ogółem	423,7	311,7	488,3	530,9	762,3	851,1	683,9	263,3	277,5
Zmiana w stosunku do roku poprzedniego (%)		-26,4	56,7	8,7	43,6	11,7	-19,7	-61,5	5,4
Wartość eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych z woj. podlaskiego ogółem	3 602,5	3 683,6	4 458,6	5 558,5	6 820,4	7 694,6	7 771,9	7 530,1	7 966,1
Udział eksportu do Rosji w całkowitej wartości eksportu i dostaw z województwa podlaskiego (%)	11,8	8,5	11,0	9,6	11,2	11,1	8,8	3,5	3,5
Białoruś									
Wartość eksportu ogółem	421,5	442,4	620,0	573,0	711,7	591,3	390,6	332,8	291,3
Zmiana w stosunku do roku poprzedniego (%)		5,0	40,2	-7,6	24,2	-16,9	-34,0	-14,8	-12,5
Wartość eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych z woj. podlaskiego ogółem	3 602,5	3 683,6	4 458,6	5 558,5	6 820,4	7 694,6	7 771,9	7 530,1	7 966,1

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Udział eksportu na Białoruś w całkowitej wartości eksportu i dostaw z województwa podlaskiego (%)	11,7	12,0	13,9	10,3	10,4	7,7	5,0	4,4	3,7
Ukraina									
Wartość eksportu ogółem	98,3	87,6	90,7	114,3	159,4	160,8	129,5	139,5	179,1
Zmiana w stosunku do roku poprzedniego (%)		-10,9	3,5	26,1	39,5	0,9	-19,5	7,7	28,4
Wartość eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych z woj. podlaskiego ogółem	3 602,5	3 683,6	4 458,6	5 558,5	6 820,4	7 694,6	7 771,9	7 530,1	7 966,1
Udział eksportu na Ukrainę w całkowitej wartości eksportu i dostaw z województwa podlaskiego (%)	2,7	2,4	2,0	2,1	2,3	2,1	1,7	1,9	2,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Wartość eksportu towarów do Rosji w latach 2008-2016 ulegała znacznym zmianom. Do roku 2013 wartość sprzedaży towarów do Rosji rosła i była w tym roku ponad 2-rotnie wyższa niż w roku 2008. W latach 2008-2013, wartość eksportu do Rosji stanowiła najwyższy udział w całkowitej wartości eksportu województwa podlaskiego. W latach 2013-2014 nastąpiło drastyczne odwrócenie pozytywnych tendencji, i w latach 2014-2015 roku wartość eksportu do Rosji spadła o ponad 69%. W stosunku do roku 2013. W 2016 roku ponownie odnotowano przyrost wartości eksportu towarów do Rosji - o 5,4% w porównaniu do roku poprzedniego.

Analogicznie, w latach 2008-2016, znaczącym wahaniom podlegała wartość eksportu na Białoruś. Najwyższą wartość eksportowanych towarów eksportowanych na Białoruś odnotowano w roku 2012. Od roku 2013 następuje regularny spadek wartości towarów eksportowanych na Białoruś. W roku 2016 wartość ta wynosiła 291,3 mln zł i stanowiła 3,7% całkowitej wartości eksportu, wobec 11,7% w 2008 roku. Optymistycznym wydaje się być fakt malejącej dynamiki spadku wartości eksportu do tego kraju.

Eksport towarów na Ukrainę przedstawia się w sposób odmienny niż w przypadku dwóch analizowanych wcześniej krajów. W latach 2008-2016 jedynie dwukrotnie (w roku 2009 i w roku 2014) odnotowano spadek wartości eksportowanych dóbr, w stosunku do roku poprzedniego. Wartość eksportu na Ukrainę w roku 2016, w porównaniu do roku 2008 wzrosła o ponad 82%. Niski udział w całkowitej wartości eksportu na Ukrainę w wartości eksportu z województwa podlaskiego ogółem, wynika z faktu dynamicznego wzrostu w kolejnych latach całkowitej wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych z województwa podlaskiego.

Tabela 6.2. Wartość eksportu z województwa podlaskiego do Rosji w latach 2008-2016 według sekcji CN (w mln zł)

Sekcja ⁶⁰	Wartość eksportu (w mln zł)								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
I. Zwierzęta żywe	37,5	68,7	166,3	154,6	250,9	312,5	188,6	0,1	x

⁶⁰ Sekcja I. Zwierzęta żywe.

Sekcja II. Produkty pochodzenia zwierzęcego.

Sekcja III. Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego oraz produkty ich rozkładu; gotowe tłuszcze jadalne; woski pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego.

Sekcja IV. Gotowe artykuły spożywcze; napoje bezalkoholowe, alkoholowe i ocet; tytoń i przemysłowe namiastki tytoniu.

Sekcja V. Produkty mineralne.

Sekcja VI. Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych.

Sekcja ⁶⁰	Wartość eksportu (w mln zł)								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
II. Produkty pochodzenia roślinnego	24,5	23,6	55,3	50,7	53,4	51,1	30,1	1,5	1,3
III. Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego	x	x	x	x	x	1,5	2,9	0,1	0,2
IV. Gotowe artykuły spożywcze	11,1	5,6	9,7	8,9	12,9	32,3	34,4	12,9	5,8
V. Produkty mineralne	1,3	0,03	0,03	0,03	0,1	0,1	0,3	0,2	0,2
VI. Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych	3,4	4,5	5,6	8,2	7,0	6,7	7,6	5,1	4,4
VII. Tworzywa sztuczne i artykuły z nich; kauczuk i artykuły z kauczuku	25,4	19,0	17,4	21,7	28,5	29,4	31,9	21,3	18,8
VIII. Skóry i skórki surowe, skóry wyprawione, skóry futerkowe i artykuły z nich	0,5	0,4	0,2	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,1
IX. Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny	34,1	21,9	20,5	30,9	41,0	52,8	56,7	30,9	21,2
X. Ścier z drewna lub z pozostałego włóknistego materiału celulozowego	121,0	66,0	71,5	69,8	89,8	55,6	27,8	19,7	12,7
XI. Materiały i artykuły włókiennicze	34,3	29,1	30,7	29,4	26,9	28,7	18,4	14,8	11,6
XII. Obuwie, nakrycia głowy, parasole	8,8	1,5	1,9	4,6	10,4	11,7	5,3	3,0	4,5
XIII. Artykuły z kamienia	9,6	5,1	5,3	5,9	6,3	6,6	4,9	1,8	1,5
XIV. Perły naturalne lub hodowlane	x	0,1	x	0,01	0,02	0,04	0,02	0,003	0,001
XV. Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych	14,4	9,7	14,7	12,9	16,9	23,6	28,2	19,8	17,8
XVI. Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny	61,4	35,0	53,5	76,8	143,6	163,6	187,1	93,0	134,3
XVII. Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające	18,3	10,1	18,8	36,0	51,0	47,5	34,7	24,0	29,0
XVIII. Przyrządy i aparatura, optyczne, fotograficzne	7,9	5,2	8,8	9,2	13,2	15,1	10,8	7,7	8,0
XX. Artykuły przemysłowe różne	10,2	6,2	8,0	10,9	10,0	11,8	13,8	7,2	6,0
XXI. Dzieła sztuki, przedmioty kolekcjonerskie i antyki	x	x	x	x	x	x	x	x	0,02
Razem	423,7	311,7	488,3	530,9	762,3	851,1	683,9	263,3	277,5

x – brak eksportu towaru w danym roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Sekcja VII. Tworzywa sztuczne i artykuły z nich; kauczuk i artykuły z kauczuku

Sekcja VIII. Skóry i skórki surowe, skóry wyprawione, skóry futerkowe i artykuły z nich; wyroby siodlarskie i rymarskie; artykuły podróżne, torebki i podobne pojemniki; artykuły z jelit zwierzęcych (innych niż z jelit jedwabników).

Sekcja IX. Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny; korek i artykuły z korka; wyroby ze słomy, z esparto lub pozostałych materiałów do wyplatania; wyroby koszykarskie i wyroby z wikliny.

Sekcja X. Ścier z drewna lub z pozostałego włóknistego materiału celulozowego; papier lub tektura, z odzysku (makulatura i odpady); papier i tektura oraz artykuły z nich.

Sekcja XI. Materiały i artykuły włókiennicze.

Sekcja XII. Obuwie, nakrycia głowy, parasole przeciwsłoneczne, laski, stołki myśliwskie, bicze, szpicruty i ich części; pióra preparowane i artykuły z nich; kwiaty sztuczne; artykuły z włosów ludzkich.

Sekcja XIII. Artykuły z kamienia, gipsu, cementu, azbestu, miki lub podobnych materiałów; wyroby ceramiczne; szkło i wyroby ze szkła.

Sekcja XIV. Perły naturalne lub hodowlane, kamienie szlachetne lub półszlachetne, metale szlachetne, metale platerowane metalem szlachetnym i artykuły z nich; sztuczna biżuteria; monety.

Sekcja XV. Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych.

Sekcja XVI. Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny; ich części; urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz części i wyposażenie dodatkowe do tych artykułów.

Sekcja XVII. Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe.

Sekcja XVIII. Przyrządy i aparatura, optyczne, fotograficzne, kinematyczne, pomiarowe, kontrolne, precyzyjne, medyczne lub chirurgiczne; zegary i zegarki; instrumenty muzyczne; ich części i akcesoria.

Sekcja XX. Artykuły przemysłowe różne.

Sekcja XXI. Dzieła sztuki, przedmioty kolekcjonerskie i antyki.

Tabela 6.3. Udział wartości eksportu z województwa podlaskiego do Rosji w latach 2008-2016 według sekcji CN w całkowitej wartości eksportu do Rosji (%)

Sekcja	Udział eksportu (%)								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
I. Zwierzęta żywe	8,8	22,0	34,1	29,1	32,9	36,7	27,6	0,1	x
II. Produkty pochodzenia roślinnego	5,8	7,6	11,3	9,6	7,0	6,0	4,4	0,6	0,5
III. Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego	x	x	x	x	x	0,2	0,4	0,02	0,1
IV. Gotowe artykuły spożywcze	2,6	1,8	2,0	1,7	1,7	3,8	5,0	4,9	2,1
V. Produkty mineralne	0,3	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,04	0,1	0,1
VI. Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych	0,8	1,5	1,2	1,6	0,9	0,8	1,1	1,9	1,6
VII. Tworzywa sztuczne i artykuły z nich; kauczuk i artykuły z kauczuku	6,0	6,1	3,6	4,1	3,7	3,5	4,7	8,1	6,8
VIII. Skóry i skórki surowe, skóry wyprawione, skóry futerkowe i artykuły z nich	0,1	0,1	0,1	0,1	0,04	0,1	0,1	0,1	0,1
IX. Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny	8,1	7,0	4,2	5,8	5,4	6,2	8,3	11,7	7,6
X. Ścier z drewna lub z pozostałego włóknistego materiału celulozowego	28,6	21,2	14,7	13,2	11,8	6,5	4,1	7,5	4,6
XI. Materiały i artykuły włókiennicze	8,1	9,3	6,3	5,5	3,5	3,4	2,7	5,6	4,2
XII. Obuwie, nakrycia głowy, parasole	2,1	0,5	0,4	0,9	1,4	1,4	0,8	1,1	1,6
XIII. Artykuły z kamienia	2,3	1,6	1,1	1,1	0,8	0,8	0,7	0,7	0,5
XIV. Perły naturalne lub hodowlane	x	0,03	x	0,002	0,003	0,01	0,003	0,001	0,0002
XV. Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych	3,4	3,1	3,0	2,4	2,2	2,8	4,1	7,5	6,4
XVI. Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny	14,5	11,2	11,0	14,5	18,8	19,2	27,4	35,3	48,4
XVII. Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające	4,3	3,3	3,9	6,8	6,7	5,6	5,1	9,1	10,4
XVIII. Przyrządy i aparatura, optyczne, fotograficzne	1,9	1,7	1,8	1,7	1,7	1,8	1,6	2,9	2,9
XX. Artykuły przemysłowe różne	2,4	2,0	1,6	2,1	1,3	1,4	2,0	2,8	2,2
XXI. Dzieła sztuki, przedmioty kolekcjonerskie i antyki	x	x	x	x	x	x	x	x	0,01
Razem	100	100	100	100	100	100	100	100	100

x – brak eksportu towaru w danym roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Województwo podlaskie w latach 2008-2016 eksportowało do Rosji towary ze wszystkich sekcji CN (z wyłączeniem sekcji XIX - broń i amunicja). Wartość eksportu w poszczególnych sekcjach zmieniała się w różnym tempie. Dynamika zmian w poszczególnych sekcjach została zaprezentowana w załączniku 10. (tabela 41.). Dynamicznie zmieniał się również udział poszczególnych sekcji w całkowitej wartości eksportu do Rosji. W latach 2009-2014 najwyższą wartość eksportu do województwa podlaskiego występowała w sekcji I - zwierzęta żywe oraz produkty pochodzenia zwierzęcego. W ciągu dwóch następnych lat wartość ta spadła do zera. W analizowanym okresie w odczuwalny sposób zmniejszył się również udział w ogólnej wartości eksportu do Rosji, wartości eksportu ścieru z drewna (sekcja X). Zdecydowany wzrost udziału w całkowitej wartości eksportu, w latach 2008-2016 odnotowano w sekcji XVI - maszyny i urządzenia mechaniczne (2016 rok – 48,4% całkowitej wartości eksportu do Rosji wobec 14,5% w 2008 roku) oraz w sekcji XVII - pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe (2016 rok – 10,4% całkowitej wartości eksportu do Rosji wobec 4,3% w 2008 roku). Należy jednak mieć na uwadze, iż na

dynamikę udziału wartości towarów z danej sekcji w wartości eksportu do Rosji ogółem wpływ ma spadek ogólnej wartości eksportu do Rosji. Z tego względu ocena dynamiki udziałów procentowych towarów z poszczególnych sekcji CN w ogólnej wartości eksportu do Rosji powinna być oceniana łącznie z analizą wartości bezwzględnych (wartości eksportu towarów z danej sekcji CN). W przypadku sekcji XVI - maszyny i urządzenia mechaniczne oraz sekcji XVII - pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe, wzrost udziału wartości eksportu z poszczególnych sekcji w ogólnej wartości eksportu szedł w parze ze wzrostem wartości eksportu w liczbach bezwzględnych: (sekcja XVI - maszyny i urządzenia mechaniczne wzrost z 61,4 mln zł w 2008 roku do 134,3 mln zł w 2016 roku; sekcja XVII - pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe wzrost z 18,3 mln zł w 2008 roku do 29,0 mln zł w 2016 roku).

Tabela 6.4. Udział grup produktów wg klasyfikacji CN o najwyższej wartości w całkowitej wartości eksportowanych produktów z województwa podlaskiego do Rosji w latach 2008-2016 (%)

L. p.	Grupa produktów	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Części i akcesoria do pojazdów samochodowych objętych pozycjami od 8701 do 8705	1,6	1,9	2,2	2,1	1,7	2,2	2,7	6,1	7,7
2.	Części nadające się do stosowania wyłącznie lub głównie do silników objętych pozycją 8407 lub 8408	2,4	1,3	2,0	2,8	2,3	3,2	3,5	5,0	7,3
3.	Odkurzacze	0,02	0,002	0,0004	0,002	0,9	3,0	3,9	5,8	8,0
4.	Owoce i orzechy, niegotowane lub gotowane na parze lub w wodzie, zamrożone, nawet zawierające dodatek cukru lub innego środka słodzącego	2,5	4,1	3,9	2,9	2,1	2,0	1,5	0,04	x
5.	Papier, tektura, wata celulozowa i wstęgi z włókniwy celulozowej, powlekane, impregnowane, pokryte, barwione powierzchniowo, dekorowane lub z nadrukiem w zwojach lub arkuszach bez pozycji 4803, 4809, 4810	28,1	20,3	13,9	12,5	11,1	5,9	2,9	4,6	3,1
6.	Płyta pilśniowa, z drewna lub pozostałych zdrewniałych materiałów, nawet związana za pomocą żywic lub innych substancji organicznych	1,9	1,4	0,7	1,1	1,3	1,2	1,4	1,7	0,7
7.	Ser i twarogi	8,0	16,3	23,9	19,2	26,9	28,8	21,0	0,1	x
8.	Warzywa (niegotowane lub gotowane na parze albo w wodzie), zamrożone	3,1	3,1	6,9	5,4	2,8	2,7	2,4	x	x
9.	Wirówki, włączając suszarki wirówkowe; urządzenia i aparatura do filtrowania lub oczyszczania cieczy lub gazów	2,1	2,7	2,3	1,7	1,6	1,3	1,8	2,4	3,1
10.	Zestawy ubraniowe, odzieżowe, żakiety, bluzery, suknie, spódnice, spodnie ogrodniczkowe, bryczesy i szorty (bez kąpielówek), damskie lub dziewczęce, z dzianin	2,1	3,6	2,2	1,0	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4

x – brak eksportu towaru w danym roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

W strukturze podlaskiego eksportu do Rosji w ostatnich latach, tj. 2015-2016 wyróżniają się trzy grupy produktów, do których należą: części i akcesoria do pojazdów samochodowych (...), części nadające się do stosowania wyłącznie lub głównie do silników (...) oraz odkurzacze. Udział każdej z tych grup produktów, w całkowitej wartości eksportu do Rosji w roku 2016 wynosił ponad 7%. Duży spadek wartości, a co za tym idzie udziału w eksporcie odnotowano w stosunku do papieru, tektury oraz waty celulozowej (...) (z 28,1% w roku 2008 do 3,1% w roku 2016). W roku 2016 nie odnotowano eksportu do Rosji sera i twarogu, podczas gdy w latach ubiegłych, udział wartości eksportu w tej grupie produktów, w ogólnej wartości eksportu do Rosji wynosił ponad 20% (w 2013 r. – 28,8%). Na stabilnym, ok. 2-3% udziale utrzymuje się eksport wirówek i aparatury do filtrowania lub oczyszczania cieczy lub

gazów. W załączniku 10. (tabela 43.) przedstawiono szczegółowe dane na temat wartości eksportu poszczególnych grup produktów w latach 2008-2016.

Tabela 6.5. Udział wartości trzech grup produktów o najwyższej wartości w eksporcie województwa podlaskiego do Rosji w ogólnej wartości polskiego eksportu danej grupy produktów do Rosji w latach 2012-2016

L. p.	Grupa produktów	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Części nadające się do stosowania wyłącznie lub głównie do silników objętych pozycją 8407 lub 8408	20,5	29,9	22,4	14,1	22,1
2.	Odkurzacze	10,0	38,9	33,5	32,5	29,4
3.	Papier, tektura, wata celulozowa i wstęgi z włókniny celulozowej ⁶¹	19,4	12,8	5,0	3,0	2,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej oraz Bazy Danych Handlu Zagranicznego.

W roku 2016 ok. 30% całkowitej wartości eksportu odkurzaczy do Rosji pochodziła z województwa podlaskiego. W odniesieniu do danej grupy produktów można zauważyć znaczny wzrost udziału od roku 2013. Wynika to ze znacznego, blisko trzykrotnego zwiększenia wartości eksportu odkurzaczy do Rosji w roku 2013 w stosunku do roku 2012. Województwo podlaskie charakteryzuje się także znaczącym, ok. 20% udziałem w eksporcie części nadających się do stosowania wyłącznie lub głównie w silnikach. W roku 2012 województwo podlaskie eksportowało do Rosji również ponad 19% krajowego eksportu produktów należących do grupy: papier, tektura, wata celulozowa i wstęgi z włókniny celulozowej, powlekane, impregnowane, pokryte, barwione powierzchniowo, dekorowane lub z nadrukiem w zwojach lub arkuszach bez pozycji 4803, 4809, 4810. Jednak w kolejnych latach odnotowano znaczący spadek udziału tej grupy produktów w ogólnej wartości krajowego eksportu do Rosji, który osiągnął w roku 2016 niewiele ponad 2%.

Tabela 6.6. Wartość eksportu z województwa podlaskiego na Białoruś w latach 2008-2016 według sekcji CN (w mln zł)

Sekcja	Wartość eksportu (w mln zł)									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
I. Zwierzęta żywe	53,2	40,3	177,3	284,5	395,7	220,6	44,5	44,8	31,1	
II. Produkty pochodzenia roślinnego	7,6	8,4	11,9	10,4	15,2	20,6	27,8	41,9	32,6	
III. Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego	x	x	x	x	0,9	0,7	1,2	0,4	x	
IV. Gotowe artykuły spożywcze	3,9	4,0	4,1	4,5	6,7	17,3	14,9	15,2	12,9	
V. Produkty mineralne	12,6	11,3	16,7	20,1	16,3	13,9	16,8	17,3	17,6	
VI. Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych	22,1	21,8	26,5	21,0	24,1	30,4	32,1	26,7	22,7	
VII. Tworzywa sztuczne i artykuły z nich; kauczuk i artykuły z kauczuku	31,4	35,7	35,3	35,4	33,6	35,5	38,0	28,5	19,5	
VIII. Skóry i skórki surowe, skóry wyprawione, skóry futerkowe i artykuły z nich	0,2	0,3	0,1	0,1	0,3	0,5	0,5	0,3	1,1	
IX. Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny	48,7	25,5	23,0	25,1	25,6	27,1	23,4	10,4	4,5	
X. Ścier z drewna lub z pozostałego włóknistego materiału celulozowego	26,8	29,1	22,8	16,3	16,2	19,0	20,1	15,8	14,0	

⁶¹ Papier, tektura, wata celulozowa i wstęgi z włókniny celulozowej, powlekane, impregnowane, pokryte, barwione powierzchniowo, dekorowane lub z nadrukiem w zwojach lub arkuszach bez pozycji 4803, 4809, 4810.

Sekcja	Wartość eksportu (w mln zł)								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
XI. Materiały i artykuły włókiennicze	5,4	5,6	5,3	5,1	6,5	7,4	5,0	5,4	6,6
XII. Obuwie, nakrycia głowy, parasole	0,3	0,5	1,8	1,5	2,2	4,4	10,6	8,3	10,1
XIII. Artykuły z kamienia	4,2	3,0	3,0	2,5	3,9	5,4	4,8	2,6	1,7
XIV. Perły naturalne lub hodowlane	x	0,01	0,04	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,01
XV. Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych	34,6	42,2	35,5	37,3	34,6	46,1	42,6	31,6	29,2
XVI. Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny	144,3	194,2	225,4	77,6	78,5	81,7	71,3	53,0	66,2
XVII. Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające	17,6	14,0	23,2	26,0	40,5	45,8	24,1	7,7	9,6
XVIII. Przyrządy i aparatura, optyczne, fotograficzne	2,6	1,4	3,1	1,6	5,2	4,7	6,4	4,9	6,2
XIX. Broń i amunicja; ich części i akcesoria	0,1	0,1	0,2	x	x	x	x	x	x
XX. Artykuły przemysłowe różne	5,6	5,2	4,9	4,1	5,6	10,3	6,0	18,0	5,5
Razem	421,5	442,4	620,0	573,0	711,7	591,3	390,6	332,7	291,3

x – brak eksportu towaru w danym roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Tabela 6.7. Udział wartości eksportu z województwa podlaskiego na Białoruś w latach 2008-2016 według sekcji CN w całkowitej wartości eksportu na Białoruś (%)

Sekcja	Udział eksportu (w %)								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
I. Zwierzęta żywe	12,6	9,1	28,6	49,7	55,6	37,3	11,4	13,5	10,7
II. Produkty pochodzenia roślinnego	1,8	1,9	1,9	1,8	2,1	3,5	7,1	12,6	11,2
III. Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego	x	x	x	x	0,1	0,1	0,3	0,1	x
IV. Gotowe artykuły spożywcze	0,9	0,9	0,7	0,8	1,0	2,9	3,8	4,6	4,4
V. Produkty mineralne	3,0	2,6	2,7	3,5	2,3	2,3	4,3	5,2	6,0
VI. Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych	5,3	4,9	4,3	3,7	3,4	5,1	8,2	8,0	7,8
VII. Tworzywa sztuczne i artykuły z nich; kauczuk i artykuły z kauczuku	7,4	8,1	5,7	6,2	4,7	6,0	9,7	8,6	6,7
VIII. Skóry i skórki surowe, skóry wyprawione, skóry futerkowe i artykuły z nich	0,04	0,1	0,02	0,01	0,04	0,1	0,1	0,1	0,4
IX. Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny	11,6	5,8	3,7	4,4	3,6	4,6	6,0	3,1	1,5
X. Ścier z drewna lub z pozostałego włóknistego materiału celulozowego	6,4	6,6	3,7	2,8	2,3	3,2	5,2	4,7	4,8
XI. Materiały i artykuły włókiennicze	1,3	1,3	0,9	0,9	0,9	1,3	1,3	1,6	2,3
XII. Obuwie, nakrycia głowy, parasole	0,1	0,1	0,3	0,3	0,3	0,7	2,7	2,5	3,5
XIII. Artykuły z kamienia	1,0	0,7	0,5	0,4	0,5	0,9	1,2	0,8	0,7
XIV. Perły naturalne lub hodowlane	x	0,001	0,01	0,01	0,03	0,03	0,03	0,01	0,003
XV. Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych	8,2	9,5	5,7	6,5	4,9	7,9	10,9	9,5	10,0
XVI. Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny	34,2	43,9	36,4	13,5	11,0	13,8	18,3	15,9	22,7
XVII. Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające	4,2	3,2	3,8	4,5	5,7	7,8	6,2	2,3	3,3
XVIII. Przyrządy i aparatura, optyczne, fotograficzne	0,6	0,3	0,5	0,3	0,7	0,8	1,6	1,5	2,1
XIX. Broń i amunicja; ich części i akcesoria	0,03	0,02	0,04	x	x	x	x	x	x

Seksja	Udział eksportu (w %)									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
XX. Artykuły przemysłowe różne	1,3	1,2	0,8	0,7	0,8	1,7	1,5	5,4	1,9	
Razem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	

x – brak eksportu towaru w danym roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

W latach 2008-2016 największy udział w wartości eksportu towarów na Białoruś stanowiły produkty sekcji XVI - *maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny; ich części; urządzenia do rejestracji odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz części i wyposażenia dodatkowe do tych artykułów* (34,2% w roku 2008; 22,7% w roku 2016). Znaczący udział w całkowitej wartości eksportu towarów na Białoruś w latach 2008-2016 posiadała sekcja I - *zwierzęta żywe i produkty pochodzenia zwierzęcego* (12,6% w roku 2008; 10,7% w roku 2016) oraz sekcja XV - *metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych* (8,2% w roku 2008 oraz 10,0% w roku 2016). Dynamika zmian w wartości eksportu na Białoruś w latach 2008-2016, w poszczególnych sekcjach CN została zaprezentowana w załączniku 10. (tabela 42.).

Również w tym przypadku, należy mieć na uwadze wpływ spadku ogólnej wartości eksportu na Białoruś na dynamikę udziału wartości towarów z danej sekcji w wartości eksportu do tego kraju ogółem. Z tego względu ocena dynamiki udziałów procentowych towarów z poszczególnych sekcji CN w ogólnej wartości eksportu na Białoruś powinna być oceniana łącznie z analizą wartości bezwzględnych (wartości eksportu towarów z danej sekcji CN). W przypadku sekcji XVI - *maszyny i urządzenia mechaniczne*, spadek udziału wartości eksportu z sekcji w ogólnej wartości eksportu szedł w parze ze spadkiem wartości eksportu w liczbach bezwzględnych: ze 144,3 mln zł w 2008 roku do 66,2 mln zł). Podobna sytuacja wystąpiła w przypadku sekcji I - *zwierzęta żywe i produkty pochodzenia zwierzęcego* (spadek wartości eksportu w liczbach bezwzględnych z 53,2 mln zł w 2008 roku do 33,1 mln zł w 2016 roku). W przypadku sekcji XV - *metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych* pomimo wzrostu udziału wartości eksportu w sekcji, jego wartość w liczbach bezwzględnych uległa znaczącemu obniżeniu (z 34,6 mln zł w 2008 roku do 29,2 mln zł w 2016 roku).

Tabela 6.8. Udział produktów o najwyższej wartości eksportu w całkowitej wartości eksportowanych produktów z województwa podlaskiego na Białoruś w latach 2008-2016 (%)

L. p.	Grupa produktów	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Leki złożone z produktów zmieszanych lub nie, do celów profilaktycznych lub terapeutycznych, w opakowaniach lub w sprzedaży detalicznej	2,3	2,9	2,6	2,3	2,1	3,2	4,9	5,2	4,2
2.	Maszyny rolnicze, ogrodnicze lub leśne do przygotowania lub uprawy gleby; walce do pielęgnacji trawników lub terenów sportowych	12,8	29,2	18,6	5,0	1,5	2,1	1,2	0,7	1,4
3.	Mięso ze świń świeże, schłodzone lub zamrożone	12,0	7,6	27,4	47,3	53,3	35,8	2,7	x	x
4.	Mleko i śmietana, niezagęszczone i niezawierające dodatku cukru lub innego środka słodzącego	x	x	0,02	x	0,01	0,1	3,5	12,1	9,0
5.	Oprawy, okucia itp. z metali nieszlachetnych, do mebli, waliz itp.; uchwyty, kółka samonastawne z zamocowaniem, automatyczne urządzenia do zamykania drzwi z metali nieszlachetnych	2,3	1,8	1,1	1,0	1,0	1,4	1,9	1,6	1,6
6.	Płyta pilśniowa, z drewna lub pozostałych zdrewniałych materiałów, nawet związana za pomocą żywic lub innych substancji organicznych	1,8	1,4	1,0	1,5	1,0	1,5	3,0	1,8	0,7

L. p.	Grupa produktów	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
7.	Płyta wiórowa itp. (płyta o wiórach zorientowanych OSB) i płyta płatkowa, z drewna lub innych materiałów zdrewniałych, nawet aglomerowane organicznymi substancjami	9,4	3,9	2,3	2,6	2,2	2,5	2,5	0,8	0,3
8.	Rury, przewody i węże oraz ich wyposażenie (np. złącza, kolanka, kołnierze) z tworzyw sztucznych	1,4	1,6	1,4	1,4	1,1	1,5	2,4	1,8	1,6
9.	Topnik wapniowy; wapień i pozostały kamień wapienny, w rodzaju stosowanych do produkcji wapna lub cementu	0,1	0,1	0,1	0,9	1,1	1,2	2,4	3,2	3,7
10.	Warzywa (niegotowane lub gotowane na parze albo w wodzie), zamrożone	0,6	1,2	1,3	1,0	1,3	2,5	3,9	6,2	5,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

W roku 2012 ponad połowę (53,3%) podlaskiego eksportu na Białoruś stanowiło schłodzone lub zamrożone mięso ze świń. W latach 2010-2013 była to dominująca grupa produktów. W latach 2015-2016 nie odnotowano już jednak eksportu tego produktu na Białoruś. Do roku 2010 znaczący udział w wartości eksportu na Białoruś zajmowały maszyny rolnicze, ogrodnicze lub leśne (...) (w roku 2009 – wyniósł niemal 30%). W analizowanym okresie znacząco zwiększył się udział w ogólnej wartości eksportu takich grup produktów jak: leki (...) (wzrost udziału z 2,3% w 2008 roku do 4,7% w 2016 roku) topnik wapniowy (wzrost udziału z 0,1% w 2008 roku do 3,7% w 2016 roku) oraz warzywa (niegotowane lub gotowane na parze albo w wodzie), zamrożone (wzrost udziału z 0,6% w 2008 roku do 5,2% w 2016 roku). W roku 2016 największy udział w podlaskim eksporcie na Białoruś zajmowało mleko i śmietana, niezagęszczone i niezawierające dodatku cukru lub innego środka słodzącego (9,0%). W załączniku 10. (tabela 46.) zaprezentowano wartości eksportu w latach 2008-2016 dla poszczególnych grup towarów.

Tabela 6.9. Udział wartości trzech grup produktów o najwyższej wartości w eksporcie województwa podlaskiego na Białoruś w ogólnej wartości polskiego eksportu danej grupy towarów na Białoruś w latach 2012-2016

L. p.	Grupa produktów	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Maszyny rolnicze, ogrodnicze lub leśne do przygotowania lub uprawy gleby; walce do pielęgnacji trawników lub terenów sportowych	40,0	39,2	28,3	26,4	35,6
2.	Topnik wapniowy; wapień i pozostały kamień wapienny, w rodzaju stosowanych do produkcji wapna lub cementu	63,4	42,8	67,0	60,0	73,0
3.	Warzywa (niegotowane lub gotowane na parze albo w wodzie), zamrożone	50,4	54,0	35,6	37,9	34,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej oraz Bazy Danych Handlu Zagranicznego.

W skali całego kraju województwo podlaskie jest największym eksporterem na Białoruś produktów z grupy: topnik wapniowy; wapień i pozostały kamień wapienny, w rodzaju stosowanych do produkcji wapna lub cementu. Udział wartości eksportu tych produktów z województwa podlaskiego na Białoruś, w latach 2012-2016 wynosił średnio ponad 61% krajowego eksportu w analogicznej grupie produktów na Białoruś, a najwyższy wynik – 73,0%, odnotowano w roku 2016. Województwo podlaskie charakteryzuje się również znaczącym, ponad 30% udziałem w ogólnej wartości krajowego eksportu na Białoruś maszyn rolniczych, ogrodniczych lub leśnych (...) oraz warzyw (...) zamrożonych.

Tabela 6.10. Wartość eksportu z województwa podlaskiego na Ukrainę w latach 2008-2016 według sekcji CN (w mln zł)

Sekcja	Wartość eksportu (w mln zł)								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
I. Zwierzęta żywe	13,1	16,1	12,9	14,0	31,1	26,9	12,7	3,9	8,2
II. Produkty pochodzenia roślinnego	8,2	8,9	9,4	10,1	12,9	18,5	13,7	10,6	7,9
III. Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego	x	x	x	x	x	x	x	0,01	0,004
IV. Gotowe artykuły spożywcze	4,5	5,4	4,1	5,7	7,2	12,0	11,3	12,0	12,8
V. Produkty mineralne	x	0,004	0,0004	x	x	0,002	0,4	0,2	0,2
VI. Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych	1,9	1,9	1,9	2,6	4,9	3,5	4,1	6,8	8,6
VII. Tworzywa sztuczne i artykuły z nich; kauczuk i artykuły z kauczuku	24,0	14,8	13,4	16,9	25,7	23,3	16,4	16,5	24,2
VIII. Skóry i skórki surowe, skóry wyprawione, skóry futerkowe i artykuły z nich	0,1	0,1	0,01	0,02	x	0,02	0,004	0,03	0,6
IX. Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny	1,9	2,7	2,6	7,1	11,8	11,1	11,9	9,2	7,8
X. Ścier z drewna lub z pozostałego włóknistego materiału celulozowego	2,8	2,3	1,5	3,3	2,9	2,8	0,9	1,1	0,5
XI. Materiały i artykuły włókiennicze	5,5	3,4	3,1	3,7	2,8	3,2	2,7	0,9	1,8
XII. Obuwie, nakrycia głowy, parasole	0,4	0,1	0,1	0,1	0,03	0,1	0,03	0,1	0,04
XIII. Artykuły z kamienia	0,2	0,1	0,1	0,003	0,1	0,1	0,6	1,8	2,4
XIV. Perły naturalne lub hodowlane	x	0,001	x	x	0,0001	x	0,1	x	x
XV. Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych	16,5	8,7	9,6	13,4	11,9	10,5	7,0	6,3	9,4
XVI. Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny	10,4	13,2	18,7	21,1	26,4	24,3	24,5	42,3	52,7
XVII. Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające	2,4	4,6	8,2	12,2	18,7	20,4	21,2	25,2	38,0
XVIII. Przyrządy i aparatura, optyczne, fotograficzne	4,5	4,9	4,6	4,0	2,8	3,3	1,8	2,2	3,4
XX. Artykuły przemysłowe różne	1,9	0,6	0,5	0,6	0,4	1,0	0,3	0,4	0,7
Razem	98,3	87,6	90,7	114,3	159,4	160,8	129,5	139,5	179,1

x – brak eksportu towaru w danym roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Tabela 6.11. Udział wartości eksportu z województwa podlaskiego na Ukrainę w latach 2008-2016 według sekcji CN w całkowitej wartości eksportu na Ukrainę (%)

Sekcja	Udział wartości eksportu (w %)								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
I. Zwierzęta żywe	13,4	18,4	14,2	12,3	19,5	16,7	9,8	2,7	4,6
II. Produkty pochodzenia roślinnego	8,4	10,2	10,4	8,9	8,1	11,5	10,7	7,6	4,4
III. Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego	x	x	x	x	x	x	x	0,01	0,003
IV. Gotowe artykuły spożywcze	4,6	6,1	4,5	5,0	4,5	7,4	8,7	8,6	7,2
V. Produkty mineralne	x	0,01	0,001	x	x	0,002	0,3	0,1	0,1
VI. Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych	1,9	2,1	2,1	2,3	3,1	2,2	3,2	4,8	4,8
VII. Tworzywa sztuczne i artykuły z nich; kauczuk i artykuły z kauczuku	24,5	16,9	14,8	14,3	16,1	14,5	12,7	11,9	13,5
VIII. Skóry i skórki surowe, skóry wyprawione, skóry futerkowe i artykuły z nich	0,1	0,1	0,01	0,01	x	0,01	0,003	0,02	0,4

Sekcja	Udział wartości eksportu (w %)								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
IX. Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny	1,9	3,1	2,9	6,2	7,4	6,9	9,0	6,6	4,4
X. Ścier z drewna lub z pozostałego włóknistego materiału celulozowego	2,8	2,6	1,7	2,9	1,8	1,8	0,7	0,8	0,3
XI. Materiały i artykuły włókiennicze	5,6	3,9	3,5	3,2	1,7	2,0	2,1	0,7	1,0
XII. Obuwie, nakrycia głowy, parasole	0,4	0,1	0,1	0,04	0,02	0,03	0,03	0,1	0,02
XIII. Artykuły z kamienia	0,2	0,1	0,1	0,002	0,1	0,04	0,5	1,3	1,3
XIV. Perły naturalne lub hodowlane	x	0,001	x	x	0,00003	x	0,1	x	x
XV. Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych	16,8	9,9	10,6	11,7	7,5	6,5	5,4	4,5	5,3
XVI. Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny	10,6	15,1	20,6	18,5	16,5	15,1	18,9	30,3	29,4
XVII. Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające	2,4	5,2	9,1	10,7	11,7	12,7	16,4	18,1	21,2
XVIII. Przyrządy i aparatura, optyczne, fotograficzne	4,5	5,6	5,1	3,5	1,7	2,0	1,4	1,6	1,9
XX. Artykuły przemysłowe różne	1,9	0,7	0,5	0,6	0,3	0,7	0,2	0,3	0,4
Razem	100	100	100	100	100	100	100	100	100

x – brak eksportu towaru w danym roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Towary o największej wartości spośród wszystkich eksportowanych na Ukrainę z województwa podlaskiego pochodziły z sekcji XVI - maszyny oraz urządzenia mechaniczne (10,6% w roku 2008 i 29,4% w roku 2016). Wysoki udział w całkowitej wartości eksportu na Ukrainę odnotowano również w sekcji VII - tworzywa sztuczne i artykuły z nich oraz kauczuk i artykuły z kauczuku. Pomimo znacznego spadku udziału wartości eksportu w tej sekcji, w stosunku do roku 2008 (24,5%) w roku 2016 osiągnięto wartość udziału produktów sekcji VII na poziomie 13,5%. Znaczące spadki udziału wartości eksportu odnotowano również w sekcji I – zwierzęta żywe i artykuły pochodzenia zwierzęcego (z 13,4% w roku 2008 na 4,6% w roku 2016) oraz w sekcji XV - metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych (z 16,8% w roku 2008 na 5,3% w roku 2016). W odniesieniu do dwóch sekcji, tj. maszyn i urządzeń mechanicznych (sekcja XVI) oraz pojazdów, statków powietrznych i jednostek pływających (sekcja XVII) odnotowano znaczne wzrosty wartości w roku 2016 w odniesieniu do roku 2008 wynoszące 18,8 pkt. proc. w odniesieniu do dwóch sekcji. W załączniku 10. (tabela 43.). zaprezentowano dynamikę zmian wartości eksportu towarów według sekcji CN. W przypadku eksportu na Ukrainę odnotowano wzrost ogólnej wartości eksportu, który ma również wpływ na dynamikę udziału wartości towarów danej sekcji w wartości eksportu do tego kraju ogółem. Z tego względu ocena dynamiki udziałów procentowych towarów z poszczególnych sekcji CN w ogólnej wartości eksportu na Ukrainę powinna być oceniana łącznie z analizą wartości bezwzględnych (wartości eksportu towarów z danej sekcji CN). W przypadku sekcji VII - tworzywa sztuczne i artykuły z nich; kauczuk i artykuły z kauczuku pomimo wzrostu wartości o 0,2 mln zł w roku 2016 w odniesieniu do roku 2008 odnotowano spadek udziału eksportu w analogicznym okresie o 11 pkt. proc. W pozostałych sekcjach kierunek zmian wartości jest zgodny z kierunkiem zmian udziału w wartości ogólnej eksportu na Ukrainę.

Tabela 6.12. Udział grup produktów o najwyższej wartości w całkowitej wartości eksportowanych grup produktów z województwa podlaskiego na Ukrainę w latach 2008-2016 (%)

L. p.	Grupa produktów	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Ciągniki (inne niż ciągniki objęte pozycją 8709)	0,4	0,1	0,5	0,5	0,9	0,4	0,3	0,8	1,9

L. p.	Grupa produktów	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
2.	Części i akcesoria do pojazdów samochodowych objętych pozycjami od 8701 do 8705	1,0	3,8	5,2	6,3	5,8	5,7	11,9	11,3	10,4
3.	Części nadające się do stosowania wyłącznie lub głównie do silników objętych pozycją 8407 lub 8408	0,5	4,3	5,6	8,6	4,3	5,4	9,0	19,6	13,7
4.	Mięso ze świń świeże, schłodzone lub zamrożone	10,8	16,1	9,4	5,0	2,1	0,5	0,4	x	x
5.	Odkurzacze	0,01	0,0002	0,03	0,03	1,6	1,3	0,2	0,03	0,03
6.	Owoce i orzechy, niegotowane lub gotowane na parze lub w wodzie, zamrożone, zawierające nawet dodatek cukru lub innego środka słodzącego	1,6	2,6	3,3	2,2	2,7	4,5	3,1	2,3	1,4
7.	Płyta pilśniowa, z drewna lub pozostałych zdrewniałych materiałów, nawet związane za pomocą żywic lub innych substancji organicznych	1,4	3,0	1,5	5,8	6,6	5,7	8,0	6,2	3,7
8.	Rury, przewody, węże i wyposażenie (np. złącza, kolanka, kołnierze) z tworzyw sztucznych	12,3	10,6	11,2	11,9	9,8	9,7	8,2	8,1	7,2
9.	Sery i twarogi	1,1	1,1	4,2	6,5	16,6	15,1	8,4	2,7	4,2
10.	Warzywa (niegotowane lub gotowane na parze albo w wodzie), zamrożone	4,8	3,4	3,8	4,9	4,3	6,1	7,2	5,1	2,9

x – brak eksportu towaru w danym roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

W eksporcie na Ukrainę najstabilniej prezentuje się eksport rur, przewodów oraz węży z tworzyw sztucznych. Pomimo spadku udziału w całkowitej wartości eksportu z 12,3% w roku 2008 do 7,3% w roku 2016, ta grupa produktów stanowi jeden z trzonów podlaskiego eksportu na Ukrainę. Znaczący udział stanowią także części i akcesoria do pojazdów samochodowych (...) - 10,4% w roku 2016 oraz części do stosowania wyłącznie lub głównie w silnikach (...) - 13,7% w 2016 roku. W analizowanym okresie, tj. w latach 2008-2016 wysoki udział w całkowitej wartości eksportu na Ukrainę odnotowywano także w przypadku mięsa wieprzowego (10,8% w 2008 roku), serów oraz twarogu (16,6% w roku 2012 oraz 15,1% w roku 2013), płyty pilśniowej (...) - 8,0% oraz warzyw (...), zamrożonych - 7,2% w roku 2014. W załączniku 10. (tabela 48.) zaprezentowano wartości eksportu w latach 2008-2016 dla poszczególnych grup towarów.

Tabela 6.13. Udział wartości trzech grup produktów o najwyższej wartości w eksporcie województwa podlaskiego na Ukrainę w ogólnej wartości eksportu danej grupy towarów na Ukrainę w latach 2012-2016

L. p.	Grupa produktów	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Części nadające się do stosowania wyłącznie lub głównie do silników objętych pozycją 8407 lub 8408	4,2	20,4	32,6	45,4	36,6
2.	Rury, przewody, węże i wyposażenie (np. złącza, kolanka, kołnierze) z tworzyw sztucznych	3,5	13,2	11,5	13,4	14,2
3.	Sery i twarogi	8,1	24,2	17,5	18,4	19,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej oraz Bazy Danych Handlu Zagranicznego.

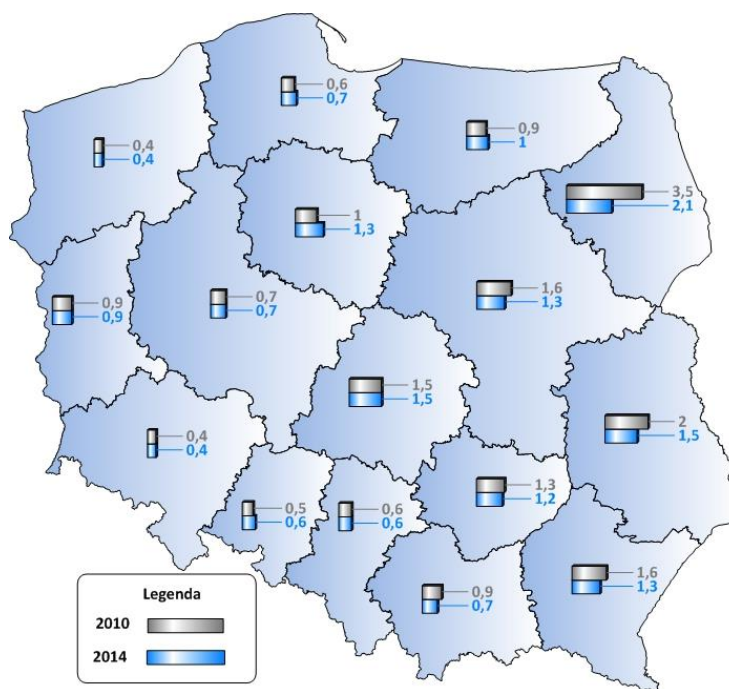
W roku 2016 województwo podlaskie wyeksportowało na Ukrainę ponad 36% całkowitego krajowego eksportu produktów należących do grupy części nadające się do stosowania wyłącznie lub głównie do silników objętych pozycją 8407 lub 8408. Na wysokim poziomie, średnio 17,5%, utrzymuje się również udział województwa podlaskiego w krajowym eksporcie na Ukrainę produktów należących

do grupy sery i twarogi. Od 2012 roku, region stale zwiększa swój udział w eksporcie na Ukrainę rur, przewodów, węży oraz wyposażenia z tworzyw sztucznych.

Na poziom wymiany handlowej w województwach wpływ ma wiele czynników, do których zaliczyć można m.in.: położenie geograficzne (oddalenie od poszczególnych partnerów handlowych), strukturę gospodarczą zarówno regionów, jak i partnerów. Wskaźnik intensywności powiązań handlowych⁶² w eksporcie pokazują siłę powiązań handlowych z wybranymi krajami świata.

Rysunek 6.1. Intensywność powiązań handlowych w eksporcie do Rosji, Białorusi i Ukrainy w roku 2010 i 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Handel zagraniczny w Polsce i w Małopolsce 2014*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego. Małopolskie Obserwatorium Polityki Regionalnej, Kraków 2015, s. 35. oraz *Handel zagraniczny w Polsce i w Małopolsce w 2010 roku*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Małopolskie Obserwatorium Gospodarki, Kraków 2011, s. 28.

Na rysunku 6.1. przedstawiono wartości wskaźnika intensywności wymiany handlowej w eksporcie w roku 2010 oraz 2014. Województwo podlaskie w roku 2014, na tle kraju, było liderem pod względem intensywności powiązań handlowych w eksporcie ze wschodnimi sąsiadami, tj. z Rosją, Białorusią oraz Ukrainą. Ogólnie rzecz biorąc, w eksporcie do sąsiadów ze wschodu specjalizują się województwa Polski centralnej i wschodniej. Natomiast województwa w Polsce zachodniej, głównie ze względu na położenie geograficzne, charakteryzują się znacznie niższym poziomem powiązań handlowych w eksporcie do danej grupy krajów. Największe różnice wartości wskaźników w okresie od roku 2010 do roku 2014 dotyczą województw, które wykazują się wysoką intensywnością powiązań.

⁶² Stosunek udziału eksportu województwa w eksporcie Polski do wybranego kraju (lub grupy krajów) do udziału województwa w eksporcie Polski ogółem, obliczany według wzoru:

$$\text{Wskaźnik intensywności powiązań handlowych} = \frac{\frac{\text{Wartość eksportu województwa podlaskiego do państwa X}}{\text{Ogólna wartość eksportu do państwa X}}}{\frac{\text{Wartość eksportu województwa podlaskiego}}{\text{Ogólna wartość eksportu Polski}}}$$

Wartość wskaźnika poniżej jedności wskazuje na niższą niż przeciętna intensywność powiązań handlowych. Natomiast wartość wskaźnika powyżej jedności wskazuje na wysoką intensywność powiązań handlowych.

W szczególności województwa podlaskiego (spadek o 1,4 pkt. proc.) oraz województwa lubelskiego (spadek o 0,5 pkt. proc.). Jednak pomimo znaczącego spadku intensywności wymiany handlowej ze wschodnimi sąsiadami województwo podlaskie w dalszym ciągu pozostaje liderem eksportowym wśród wszystkich pozostałych regionów. W związku z brakiem dostępności do danych dotyczących eksportu w roku 2016 w poszczególnych województwach, dokonano szacowania wskaźnika intensywności powiązań handlowych w eksporcie do Rosji, Białorusi i Ukrainy wyłącznie dla województwa podlaskiego. Region w dalszym ciągu charakteryzuje się wysoką intensywnością powiązań handlowych z wyżej wymienionymi krajami, jednak wartość wskaźnika spadła z poziomu 2,1 w roku 2014 do 1,8 w roku 2016, na co wpływ miał spadek wartości eksportu do Rosji i Białorusi na przestrzeni lat 2014-2016⁶³.

⁶³ Obliczenia własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej oraz Głównego Urzędu Statystycznego.

6.2. Import z Białorusi, Rosji i Ukrainy

Zgodnie z definicją zawartą w Ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, importem określa się przywóz towarów z terytorium państwa trzeciego na terytorium Unii Europejskiej (w tym przypadku Polski)⁶⁴.

Tabela 6.14. Import z Rosji, Białorusi i Ukrainy w latach 2015-2016 (w mln zł)

Wyszczególnienie	2015	2016
Rosja		
Wartość	609,2	652,8
Zmiana w porównaniu z rokiem poprzednim (%)	-	7,2
Całkowita wartość eksportu	4 715,6	5 273,2
Udział w całkowitej wartości importu (%)	12,9	12,4
Białoruś		
Wartość	479,3	430,8
Zmiana w porównaniu z rokiem poprzednim (%)	-	-10,1
Całkowita wartość eksportu	4 715,6	5 273,2
Udział w całkowitej wartości importu (%)	10,2	8,2
Ukraina		
Wartość	134,4	85,0
Zmiana w porównaniu z rokiem poprzednim (%)	-	-36,8
Całkowita wartość eksportu	4 715,6	5 273,2
Udział w całkowitej wartości importu (%)	2,9	1,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

W roku 2016 jedynie w odniesieniu do importu z Rosji zaobserwowano, w porównaniu z rokiem 2015, wzrost wartości ogółem. Wśród trzech analizowanych krajów, w latach 2015-2016 Rosja była największym dostawcą towarów dla województwa podlaskiego. Jeżeli zaś wziąć pod uwagę wszystkich importerów towarów do regionu, w roku 2015 województwo podlaskie dokonało zakupów o najwyższej całkowitej wartości towarów z Rosji (12,9% całkowitej wartości importu), zaś w roku 2016 Rosja była drugim dostawcą towarów do regionu (12,4% całkowitej wartości importu), pierwsze miejsce zajęły Niemcy (12,9% całkowitej wartości importu). Białoruś w obu analizowanych latach znajdowała się na 2. miejscu wśród trzech analizowanych krajów oraz na 5. miejscu wśród wszystkich krajów, z których importuje województwo podlaskie (10,2% w roku 2015 oraz 8,2% w roku 2016). Jeżeli zaś chodzi o Ukrainę, w zestawieniu z Rosją i Białorusią, znajdowała się na 3. miejscu pod względem wartości towarów eksportowanych do województwa podlaskiego. W rankingu wszystkich importerów, Ukraina w roku 2015 uplasowała się na miejscu 8., a w roku 2016 na miejscu 11.

⁶⁴ Art. 2. ust. 7., ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, *op. cit.*

Tabela 6.15. Wartość importu z Rosji w latach 2015-2016 według sekcji CN (w mln zł)

Sekcja	Wartość importu		Udział w całkowitej wartości importu z Rosji (%)		Dynamika importu (%)
	2015	2016	2015	2016	
I. Zwierzęta żywe	x	0,3	x	0,1	x
II. Produkty pochodzenia roślinnego	6,5	2,9	1,1	0,4	-55,8
III. Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego	0,3	x	0,1	x	-100
IV. Gotowe artykuły spożywcze	0,5	0,01	0,1	0,001	-98,0
V. Produkty mineralne	193,2	538,8	31,7	82,5	178,8
VI. Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych	370,2	72,7	60,8	11,1	-80,4
VII. Tworzywa sztuczne i artykuły z nich; kauczuk i artykuły z kauczuku	6,3	5,8	1,0	0,9	-7,7
IX. Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny	10,5	16,0	1,7	2,5	52,0
X. Ścier z drewna lub z pozostałego włóknistego materiału celulozowego	0,02	0,002	0,004	0,0002	-93,2
XI. Materiały i artykuły włókiennicze	0,003	0,3	0,001	0,1	11 048,6
XIII. Artykuły z kamienia	0,01	1,7	0,002	0,3	17 433,3
XV. Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych	9,9	2,5	1,6	0,4	-75,0
XVI. Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny	7,6	9,0	1,3	1,4	17,6
XVII. Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające	3,7	2,7	0,6	0,4	-26,3
XVIII. Przyrządy i aparatura, optyczne, fotograficzne	0,2	0,1	0,04	0,02	-51,5
XIX. Broń i amunicja; ich części i akcesoria	0,1	x	0,02	x	-100
XX. Artykuły przemysłowe różne	0,1	0,02	0,01	0,002	-82,9
Razem	609,2	652,8	100	100	7,2

x – brak importu towaru w danym roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

W roku 2015 najwięcej (60,8%) importowanych towarów z Rosji należało do grupy produktów przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych. W roku 2016 wartość importowanych towarów w ramach tej sekcji zmalała o ponad 80%. Znaczny udział w całkowitej wartości importu z Rosji posiadają produkty mineralne (31,7% w roku 2015 oraz 82,5% w roku 2016). Pozostałe sekcje (według klasyfikacji CN) nie mają znaczącego wpływu na generowanie wartości importu województwa podlaskiego. Dodatnią zmianę wartości importu w roku 2016, w porównaniu z rokiem 2015 odnotowano w sześciu sekcjach. W analizowanym okresie, tj. w latach 2015-2016 województwo podlaskie nie importowało z Rosji towarów należących do: sekcji VIII – materiały i artykuły włókiennicze, Sekcji XII - obuwie, nakrycia głowy, parasole, parasole przeciwsłoneczne, laski, stołki myśliwskie, bicze, szpicruty i ich części; pióra preparowane i artykuły z nich; kwiaty sztuczne; artykuły z włosów ludzkich oraz sekcji XIV - perły naturalne lub hodowlane, kamienie szlachetne lub półszlachetne, metale szlachetne, metale platerowane metalem szlachetnym i artykuły z nich; sztuczna biżuteria; monety.

Tabela 6.16. Wartość grup produktów o najwyższym udziale w imporcie z Rosji w latach 2015-2016 (w mln zł)

L. p.	Grupa produktów	2015	Udział w całkowitej wartości importu z Rosji (%)	2016	Udział w całkowitej wartości importu z Rosji (%)	Dynamika importu (%)
1.	Gazy ziemne i pozostałe węglowodory gazowe	208,9	34,3	222,2	34,0	6,3
2.	Węgiel; brykiety, brykietki i podobne paliwa stałe wytwarzane z węgla	193,2	31,7	226,7	34,7	17,3
3.	Wazelina; parafina, gacz parafinowy, woski: mikrokrystaliczny, ozokeryt, montan, torfowy, pozostałe woski mineralne i podobne produkty, nawet barwione	101,6	16,7	89,9	13,8	-11,5
4.	Nawozy potasowe, mineralne lub chemiczne:	32,3	5,3	44,4	6,8	37,5
5.	Węglowodory alifatyczne:	16,7	2,7	23,1	3,5	38,2
6.	Wyroby walcowane płaskie z żeliwa lub stali niestopowej, o szerokości 600 mm lub większej, walcowane na gorąco, nieplaterowane, niepokryte, niepowleczone	9,1	1,5	1,9	0,3	-78,9
7.	Nawozy mineralne lub chemiczne, azotowe:	6,0	1,0	3,9	0,6	-34,6
8.	Płyta wiórowa itp.(płyta o wiórach zorientowanych OSB) i płyta płatkowa, z drewna lub innych materiałów zdrewniałych, nawet aglomerowane organ.	5,1	0,8	1,5	0,2	-70,0
9.	Opony pneumatyczne, nowe, gumowe	5,0	0,8	3,6	0,6	-27,1
10.	Nawozy mineralne lub chemiczne zawierające dwa lub trzy z pierwiastków: azot, fosfor, potas; towary działu 31 w postaciach, lub w opakowaniach o m. =< 10 kg	4,3	0,7	1,3	0,2	-70,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Do głównych produktów importowanych w latach 2015-2016 z Rosji należały: gazy ziemne i pozostałe węglowodory gazowe, węgiel: brykiety, brykietki i podobne paliwa stałe wytwarzane z węgla oraz wazelina, parafina, gacz parafinowy i woski. Ich łączna wartość stanowiła odpowiednio 82,7% w roku 2015 oraz 82,5% ogólnej wartości importu w roku 2016. Wartość pozostałych produktów (z wyjątkiem nawozów potasowych, mineralnych lub chemicznych) wynosiła mniej niż 5% całkowitej wartości importu z Rosji.

Tabela 6.17. Udział wartości trzech grup produktów o najwyższej wartości w imporcie do województwa podlaskiego z Rosji w ogólnej wartości importu danej grupy towarów do Polski w latach 2015-2016

Grupa produktów	2015	2016
Gazy ziemne i pozostałe węglowodory gazowe	13,4	15,8
Węgiel; brykiety, brykietki i podobne paliwa stałe wytwarzane w węglu	14,9	17,5
Wazelina; parafina, gacz parafinowy, woski: mikrokrystaliczny, ozokeryt, montan, torfowy, pozostałe woski mineralne i podobne produkty, nawet barwione	34,5	30,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej oraz Bazy Danych Handlu Zagranicznego.

Zarówno w roku 2015, jak i w roku 2016 ponad 30% importu z Rosji do Polski produktów z grupy wazelina; parafina, gacz parafinowy, woski: mikrokrystaliczny, ozokeryt, montan torfowy, pozostałe woski mineralne i podobne produkty, nawet barwione dostarczana była do województwa podlaskiego. Mniejszy udział w krajowej wartości importu stanowiły gazy ziemne i pozostałe węglowodory gazowe (13,4% w roku 2015 oraz 15,8% w roku 2016). Zwiększeniu w wartości krajowego importu, z 14,9%

w roku 2015 do 17,5% w roku 2016, uległ również udział importu do województwa podlaskiego: węgla, brykietu, brykietku oraz podobnych stałych paliw wytwarzanych z węgla.

Tabela 6.18. Wartość importu z Białorusi w latach 2015-2016 według sekcji CN (w mln zł)

Sekcja	Wartość importu		Udział w całkowitej wartości importu z Białorusi (%)		Dynamika importu (%)
	2015	2016	2015	2016	
II. Produkty pochodzenia roślinnego	8,3	6,4	1,7	1,5	-22,3
IV. Gotowe artykuły spożywcze	1,4	1,0	0,3	0,2	-31,4
V. Produkty mineralne	24,0	127,4	5,0	29,6	429,8
VI. Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych	291,6	154,9	60,8	36,0	-46,9
VII. Tworzywa sztuczne i artykuły z nich; kauczuk i artykuły z kauczuku	1,0	0,9	0,2	0,2	-9,6
VIII. Skóry i skórki surowe	0,01	0,2	0,001	0,1	2904,4
IX. Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny	105,3	106,1	22,0	24,6	0,7
X. Ścier z drewna lub z pozostałego włóknistego materiału celulozowego	0,4	0,3	0,1	0,1	-39,9
XI. Materiały i artykuły włókiennicze	6,8	5,2	1,4	1,2	-23,3
XIII. Artykuły z kamienia	0,03	1,8	0,01	0,4	6290,2
XV. Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych	3,9	3,4	0,8	0,8	-11,7
XVI. Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny	1,2	1,6	0,3	0,4	37,7
XVII. Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające	34,7	20,3	7,2	4,7	-41,5
XVIII. Przyrządy i aparatura, optyczne, fotograficzne	0,1	0,1	0,01	0,02	2,3
XX. Artykuły przemysłowe różne	0,6	1,2	0,1	0,3	107,1
Razem	479,3	430,8	100	100	-10,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Zarówno w roku 2015, jak i w roku 2016 import z Białorusi opierał się głównie na *sekcji VI - produktach przemysłu chemicznego i produktach przemysłów pokrewnych* (60,8% w roku 2015 oraz 36,0% w roku 2016) oraz *sekcji IX - drewno i artykuły z drewna* (22,0% w roku 2015 i 24,6% w roku 2016). W roku 2016 znaczny udział (29,6%) zanotowano w stosunku do *sekcji V - produkty mineralne*. Jedynie w siedmiu z piętnastu sekcji odnotowano przyrost wartości importu. W latach 2015-2016 województwo podlaskie nie importowało z Białorusi towarów należących do: *sekcji I - zwierzęta żywe; produkty pochodzenia zwierzęcego, sekcji III - tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego oraz produkty ich rozkładu; gotowe tłuszcze jadalne; woski pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego, sekcji XII - obuwie, nakrycia głowy, parasole, parasole przeciwsłoneczne, laski, stołki myśliwskie, bicze, szpicruty i ich części; pióra preparowane i artykuły z nich; kwiaty sztuczne; artykuły z włosów ludzkich oraz sekcji XIV - perły naturalne lub hodowlane, kamienie szlachetne lub półszlachetne, metale szlachetne, metale platerowane metalem szlachetnym i artykuły z nich; sztuczna biżuteria; monety oraz sekcji XIX - broń i amunicja; ich części i akcesoria*.

Tabela 6.19. Wartość grup produktów o najwyższym udziale w imporcie z Białorusi w latach 2015-2016 (w mln zł)

L. p.	Grupa produktów	2015	Udział w całkowitej wartości importu z Białorusi (%)	2016	Udział w całkowitej wartości importu z Białorusi (%)	Dynamika importu (%)
1.	Gazy ziemne i pozostałe węglowodory gazowe	124,7	26,0	67,5	15,7	-45,8
2.	Nawozy mineralne lub chemiczne zawierające dwa lub trzy z pierwiastków: azot, fosfor, potas; towary działu 31 w postaciach, lub w opakowaniach o m. =< 10 kg	96,9	20,2	96,4	22,4	-0,5
3.	Drewno opałowe - kłody, szczapy, gałęzie, itp.; drewno - wióry, kawałki; trociny, drewno odpadowe i ścinki, nawet aglom. w kłody, brykiety, granulki lub podob.:	62,0	12,9	67,0	15,6	8,0
4.	Nawozy mineralne lub chemiczne, azotowe	40,6	8,5	51,1	11,9	24,7
5.	Ciągniki (inne niż ciągniki objęte pozycją 8709)	33,2	6,9	19,2	4,5	-42,0
6.	Wazelina; parafina, gacz parafinowy, woski: mikrokrystaliczny, ozokeryt, montan, torfowy, pozostałe woski mineralne i podobne produkty, nawet barwione	24,5	5,1	25,9	6,0	6,0
7.	Drewno surowe, nawet pozbawione kory lub bieli albo zgrubnie obrobione	23,2	4,8	9,9	2,3	-57,5
8.	Cement portlandzki, cement glinowy, cement żuźlowy, cement anhydrytowy i podobne cementy hydrauliczne, nawet barwione lub w postaci klinkieru	21,4	4,5	20,2	4,7	-5,6
9.	Sklejka, płyty fornirowane i podobne drewno warstwowe	6,9	1,5	6,4	1,5	-8,0
10.	Płyta wiórowa itp.(płyta o wiórach zorientowanych OSB) i płyta płatkowa, z drewna lub innych materiałów zdrewniałych, nawet aglomerowane organ.	5,8	1,2	9,5	2,2	63,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Głównymi produktami importowanymi z Białorusi w latach 2015-2016 były gaz ziemny (...), nawozy mineralne lub chemiczne, zawierające dwa lub trzy z pierwiastków: azot, fosfor, potas (...), drewno opałowe (...) oraz pozostałe nawozy mineralne, chemiczne lub azotowe. Łącznie wartość wymienionych grup produktów wynosiła 67,7% całkowitej wartości importu z Białorusi w roku 2015 oraz 65,4% w roku 2016. Istotnym udziałem (ok. 5%) charakteryzowały się również wazelina, parafina, gacz parafinowy i woski, drewno surowe oraz cementy. Import pozostałych towarów stanowił minimalny udział w ogólnej wartości importu z tego kraju.

Tabela 6.20. Udział wartości trzech grup produktów o najwyższej wartości w imporcie do województwa podlaskiego z Białorusi w ogólnej wartości importu danej grupy towarów do Polski w latach 2015-2016

L. p.	Grupa produktów	2015	2016
1.	Gazy ziemne i pozostałe węglowodory gazowe	44,6	52,6
2.	Nawozy mineralne lub chemiczne zawierające dwa lub trzy z pierwiastków: azot, fosfor, potas; towary działu 31 w postaciach, lub w opakowaniach o m. =< 10 kg	52,4	62,6
3.	Drewno opałowe - kłody, szczapy, gałęzie, itp.; drewno - wióry, kawałki; trociny, drewno odpadowe i ścinki, nawet aglom. w kłody, brykiety, granulki lub podob.	58,2	57,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej oraz Bazy Danych Handlu Zagranicznego.

Do województwa podlaskiego trafia ponad połowa całkowitego importu produktów wymienionych w tabeli 6.20., kupowanych przez nasz kraj na Białorusi. Największy, ponad 62%, udział polskiego importu stanowią sprowadzane do województwa podlaskiego nawozy mineralne lub chemiczne zawierające dwa lub trzy z pierwiastków: azot, fosfor i potas (...) (zwiększenie udziału o ok. 6 pkt. proc. w porównaniu do roku 2015). Z Białorusi, do regionu wwożone jest także blisko 57% krajowego importu drewna, w tym drewna opałowego (...) z Białorusi oraz niemal 53% krajowego importu gazów ziemnych i pozostałych węglowodorów gazowych.

Tabela 6.21. Wartość importu z Ukrainy w latach 2015-2016 według sekcji CN (w mln zł)

Sekcja	Wartość importu		Udział w całkowitej wartości importu z Ukrainy (%)		Dynamika importu (%)
	2015	2016	2015	2016	
II. Produkty pochodzenia roślinnego	97,4	43,1	72,4	50,7	-55,7
III. Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego	1,5	9,7	1,1	11,4	536,7
IV. Gotowe artykuły spożywcze	3,2	4,2	2,4	5,0	33,0
V. Produkty mineralne	0,4	0,7	0,3	0,8	90,1
VI. Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych	0,9	0,1	0,7	0,1	-93,2
VII. Tworzywa sztuczne i artykuły z nich; kauczuk i artykuły z kauczuku	0,02	0,03	0,02	0,03	30,7
VIII. Skóry i skórki surowe	19,8	x	14,8	x	-100
IX. Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny	0,2	17,8	0,2	20,9	8800,0
X. Ścier z drewna lub z pozostałego włóknistego materiału celulozowego	0,01	0,5	0,01	0,6	4900,0
XI. Materiały i artykuły włókiennicze	x	0,02	x	0,02	x
XIII. Artykuły z kamienia	0,4	0,5	0,3	0,3	-35,8
XV. Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych	4,0	3,3	3,0	3,9	-18,0
XVI. Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny	3,9	3,9	3,0	4,6	-0,4
XVII. Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające	0,9	0,3	0,7	0,3	-71,8
XVIII. Przyrządy i aparatura, optyczne, fotograficzne	0,01	x	0,004	x	-100
XX. Artykuły przemysłowe różne	1,9	1,2	1,4	1,4	-34,9
Razem	134,4	85,0	100	100	-36,8

x – brak eksportu towaru w danym roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Wśród produktów, importowanych w latach 2015-2016 z Ukrainy, zdecydowaną większość stanowiła sekcja II - produkty pochodzenia roślinnego (72,4% w roku 2015 oraz 50,7% w roku 2016). W roku 2015 znaczący udział w ogólnej wartości importu, wynoszący 14,8%, odnotowano również w sekcji VIII – skóry i skórki surowe. Natomiast w roku 2016 znaczną część wartości importu z Ukrainy stanowiły produkty sekcji IX - drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny (20,9%) oraz sekcji III - tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego (11,4%). W przypadku sześciu sekcji wartość importu w roku 2016 przewyższała wartość importu z roku 2015. W analizowanych latach nie odnotowano importu z Ukrainy towarów należących do sekcji: I – zwierzęta żywe i produkty pochodzenia zwierzęcego, XII - obuwie, nakrycia głowy, parasole, parasole przeciwsłoneczne, laski, stołki myśliwskie, bicze, szpicruty i ich części; pióra preparowane i artykuły z nich; kwiaty sztuczne; artykuły z włosów ludzkich; XIV - perły naturalne lub hodowlane, kamienie szlachetne lub półszlachetne,

metale szlachetne, metale platerowane metalem szlachetnym i artykuły z nich; sztuczna biżuteria; monety oraz XIX - broń i amunicja; ich części i akcesoria.

Tabela 6.22. Wartość grup produktów o najwyższym udziale w imporcie z Ukrainy w latach 2015-2016 (w zł)

L. p.	Grupa produktów	2015	Udział w całkowitej wartości importu z Ukrainy (%)	2016	Udział w całkowitej wartości importu z Ukrainy (%)	Dynamika importu (%)
1.	Produkty pochodzenia roślinnego, gdzie indziej niewymienione ani wyłączone	91,2	67,9	39,2	46,2	-57,0
2.	Drewno przetarte lub strugane wzdłużnie, skrawane warstwami lub obwodowo, nawet strugane, szlifowane lub łączone stykowo, o grubości > 6 mm	9,8	7,3	7,6	8,9	-23,0
3.	Akumulatory elektryczne, włącznie z separatorami, nawet prostokątnymi	3,4	2,5	1,9	2,2	-44,3
4.	Wyroby walcowane płaskie z żeliwa lub stali niestopowej, o szerokości 600 mm lub większej, walcowane na gorąco, nieplaterowane, niepokryte, niepowleczone	3,6	2,7	3,1	3,7	-12,4
5.	Węgiel drzewny (włączając węgiel z łupin lub orzechów), nawet aglomerowany	2,8	2,1	2,4	2,9	-13,6
6.	Sklejka, płyty fornirowane i podobne drewno warstwowe	2,3	1,7	2,5	2,9	6,3
7.	Nasiona soi, nawet łamane	2,3	1,7	0,1	0,1	-95,5
8.	Kukurydza	1,6	1,2	0,9	1,1	-42,5
9.	Meble inne niż w pozycjach 9401 i 9402 i ich części	1,5	1,1	0,2	0,2	-89,5
10.	Owoce i orzechy, niegotowane lub gotowane na parze lub w wodzie, zamrożone, nawet zawierające dodatek cukru lub innego środka słodzącego	1,4	1,1	2,2	2,6	55,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Główną grupę produktów importowanych w latach 2015-2016 z Ukrainy stanowiły produkty pochodzenia roślinnego (...) (68,0% w roku 2015 oraz 46,3% w roku 2016). Znaczący udział w całkowitej wartości importu z Ukrainy stanowiło drewno przetarte lub strugane wzdłużnie (...), odpowiednio 7,3% w roku 2015 oraz 8,9% w roku 2015. Wartość pozostałych importowanych towarów nie przekraczała 3% (wyjątek stanowią wyroby walcowane płaskie z żeliwa lub stali niestopowej (...) importowane w 2016 roku, których udział w całkowitej wartości importu z Ukrainy wynosił 3,7%).

Tabela 6.23. Udział wartości trzech grup produktów o najwyższej wartości w imporcie do województwa podlaskiego z Ukrainy w ogólnej wartości importu danej grupy towarów do Polski w latach 2015-2016

L. p.	Grupa produktów	2015	2016
1.	Produkty pochodzenia roślinnego, gdzie indziej niewymienione ani wyłączone	35,7	29,4
2.	Drewno przetarte lub strugane wzdłużnie, skrawane warstwami lub obwodowo, nawet strugane, szlifowane lub łączone stykowo, o grubości > 6 mm	5,9	3,9
3.	Sklejka, płyty fornirowane i podobne drewno warstwowe	8,8	9,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej oraz Bazy Danych Handlu Zagranicznego.

Wśród produktów o najwyższej wartości importu z Ukrainy jedynie w przypadku produktów pochodzenia roślinnego, gdzie indziej niewymienionych ani wyłączonych zaobserwować można, iż znaczna część (ok. 30%) całkowitego wwozu produktów do Polski dostarczona została do województwa

podlaskiego. W przypadku pozostałych produktów, tj.: drewna przetartego, struganego, skrawanego (...) i szlifowanego oraz sklejki i płyt fornirowych (...), udział importu do województwa podlaskiego w całkowitej wartości importu z Ukrainy do Polski jest niski i nie przekracza 10%.

6.3. Saldo wymiany handlowej z Białorusią, Rosją i Ukrainą

Eksport netto⁶⁵ (inaczej saldo wymiany handlowej) stanowi różnicę pomiędzy całkowitym eksportem a całkowitym importem w danym kraju. Rozpatrywany może być również na niższym poziomie podziału administracyjnego kraju, np. regionalnym.

Tabela 6.24. Eksport netto z Rosji, Białorusi i Ukrainy w latach 2015-2016 (w mln zł)

Wyszczególnienie	2015	2016
Rosja		
Wartość	-345,9	-375,3
Zmiana w porównaniu z rokiem poprzednim (%)	-	8,5
Białoruś		
Wartość	-146,5	-139,5
Zmiana w porównaniu z rokiem poprzednim (%)	-	-4,8
Ukraina		
Wartość	5,0	94,1
Zmiana w porównaniu z rokiem poprzednim (%)	-	1770,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

W latach 2015-2016 jedynie w przypadku wymiany handlowej z Ukrainą uzyskano dodatnią wartość eksportu, co oznacza, iż wartość eksportu towarów do tego kraju przewyższała wartość towarów importowanych. Natomiast najwyższe ujemne saldo wymiany handlowej wystąpiło w przypadku wymiany handlowej z Rosją. Na drugim miejscu, wśród trzech analizowanych krajów, uplasowała się Białoruś. W przypadku Rosji, w roku 2016 ujemne saldo wymiany handlowej osiągnęło wyższy poziom niż w roku 2015 (o 8,5%). W przypadku Białorusi, pomimo ujemnego eksportu netto nastąpiła poprawa relacji eksportu i importu (spadek wartości ujemnej bilansu obrotów handlowych o - 4,8%).

Tabela 6.25. Eksport netto z Rosji w latach 2015-2016 według sekcji CN (w mln zł)

Sekcja	Wartość eksportu netto	
	2015	2016
I. Zwierzęta żywe	0,1	-0,3
II. Produkty pochodzenia roślinnego	-5,0	-1,5
III. Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego	-0,3	0,3
IV. Gotowe artykuły spożywcze	12,5	5,5
V. Produkty mineralne	-193,1	-538,6
VI. Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych	-365,1	-68,3
VII. Tworzywa sztuczne i artykuły z nich; kauczuk i artykuły z kauczuku	15,0	13,1
VIII. Skóry i skórki surowe, skóry wyprawione, skóry futerkowe i artykuły z nich	0,3	0,2
IX. Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny	20,3	5,2
X. Ścier z drewna lub z pozostałego włóknistego materiału celulozowego	19,7	12,7
XI. Materiały i artykuły włókiennicze	14,8	11,3
XII. Obuwie, nakrycia głowy, parasole	3,0	4,5
XIII. Artykuły z kamienia	1,8	-0,2

⁶⁵ Eksport netto=wartość eksportu-wartość importu

Sekcja	Wartość eksportu netto	
	2015	2016
XIV. Perły naturalne lub hodowlane	0,003	0,001
XV. Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych	9,9	15,3
XVI. Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny	85,4	125,3
XVII. Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające	20,3	26,3
XVIII. Przyrządy i aparatura, optyczne, fotograficzne	7,5	7,9
XIX. Broń i amunicja; ich części i akcesoria	-0,1	0
XX. Artykuły przemysłowe różne	7,2	5,9
XXI. Dzieła sztuki, przedmioty kolekcjonerskie i antyki	0	0,02
Razem	-345,9	-375,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Pomimo występowania stosunkowo wysokich dodatnich wartości eksportu netto w niektórych sekcjach według klasyfikacji CN całkowite saldo wymiany handlowej z Rosją w roku 2015 wyniosło blisko -346 mln zł, a w roku 2016 ponad -375 mln zł. W roku 2015 główny wpływ na taki wynik miała wymiana handlowa w sekcji V - *produkty mineralne* oraz sekcji VI - *produkty przemysłu chemicznego i produkty pokrewne pokrewnych*. Podobnie w roku 2016 zdecydowany wpływ na uzyskany poziom wymiany handlowej posiadał import tych samych sekcjach, aczkolwiek przy innych wartościach salda.

Tabela 6.26. Eksport netto z Białorusi w latach 2015-2016 według sekcji CN (w mln zł)

Sekcja	Wartość eksportu netto	
	2015	2016
I. Zwierzęta żywe	44,8	31,1
II. Produkty pochodzenia roślinnego	33,7	26,3
III. Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego	0,4	0
IV. Gotowe artykuły spożywcze	13,8	11,9
V. Produkty mineralne	-6,8	-109,8
VI. Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych	-264,8	-132,2
VII. Tworzywa sztuczne i artykuły z nich; kauczuk i artykuły z kauczuku	27,5	18,6
VIII. Skóry i skórki surowe, skóry wyprawione, skóry futerkowe i artykuły z nich	0,3	0,9
IX. Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny	-94,9	-101,6
X. Ścier z drewna lub z pozostałego włóknistego materiału celulozowego	15,4	13,8
XI. Materiały i artykuły włókiennicze	-1,4	1,3
XII. Obuwie, nakrycia głowy, parasole	8,3	10,1
XIII. Artykuły z kamienia	2,6	0,1
XIV. Perły naturalne lub hodowlane	0,1	0,01
XV. Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych	27,7	25,8
XVI. Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny	51,8	64,6
XVII. Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające	-27,0	-10,7
XVIII. Przyrządy i aparatura, optyczne, fotograficzne	4,8	6,1
XX. Artykuły przemysłowe różne	17,4	4,7
Razem	-146,5	-139,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Główną składową, osiągniętej wartości eksportu netto w wymianie handlowej z Białorusią, stanowiły w latach 2015-2016 towary sekcji VI - *produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów*

pokrewnych, oraz sekcji IX - drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny. W 2016 roku na ujemne saldo wymiany handlowej z Białorusią wpłynęły również obroty towarowe w sekcji IX - drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny. W tych sekcjach import w największym stopniu przewyższał eksport, co oznacza, iż negatywnie wpływał na końcowy wynik wymiany handlowej. W grupie sekcji, w których osiągnięto wynik dodatni, najwyższe dodatnie wartości salda dodatniego uzyskano w sekcji XVI - maszyny i urządzenia mechaniczne oraz sprzęt elektryczny oraz sekcji I - zwierzęta żywe.

Tabela 6.27. Eksport netto z Ukrainy w latach 2015-2016 według sekcji CN (w mln zł)

Sekcja	Wartość eksportu netto	
	2015	2016
I. Zwierzęta żywe	3,8	8,2
II. Produkty pochodzenia roślinnego	-86,8	-35,3
III. Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego	-1,5	-9,7
IV. Gotowe artykuły spożywcze	8,8	8,6
V. Produkty mineralne	-0,2	-0,5
VI. Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych	5,9	8,5
VII. Tworzywa sztuczne i artykuły z nich; kauczuk i artykuły z kauczuku	16,5	24,2
VIII. Skóry i skórki surowe	-19,8	0,6
IX. Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny	9,0	-10,0
X. Ścier z drewna lub z pozostałego włóknistego materiału celulozowego	1,1	0,02
XI. Materiały i artykuły włókiennicze	0,9	1,8
XII. Obuwie, nakrycia głowy, parasole	0,1	0,04
XIII. Artykuły z kamienia	1,4	2,1
XV. Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych	2,3	6,1
XVI. Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny	38,3	48,8
XVII. Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające	24,3	37,7
XVIII. Przyrządy i aparatura, optyczne, fotograficzne	2,2	3,4
XX. Artykuły przemysłowe różne	-1,5	-0,5
Razem	5,0	94,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

Wśród analizowanych krajów, jedynie w przypadku Ukrainy osiągnięto dodatnie saldo wymiany handlowej. Znaczący wpływ na obserwowaną sytuację posiadał fakt, iż w większości sekcji (każdego roku w przypadku czternastu sekcji) odnotowano dodatni wynik eksportu netto. Główny wpływ na kształtowanie otrzymanych wyników posiadały sekcje: VII - tworzywa sztuczne i artykuły z nich, XVI - maszyny i urządzenia mechaniczne oraz sprzęt elektryczny, XVII - pojazdy, statki powietrzne i jednostki pływające. Natomiast najwyższe ujemne saldo wymiany handlowej z Ukrainą dotyczyło towarów sekcji II - produkty pochodzenia roślinnego.

6.4. Ruch graniczny na wschodniej granicy Polski (w tym w województwie podlaskim)

Województwo podlaskie położone jest w północno-wschodniej części Polski. Sąsiaduje z województwami: warmińsko-mazurskim, mazowieckim oraz lubelskim. Graniczy z Litwą oraz Białorusią. Województwo podlaskie stanowi wewnętrzną (z Litwą) oraz zewnętrzną (z Białorusią) granicę Unii Europejskiej.

Ruch graniczny (*ang. cross-border movement*) można podzielić na⁶⁶:

1. ruch osobowy, czyli przekraczanie granicy państwowej przez osoby fizyczne na podstawie paszportów i innych dokumentów uprawniających do jej przekraczania;
2. ruch towarowy, czyli przemieszczanie towarów przez granicę państwową lub możliwość przemieszczania towarów przez dane przejście graniczne.

Obecnie w województwie podlaskim znajduje się sześć przejść granicznych⁶⁷ oraz szesnaście placówek straży granicznej.

Osobowy ruch graniczny w województwie podlaskim odbywa się na następujących przejściach granicznych zlokalizowanych w województwie podlaskim:

- I. Drogowe przejścia graniczne:
 1. Kuźnica Białostocka – Bruzgi;
 2. Bobrowniki – Bierestowica;
 3. Połowce – Pieszczałka.
- II. Kolejowe przejścia graniczne:
 1. Kuźnica Białostocka – Grodno.
- III. Inne przejścia:
 1. Białowieża – Piererow (piesze i rowerowe przejście graniczne);
 2. Rudawka – Lesnaja (rzeczne, piesze i rowerowe przejście graniczne).

Natomiast ruch towarowy odbywa się na poniższych przejściach granicznych⁶⁸:

1. Kuźnica Białostocka – Grodno;
2. Kuźnica Białostocka – Bruzgi;
3. Bobrowniki – Bierestowica;
4. Siemianówka – Swiśłocz.

Placówki straży granicznej zlokalizowane są w Augustowie, Białowieży, Bobrownikach, Czeremsze, Dubiczach Cerkiewnych, Krynkach, Kuźnicy, Lipsku, Michałowie, Mielniku, Narewce, Nowym Dworze, Płaskiej, Rutce-Tartak, Sejnach oraz Szudziałowie. Natomiast w Białymstoku zlokalizowany jest Podlaski Oddział Straży Granicznej (jedna z dziewięciu placówek w Polsce), koordynujący pracę wszystkich placówek straży granicznej w województwie⁶⁹.

⁶⁶ stat.gov.pl/metainformacje/sloownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/444,pojecie.html, dostęp: 10.07.2017 r.

⁶⁷ <https://granica.gov.pl/przejsciap.php>; dostęp: 03.10.2017 r.

⁶⁸ Obwieszczenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 3 lipca 2015 r. w sprawie ogłoszenia przejść granicznych, rodzaju ruchu dozwolonego przez te przejścia oraz czasu ich otwarcia (M. P. 2015 poz. 636).

⁶⁹ <http://podlaski.strazgraniczna.pl/pod/placowki/11528,Placowki-i-przejscia.html>; dostęp: 03.10.2017 r.

Rysunek 6.2. Przejścia graniczne oraz placówki straży granicznej w województwie podlaskim

Źródło: <http://podlaski.strazgraniczna.pl/pod/placowki/11528,Placowki-i-przejscia.html>, [dostęp: 10.07.2017 r.]

Bezpośrednie sąsiedztwo z Białorusią, a także bliskie położenie województwa w stosunku do Rosji (Obwodu Kaliningradzkiego) oraz Ukrainy, skutkuje dużą liczbą cudzoziemców, przyjeżdżających do województwa podlaskiego z tych krajów. Ukraińcy mogą przekraczać zewnętrzną granicę Unii Europejskiej w ramach małego ruchu granicznego (*ang. local border traffic*). Natomiast Rosjanie mogli korzystać z tej możliwości do 4 lipca 2017 r. Zgodnie z definicją Parlamentu Europejskiego, małym ruchem granicznym jest „regularne przekraczanie zewnętrznej granicy lądowej przez osoby zamieszkujące strefę przygraniczną w celu pobytu w strefie przygranicznej, na przykład ze względów społecznych, kulturalnych lub uzasadnionych powodów ekonomicznych lub ze względów rodzinnych, przez okres nieprzekraczający limitów czasu ustanowionych w rozporządzeniu”⁷⁰.

⁷⁰ <http://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/195,pojecie.html>, dostęp: 10.07.2017.

Tabela 6.28. Ruch graniczny na granicach: Polska-Rosja, Polska-Białoruś, Polska-Ukraina w latach 2010-2015 (w tys. os.)

			2010		2011		2012		2013		2014		2015	
			Liczba osób	Ogółem	Liczba osób	Ogółem	Liczba osób	Ogółem	Liczba osób	Ogółem	Liczba osób	Ogółem	Liczba osób	Ogółem
Polska - Białoruś	Cudzoziemcy	do Polski	3 101,7	7236,4	1 899,2	4458	3 901,9	8 800,5	3 861,9	8 808,7	3 847,2	8 817,7	3 424,7	7 817,4
		z Polski	3 200,5		1 964,2		4 000,6		3 944,3		3 969,9		3 528,9	
	Polacy	z Polski	525,8		227,4		494,0		546,3		544,0		462,8	
		do Polski	408,4		367,2		404,0		456,2		456,6		401,0	
Polska - Rosja*	Cudzoziemcy	do Polski	428,5	1 439,6	668,5	2 373,5	1 015,4	4 073,2	1 648,5	6 188,6	13 470,2	33 087,8	1 371,4	6 098,9
		z Polski	481,0		684,8		1 005,6		1 635,0		13 360,8		1 358,3	
	Polacy	z Polski	265,1		495,8		1 017,6		1 444,5		3 144,1		1 684,0	
		do Polski	265,0		524,4		1 034,6		1 460,6		3 112,7		1 685,2	
Polska - Ukraina*	Cudzoziemcy	do Polski	4 478,3	13 035,4	5 372,8	13 870,5	6 290,3	15 039,7	3 140,2	7 339,9	7 952,1	17 704,8	9 603,2	21 115,7
		z Polski	4 377,7		5 226,9		6 141,8		3 194,1		7 745,0		9 373,8	
	Polacy	z Polski	2 067,3		1 618,4		1 289,1		502,0		998,7		1 056,3	
		do Polski	2 112,1		1 652,4		1 318,5		503,6		1 009,0		1 082,4	
Mały ruch graniczny Polska-Ukraina	Do Polski		1 798,3	3 596,4	2 520,7	5 041,6	1 166,0	2 328,7	3 731,4	7 462,7	4 208,8	8 416,1	5 367,6	10 735,2
	Z Polski		1 798,1		2 520,9		1 162,7		3 731,3		4 207,3		5 367,6	
Mały ruch graniczny Polska-Rosja	Do Polski		x	x	x	x	x	x	580,2	1 158,8	837,2	1 675,1	659,4	1 318,9
	Z Polski		x	x	x	x	x	x	578,6		837,9		659,5	

x- brak ruchu granicznego; * łącznie z osobami przekraczającymi granicę małego ruchu granicznego

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2010 r.*, Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Warszawa-Rzeszów 2011, s. 63-66; *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2011 r.*, Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Warszawa-Rzeszów 2012, s. 65-68; *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2012 r.*, Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Warszawa-Rzeszów 2013, s. 66-69; *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2013 r.*, Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Warszawa-Rzeszów 2014, s. 72-75; *Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2014 r.*, Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Warszawa-Rzeszów 2015, s. 84-87; *Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2015 r.*, Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Warszawa-Rzeszów 2016, s. 83-86.

Liczba poszczególnych przekroczeń w analizowanych latach, tj. 2010-2015 wahała się, nie przyjmując wyraźnego trendu zarówno wzrostowego, jak i spadkowego. Istotne jest jednak, iż zdecydowanie częściej granicę Polski przekraczali cudzoziemcy (ponad 80% wszystkich przekroczeń granicy) niż obywatele RP. Największe natężenie ruchu granicznego zaobserwować można na granicy Polsko-Ukraińskiej. Nie dotyczy on jednak w sposób bezpośredni województwa podlaskiego. Na podstawie dostępnych danych nie jest możliwe oszacowanie, dla ilu z Ukraińców oszacowanie. W ciągu 5 lat granicę Polski z Białorusią, Rosją oraz Ukrainą przekroczyło łącznie blisko 190 mln ludzi, z czego 47% stanowili obywatele Ukrainy, 28,4% to Rosjanie, natomiast 24,6% - Białorusini. Udział przekroczeń granicy w ramach małego ruchu granicznego jest zdecydowanie większy w przypadku granicy Polski z Ukrainą.

Tabela 6.29. Ruch graniczny na przejściach granicznych z Białorusią w województwie podlaskim w latach 2008-2017 (styczeń-maj) w osobach

Przeście graniczne	Kraj	Kierunek	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*	2008-2017*
Białowieża	Polacy	do RP	594	441	375	493	490	664	660	2 777	3 280	1 039	10 813
		z RP	559	481	373	438	520	671	676	2 758	3 279	1 056	10 811
	Cudzoziemcy	do RP	1 085	653	605	1 167	1 536	1 693	2 700	3 537	4 591	1 213	18 780
		z RP	1 081	675	591	1 134	1 467	1 667	2 645	3 505	4 561	1 206	18 532
	Ogółem		3 319	2 250	1 944	3 232	4 013	4 695	6 681	12 577	15 711	4 514	58 936
Bobrowniki	Polacy	do RP	42 437	34 704	36 414	31 665	28 956	32 272	31 789	20 923	21 209	9 684	290 053
		z RP	83 441	60 758	71 774	69 814	71 067	73 525	67 185	46 646	34 998	15 343	594 551
	Cudzoziemcy	do RP	197 551	276 366	510 389	654 503	715 492	721 767	689 412	604 897	611 854	270 309	5 252 540
		z RP	275 222	381 595	591 226	738 159	831 740	790 343	735 729	645 466	625 953	280 112	5 895 545
	Ogółem		598 651	753 423	1 209 803	1 494 141	1 647 255	1 617 907	1 524 115	1 317 932	1 294 014	575 448	12 032 689
Czeremcha - Kolejowe**	Polacy	do RP	3 262	2 247	1 975	1 998	x	x	x	x	x	x	9 482
		z RP	3 242	2 164	1 984	1 892	x	x	x	x	x	x	9 282
	Cudzoziemcy	do RP	3 268	2 752	3 722	4 739	x	x	x	x	x	x	14 481
		z RP	2 950	1 929	2 099	2 546	x	x	x	x	x	x	9 524
	Ogółem		12 722	9 092	9 780	11 175	x	x	x	x	x	x	42 769
Kuźnica- drogowe	Polacy	do RP	125 725	98 715	83 253	76 687	81 355	90 658	94 357	75 698	78 980	40 061	845 489
		z RP	176 465	133 930	119 739	117 476	118 961	128 734	133 243	106 588	98 778	46 852	1 180 766
	Cudzoziemcy	do RP	629 981	985 580	904 687	958 199	1 053 525	1 098 470	1 202 291	1 091 889	1 072 813	475 062	9 472 497
		z RP	603 021	919 504	879 384	993 440	1 046 148	1 054 765	1 181 499	1 109 836	1 112 480	491 455	9 391 532
	Ogółem		1 535 192	2 137 729	1 987 063	2 145 802	2 299 989	2 372 627	2 611 390	2 384 011	2 363 051	1 053 430	20 890 284
Kuźnica - kolejowe	Polacy	do RP	10 136	6 545	14 268	9 091	8 593	7 378	7 673	5 939	2 510	1 571	73 704
		z RP	10 013	6 108	17 057	8 268	7 442	7 105	7 605	5 512	2 656	1 506	73 272

Przejście graniczne	Kraj	Kierunek	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*	2008-2017*
	Cudzoziemcy	do RP	84 923	53 393	148 736	151 497	158 224	95 045	51 888	43 430	9 598	9 280	806 014
		z RP	76 981	33 332	124 237	82 715	80 681	67 230	45 146	24 897	9 961	9 176	554 356
	Ogółem		182 053	99 378	304 298	251 571	254 940	176 758	112 312	79 778	24 725	21 533	1 507 346
Narewka	Polacy	do RP	x	x	x	x	937	248	39	x	x	x	1 224
		z RP	x	x	x	x	936	248	39	x	x	x	1 223
	Cudzoziemcy	do RP	x	x	x	x	1 136	407	128	x	x	x	1 671
		z RP	x	x	x	x	1 136	407	128	x	x	x	1 671
	Ogółem		x	x	x	x	4 145	1 310	334	x	x	x	5 789
Połowiec	Polacy	do RP	67 801	42 737	40 773	28 259	26 653	33 366	30 774	17 906	23 311	15 894	327 474
		z RP	68 248	43 016	40 794	28 662	28 022	34 866	31 696	19 417	24 227	15 851	334 799
	Cudzoziemcy	do RP	100 475	76 563	116 678	127 016	120 756	126 584	120 478	94 110	164 515	76 071	1 123 246
		z RP	108 971	81 942	123 076	144 199	158 866	173 009	155 943	123 477	174 275	75 561	1 319 319
	Ogółem		345 495	244 258	321 321	328 136	334 297	367 825	338 891	254 910	386 328	183 377	3 104 838
Rudawka	Polacy	do RP	33	73	23	23	99	41	44	24	75	71	506
		z RP	86	201	211	96	112	88	100	55	117	98	1 164
	Cudzoziemcy	do RP	16	15	57	3	76	2	9	0	30	130	338
		z RP	34	61	64	17	76	25	18	37	49	133	514
	Ogółem		169	350	355	139	363	156	171	116	271	432	2 522
Siemianówka	Polacy	do RP	1 213	1 048	771	728	60	342	883	1 424	1 764	578	8 811
		z RP	1 212	1 035	773	728	60	346	883	1 424	1 767	577	8 805
	Cudzoziemcy	do RP	1 396	1 502	1 970	2 036	118	957	1 376	1 305	1 509	753	12 922
		z RP	1 390	1 496	1 971	2 036	118	957	1 376	1 305	1 501	753	12 903
	Ogółem		5 211	5 081	5 485	5 528	356	2 602	4 518	5 458	6 541	2 661	43 441
Podlaskie przejścia graniczne	Polacy	do RP	251 201	186 510	177 852	148 944	146 206	164 721	166 180	124 691	131 129	68 898	1 566 332
		z RP	343 266	247 693	252 705	227 374	226 184	245 335	241 388	182 400	165 822	81 283	2 213 450
	Cudzoziemcy	do RP	1 018 695	1 396 824	1 686 844	1 899 160	2 049 727	2 044 518	2 068 154	1 839 168	1 864 910	832 818	16 700 818
		z RP	1 069 650	1 420 534	1 722 648	1 964 246	2 119 096	2 087 996	2 122 356	1 908 523	1 928 780	858 396	17 202 225
	Ogółem		2 682 812	3 251 561	3 840 049	4 239 724	4 541 213	4 542 570	4 598 078	4 054 782	4 090 641	1 841 395	37 682 825

x- brak ruchu granicznego na danym przejściu kolejowym; * dane w roku 2017 za okres styczeń-maj, ** ruch zawieszony z dniem 11.12.2011 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: statystyk Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej, www.podlaski.strazgraniczna.pl/pod/granica/statystyki/11866,Statystyki.html [dostęp: 6.07.2017].

W województwie podlaskim, ze względu na położenie geopolityczne kraju, ulokowane są wyłącznie przejścia graniczne z Białorusią (granica o długości blisko 250 km). Na przestrzeni lat 2008-2017 (styczeń-maj) podlaskie przejścia graniczne przekroczyło łącznie blisko 38 mln ludzi. Do roku 2014 systematycznie zwiększała się liczba przekroczeń granicy. W roku 2015 nastąpił spadek liczny osób, które przekroczyły granicę polsko-białoruską. Największa liczba osób w analizowanym okresie skorzystała z drogowego przejścia granicznego w Kuźnicy Białostockiej. Na kolejnych miejscach plasują się przejścia graniczne w Bobrownikach oraz Połowcach. Analogicznie, jak w przypadku ruchu granicznego na terytorium całej Polski, w województwie podlaskim również znacznie częściej granicę przekraczają cudzoziemcy.

Tabela 6.30. Liczba cudzoziemców, którzy wjechali do Polski (według obywatelstwa) w latach 2015-2017 (I kwartał)

Obywatelstwo	2015		2016		I kw. 2017	
	Ogółem	Granica polsko-białoruska	Ogółem	Granica polsko-białoruska	Ogółem	Granica polsko-białoruska
Ukraina	9 492 725	21 420	10 136 634	27 423	2 523 745	8 736
Białoruś	3 041 121	3 007 674	3 097 490	3 055 130	796 065	787 096
Rosja	1 642 040	292 835	1 418 646	296 441	335 177	58 235
Wielka Brytania	562 282	994	675 262	1 520	172 381	189
Niemcy	141 962	33 348	192 153	37 037	27 340	4 103
Irlandia	139 812	456	153 476	534	38 594	113
Izrael	101 011	2 196	138 945	2 732	33 065	520
Stany Zjednoczone	98 101	1 800	141 236	1 843	23 477	287
Litwa	60 602	4 723	85 694	5 915	24 494	1 395
Rumunia	55 128	1 015	76 869	1 178	21 558	222
Czechy	33 093	4 659	43 582	5 000	8 482	759
Słowacja	29 672	3 192	29 083	2 853	5 376	387
Kanada	31 603	511	44 955	516	6 205	50
Chiny	31 564	402	36 597	567	11 478	169
Moldawia	28 286	2 292	60 056	3 105	21 931	780
Turcja	28 129	1 147	31 022	2 231	8 060	979
Gruzja	12 294	757	13 756	463	3 230	185
Kazachstan	12 179	4 233	14 131	4 201	2 951	769
Indie	11 448	50	16 762	662	3 941	22
Pozostali cudzoziemcy	337 300	40 979	535 751	40 651	100 365	6 315
Razem	15 890 352	3 424 683	16 942 100	3 490 002	4 167 915	871 311

Źródło: *Biuletyn Statystyczny Straży Granicznej za 2016 r.*, Komenda Główna Straży Granicznej, Warszawa 2017, s. 2-3; *Biuletyn Statystyczny Straży Granicznej za I kwartał 2017 r.*, Komenda Główna Straży Granicznej, Warszawa 2017, s. 2.

Zdecydowaną większość (ponad połowę wszystkich cudzoziemców, którzy przyjeżdżają do Polski) stanowią Ukraińcy, Białorusini oraz Rosjanie. Licznie przyjeżdżają również obywatele innych krajów leżących na wschód od Polski, do których należą: Kazachowie oraz Chińczycy. W roku 2016 w porównaniu do roku 2015 liczba obcokrajowców, którzy przekroczyli polsko-białoruską granicę wzrosła o ponad 65 tys. osób. Granicę polsko-białoruską zdecydowanie najczęściej przekraczają obywatele Białorusi (87,8% wszystkich cudzoziemców, którzy przekroczyli granicę w roku 2015; 87,5% w roku 2016 oraz 90,3% w I kw. 2017 roku). Z przejść granicznych zlokalizowanych na granicy polsko-

białoruskiej, w znacznej mierze korzystają także Ukraińcy, Rosjanie, Kazachowie, Mołdawianie oraz obywatele Armenii. Jednak, to Białorusini, Ukraińcy i Rosjanie stanowią główną grupę osób, które wjeżdżają do Polski na granicy z Białorusią (ok. 97% w każdym z analizowanych okresów). Na terytorium Polski, przez województwo podlaskie, wjeżdża również znaczna liczba obywateli Kazachstanu, Mołdawii oraz Turcji.

Tabela 6.31. Wydatki poniesione przez cudzoziemców w Polsce według odcinków granic w latach 2010-2015 (w mln zł)

Rok	Rodzaj wydatków	Granica			Razem
		Polsko-białoruska	Polsko-rosyjska	Polsko-ukraińska	
2010	Wydatki ogółem, w tym:	1 417,4	99,1	2 282,7	3 799,2
	Zakup towarów ogółem, w tym:	1 395,4	82,4	2 250,7	3 728,6
	Towary żywnościowe	156,9	26,5	286,9	470,3
	Towary nieżywnościowe	1 238,5	55,9	1 963,8	3 258,3
	Pozostałe wydatki	22,0	16,7	31,9	70,6
2011	Wydatki ogółem, w tym:	1 948,6	188,1	3 114,0	5 250,7
	Zakup towarów ogółem, w tym:	1 911,8	163,8	3 083,7	5 159,3
	Towary żywnościowe	230,7	49,2	324,0	604,0
	Towary nieżywnościowe	1 681,1	114,6	2 759,7	4 555,4
	Pozostałe wydatki	36,8	24,2	30,3	91,4
2012	Wydatki ogółem, w tym:	2 628,8	333,1	3 658,9	6 620,8
	Zakup towarów ogółem, w tym:	2 577,1	280,9	3 611,1	6 469,1
	Towary żywnościowe	342,7	96,0	432,2	870,9
	Towary nieżywnościowe	2 234,4	184,9	3 178,9	5 598,2
	Pozostałe wydatki	51,7	52,2	47,8	151,7
2013	Wydatki ogółem, w tym:	2 972,8	583,9	4 616,1	8 172,8
	Zakup towarów ogółem, w tym:	2 856,6	511,3	4 540,8	7 908,6
	Towary żywnościowe	406,4	196,5	563,1	1 166,0
	Towary nieżywnościowe	2 450,2	314,8	3 977,6	6 742,6
	Pozostałe wydatki	116,2	72,6	75,3	264,1
2014	Wydatki ogółem, w tym:	3 101,5	842,4	5 679,3	9 623,3
	Zakup towarów ogółem, w tym:	2 981,8	692,6	5 668,8	9 343,2
	Towary żywnościowe	338,4	204,3	762,7	1 305,4
	Towary nieżywnościowe	2 614,8	473,4	4 803,8	7 892,0
	Pozostałe wydatki	119,7	149,8	110,6	380,0
2015	Wydatki ogółem, w tym:	2 555,3	581,9	6 483,3	9 620,4
	Zakup towarów ogółem, w tym:	2 458,7	507,7	6 291,1	9 257,5
	Towary żywnościowe	307,9	165,7	682,9	1 156,5
	Towary nieżywnościowe	2 133,6	332,1	5 606,1	8 071,8
	Pozostałe wydatki	96,6	74,3	192,1	363,0
2010-2015	Wydatki ogółem, w tym:	14 624,3	2 628,5	25 834,2	43 087,1
	Zakup towarów ogółem, w tym:	14 181,4	2 238,7	25 446,1	41 866,2
	Towary żywnościowe	1 783,0	738,1	3 051,9	5 573,0
	Towary nieżywnościowe	12 352,5	1 475,7	22 289,9	36 118,1

Rok	Rodzaj wydatków	Granica			Razem
		Polsko-białoruska	Polsko-rosyjska	Polsko-ukraińska	
	Pozostałe wydatki ⁷⁴	443,0	389,8	488,1	1 320,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2010 r. ...*, op. cit., s. 71-73.; *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2011 r. ...*, op. cit., s. 73-75.; *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2012 r. ...*, op. cit., s. 74-76.; *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2013 r. ...*, op. cit., s. 81-83.; *Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2014 r. ...*, op. cit., s. 93., *Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2015 r. ...*, op. cit., s. 91.

Cudzoziemcy w latach 2010-2015 wydali w Polsce łącznie ponad 43 mld zł, z czego ponad połowę stanowiły wydatki osób przekraczających granicę polsko-ukraińską. W analizowanym okresie zdecydowana większość wydatków przeznaczona została na towary nieżywnościowe. W roku 2016 blisko 26,6% wydatków na towary nieżywnościowe została przeznaczana na zakup materiałów do budowy, remontu lub konserwacji mieszkań lub domów; 19,5% - na sprzęt audiowizualny i gospodarstwa domowego; 14,2% wydatków przeznaczono na zakup części i akcesoriów do środków transportu a 9,3% na odzież oraz obuwie. Na drugim miejscu pod względem wydatków znaleźli się obcokrajowcy, którzy przekroczyli granicę Polski z Białorusią. Najmniejszą grupę wydatków stanowią pozostałe wydatki, w skład których wchodzi opłaty za przejazd, zakwaterowanie itp. Najniższe wydatki realizowali obcokrajowcy przekraczający granicę Polski z Rosją. Dysproporcje w wysokości wydatków są ściśle związane z liczbą osób, które przyjeżdżają do Polski, przekraczających poszczególne (z analizowanych) odcinki granic. Wydatki ponoszone przez cudzoziemców przekraczających granicę polsko-białoruską korelowały z liczbą przekraczających ją osób. Obserwowany do 2014 roku wzrost liczby osób przekraczających granicę polsko-białoruską szedł w parze ze wzrostem wydatków ponoszonych przez osoby przekraczające ten odcinek granicy Polski. W roku 2015, w obu przypadkach nastąpiło odwrócenie tego pozytywnego trendu. Spadła liczba osób przekraczających granicę polsko – białoruską i jednocześnie zaobserwowano spadek wartości wydatków poniesionych przez cudzoziemców przekraczających ten odcinek granicy (o 17,6% w stosunku do roku 2014).

W załączniku 11. (tabela 50.) przedstawiono wydatki poniesione przez cudzoziemców w Polsce przekraczających granicę Polski według odległości miejsca dokonania zakupu od granicy.

Tabela 6.32. Wydatki poniesione przez cudzoziemców w Polsce przekraczających lądową granicę Polski w województwie podlaskim (w mln zł)

Rok	Rodzaj wydatków	Województwo podlaskie				
		łącznie	Do 50 km, w tym	Do 30 km	51-100 km	Powyżej 100 km
2010	Wydatki ogółem, w tym:	717,8	193,9	119,8	468,9	55,1
	Zakup towarów ogółem, w tym:	705,7	192,4	118,6	463,8	49,5
	Towary żywnościowe	90,9	36,4	27,4	50,7	3,8
	Towary nieżywnościowe	614,7	155,9	91,4	413,0	45,7
	Pozostałe wydatki	12,2	1,5	1,0	5,1	5,5

⁷⁴ Zgodnie z metodyką badań przeprowadzanych przez Główny Urząd Statystyczny, pozostałe wydatki obejmują m.in.: usługi noclegowe i gastronomiczne.

Rok	Rodzaj wydatków	Województwo podlaskie				
		łącznie	Do 50 km, w tym	Do 30 km	51-100 km	Powyżej 100 km
2011	Wydatki ogółem, w tym:	1 030,8	226,6	140,9	737,2	67,1
	Zakup towarów ogółem, w tym:	1 012,4	223,9	139,0	727,8	60,6
	Towary żywnościowe	143,5	47,8	37,5	90,2	5,5
	Towary nieżywnościowe	868,9	176,1	101,6	637,6	55,2
	Pozostałe wydatki	18,5	2,7	1,8	9,4	6,4
2012	Wydatki ogółem, w tym:	1 463,4	241,6	156,0	1 109,7	112,0
	Zakup towarów ogółem, w tym:	1 439,1	239,4	154,5	1 095,0	104,7
	Towary żywnościowe	216,4	46,6	34,9	141,7	28,1
	Towary nieżywnościowe	1 222,7	192,8	119,7	953,3	76,6
	Pozostałe wydatki	24,3	2,2	1,4	14,7	7,4
2013	Wydatki ogółem, w tym:	1 564,4	311,0	161,3	1 141,7	111,8
	Zakup towarów ogółem, w tym:	1 532,7	305,6	159,6	1 122,2	104,9
	Towary żywnościowe	233,1	58,7	30,2	158,2	16,2
	Towary nieżywnościowe	1 299,6	246,9	129,5	964,0	88,7
	Pozostałe wydatki	31,7	5,4	1,7	19,5	6,9
2014	Wydatki ogółem, w tym:	1 612,5	424,1	242,2	1 035,6	152,9
	Zakup towarów ogółem, w tym:	1 570,0	412,3	238,7	1 019,3	138,5
	Towary żywnościowe	173,0	64,3	39,0	100,9	7,8
	Towary nieżywnościowe	1 378,5	343,7	197,2	905,2	129,7
	Pozostałe wydatki	42,5	11,8	3,5	16,4	14,4
2015	Wydatki ogółem, w tym:	1 362,6	188,3	142,0	1 108,6	65,6
	Zakup towarów ogółem, w tym:	1 324,7	184,9	139,8	1 080,9	59,0
	Towary żywnościowe	152,4	31,6	26,8	114,3	6,2
	Towary nieżywnościowe	1 160,4	151,0	111,3	957,4	52,0
	Pozostałe wydatki	37,8	3,4	2,2	27,8	6,6
2010-2015	Wydatki ogółem, w tym:	7 751,5	1 585,4	962,1	5 601,6	564,5
	Zakup towarów ogółem, w tym:	7 584,6	1 558,4	950,4	5 508,8	517,3
	Towary żywnościowe	1 009,3	285,8	195,7	656,0	67,5
	Towary nieżywnościowe	6 544,8	1 266,4	750,6	4 830,4	448,0
	Pozostałe wydatki	167,0	27,0	11,7	92,8	47,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2010 r. ..., op. cit., s. 78; Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2011 r. ..., op. cit., s. 80; Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2012 r. ..., op. cit., s. 81; Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2013 r. ..., op. cit., s. 88; Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2014 r. ..., op. cit., s. 93., Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2015 r. ..., op. cit., s. 96.*

Wartość wydatków poniesionych przez cudzoziemców przekraczających granicę Polski w województwie podlaskim w latach 2010-2014 systematycznie zwiększała się z poziomu 71,8 mln zł do poziomu 1,6 mld zł. W 2015 roku nastąpił spadek wartości wydatków ogółem w stosunku do 2014 roku o 15,5%, który przełożył się na spadek wysokości wydatków w poszczególnych kategoriach wydatków. Znaczna większość wydatków w regionie została poniesiona w związku z zakupem towarów nieżywnościowych. Łącznie w latach 2010-2016 obcokrajowcy na towary nieżywnościowe wydali

6,5 mld zł, z czego ok. 30% przeznaczono na zakup sprzętu audiowizualnego oraz sprzętu gospodarstwa domowego. Zakupy obuwia oraz odzieży stanowiły ok. 20% wydatków na zakup dóbr nieżywnościowych. Cudzoziemcy, w latach 2010-2015 największe wydatki ponieśli dokonując zakupów w odległości 51-100 km od miejsca przekroczenia granicy.

Analizując odległość miejsca ponoszenia wydatków od miejsca przekroczenia granicy należy wskazać, iż we wszystkich analizowanych latach, ponad 90% zakupów towarów (zarówno ogółem, jak i w poszczególnych kategoriach towarów: żywnościowych i nieżywnościowych) cudzoziemcy dokonywali w odległości nie dalszej, niż 100 km od miejsca przekroczenia granicy. Pozwala to wysnuć tezę o dokonywaniu przedmiotowych wydatków na terenie województwa podlaskiego. Od 64% do 84% wydatków ogółem (w zależności od roku), ponoszonych było w odległości 51-100 km od miejsca przekroczenia granicy. Pozostałe od 13% do 26% wydatków (w zależności od roku), cudzoziemcy ponosili w pasie przygranicznym, w odległości nie przekraczającej 50 km od miejsca przekroczenia granicy.

Tabela 6.33. Udział wydatków poniesionych przez cudzoziemców wjeżdżających do Polski na granicy z Białorusią na zakup towarów, w całkowitej wartości detalicznej sprzedaży towarów w województwie podlaskim w latach 2010-2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Wydatki cudzoziemców na zakup towarów ogółem (mln zł)	705,7	1012,4	1439,1	1532,7	1570,0	1324,7
Wartość detalicznej sprzedaży towarów w województwie podlaskim (mln zł)	18770,0	20211,2	21197,4	18646,4	20854,9	21418,1
Udział wydatków cudzoziemców w wartości sprzedaży w województwie podlaskim (%)	3,8	5,0	6,8	8,2	7,5	6,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2010 r. ...*, op. cit., s. 78; *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2011 r. ...*, op. cit., s. 80; *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2012 r. ...*, op. cit., s. 81; *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2013 r. ...*, op. cit., s. 88; *Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2014 r. ...*, op. cit., s. 93., *Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2015 r. ...*, op. cit., s. 96. oraz GUS BDL.

W latach udział wydatków poniesionych przez cudzoziemców przekraczających granicę Polski w województwie podlaskim wynosił od 3,8% do 6,2% wartości detalicznej sprzedaży towarów w województwie podlaskim. Do roku 2013 zaobserwować można było coroczny wzrost udziału. W roku 2014, pomimo zwiększenia się wydatków na towary, które ponieśli obcokrajowcy, udział wydatków w całkowitej wartości sprzedaży detalicznej w województwie podlaskim zmniejszył się o 0,7 pkt. proc., z 8,2% do 7,5%. Zmniejszenie udziału wydatków cudzoziemców na zakup towarów w wartości sprzedaży detalicznej w województwie podlaskim w roku 2015 spowodowane było zwiększeniem wartości detalicznej sprzedaży towarów w województwie podlaskim. Pomimo spadku udziału wydatków w ostatnich latach, wydatki cudzoziemców na zakup towarów ogółem odgrywają znaczną rolę w kształtowaniu rozmiarów sprzedaży detalicznej w regionie.

Tabela 6.34. Średnie wydatki poniesione przez jednego cudzoziemca w Polsce w latach 2010-2015 (w zł) w podziale na rodzaj poniesionych wydatków według odcinków granic

Rok	Rodzaj wydatków	Granica			Średnio
		Polsko-białoruska	Polsko-rosyjska	Polsko-ukraińska	
2010	Wydatki ogółem, w tym:	474,5	208,3	522,3	401,7
	Zakup towarów ogółem, w tym:	467,1	173,2	515,0	385,1
	Towary żywnościowe	52,5	55,7	65,7	58,0
	Towary nieżywnościowe	414,6	117,5	449,4	327,2
	Pozostałe wydatki	7,4	35,1	7,3	16,6
2011	Wydatki ogółem, w tym:	554,2	274,7	597,7	475,5
	Zakup towarów ogółem, w tym:	543,8	239,3	591,8	458,3
	Towary żywnościowe	65,6	71,9	62,2	66,6
	Towary nieżywnościowe	478,1	167,5	529,7	391,8
	Pozostałe wydatki	10,5	35,4	5,8	17,2
2012	Wydatki ogółem, w tym:	702,1	331,4	597,6	543,7
	Zakup towarów ogółem, w tym:	688,3	279,5	589,8	519,2
	Towary żywnościowe	91,5	95,5	70,6	85,9
	Towary nieżywnościowe	596,8	184,0	519,2	433,3
	Pozostałe wydatki	13,8	51,9	7,8	24,5
2013	Wydatki ogółem, w tym:	806,9	357,2	647,5	603,9
	Zakup towarów ogółem, w tym:	775,4	312,8	637,0	575,0
	Towary żywnościowe	110,3	120,2	79,0	103,2
	Towary nieżywnościowe	665,1	192,6	558,0	471,9
	Pozostałe wydatki	31,6	44,4	10,6	28,8
2014	Wydatki ogółem, w tym:	832,0	512,0	734,3	692,7
	Zakup towarów ogółem, w tym:	799,9	421,0	720,0	646,9
	Towary żywnościowe	90,8	124,2	98,6	104,5
	Towary nieżywnościowe	701,4	287,7	621,1	536,7
	Pozostałe wydatki	32,1	91,0	14,3	45,8
2015	Wydatki ogółem, w tym:	767,9	428,5	693,1	629,8
	Zakup towarów ogółem, w tym:	738,9	373,8	672,5	595,1
	Towary żywnościowe	92,5	122,0	73,0	95,8
	Towary nieżywnościowe	641,2	244,6	599,3	495,0
	Pozostałe wydatki	29,0	54,7	20,5	34,8
2010-2015	Wydatki ogółem, w tym:	689,6	352,0	632,1	557,9
	Zakup towarów ogółem, w tym:	668,9	299,9	621,0	529,9
	Towary żywnościowe	83,9	98,3	74,9	85,7
	Towary nieżywnościowe	582,9	199,0	546,1	442,6
	Pozostałe wydatki	124,3	312,6	66,3	167,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2010 r. ...*, op. cit., s. 90-91; *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2011 r. ...*, op. cit., s. 92-93; *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2012 r. ...*, op. cit., s. 93-94; *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2013 r. ...*, op. cit., s. 100-101; *Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2014 r. ...*, op. cit., s. 105; *Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2015 r. ...*, op. cit., s. 102.

W ujęciu ogólnym, w analizowanym okresie średnie wydatki zwiększały się z poziomu 401,7 zł do poziomu 629,8 zł, a średni wydatek wyniósł 557,9 zł. Średnie wydatki poniesione przez jednego cudzoziemca w Polsce w latach 2010-2014 systematycznie rosły, po czym w 2015 roku zaobserwowano spadek w analizowanej kategorii na poziomie 9,1%. W latach 2010-2011 najwyższy przeciętny wydatek przypadł na cudzoziemca, który przekroczył granicę polsko-ukraińską. Od roku 2012 średni wydatek był najwyższy w odniesieniu do cudzoziemca, który przekroczył granicę Polski z Białorusią. W roku 2015 w porównaniu z rokiem 2014 zaobserwować można spadek średniej wartości wydatków w odniesieniu do trzech odcinków granicy, tj. polsko-białoruskiej, polsko-rosyjskiej oraz polsko-ukraińskiej.

Tabela 6.35. Średnie wydatki poniesione przez jednego cudzoziemca w województwie podlaskim w latach 2010-2015 (w zł)

Rodzaj wydatków	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010-2015
Wydatki ogółem, w tym:	417,9	525,6	691,1	750,2	760,3	714,5	643,3
Zakup towarów ogółem, w tym:	410,8	516,1	679,6	735,0	740,2	694,7	629,4
Towary żywnościowe	52,9	73,1	102,2	111,8	81,6	79,9	83,6
Towary nieżywnościowe	357,9	443,0	577,4	623,2	650,0	608,5	543,3
Pozostałe wydatki	7,1	9,5	11,5	15,2	20,1	19,9	13,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2010 r. ...*, op. cit., s. 91; *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2011 r. ...*, op. cit., s. 93; *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2012 r. ...*, op. cit., s. 94; *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2013 r. ...*, op. cit., s. 101; *Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2014 r. ...*, op. cit., s. 106; *Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2015 r. ...*, op. cit., s. 103.

W województwie podlaskim średnie wydatki poniesione przez cudzoziemców w latach 2010-2014 ulegały systematycznemu zwiększeniu. Natomiast w roku 2015 w porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił spadek. Większa dynamika przyrostu wartości średnich wydatków poniesionych przez cudzoziemców w województwie podlaskim w analizowanych latach dotyczyła wydatków na zakup towarów nieżywnościowych (wzrost średnich wydatków o 70%). Dla porównania średnie wydatki na zakup towarów żywnościowych wzrosły o 51%. W analizowanym okresie jeden cudzoziemiec wydał średnio w województwie podlaskim 643,3 zł, z czego ponad 84% zostało przeznaczone na zakup towarów nieżywnościowych.

Tabela 6.36. Wydatki poniesione przez cudzoziemców w Polsce w ramach małego ruchu granicznego w latach 2010-2015 (w mln zł)

Rodzaj wydatków	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Razem
Granica polsko-ukraińska							
Wydatki ogółem, w tym:	719,5	1 218,5	1 491,2	2 300,4	2 342,9	2 893,2	10 965,6
Zakup towarów ogółem, w tym:	718,2	1 216,7	1 488,6	2 296,5	2 335,1	2 887,7	10 942,9
Towary żywnościowe	102,7	152,3	207,9	276,5	401,1	348,1	1 488,6
Towary nieżywnościowe	615,5	1 064,5	1 280,7	2 020,0	1 932,9	2 538,8	9 452,4
Pozostałe wydatki	1,3	1,7	2,5	3,9	7,8	5,5	22,7
Granica polsko-rosyjska							
Wydatki ogółem, w tym:	x	x	x	217,7	409,7	286,0	913,3
Zakup towarów ogółem, w tym:	x	x	x	201,8	353,3	262,9	818,0

Rodzaj wydatków	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Razem
Towary żywnościowe	x	x	x	91,8	120,3	93,1	305,2
Towary nieżywnościowe	x	x	x	110	225,1	164,6	499,6
Pozostałe wydatki	x	x	x	16,0	56,3	23,0	95,3

X – brak danych ze względu na rozpoczęcie funkcjonowania małego ruchu granicznego od lipca 2012 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2010 r. ..., op. cit., s. 122; Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2011 r. ..., op. cit., s. 124; Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2012 r. ..., op. cit., s. 125; Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2013 r. ..., op. cit., s. 132; Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2014 r. ..., op. cit., s. 126; Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2015 r. ..., op. cit., s. 123.*

Łączna wartość wydatków poniesionych przez cudzoziemców w ramach małego ruchu granicznego na granicy polsko-ukraińskiej w latach 2010-2015 wyniosła ponad 1 mld zł, z czego ponad 84% przeznaczona została na zakup towarów nieżywnościowych. W roku 2015 w porównaniu z rokiem 2010 wartość wydatków wzrosła blisko 4-krotnie. W przypadku wydatków ponoszonych przez cudzoziemców przekraczających granicę polsko-rosyjską najwyższe wydatki w ramach małego ruchu granicznego, wynoszące 409,7 mln zł odnotowano w roku 2014. Łączne wydatki na przestrzeni trzech lat, tj. 2013-2015 wyniosły 913,3 mln zł. W przypadku małego ruchu granicznego Polska-Rosja zauważyć można, iż w okresie obowiązywania umowy i faktycznej realizacji jej postanowień, nie występowały znaczne dysproporcje pomiędzy wydatkami na towary żywnościowe i nieżywnościowe.

Tabela 6.37. Udział wydatków poniesionych w Polsce w ramach małego ruchu granicznego w wydatkach ogółem poniesionych przez cudzoziemców na danym odcinku granicy w latach 2010-2015

Rodzaj wydatków	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Granica polsko-ukraińska						
Wydatki ogółem, w tym:	31,5	39,1	40,8	49,8	41,3	44,6
Zakup towarów ogółem, w tym:	31,9	39,5	41,2	50,6	41,2	45,9
Towary żywnościowe	35,8	47,0	48,1	49,1	52,6	51,0
Towary nieżywnościowe	31,3	38,6	40,3	50,8	40,2	45,3
Pozostałe wydatki	4,1	5,6	5,2	5,2	7,1	2,9
Granica polsko-rosyjska						
Wydatki ogółem, w tym:	x	x	x	37,3	48,6	49,1
Zakup towarów ogółem, w tym:	x	x	x	39,5	51,0	51,8
Towary żywnościowe	x	x	x	46,7	58,9	56,2
Towary nieżywnościowe	x	x	x	34,9	47,5	49,6
Pozostałe wydatki	x	x	x	22,0	37,6	31,0

X – brak danych ze względu na rozpoczęcie funkcjonowania małego ruchu granicznego od lipca 2012 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2010 r. ..., op. cit., s. 71-73, 122; Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2011 r. ..., op. cit., s. 73-75, 124; Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2012 r. ..., op. cit., s. 74-76, 125; Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2013 r. ..., op. cit., s. 81-83, 132; Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2014 r. ..., op. cit., s. 93, 126; Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2015 r. ..., op. cit., s. 91, 123.*

Udział wydatków ponoszonych w ramach małego ruchu granicznego posiada znaczący wpływ na całkowitą wartość wydatków, które są ponoszone przez cudzoziemców przekraczających poszczególne odcinki granic. Wydatki poniesione przez Rosjan i Ukraińców w ramach małego granicznego stanowią ponad 40% wydatków ogółem poniesionych przez cudzoziemców przekraczających dane odcinki granic. W przypadku małego ruchu granicznego na granicy polsko-rosyjskiej udział wydatków w całkowitej wartości w roku 2015 wynosił 49,1% i był o 11,8 pkt. proc. wyższy niż w roku 2013. Natomiast w odniesieniu do granicy polsko – ukraińskiej zaobserwować można systematyczny wzrost (do roku 2013) udziału wydatków w ramach małego ruchu granicznego w ogólnej wartości wydatków, które ponieśli cudzoziemcy, którzy przekraczali granicę polsko – rosyjską, z 31,5% w roku 2010 do 49,8% w roku 2013. W roku 2014 odnotowano spadek o 8,5 pkt. proc. Natomiast w roku 2015 udział wynosił 44,6% (wzrost w porównaniu do roku 2010 o 13,1 pkt. proc.). W związku z powyższym można domniemywać, iż utworzenie małego ruchu granicznego na granicy polsko-białoruskiej przyczyniłoby się do znacznego zwiększenia wydatków ponoszonych przez obcokrajowców przekraczających ten odcinek polskiej granicy, czego przykładem jest wzrost wydatków poniesiony przez cudzoziemców na granicy polsko rosyjskiej w roku 2013 w odniesieniu do roku 2012, który wynosił 250,8 mln zł (wzrost o 75,3%).

Zgodnie z art. 126 Ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług „Osoby fizyczne niemające stałego miejsca zamieszkania na terytorium Unii Europejskiej, zwane dalej „podróżnymi”, mają prawo do otrzymania zwrotu podatku zapłaconego przy nabyciu towarów na terytorium kraju, które w stanie nienaruszonym zostały wywiezione przez nie poza terytorium Unii Europejskiej w bagażu osobistym podróżnego, z zastrzeżeniem ust. 3 oraz art. 127 i 128”⁷⁵.

Tabela 6.38. Liczba i wartość zarejestrowanych dokumentów „Zwrot VAT dla podróżnych” – Tax Free w latach 2014-2016 (w mln zł)

Izba Celna ⁷⁶	2014		2015		2016	
	Liczba dokumentów	Wartość	Liczba dokumentów	Wartość	Liczba dokumentów	Wartość
Białystok	1 264 992	1 084,9	1 212 628	935,4	948 926	738,6
Polska	4 101 581	4 438,4	4 884 246	5 242,4	4 867 709	6 207,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Biuletyn Statystyczny Służby Celnej. I-IV kwartał 2016*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2017, s. 23.

Liczba rachunków „Zwrot Vat dla podróżnych” w Polsce zwiększyła się w latach 2014-2016 z poziomu 4,1 mln do poziomu 4,9 mln, czy czym wartość zwrotu podatku wynosiła odpowiednio 4,4 mld w 2014 roku i 6,2 mld zł w roku 2016. W województwie podlaskim, w analizowanym okresie liczba rachunków TAX FREE zmniejszyła się o ponad 316 tys., co przełożyło się na spadek wartości zwrotu podatku o ok. 31,9%. W 2014 roku 30,8% krajowej liczby zarejestrowanych dokumentów „Zwrot VAT dla podróżnych” stanowiły dokumenty wystawione w województwie podlaskim. W kolejnych latach (2015-2016) udział wymienionych dokumentów, wystawionych w Izbie Celnej w Białymstoku, w liczbie dokumentów wystawionych w całym kraju spadał i stanowił odpowiednio 24,8% oraz 19,5%. Jednocześnie, w analizowanym okresie, wartość dokumentów TAX FREE,

⁷⁵ Ustawa z dnia 11 marca 2004 o podatku od towarów i usług (Dz.U.2017.1221 t. j.).

⁷⁶ Z dniem 1 marca 2017 r. Izby Celne, zgodnie ustawą z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej, Dz.U. 2016, poz. 1947., zostały zastąpione przez Izby Administracji Skarbowej i weszły w skład Krajowej Administracji Skarbowej.

świadczących o dokonaniu zakupu w województwie podlaskim, stanowiła: 24,4% w 2014 roku; 17,8% w 2015 roku i 11,9% w 2016 roku, wartości takich dokumentów wystawionych w całym kraju. Wartość sprzedanych towarów, zakup, których obcokrajowcy zarejestrowali w Izbie Celnej w Białymstoku wynosiła w latach 2014-2016 odpowiednio: 4717,0 mln zł, 4074,0 mln zł oraz 3211,5 mln zł. Wartości te stanowiły odpowiednio 35,7%, 29,5% i 24,5% sprzedaży detalicznej w województwie podlaskim⁷⁷.

⁷⁷ Obliczenia własne na podstawie: *Biuletyn Statystyczny Służby Celnej. I-IV kwartał 2016*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2017, s. 23. oraz GUS BDL.

6.5. Zatrudnienie cudzoziemców w województwie podlaskim

Zatrudnienie cudzoziemców w Polsce regulują ustawy: z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy⁷⁸, ustawa z 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach⁷⁹ oraz rozporządzenia wykonawcze do wymienionych aktów prawnych. Cudzoziemiec, który chce podjąć zatrudnienie na terytorium Polski musi uzyskać zezwolenie na pracę oraz na legalny pobyt w na terytorium Polski. O zezwolenia na pracę występuje do właściwego wojewody pracodawca, a po zezwolenia na legalny pobyt i pracę – legalnie przebywający na terytorium Polski cudzoziemiec. Z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę w Polsce zwolnieni są m.in.: obywatele państw UE oraz Szwajcarii, cudzoziemcy, którym na terytorium Polski udzielono ochrony, osoby posiadające Kartę Polaka, nauczyciele języków obcych w instytucjach należących do systemu oświaty oraz studenci i doktoranci odbywający studia w Polsce⁸⁰.

Zezwolenie na pracę wydawane są według 5 typów⁸¹:

Typ A - dotyczy cudzoziemca wykonującego pracę na podstawie umowy z podmiotem, którego siedziba znajduje się na terenie RP;

Typ B - dotyczy cudzoziemca wykonującego pracę polegającą na pełnieniu funkcji w zarządzie osoby prawnej wpisanej do rejestru przedsiębiorców;

Typ C - dotyczy cudzoziemca wykonującego pracę u pracodawcy zagranicznego, delegowanego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres przekraczający 30 dni w roku kalendarzowym;

Typ D - dotyczy cudzoziemca wykonującego pracę u pracodawcy zagranicznego, nie posiadającego oddziału, zakładu lub innej formy zorganizowanej działalności na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, delegowanego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w celu realizacji usługi o charakterze tymczasowym i okazjonalnym (usługa eksportowa);

Typ E - dotyczy cudzoziemca wykonującego pracę u pracodawcy zagranicznego, delegowanego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres przekraczający 3 miesiące w ciągu kolejnych 6 miesięcy w innym celu, niż wskazany w pkt B-D.

Wyjątek od powyższych reguł stanowią obywatele Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Rosji oraz Ukrainy, którzy mogą podejmować krótkoterminową pracę w Polsce (w każdej branży) w okresie nieprzekraczającym 6 miesięcy w ciągu kolejnych 12 miesięcy, bez obowiązku uzyskania zezwolenia na pracę (na pracę powyżej 12 miesięcy wymagane jest uzyskanie zezwolenia). Takie zatrudnienie odbywa się na podstawie oświadczenia o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi złożonego przez pracodawcę we właściwym powiatowym urzędzie pracy⁸². Oświadczenie określa nazwę wykonywanego przez cudzoziemca zawodu, miejsce wykonywania pracy, datę rozpoczęcia oraz okres jej wykonywania, rodzaj umowy, która stanowi podstawę wykonywania pracy, a także wysokość wynagrodzenia oraz informację o braku możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych w oparciu

⁷⁸ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1065 z późn. zm.

⁷⁹ Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, t. j. Dz.U. 2016 poz. 1990.

⁸⁰ <https://psz.praca.gov.pl/dla-pracodawcow-i-przedsiębiorcow/zatrudnianie-cudzoziemcow/zatrudnienie-obywateli-panstw-trzecich-w-polsce>, dostęp: 02.08.2017 r.

⁸¹ <http://psz.praca.gov.pl/dla-pracodawcow-i-przedsiębiorcow/zatrudnianie-cudzoziemcow/zezwolenia-na-prace>, dostęp: 02.08.2017 r.

⁸² Cudzoziemiec w odniesieniu do liczby oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy oznacza obywatela Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Rosji oraz Ukrainy.

o lokalny rynek pracy. Warunkiem legalnego powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi jest zawarcie pisemnej umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej⁸³.

Tabela 6.39. Liczba oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi, zarejestrowana przez powiatowe urzędy pracy w województwie podlaskim w latach 2011-2016

Obywatelstwo	Liczba oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi w województwie podlaskim						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011-2016
Armenia	0	0	0	15	29	15	59
Białoruś	372	345	275	285	332	982	2 591
Gruzja	150	26	18	31	15	19	259
Mołdawia	23	13	16	65	31	24	172
Rosja	9	7	6	8	15	11	56
Ukraina	2 047	774	808	1 398	6 640	8 432	20 099
Razem	2 601	1 165	1 123	1 802	7 062	9 483	23 236

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Rejestracja oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi*, dokument elektroniczny: <http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/> [dostęp: 27.07.2017]

W województwie podlaskim liczba złożonych, w powiatowych urzędach pracy oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi, zwiększała się systematycznie w latach 2011-2016. W roku 2016 pracodawcy zgłosili potrzebę zatrudnienia blisko 9,5 tys. cudzoziemców, z czego zdecydowaną większość stanowili obywatele Ukrainy. Na drugim miejscu pod względem zapotrzebowania na pracowników znaleźli się obywatele Białorusi. Najniższym zainteresowaniem ze strony podlaskich pracodawców cieszyli się natomiast kandydaci do pracy z Armenii, Gruzji, Mołdawii i Rosji. W latach 2011-2016 do powiatowych urzędów pracy wpłynęło łącznie 59 oświadczeń o chęci zatrudnienia obywateli Armenii oraz 56 oświadczeń o chęci zatrudnienia Rosjan.

Tabela 6.40. Liczba zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi w województwie podlaskim w 2015 r. według obywatelstwa

Powiatowy urząd pracy	Liczba zarejestrowanych oświadczeń		w tym, według obywatelstwa pracownika, którego dotyczy oświadczenia											
			Białoruś		Rosja		Ukraina		Mołdawia		Gruzja		Armenia	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Augustów	719	506	1	11	1	0	713	495	3	0	1	0	0	0
Białystok	596	2413	71	394	6	4	509	2001	0	5	0	1	10	8
Bielsk Podlaski	58	170	2	57	0	0	56	113	0	0	0	0	0	0
Grajewo	40	86	2	36	0	0	38	49	0	0	0	0	0	1
Hajnówka	18	88	4	48	0	1	14	38	0	0	0	0	0	1
Kolno	9	25	4	15	0	0	5	10	0	0	0	0	0	0
Łomża	284	726	8	29	0	1	275	684	1	1	0	11	0	0
Mońki	56	37	0	3	0	0	56	34	0	0	0	0	0	0
Sejny	23	54	9	23	1	0	11	30	0	1	0	0	2	0
Siemiatycze	227	136	11	29	0	0	216	107	0	0	0	0	0	0

⁸³ Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w 2015 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2016, s. 102.

Powiatowy urząd pracy	Liczba zarejestrowanych oświadczeń		w tym, według obywatelstwa pracownika, którego dotyczy oświadczenia											
			Białoruś		Rosja		Ukraina		Mołdawia		Gruzja		Armenia	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Sokółka	712	1005	135	191	1	0	561	810	0	1	0	0	15	3
Suwałki	409	1101	65	103	0	3	342	981	2	14	0	0	0	0
Wysokie Mazowieckie	77	105	6	14	0	0	48	90	23	0	0	0	0	1
Zambrów	3834	3031	14	29	6	2	3796	2990	2	2	14	7	2	1
Ogółem woj. podlaskie	7062	9483	332	982	15	11	6640	8432	31	24	15	19	29	15

Źródło: *Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w 2015 roku*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2016, s. 103.; *Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w roku 2016*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2017, s. 104.

W 2015 r. w województwie podlaskim do powiatowych urzędów pracy wpłynęło łącznie 7062 oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi. Najwięcej oświadczeń wpłynęło do Powiatowego Urzędu Pracy w Zambrówie (3834), Augustowie (719) oraz w Sokółce (712), Białymstoku (596) i Suwałkach (409). W większości, obcokrajowcy zatrudniani w województwie podlaskim, na podstawie zarejestrowanego w PUP oświadczenia pracodawcy, pochodzili z Ukrainy (6640 osób – 94,0%) i Białorusi (332 osoby – 4,7%). W roku 2016 odnotowano ponad 34% przyrost liczby zarejestrowanych oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia wykonania pracy cudzoziemcowi do poziomu 9483. Analogicznie, jak w roku 2015, podlascy pracodawcy zamierzali powierzyć wykonywanie pracy w głównej mierze Ukraińcom (8432 oświadczenia, przyrost o 27%) oraz Białorusinom (982 oświadczeń, blisko dwukrotny przyrost). Zwiększenie zapotrzebowania na pracowników dotyczyło także obywateli Gruzji. Natomiast w przypadku Rosjan, Mołdawian oraz obywateli Armenii nastąpił spadek zainteresowania zatrudnieniem obywateli z danych krajów.

Cudzoziemcy, którzy podjęli w województwie podlaskim pracę na podstawie oświadczeń o zamiarze powierzenia wykonywania pracy, zatrudniani byli głównie na podstawie umowy zlecenia (73,8% w 2015 r. oraz 70,7% w 2016 r.). W 2015 r. umowę o pracę podpisano jedynie z 5,4% zatrudnionych obcokrajowców. Natomiast w roku 2016 zatrudnienie na podstawie umowy o pracę dotyczyło 11,2% zagranicznych pracowników. W blisko 90% przypadków oświadczenia były wystawiane na okres od 3 do 6 miesięcy. W grupie zatrudnionych obcokrajowców przeważali mężczyźni (75,3% - 2015 r. oraz 72,6% w 2016 r.) oraz osoby w wieku 26-40 lat (47,3% w 2015 r. oraz 46,5% w 2016 r.). Pracodawcy, którzy zamierzali zatrudnić pracownika z zagranicy najczęściej prowadzili działalność w sektorze rolniczym (16,5% oświadczeń w 2015 r. oraz 11,7% w 2016 r.), budownictwie (8,8% w 2015 r. oraz 13,6% w 2016 r.), przetwórstwie przemysłowym (7,0% w roku 2015 oraz 6,9% w 2016 r.) oraz działalność usługową (53,8% w 2015 r. oraz 54,7% w roku 2016). Najczęściej poszukiwano pracowników przy pracach prostych (73,4% w 2015 r., 38,7% - 2016 r.); rolników, ogrodników oraz rybaków (9,9% - 2015 r. oraz 7,9% w 2016 r.), a także robotników przemysłowych i rzemieślników (8,0% 2015 r. oraz 30,4% - 2016 r.)⁸⁴.

⁸⁴ *Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w 2015 roku...*, op. cit., s. 102-103., *Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w 2015 roku ...*, op. cit., s. 102-103.

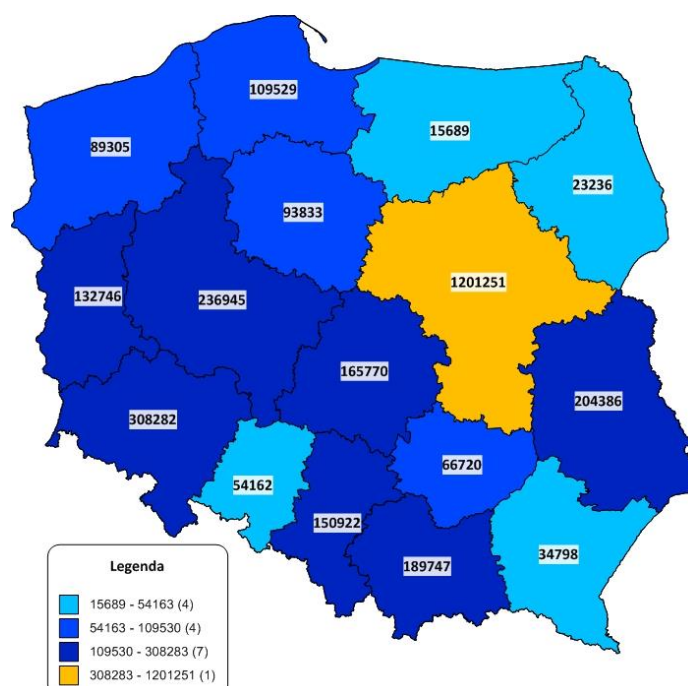

Tabela 6.41. Oświadczenia o zamiarze zatrudnienia pracownika zarejestrowane przez powiatowe urzędy pracy w województwie podlaskim w latach 2011-2016

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Województwo podlaskie	2 601	1 165	1 123	1 802	7 062	9 483
Zmiana w porównaniu z rokiem poprzednim (+/- %)		-55,2	-3,6	60,5	291,9	34,3
Polska	259 777	243 736	89 363	387 398	782 222	1 314 127
Udział w wartości dla Polski (%)	1,0	0,5	1,3	0,5	0,9	0,7
Pozycja wśród pozostałych województw	13	15	14	15	15	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Rejestracja oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi, op. cit.*

Rysunek 6.4. Liczba oświadczeń o zamiarze zatrudnienia pracownika zarejestrowana przez powiatowe urzędy pracy w województwie podlaskim w latach 2011-2016 na tle innych województw

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Rejestracja oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi, op. cit.*

Pomimo faktu, iż w latach 2011-2016 w województwie podlaskim zwiększała się liczba złożonych w powiatowych urzędach pracy oświadczeń o zamiarze zatrudnienia cudzoziemca, to udział liczby oświadczeń złożonych w regionie, w całkowitej wartości dla Polski ulegał spadkowi. Na tle innych województw podlaskie od 2014 klasyfikuje się na 15 miejscu. Najwięcej oświadczeń przyjęto w województwie mazowieckim (blisko 4-krotnie więcej niż w województwie dolnośląskim, które znajduje się na drugim miejscu). W województwach leżących na wschodzie Polski (z wyłączeniem województwa lubelskiego) zaobserwować można znacznie niższy poziom zainteresowania zatrudnianiem pracowników z zagranicy niż w pozostałych regionach kraju.

Tabela 6.42. Liczba złożonych wniosków o zezwolenie na pracę w województwie podlaskim w latach 2008-2016

Obywatelstwo	Ogółem wniosków o zezwolenie na pracę									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2008-2016
Armenia	8	5	2	5	1	2	2	0	0	25
Białoruś	188	216	217	160	184	212	201	310	463	2 151
Gruzja	0	0	0	2	1	6	0	5	0	14
Mołdawia	0	0	0	1	2	0	1	2	2	8
Rosja	19	15	16	19	11	18	16	9	10	133
Ukraina	36	43	54	79	73	89	94	298	562	1 328
Pozostali	36	47	62	45	35	33	30	33	39	360
Razem	287	326	351	311	307	360	344	657	1076	4 019

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Zezwolenia na pracę cudzoziemców* (publikacja elektroniczna), <http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/>, [dostęp: 27.07.2017].

W latach 2008-2016 systematycznie wzrastała liczba złożonych wniosków o wydanie zezwolenia na pracę cudzoziemców w województwie podlaskim. Do roku 2015 największa liczba wniosków dotyczyła obywateli Białorusi. Natomiast w roku 2016 najwięcej złożonych wniosków odnosiło się do Ukraińców. O zezwolenia na pracę w Polsce ubiegali się również obywatele innych republik byłego Związku Radzieckiego leżących na wschód od granicy z Polską i województwem podlaskim, a także innych krajów, jednak były to niewielkie liczby wniosków.

Tabela 6.43. Liczba wydanych zezwoleń na pracę w województwie podlaskim w latach 2008-2016

Obywatelstwo	Liczba wydanych zezwoleń na pracę						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011-2016
Armenia	4	1	2	2	0	0	9
Białoruś	160	184	212	200	309	453	1 518
Gruzja	2	1	6	0	5	0	14
Mołdawia	1	2	0	1	1	2	7
Rosja	19	11	18	16	9	10	83
Ukraina	79	72	89	93	286	507	1 126
Pozostali	44	32	31	30	33	39	209
Razem	309	303	358	342	643	1011	2 966

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Zezwolenia na pracę cudzoziemców...*, *op. cit.*

W latach 2011-2016, jedynie 2,9% ze złożonych wniosków o wydanie zezwolenia na zatrudnienie cudzoziemców zostało odrzuconych (2966 wydanych zezwoleń na 3055 złożonych wniosków). W analizowanym okresie zezwolenie na pracę w województwie podlaskim otrzymało 1518 obywateli Białorusi (51,2% wszystkich wydanych zezwoleń), 1126 obywateli Ukrainy (38%) oraz 83 obywatele Rosji (2,8%). Około 7,0% wydanych zezwoleń dotyczyło pracowników z innych krajów (poza krajami byłego Związku Radzieckiego).

Tabela 6.44. Liczba wydanych zezwoleń na pracę w województwie podlaskim w latach 2008-2016 według płci

Obywatelstwo	Liczba wydanych zezwoleń na pracę													
	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2011-2016	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
Armenia	1	3	0	1	2	0	0	2	0	0	0	0	3	6
Białoruś	14	146	20	164	22	190	13	187	13	296	11	442	93	1 425
Gruzja	0	2	1	0	0	6	0	0	0	5	0	0	1	13
Mołdawia	0	1	1	1	0	0	0	1	0	1	0	2	1	6
Rosja	8	11	0	11	6	12	4	12	2	7	0	10	20	63
Ukraina	13	66	24	48	26	63	21	72	54	232	80	427	218	908
Pozostali	10	34	8	24	10	21	5	25	5	28	3	36	41	168
Razem	46	263	54	249	66	292	43	299	74	569	94	917	377	2 589

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Zezwolenia na pracę cudzoziemców...*, op. cit.

Na przestrzeni analizowanego okresu, o zezwolenia na pracę zdecydowanie częściej ubiegali się mężczyźni. Wśród wszystkich pozytywnie wydanych zezwoleń – 87,3% dotyczyło mężczyzn. W latach 2011-2016, najwięcej zezwoleń na pracę wydano kobietom z Ukrainy – 218 i Białorusi – 93.

Tabela 6.45. Wydane zezwolenia na pracę w województwie podlaskim według ich typów łącznie w latach 2011-2016

Obywatelstwo	Typy wydanych zezwoleń na pracę					
	Typ A	Typ B	Typ C	Typ D	Typ E	Razem
Armenia	8	1	0	0	0	9
Białoruś	1 444	29	8	37	0	1 518
Gruzja	14	0	0	0	0	14
Mołdawia	7	0	0	0	0	7
Rosja	61	9	13	0	0	83
Ukraina	1 124	2	0	0	0	1 126
Pozostali	176	7	5	21	0	209
Razem	2 834	48	26	62	0	2 966

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Zezwolenia na pracę cudzoziemców...*, op. cit.

W latach 2011-2016, cudzoziemcom wydano łącznie najwięcej zezwoleń na pracę typu A, czyli pracownicy byli zatrudnieni u pracodawcy, którego siedziba firmy znajduje się na terytorium Polski. W analizowanym okresie nie wydano żadnego zezwolenia typu E (cudzoziemcom wykonującym pracę u pracodawcy zagranicznego, delegowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres przekraczający 3 miesiące w ciągu kolejnych 6 miesięcy w innym celu, niż: pełnienie funkcji w zarządzie osoby prawnej wpisanej do rejestru przedsiębiorców; wykonywanie pracy u pracodawcy zagranicznego, delegowanego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres przekraczający 30 dni w roku kalendarzowym; wykonywanie pracy u pracodawcy zagranicznego, nie posiadającego oddziału, zakładu lub innej formy zorganizowanej działalności na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, delegowanego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w celu realizacji usługi o charakterze tymczasowym i okazjonalnym (usługa eksportowa).

łącznie wydano 48 zezwoleń typu B, co oznacza, iż w województwie podlaskim 48 cudzoziemców (w tym 29 Białorusinów) pełniło funkcję w zarządzie osoby prawnej wpisanej do rejestru przedsiębiorców. W okresie od 2011 do 2016 roku 26 pracowników, w tym 13 Rosjan zostało wydelegowanych przez zagranicznego pracodawcę na wykonywania pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres nie dłuższy niż 30 dni w roku kalendarzowym (zezwolenie typu C). Natomiast zezwolenie typu D, umożliwiające wykonywanie pracy o charakterze tymczasowym i okazjonalnym na rzecz pracodawcy zagranicznego, który nie posiada oddziału, zakładu lub innej formy zorganizowanej działalności na terenie RP, przyznano 62 cudzoziemcom, wśród których znalazło się 37 obywateli Białorusi. W załączniku 12. (tabele 51.–57.) zaprezentowano szczegółowe dane dotyczące liczby wydanych zezwoleń na pracę według typów w latach 2011–2016.

Tabela 6.46. Wydane zezwolenia na pracę w województwie podlaskim według wybranych sekcji PKD łącznie w latach 2011-2016

Obywatelstwo	Ogółem wydane zezwolenia na pracę	w tym według wybranych sekcji PKD												
		Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przetwórstwo przemysłowe	Budownictwo	Handel hurtowy i detaliczny	Transport i gospodarka magazynowa	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	Informacja i komunikacja	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	Edukacja	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	Inne
Armenia	9	0	0	4	3	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Białoruś	1 518	14	15	80	110	1 156	5	31	5	16	0	0	10	76
Gruzja	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	13
Mołdawia	7	0	1	4	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Rosja	83	2	1	6	21	29	2	2	0	2	0	0	4	14
Ukraina	1 126	45	62	430	59	94	39	17	0	62	4	1	57	256
Pozostali	209	2	10	4	39	2	36	4	0	22	12	11	0	67
Razem	2 966	63	89	528	232	1 282	82	54	5	102	16	12	73	428

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Zezwolenia na pracę cudzoziemców...*, op. cit.

Zagraniczni pracownicy w latach 2011-2016 najczęściej zatrudniani byli w branży transportowej oraz gospodarce magazynowej (43,2% ogółu zatrudnionych pracowników), budownictwie (17,8%) oraz handlu hurtowym i detalicznym (7,8%) oraz innych, niewyszczególnionych w zestawieniu (14,4%). Największą grupę, której zostały wydane zezwolenia na pracę stanowili pracownicy sekcji H – transport i gospodarka magazynowa (1 282 zezwoleń – 43,2% wszystkich wydanych zezwoleń). W danej sekcji najczęściej poszukiwani byli obywatele Białorusi. Natomiast obywatele Ukrainy byli najczęściej poszukiwani do prac związanych z budownictwem. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników w latach 2011-2016 zatrudniły łącznie 73 osoby, wśród których znajdowało się m.in.: 57. obywateli Ukrainy oraz 10. Białorusinów. W załączniku 12. (tabele 58.–63.) zaprezentowano dane dotyczące liczby wydanych zezwoleń na pracę w województwie podlaskim według wybranych sekcji PKD w latach 2011-2016.

Tabela 6.47. Wydane zezwolenia na pracę w województwie podlaskim według wybranych grup pracowniczych w latach 2011-2016

		2011			2012			2013			2014			2015			2016		
		Białoruś	Rosja	Ukraina	Białoruś	Rosja	Ukraina	Białoruś	Rosja	Ukraina	Białoruś	Rosja	Ukraina	Białoruś	Rosja	Ukraina	Białoruś	Rosja	Ukraina
łącznie, w tym	Podlaskie	161	19	79	184	11	72	212	18	89	200	16	93	309	9	286	453	10	507
	Mazowieckie	999	272	10 677	1 107	381	11 706	1 110	422	10 873	1 062	327	13 871	1 011	273	23 789	2 447	337	37 440
	Małopolskie	25	32	958	24	41	1 036	34	80	1 386	17	43	1 746	21	71	5 147	78	212	13 061
	Polska	1 688	549	18 669	1 949	719	20 295	2 004	822	20 416	1 834	654	26 315	2 037	579	50 465	4 870	1 008	106 223
kadra kierownicza	Podlaskie	23	9	2	28	5	3	36	11	4	17	7	4	15	6	3	8	2	4
	Mazowieckie	27	44	115	42	76	197	38	61	219	32	42	278	34	72	529	58	79	676
	Małopolskie	0	11	40	2	17	49	3	24	59	6	14	58	5	22	204	30	90	587
	Polska	115	116	422	120	194	489	130	194	575	101	176	735	68	182	1 152	149	310	2 098
robotnicy wykwalifikowani	Podlaskie	108	3	50	129	2	29	135	2	55	167	2	53	274	1	172	418	7	342
	Mazowieckie	581	44	4 288	594	56	4 745	563	56	2 605	486	77	4 225	665	52	9 622	1 716	72	12 886
	Małopolskie	0	2	22	1	2	47	0	0	78	1	0	160	2	3	729	1	7	1 826
	Polska	767	70	6 972	951	96	7 830	975	108	5 696	968	122	9 197	1 513	116	22 198	3 667	284	43 523
robotnicy przy pracach prostych	Podlaskie	2	3	18	7	1	24	9	1	12	4	5	18	5	1	34	15	0	84
	Mazowieckie	54	24	3 042	64	26	3 084	51	37	3 199	62	14	2 155	76	47	5 867	194	37	9 317
	Małopolskie	0	0	92	0	0	237	2	5	519	0	3	905	0	8	2 719	5	11	4 728
	Polska	60	27	4 318	91	41	4 665	72	69	4 801	75	32	4 744	99	72	13 108	285	68	27 337

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Zezwolenia na pracę cudzoziemców...*, *op. cit.*

Zarówno w województwie podlaskim, jak w Polsce wydawane zezwolenia na pracę, w przeważającej liczbie, dotyczyły robotników wykwalifikowanych. Robotnicy wykwalifikowani z Białorusi, Rosji i Ukrainy stanowili w 2016 roku blisko 80% wszystkich zatrudnionych obcokrajowców z tych krajów. Niski poziom zatrudnienia cudzoziemców w latach 2011-2016 odnotowano wśród kadry kierowniczej, doradców i ekspertów. W województwie podlaskim, w analizowanym okresie, zaobserwować można spadek zatrudnienia w powyższej grupie pracowniczej. Natomiast zatrudnienie robotników przy pracach prostych zwiększało się.

Import usług pracowniczych odbywa się w głównej mierze w sposób zgodny z prawem. Jednak około 10% obcokrajowców zatrudnianych jest w regionie „na czarno” (2016), na co wskazują dane organów upoważnionych do przeprowadzania kontroli legalności zatrudnienia oraz pobytu na terenie Polski, którymi są:

- Państwowa Inspekcja Pracy (art. 10 ust.1 pkt 4 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy⁸⁵);

⁸⁵ Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy, Dz.U.2017 t. j. z dnia 14.04.2017.

- Straż Graniczna (art. 1 ust 2 pkt 13a ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej⁸⁶).

Natomiast legalność pobytu cudzoziemców na terytorium Polski kontrolują Straż Graniczna, Policja oraz służba celna (art. 289 ust 1 i 3 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach⁸⁷).

Tabela 6.48. Skala nielegalnego zatrudnienia cudzoziemców w województwie podlaskim w latach 2015-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba kontroli	118	135	109	91	142	167	201
Liczba skontrolowanych podmiotów	111	126	106	90	133	156	189
Liczba cudzoziemców objętych kontrolą	553	331	316	272	735	1122	784
Liczba nielegalnego świadczenia pracy przez cudzoziemców	26	5	3	13	38	34	92

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji elektronicznych Okręgowego Inspektoratu Pracy w Białymstoku, *Sprawozdanie Okręgowego Inspektoratu Pracy w Białymstoku za 2010 r.*, s. 46., *Sprawozdanie Okręgowego Inspektoratu Pracy w Białymstoku za 2011 r.*, s. 63-64., *Sprawozdanie Okręgowego Inspektora Pracy w Białymstoku za 2012 r.*, s. 41., *Sprawozdanie Okręgowego Inspektora Pracy w Białymstoku za 2013 r.*, s. 82-83., *Sprawozdanie Okręgowego Inspektora Pracy w Białymstoku za 2014 rok*, s. 87., *Sprawozdanie Okręgowego Inspektora Pracy w Białymstoku za 2015 rok*, s. 27., *Sprawozdanie Okręgowego Inspektoratu Pracy w Białymstoku za 2016 r.*, Okręgowy Inspektorat Pracy w Białymstoku, Białystok 2017, s. 26-27.

Kontrole przeprowadzane przez Okręgowy Inspektorat Pracy w Białymstoku w głównej mierze dotyczą legalności pobytu cudzoziemców, wykonywaniem pracy przez cudzoziemców oraz przestrzeganiem procedur związanych z uzyskiwaniem zezwoleń na pracę⁸⁸. Przeprowadzone kontrole wskazują na występowanie w regionie zjawiska nielegalnego zatrudniania cudzoziemców. Liczba obcokrajowców podejmujących nielegalne zatrudnienie w regionie zwiększa się. Jednak nie można jednoznacznie wskazać przyczyny takiego stanu. Trudność w porównywaniu danych o nielegalnym zatrudnieniu cudzoziemców wynika z różnej ilości przeprowadzonych kontroli oraz różnej liczby cudzoziemców, którzy zostali objęci daną kontrolą. Na terenie województwa podlaskiego nielegalnie pracę świadczyło:

- 26 cudzoziemców (25 obywateli Ukrainy oraz 1 obywatel Mongolii) w roku 2010;
- 5 cudzoziemców (4 obywatele Białorusi oraz 1 obywatel Mołdawii) w roku 2011;
- 3 cudzoziemców (3 obywatele Ukrainy) w roku 2012;
- 13 cudzoziemców (8 obywateli Ukrainy, 3 obywatele Białorusi oraz 2 obywatele Wietnamu) w roku 2013;
- 38 cudzoziemców (31 obywateli Ukrainy oraz 7 obywateli Białorusi) w roku 2014;
- 34 cudzoziemców (30 obywateli Ukrainy oraz 4 obywatele Białorusi) w roku 2015;
- 92 cudzoziemców (76 obywateli Ukrainy, 14 obywateli Białorusi oraz 2 obywatele Rosji) w roku 2016.

Brak legalności wykonywanej pracy w głównej mierze polegał na braku wymaganych pozwoleń, powierzaniu pracy na podstawie umów nie potwierdzonych na piśmie oraz pracy na innym stanowisku

⁸⁶ Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, Dz.U.2016.1643 t. j. z dnia 07.10.2016.

⁸⁷ Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, ..., *op. cit.*

⁸⁸ *Sprawozdanie Okręgowego Inspektora Pracy z działalności Okręgowego Inspektoratu Pracy w Białymstoku w 2015 roku*, Okręgowy Inspektorat Pracy w Białymstoku, Białystok 2016, s. 27.

lub w innych warunkach niż zostało to określone w zezwoleniu na pracę. Nieliczne przypadki naruszeń dotyczyły braku zezwolenia na wykonywanie pracy. Z dniem 1 stycznia 2018 r. wejdą w życie przepisy wdrażające zapisy Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/36/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w celu zatrudnienia w charakterze pracownika sezonowego⁸⁹. Dyrektywa określa szczególne warunki udzielania zezwolenia w celu pracy sezonowej, które zostały zastrzeżone względem obowiązujących przepisów prawa polskiego, dotyczących uproszczonej procedury powierzania cudzoziemcom pracy krótkookresowej oraz przepisów dotyczących udzielania zezwoleń na pracę na zasadach ogólnych. Dyrektywa określa także wymagany zakres równego traktowania pracowników sezonowych z obywatelami państwa przyjmującego.

Dyrektywa ma zastosowanie w przypadku obywateli państw trzecich, którzy przebywają poza terytorium państw członkowskich i ubiegają się o zatrudnienie w charakterze pracownika sezonowego (Art.2). Dyrektywa w art. 20 określa wymagania w zakresie zakwaterowania pracownika sezonowego. Art. 23 Dyrektywy zapewnia cudzoziemcom, podejmujących pracę sezonową na terytorium Polski, prawo do równego traktowania, co najmniej w odniesieniu do:

- warunków zatrudnienia (minimalnego wieku pracownika oraz warunków pracy, w tym wynagrodzenia i zakończenia stosunku pracy, godzin pracy urlopu i dni wolnych od pracy oraz wymogów bezpieczeństwa i higieny pracy);
- prawa do strajków i podejmowania akcji protestacyjnych, wolności zrzeszania się, członkostwa w organizacjach reprezentujących pracowników oraz zawierania układów zbiorowych;
- wypłacania przez pracodawców zaległych należności w związku z niewypłaconym wynagrodzeniem obywatela państwa trzeciego;
- dostępu do towarów i usług oraz zaopatrzenia w powszechnie dostępne towary i usługi, z wyłączeniem lokali mieszkalnych;
- usług doradczych dotyczących pracy sezonowej oferowanej przez urzędy pracy;
- kształcenia i szkolenia zawodowego;
- uznawania dyplomów, świadectw i innych kwalifikacji zawodowych zgodnie z odpowiednimi procedurami krajowymi;
- ulg podatkowych, jeżeli pracownik sezonowy jest uznany w danym państwie członkowskim za rezydenta do celów podatkowych.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/36/UE jest pierwszą, która reguluje legalną migrację, obejmującą pobyt nieprzekraczający 90 dni.

⁸⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/36/UE z dnia 26 lutego 2014r. w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w celu zatrudnienia w charakterze pracownika sezonowego (Dz. Urz. UE L 94 z 28.03.2014).

Wnioski

1. Eksport województwa podlaskiego stanowi niewielki udział w ogólnej wartości eksportu Polski. Wartość eksportu w regionie oscyluje wokół 1% w skali kraju. Jednak pomimo nieznacznego udziału w krajowym eksporcie, wartość wywiezionych z województwa podlaskiego towarów stanowią ok. 20% regionalnego PKB. Prognozy wskazujące na wzrost wartości eksportu województwa podlaskiego w latach kolejnych nie wskazują jednak na zwiększenie jego udziału w odniesieniu do całkowitego eksportu Polski. Region specjalizuje się w eksporcie produktów rolno-spożywczych: ryb suszonych, solonych lub w solance oraz sera i twarogów, czyli produktów nisko przetworzonych. Podlaski import oprócz świeżych ryb opiera się głównie na produktach energetycznych oraz przetwórstwa chemicznego, do których należą: gaz ziemny, węgiel, nawozy mineralne i chemiczne oraz wazelina i parafina. Wśród najważniejszych przedstawicieli wymiany handlowej województwa podlaskiego, zarówno pod względem eksportu, jak i importu, są przedsiębiorstwa specjalizujące się w przetwórstwie rybnym. O sile podlaskiego eksportu decyduje także prężnie działająca branża mleczarska. Głównym rynkiem zbytu jest rynek europejski, jednak obserwuje się proces poszukiwania nowych odbiorców dla produktów, które zostały wyprodukowane z regionie.
2. Kluczowymi rynkami zbytu, z punktu położenia geograficznego regionu są kraje znajdujące się w bliskim położeniu, tj. Rosja, Białoruś i Ukraina, które pod względem powierzchni oraz liczby ludności powinny być znaczącymi z punktu widzenia podlaskich producentów odbiorcami. Bliskie położenie geograficzne rynków pozytywnie wpływa na czas oraz poziom kosztów transportu towarów. „Wschodni sąsiedzi” znajdują się czołówce krajów docelowych podlaskiego eksportu, pomimo spadku wartości wymiany handlowej w ostatnich latach ich pozycja w rankingu nie zmienia się w sposób znaczący. Podlascy przedsiębiorcy nie zaprzestają poszukiwać innych, bardziej perspektywicznych kierunków zbytu. W ciągu ostatnich 4 lat, podlascy przedsiębiorcy wkroczyli ze swoimi towarami do ponad 20 nowych krajów. Świadczy to do postępującej dywersyfikacji rynków zbytu towarów wytworzonych w regionie. Kontakty handlowe regionu z Rosją, Białorusią i Ukrainą nie ograniczają się jedynie do wymiany towarowej w formie eksportu i importu. Bliskość położenia geograficznego sprzyja nawiązywaniu innych form prowadzących do wymiany towarów i usług z danymi krajami. Ruch graniczny umożliwia cudzoziemcom dokonywanie w regionie zakupów towarów i usług w regionie. Podlascy przedsiębiorcy coraz chętniej korzystają także z importu usług pracowniczych, głównie z Białorusi i Ukrainy.
3. Dodatnia wartość eksportu netto wpływa pozytywnie na rozwój gospodarczy regionu, gdyż podwyższa wartość osiągniętego produktu krajowego brutto. Istotne jest zatem dążenie do uzyskiwania jak najwyższego salda wymiany handlowej regionie. Nie należy jednak rezygnować z importowania towarów, które mogą być kluczowe, najczęściej ze względu na zapotrzebowanie surowca, z punktu widzenia przedsiębiorstw, które prowadzą działalność na terytorium województwa podlaskiego. Zarówno Polska (w tym województwo podlaskie), jak i inne kraje na świecie nie są państwami autarkicznymi (państwami o gospodarce zamkniętej, nie prowadzącej wymiany handlowej z innymi krajami). W województwie podlaskim nie występują żadne kopaliny energetyczne, przez co import tego typu surowców (gaz ziemny, ropa naftowa) do regionu jest niezbędny nie tylko ze względu na funkcjonowanie przedsiębiorstw ale również ze względu życie codzienne ludności.

4. Z punktu widzenia przygranicznego położenia regionu zasadnym zdaje się być utworzenie małego ruchu granicznego na granicy polsko-białoruskiej, które może, tak jak w przypadku małego ruchu granicznego z Rosją oraz Ukrainą, przyczynić się do zwiększenia przychodów osiąganych z tytułu wydatków za zakupy towarów i usług poczynione przez cudzoziemców przekraczających zewnętrzną granicę Polski. Wydatki poczynione przez cudzoziemców w województwie podlaskim, według ostrożnych szacunków dokonanych na podstawie danych o zwrotach podatków VAT, wynoszą co najmniej 7% wartości sprzedaży detalicznej i bezspornie przyczyniają się do zwiększenia przychodów generowanych w podlaskich przedsiębiorstwach.
5. W związku z brakiem pracowników na lokalnym rynku pracy, podlascy pracodawcy coraz częściej decydują się na import usług pracowniczych, w szczególności poprzez zatrudnianie obywateli Białorusi oraz Ukrainy. Przygraniczne położenie regionu jest jedną z determinant, które skłaniają osoby przyjeżdżające do Polski zza wschodniej granicy do podejmowania pracy w różnych branżach. Cudzoziemcy najczęściej podejmują prace związane z budownictwem oraz transportem i gospodarką magazynową, w których jest największe zapotrzebowanie na pracowników wykonujących prace proste. Wejście, z dniem 1 stycznia 2018 roku Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/36/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w celu zatrudnienia w charakterze pracownika sezonowego, gwarantuje cudzoziemcom podejmującym zatrudnienie w Polsce szereg praw, które mają na celu zapewnienie bezpiecznego i legalnego podejmowania zatrudnienia.

Spis rysunków

Rysunek 1.1. Schemat bilansu płatniczego.....	18
Rysunek 1.2. Schemat bilansu obrotów bieżących	19
Rysunek 6.1. Intensywność powiązań handlowych w eksporcie do Rosji, Białorusi i Ukrainy w roku 2010 i 2014	92
Rysunek 6.2. Przejścia graniczne oraz placówki straży granicznej w województwie podlaskim	106
Rysunek 6.3. Strefy małego ruchu granicznego	107
Rysunek 6.4. Liczba oświadczeń o zamiarze zatrudnienia pracownika zarejestrowana przez powiatowe urzędy pracy w województwie podlaskim w latach 2011-2016 na tle innych województw.....	124

Spis wykresów

Wykres 2.1. Wartość importu per capita w województwach w latach 2010, 2013-2015 (w tys. EUR)	31
Wykres 3.1. Eksport i dostawy wewnątrzspółnotowe województwa podlaskiego w latach 2004-2016 (w mld PLN).....	40
Wykres 3.2. Prognoza wartości eksportu w Polsce oraz w województwie podlaskim do roku 2023 w mln zł.....	41
Wykres 3.2. Struktura eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego w latach 2004-2016 (według wartości eksportu w danym roku w mln zł)	44
Wykres 3.4. Liczba krajów docelowych i wartość podlaskiego eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych w latach 2004-2016 (w mld zł)	45
Wykres 3.5. Transakcje eksportowe i wewnątrzspółnotowe z 15 krajami w latach 2004-2016.....	46
Wykres 3.6. Wartość eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych do 15 krajów w latach 2004-2016	46
Wykres 3.7. Struktura eksportu i dostaw wewnątrz wspólnotowych województwa podlaskiego wg sekcji CN w roku 2016.....	51
Wykres 6.1. Eksport towarów z województwa podlaskiego do Rosji, na Białoruś i Ukrainę w latach 2008-2016 (w mln zł)	80

Spis tabel

Tabela 2.1. Udział podlaskiego eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych w całkowitej wartości eksportu Polski w latach 2008-2016 (w mln zł).....	25
Tabela 2.2. Udział podlaskiego importu w całkowitej wartości importu Polski w mln zł.....	26
Tabela 2.3. Wartość eksportu województw w latach 2006, 2013-2015 (w mld EUR)	27
Tabela 2.4. Wartość eksportu per capita w województwach w latach 2006, 2013-2015 (w tys. EUR)	27
Tabela 2.5. Liczba firm eksportujących w województwach w latach 2010, 2013-2015.....	29
Tabela 2.6. Wartość importu województw w latach 2010, 2013-2015 (w mld EUR).....	30
Tabela 2.7. Liczba firm importujących w województwach w latach 2010, 2013-2015.....	31
Tabela 2.8. Udział eksporterów i importerów w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie podlaskim na tle pozostałych województw w latach 2010 i 2015 (w %)	32
Tabela 2.9. Relacja wartości eksportu do produktu krajowego brutto województw w latach 2009, 2014-2015 (w %).....	34

Tabela 2.10. Udział województw w eksporcie do wybranych krajów w latach 2010, 2015 (w %)	34
Tabela 2.11. Struktura wartościowa importu województw z wybranych grup krajów w latach 2010, 2015 (w %).....	36
Tabela 2.12. Udział pięciu produktów o największym udziale w ogólnej wartości eksportu województwa podlaskiego w całkowitej wartości eksportu poszczególnych towarów w latach 2010-2016 (mln w PLN)	36
Tabela 2.13. Udział pięciu produktów o największym udziale w ogólnej wartości importu województwa podlaskiego w całkowitej wartości importu poszczególnych w latach 2015-2016 (mln zł).....	38
Tabela 3.1. Wybrane informacje dotyczące eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego w latach 2004-2016	39
Tabela 3.2. Statystyki opisowe charakteryzujące podlaski eksport i dostawy wewnątrzspółnotowe w latach 2004-2016.....	40
Tabela 3.3. Prognoza wartości eksportu w Polsce oraz w województwie podlaskim do roku 2023 w mln zł	41
Tabela 3.4. Udział podlaskiego eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych w wartości przychodów i sprzedaży ogółem podlaskich przedsiębiorstw w latach 2008-2016 (w %)	42
Tabela 3.5. Wartość eksportu województwa podlaskiego i dostaw wewnątrzspółnotowych w latach 2004, 2008, 2010, 2016 według kontynentów (w mln zł).....	43
Tabela 3.6. Wartość eksportu województwa podlaskiego i dostaw wewnątrzspółnotowych w latach 2004-2016	44
Tabela 3.7. Informacje o eksporcie i dostawach wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego do wybranych krajów w latach 2012-2016	48
Tabela 3.8. Struktura przedsiębiorstw eksportujących i realizujących dostawy wewnątrzspółnotowe w latach 2004-2016 według rodzaju działalności (PKD 2007, % w ogólnej liczbie eksporterów).....	49
Tabela 3.9. Eksport i dostawy wewnątrzspółnotowe w pięciu sekcjach o najwyższym udziale w wartości eksportu ogółem w roku 2016.....	51
Tabela 3.10. Największe wzrosty wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego w latach 2014-2016 (według sekcji klasyfikacji CN).....	52
Tabela 3.11. Największe spadki wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego w latach 2014-2016 (według sekcji klasyfikacji CN).....	54
Tabela 3.12. Eksport i dostawy wewnątrzspółnotowe w pięciu grupach produktów o największym udziale w wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych ogółem w roku 2016.....	55
Tabela 3.13. Eksport i dostawy wewnątrzspółnotowe w pięciu grupach produktów o największym udziale w wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych ogółem w roku 2015.....	55
Tabela 3.14. Najwyższe wzrosty wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego w latach 2010-2016 (według grup produktów w klasyfikacji CN).....	56
Tabela 3.15. Największe spadki wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych województwa podlaskiego w latach 2010-2016 (według grup produktów w klasyfikacji CN).....	57
Tabela 3.16. Struktura eksportujących i dokonujących dostaw wewnątrzspółnotowych przedsiębiorstw z województwa podlaskiego w latach 2013-2016 według powiatów	60
Tabela 4.1. Statystyki opisowe charakteryzujące podlaski import i nabycia wewnątrzspółnotowe w latach 2015-2016	64
Tabela 4.2. Import i wewnątrzspółnotowe nabycia towarów (w mln zł) w latach 2015-2016 w podziale na import z krajów UE i spoza UE.....	65
Tabela 4.3. Import i wewnątrzspółnotowe nabycia towarów (w mln zł) w latach 2015-2016 według kontynentu	66

Tabela 4.4. Import i wewnątrzwspólnotowe nabycia towarów (w mln zł) w latach 2015-2016 według kraju pochodzenia towarów	66
Tabela 4.5. Import i wewnątrzwspólnotowe nabycia towarów (w mln zł) w latach 2015-2016 według kraju zakupu towarów	67
Tabela 4.6. Import i wewnątrzwspólnotowe nabycia towarów (w mln zł) w latach 2015-2016 według sekcji CN	67
Tabela 4.7. Import i wewnątrzwspólnotowe nabycia towarów (w mln zł) w latach 2015-2016 w grupach produktów o największym udziale w całkowitej wartości importu województwa podlaskiego.....	69
Tabela 4.8. Struktura przedsiębiorstw importujących i dokonujących wewnątrzwspólnotowych nabyć w latach 2015-2016 według rodzaju działalności (PKD 2007).....	69
Tabela 4.9. Struktura przedsiębiorstw importujących i dokonujących wewnątrzwspólnotowych nabyć w latach 2015-2016 według powiatów	70
Tabela 5.1. Eksport netto towarów w województwie podlaskim w latach 2015-2016 ogółem w mln zł	72
Tabela 5.2. Eksport netto (w mln zł) w województwie podlaskim w latach 2015-2016 w podziale na wymianę handlową z krajami UE i krajami spoza UE	72
Tabela 5.3. Eksport netto (w mln zł) w województwie podlaskim w latach 2015-2016 według kontynentu pochodzenia produktu.....	72
Tabela 5.4. Eksport netto (w mln zł) w województwie podlaskim w latach 2015-2016 według kontynentu wysyłki produktu.....	73
Tabela 5.5. Eksport netto województwa podlaskiego w latach 2015-2016 według kraju pochodzenia produktów (w mln zł)	74
Tabela 5.6. Eksport netto województwa podlaskiego w latach 2015-2016 według kraju wysyłki produktów (w mln zł)	75
Tabela 5.7. Eksport netto województwa podlaskiego (w mln zł) w latach 2015-2016 według sekcji CN	76
Tabela 5.8. Eksport netto województwa podlaskiego (w mln zł) według grup produktów o największej (5 grup produktów) i najmniejszej (5 grup produktów) wartości eksportu netto w województwie podlaskim w roku 2015	77
Tabela 5.9. Eksport netto województwa podlaskiego (w mln zł) według grup produktów o największej (5 grup produktów) i najmniejszej (5 grup produktów) wartości eksportu netto w województwie podlaskim w roku 2016 (w mln zł)	78
Tabela 5.10. Udział eksport netto województwa podlaskiego w wartości PKB w latach 2015-2016 w mln zł	79
Tabela 6.1. Eksport towarów z województwa podlaskiego do Rosji, na Białoruś i Ukrainę w latach 2008-2016 (w mln zł).....	80
Tabela 6.2. Wartość eksportu z województwa podlaskiego do Rosji w latach 2008-2016 według sekcji CN (w mln zł)	81
Tabela 6.3. Udział wartości eksportu z województwa podlaskiego do Rosji w latach 2008-2016 według sekcji CN w całkowitej wartości eksportu do Rosji (%)	83
Tabela 6.4. Udział grup produktów wg klasyfikacji CN o najwyższej wartości w całkowitej wartości eksportowanych produktów z województwa podlaskiego do Rosji w latach 2008-2016 (%).....	84
Tabela 6.5. Udział wartości trzech grup produktów o najwyższej wartości w eksporcie województwa podlaskiego do Rosji w ogólnej wartości polskiego eksportu danej grupy produktów do Rosji w latach 2012-2016	85

Tabela 6.6. Wartość eksportu z województwa podlaskiego na Białoruś w latach 2008-2016 według sekcji CN (w mln zł).....	85
Tabela 6.7. Udział wartości eksportu z województwa podlaskiego na Białoruś w latach 2008-2016 według sekcji CN w całkowitej wartości eksportu na Białoruś (%)	86
Tabela 6.8. Udział produktów o najwyższej wartości eksportu w całkowitej wartości eksportowanych produktów z województwa podlaskiego na Białoruś w latach 2008-2016 (%).....	87
Tabela 6.9. Udział wartości trzech grup produktów o najwyższej wartości w eksporcie województwa podlaskiego na Białoruś w ogólnej wartości polskiego eksportu danej grupy towarów na Białoruś w latach 2012-2016.....	88
Tabela 6.10. Wartość eksportu z województwa podlaskiego na Ukrainę w latach 2008-2016 według sekcji CN (w mln zł).....	89
Tabela 6.11. Udział wartości eksportu z województwa podlaskiego na Ukrainę w latach 2008-2016 według sekcji CN w całkowitej wartości eksportu na Ukrainę (%).....	89
Tabela 6.12. Udział grup produktów o najwyższej wartości w całkowitej wartości eksportowanych grup produktów z województwa podlaskiego na Ukrainę w latach 2008-2016 (%).....	90
Tabela 6.13. Udział wartości trzech grup produktów o najwyższej wartości w eksporcie województwa podlaskiego na Ukrainę w ogólnej wartości eksportu danej grupy towarów na Ukrainę w latach 2012-2016.....	91
Tabela 6.14. Import z Rosji, Białorusi i Ukrainy w latach 2015-2016 (w mln zł)	94
Tabela 6.15. Wartość importu z Rosji w latach 2015-2016 według sekcji CN (w mln zł).....	95
Tabela 6.16. Wartość grup produktów o najwyższym udziale w imporcie z Rosji w latach 2015-2016 (w mln zł)	96
Tabela 6.17. Udział wartości trzech grup produktów o najwyższej wartości w imporcie do województwa podlaskiego z Rosji w ogólnej wartości importu danej grupy towarów do Polski w latach 2015-2016.....	96
Tabela 6.18. Wartość importu z Białorusi w latach 2015-2016 według sekcji CN (w mln zł).....	97
Tabela 6.19. Wartość grup produktów o najwyższym udziale w imporcie z Białorusi w latach 2015-2016 (w mln zł)	98
Tabela 6.20. Udział wartości trzech grup produktów o najwyższej wartości w imporcie do województwa podlaskiego z Białorusi w ogólnej wartości importu danej grupy towarów do Polski w latach 2015-2016.....	98
Tabela 6.21. Wartość importu z Ukrainy w latach 2015-2016 według sekcji CN (w mln zł)	99
Tabela 6.22. Wartość grup produktów o najwyższym udziale w imporcie z Ukrainy w latach 2015-2016 (w zł)	100
Tabela 6.23. Udział wartości trzech grup produktów o najwyższej wartości w imporcie do województwa podlaskiego z Ukrainy w ogólnej wartości importu danej grupy towarów do Polski w latach 2015-2016.....	100
Tabela 6.24. Eksport netto z Rosji, Białorusi i Ukrainy w latach 2015-2016 (w mln zł).....	102
Tabela 6.25. Eksport netto z Rosji w latach 2015-2016 według sekcji CN (w mln zł)	102
Tabela 6.26. Eksport netto z Białorusi w latach 2015-2016 według sekcji CN (w mln zł)	103
Tabela 6.27. Eksport netto z Ukrainy w latach 2015-2016 według sekcji CN (w mln zł).....	104
Tabela 6.28. Ruch graniczny na granicach: Polska-Rosja, Polska-Białoruś, Polska-Ukraina w latach 2010-2015 (w tys. os.)	108
Tabela 6.29. Ruch graniczny na przejściach granicznych z Białorusią w województwie podlaskim w latach 2008-2017 (styczeń-maj) w osobach	109
Tabela 6.30. Liczba cudzoziemców, którzy wjechali do Polski (według obywatelstwa) w latach 2015-2017 (I kwartał)	111

Tabela 6.31. Wydatki poniesione przez cudzoziemców w Polsce według odcinków granic w latach 2010-2015 (w mln zł).....	112
Tabela 6.32. Wydatki poniesione przez cudzoziemców w Polsce przekraczających lądową granicę Polski w województwie podlaskim (w mln zł)	113
Tabela 6.33. Udział wydatków poniesionych przez cudzoziemców wjeżdżających do Polski na granicy z Białorusią na zakup towarów, w całkowitej wartości detalicznej sprzedaży towarów w województwie podlaskim w latach 2010-2015	115
Tabela 6.34. Średnie wydatki poniesione przez jednego cudzoziemca w Polsce w latach 2010-2015 (w zł) w podziale na rodzaj poniesionych wydatków według odcinków granic	116
Tabela 6.35. Średnie wydatki poniesione przez jednego cudzoziemca w województwie podlaskim w latach 2010-2015 (w zł)	117
Tabela 6.36. Wydatki poniesione przez cudzoziemców w Polsce w ramach małego ruchu granicznego w latach 2010-2015 (w mln zł)	117
Tabela 6.37. Udział wydatków poniesionych w Polsce w ramach małego ruchu granicznego w wydatkach ogółem poniesionych przez cudzoziemców na danym odcinku granicy w latach 2010-2015.....	118
Tabela 6.38. Liczba i wartość zarejestrowanych dokumentów „Zwrot VAT dla podróżnych” – Tax Free w latach 2014-2016 (w mln zł)	119
Tabela 6.39. Liczba oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi, zarejestrowana przez powiatowe urzędy pracy w województwie podlaskim w latach 2011-2016.....	122
Tabela 6.40. Liczba zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi w województwie podlaskim w 2015 r. według obywatelstwa	122
Tabela 6.41. Oświadczenia o zamiarze zatrudnienia pracownika zarejestrowane przez powiatowe urzędy pracy w województwie podlaskim w latach 2011-2016.....	124
Tabela 6.42. Liczba złożonych wniosków o zezwolenie na pracę w województwie podlaskim w latach 2008-2016	125
Tabela 6.43. Liczba wydanych zezwoleń na pracę w województwie podlaskim w latach 2008-2016	125
Tabela 6.44. Liczba wydanych zezwoleń na pracę w województwie podlaskim w latach 2008-2016 według płci	126
Tabela 6.45. Wydane zezwolenia na pracę w województwie podlaskim według ich typów łącznie w latach 2011-2016	126
Tabela 6.46. Wydane zezwolenia na pracę w województwie podlaskim według wybranych sekcji PKD łącznie w latach 2011-2016	127
Tabela 6.47. Wydane zezwolenia na pracę w województwie podlaskim według wybranych grup pracowniczych w latach 2011-2016	128
Tabela 6.48. Skala nielegalnego zatrudnienia cudzoziemców w województwie podlaskim w latach 2015-2016	129

Spis map

Mapa 2.1. Wartość eksportu województw w roku 2015 (w mld EUR)	26
Mapa 2.2. Wartość eksportu per capita w województwach w roku 2015 (w tys. EUR)	28
Mapa 2.3. Liczba firm eksportujących w województwach w 2015 roku.....	29
Mapa 2.4. Udział eksporterów i importerów w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwach w roku 2015 (w %).....	32

Mapa 2.5. Relacja wartości eksportu do produktu krajowego brutto województw w roku 2015 (w %)	33
Mapa 2.6. Udział województw w eksporcie do wybranych krajów w roku 2015 (w %)	35
Mapa 3.1. Wartość eksportu województwa podlaskiego i dostaw wewnątrzspółnotowych w roku 2016 według kontynentów (w mln zł)	43
Mapa 3.2. Udział eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych podlaskich przedsiębiorstw do wybranych krajów w eksporcie i dostawach wewnątrzspółnotowych ogółem w 2016 r... ..	47
Mapa 3.3. Liczba przedsiębiorstw eksportujących i dokonujących dostaw wewnątrzspółnotowych w województwie podlaskim w roku 2016 według powiatów	60
Mapa 4.1. Import i wewnątrzspółnotowe nabycia towarów w roku 2016 według kontynentu pochodzenia (w mln zł)	65
Mapa 4.2. Liczba przedsiębiorstw importujących i dokonujących wewnątrzspółnotowych nabyć w województwie podlaskim w roku 2016 według powiatów	71
Mapa 5.1. Eksport netto województwa podlaskiego według kontynentu pochodzenia w roku 2016. ..	73
Mapa 5.2. Eksport netto województwa podlaskiego według kraju pochodzenia produktów w roku 2016 (w mln zł)	74
Mapa 5.3. Eksport netto województwa podlaskiego według kraju wysyłki produktów w roku 2016 (w mln zł)	75

Źródła

1. Antończak-Świder K., *Handel zagraniczny w Polsce i w Małopolsce 2014*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Polityki Regionalnej, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Kraków 2014.
2. Baza Danych Handlu Zagranicznego, <http://hinex.stat.gov.pl/hinex/asp/index.aspx>
3. *Biuletyn Statystyczny Służby Celnej. I-IV kwartał 2013*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2014.
4. *Biuletyn Statystyczny Służby Celnej. I-IV kwartał 2014*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2015.
5. *Biuletyn Statystyczny Służby Celnej. I-IV kwartał 2015*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2016.
6. *Biuletyn Statystyczny Służby Celnej. I-IV kwartał 2016*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2017.
7. *Biuletyn Statystyczny Straży Granicznej za 2016 r.*, Komenda Główna Straży Granicznej, Warszawa 2017.
8. *Biuletyn Statystyczny Straży Granicznej za I kwartał 2017 r.*, Komenda Główna Straży Granicznej, Warszawa 2017.
9. Dziemianowicz W., Nowicka P., Peszat K., *Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego*, GEOPROFIT, Warszawa 2013.
10. Gorynia M., Rudolf S. (red.), *Polska w Unii Europejskiej i globalnej gospodarce*, PTE, Warszawa 2014.
11. Grabowiecki J., Fiedorcuk M., *Wymiana handlowa regionów peryferyjnych na przykładzie województwa podlaskiego*, „Europa Regionum”, tom XVI, 2013.
12. Grosse T. G., *Wybrane koncepcje teoretyczne i doświadczenia praktyczne dotyczące rozwoju regionów peryferyjnych*, „Studia Regionalne i Lokalne”, nr 1, 2007.
13. Handel zagraniczny w województwach (NTS 2), Główny Urząd Statystyczny, Jachranka 2015.
14. <http://ec.europa.eu>
15. <http://mpips.gov.pl>
16. <http://podlaski.strazgraniczna.pl>
17. <http://psz.praca.gov.pl>
18. <http://stat.gov.pl>
19. <http://suempol.pl/>
20. <http://www.agrotec.pl/>
21. <http://www.arsenaleu.eu/pl/>
22. <http://www.biazet.pl/>
23. <http://www.mlekovita.com.pl/>
24. <http://www.mlekpole.com.pl/>
25. <http://www.poranny.pl/>
26. <http://www.portalspozywczy.pl/>
27. <https://bialystok.pip.gov.pl>
28. <https://encyklopedia.pwn.pl>
29. <https://granica.gov.pl/przejsciap.php>
30. <https://mfiles.pl/>
31. <https://www.nbportal.pl>
32. <https://www.wiadomoscihandlowe.pl/>
33. <https://www.wrotapodlasia.pl/>
34. Obwieszczenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 3 lipca 2015 r. w sprawie ogłoszenia przejść granicznych, rodzaju ruchu dozwolonego przez te przejścia oraz czasu ich otwarcia (M. P. 2015 poz. 636).

35. Plawgo B., Klimczuk-Kochańska M., Migut B. (i in.), *Potencjał eksportowy przedsiębiorstw w Polsce*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Polityki Regionalnej, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Kraków 2017.
36. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1260/2013 z dn. 20.12.2013 r. – w sprawie statystyk europejskich w dziedzinie demografii.
37. *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2010 r.*, Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Warszawa-Rzeszów 2011.
38. *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2011 r.*, Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Warszawa-Rzeszów 2012.
39. *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2012 r.*, Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Warszawa-Rzeszów 2013.
40. *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2013 r.*, Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Warszawa-Rzeszów 2014.
41. *Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2014 r.*, Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Warszawa-Rzeszów 2015.
42. *Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2015 r.*, Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Warszawa-Rzeszów 2016.
43. Sprawozdanie Okręgowego Inspektora Pracy z działalności Okręgowego Inspektoratu Pracy w Białymstoku w 2015 roku, Okręgowy Inspektorat Pracy w Białymstoku, Białystok 2016.
44. Sprawozdanie Okręgowego Inspektoratu Pracy w Białymstoku za 2016 r., Okręgowy Inspektorat Pracy w Białymstoku, Białystok 2017.
45. *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*, dokument elektroniczny, <http://www.strategia.wrotapodlasia.pl>
46. *Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w 2015 roku*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2016.
47. *Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w roku 2016*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2017.
48. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2004 r. nr 54, poz. 535 ze zm.).
49. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. 2012 poz. 1650).
50. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2004 Nr 99 poz. 1001).